

Les dones en el mercat de treball de les Illes Balears. Any 2008

Versión en castellano a partir de la página 113

**Observatori del Treball
de les Illes Balears**

**Govern
de les Illes Balears**

Conselleria
de Treball i Formació

Les dones en el mercat de treball de les Illes Balears. Any 2008

OBSERVATORI DEL TREBALL DE LES ILLES BALEARS

Invertim en el seu futur

**Govern
de les Illes Balears**

**Conselleria
de Treball i Formació**

Direcció: Llorenç Pou Garcias
Director General de Planificació Estratègica

Coordinació: Delia Riera Tur

Autors: Catalina Barceló Maimó, Marta León Rosselló, Sandra Ollé Fernández,
Maria del Mar Ribas Mas

Revisió lingüística: Aurora Roig Nicolau

Impressió: amadip.esment
Dipòsit legal: PM-045-2010
ISBN : 978-84-692-5135-5

Si voleu més informació i/o subscriure-us als informes de l'Observatori del Treball
de les Illes Balears podeu adreçar-vos a otib@dgplaes.caib.es o bé:

Direcció General de Planificació Estratègica.
Conselleria de Treball i Formació de les Illes Balears
Plaça de Son Castelló, 1
Polígon de Son Castelló. 07009 Palma
Tel. 971 17 63 00
www.caib.es
<http://treballiformacio.caib.es>

Aquesta publicació ha estat cofinançada per la Unió Europea, Fons Social Europeu, i
impresa en paper ecològic.

Es permet reproduir totalment o parcialment la informació que conté aquest informe,
sempre que se n'esmenti la font i l'autoria.

ÍNDEX

1	PRESENTACIÓ	4
2	CONTEXT DEMOGRÀFIC I SOCIAL DE LA DONA BALEAR	7
	2.1 Evolució demogràfica de la població femenina	7
	2.2 La dona balear i la família	13
	2.3 Estudis i formació de la dona balear	15
3	LA POBLACIÓ FEMENINA ACTIVA	19
	3.1 Evolució de la població activa i de la població inactiva	19
	3.2 Evolució de la taxa d'activitat	25
4	LA POBLACIÓ FEMENINA OCUPADA	29
	4.1 Evolució de la població femenina ocupada	29
	4.2 Població femenina ocupada per activitat econòmica i règim	35
	4.2.1 Evolució de les afiliades al Règim General per sectors d'activitat	36
	4.2.2 Evolució de les afiliades al Règim Autònom per activitat econòmica	40
	4.2.3 Ocupacions de les dones	43
	4.3 Població femenina ocupada per grups d'edat, nacionalitat i nivell d'estudis	47
	4.4 Evolució de la taxa d'ocupació	51
	4.5 Població femenina ocupada per tipus de contracte i jornada, durada dels contractes i taxa de temporalitat	54
	4.6 La rotació laboral femenina	59
5	LA POBLACIÓ FEMENINA ATURADA	61
	5.1 Població femenina demandant d'ocupació	61
	5.2 Evolució de la població femenina aturada	62
	5.3 Anàlisi per illes	65
	5.4 Atur femení segons l'activitat econòmica	67
	5.5 Perfil de la població femenina aturada	68
	5.6 Taxa d'atur femení	75
	5.7 Durada de l'atur femení	78
6	CONDICIONS DE TREBALL DE LES DONES	79
	6.1 Salaris	79
	6.2 Accidents laborals	82
7	ÍNDEX DE QUADRES I GRÀFICS	87
8	RELACIONS DE FONTS I INDICADORS	95
	MONOGRÀFIC: CONDICIONS DE VIDA DE LA DONA A BALEARS.....	97

1 PRESENTACIÓ

El present informe sobre la situació laboral de les dones a les Illes Balears dóna continuïtat a la línia de seguiment del conjunt de col·lectius més vulnerables encetada per l'Observatori del Treball de les Illes Balears amb l'edició corresponent a l'any 2007 i forma part de l'estratègia global desenvolupada per la Conselleria de Treball i Formació d'atenció preferent dels col·lectius de joves, dones, estrangers i persones en risc d'exclusió social.

L'anàlisi del mercat de treball a les Illes Balears l'any 2008 ve marcada pel brusc canvi de fase de cicle econòmic viscut al llarg d'aquest any, amb especial menció al seu agreujament d'ençà el mes de setembre. Tot i això, la seva concreció inicial en el sector de la construcció va provocar que l'ajust quantitatiu laboral es centràs en els treballadors masculins, mentre que les dones, més presents en el sector serveis, no varen patir amb la mateixa intensitat la nova conjuntura econòmica. Així, mentre l'ocupació va reduir-se un 2,3% entre els homes, aquesta va créixer un 1,2% en el cas de les dones. Aquest informe presenta com el canvi en la conjuntura ha modificat la tendència de l'ocupació i l'atur femení en les seves diferents dimensions.

Malgrat l'anterior, conscients de l'allargament de la crisi econòmica i, per tant, del seu impacte creixent entre el col·lectiu femení, la Conselleria de Treball i Formació ha posat en marxa en aquest 2009 un conjunt nou de mesures extraordinàries per fer front a la crisi econòmica, més diversificades que el Pla de Reactivació de l'Ocupació de les Illes Balears del període 2008-2009, i que contempla actuacions més transversals (en l'àmbit de la formació, l'autocupació i la contractació pública directa) que permeten una major participació de les dones. Tanmateix, més enllà de la conjuntura econòmica actual, és ben conegut, i aquest informe ho corrobora per l'any 2008, que el col·lectiu femení encara s'ha d'enfrontar a diferents barreres per poder treballar en situacions de completa igualtat amb els homes. Amb l'objectiu d'avançar en la superació d'aquestes barreres el passat 13 de juliol del 2009 el Govern de les Illes Balears i els agents econòmics i socials més representatius de les Illes Balears signaren el Pla d'Ocupació de les Illes Balears. Aquest Pla, vigent per al període 2009-2011, contempla entre els seus sis eixos d'actuació el referent a l'actuació per a la igualtat d'oportunitats entre homes i dones.

El present informe sobre la situació de la dona en el mercat de treball ve complementat amb un estudi monogràfic, elaborat per Maria Tugores Ques, professora titular de la Universitat de les Illes Balears, que sota el títol de *Condicions de vida de la dona a Balears*, analitza les condicions de vida de les dones a les Illes Balears fent especial incidència en les diferències per sexe dels ingressos i de les condicions laborals i de com aquestes afecten a les dificultats econòmiques, les condicions en què habiten, la seva salut i els problemes per conciliar la vida laboral i familiar.

SR. LLORENÇ POU GARCÍAS
Director general de Planificació Estratègica

HBLE. SRA. JOANA M. BARCELÓ MARTÍ
Consellera de Treball i Formació

2 CONTEXT DEMOGRÀFIC I SOCIAL DE LA DONA BALEAR

2.1 EVOLUCIÓ DEMOGRÀFICA DE LA POBLACIÓ FEMENINA

D'acord amb les dades d'avanç del Padró Municipal a 1 de gener de 2009 la població balear era de 1.094.972 persones, de les quals gairebé la meitat eren dones (un 49,57%), el que suposa un total de 542.782 dones a les Illes Balears.

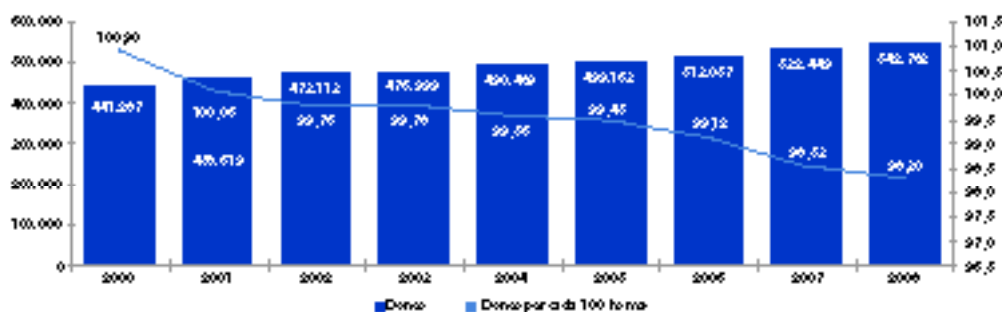
Respecte de l'any anterior, la població femenina ha crescut un 1,94% (10.333 dones més), un augment que està lleugerament per davall del que ha experimentat el total de la població (2,06%).

El creixement de la població femenina per davall del creixement de la població masculina ha estat una constant els darrers anys, la qual cosa ha fet que es passi d'una proporció de 100,9 dones per

cada 100 homes a l'any 2000 a només 98,3 l'any 2008. Aquest fet ha estat una conseqüència dels fluxos d'immigrants de motivació laboral rebuts els darrers anys, que es caracteritzen per tenir un perfil majoritàriament masculí.

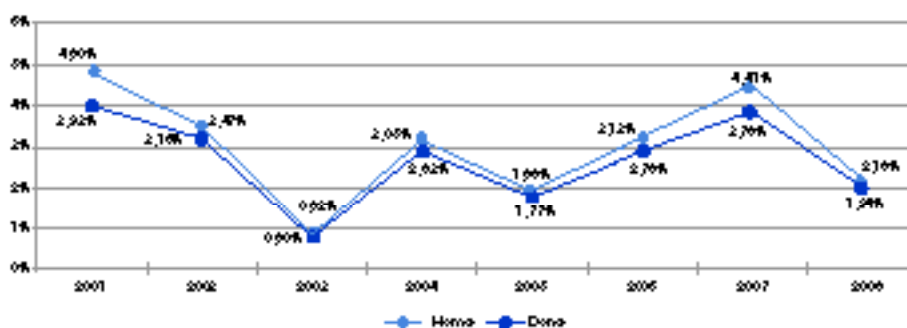
Durant el període 2000-08, la població balear experimenta un extraordinari creixement continuat. Les dones creixen a una taxa acumulada del 23% durant aquests anys (un 2,87% de mitjana anual), molt per damunt de la mitjana nacional (12,4% de taxa acumulada). La població masculina, per la seva banda, presenta una taxa acumulada del 26,26% (un 3,28% de mitjana anual), també molt per damunt de la mitjana espanyola (14,6%). En termes percentuals, les Illes Balears és la comunitat autònoma on més creix la població resident durant aquest període.

Gràfic 1. Evolució de la població femenina i dones per cada 100 homes a les Illes Balears (2000-2008)

Font: elaboració pròpia a partir de dades del Padró de l'INE

Gràfic 2. Creixement interanual de la població resident a les Illes Balears, per sexe (2001-2008)

Font: elaboració pròpia a partir de dades del Padró de l'INE

Quadre 1. Població a les Illes Balears en data 1 de gener de 2008, per illes i sexe

	Homes	Dones	% Dones	% Var. dones 2006
Total	540.395	532.449	49,6%	3,8%
Mallorca	424.176	422.034	49,9%	3,6%
Menorca	46.463	45.971	49,7%	2,4%
Eivissa	64.913	60.140	48,1%	5,8%
Formentera	4.843	4.304	47,1%	8,0%

Font: elaboració pròpia a partir de dades del Padró de l'INE

En valors absoluts, les dones augmenten en 101.495 noves residents i els homes, en 114.850.

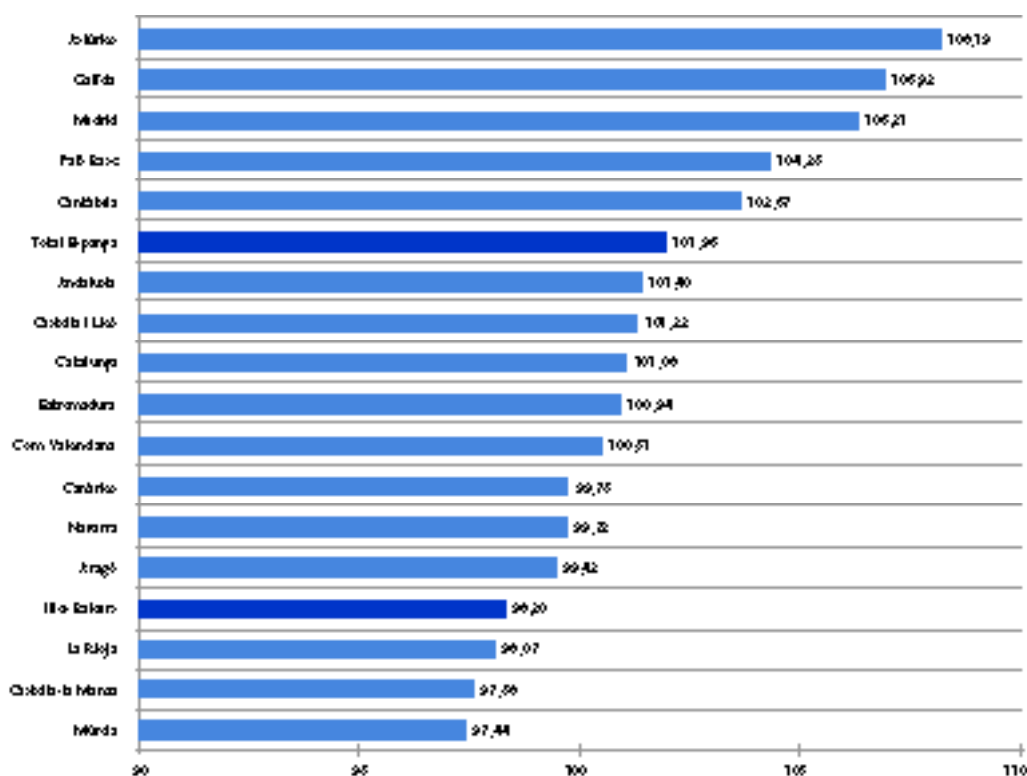
Pel que fa a la distribució per illes d'acord amb les dades del padró a 1 de gener de 2008, de les 532.449 dones empadronades a les Illes Balears, un 79,3% resideixen a l'illa de Mallorca, un 8,6% a l'illa de Menorca, un 11,3% a Eivissa, i el 0,8% restant a Formentera.

Respecte de l'any 2006, les dones creixen per al conjunt de les illes un 3,8% i és a Formentera on es produeix un major increment relatiu (8%). Tot

i aquest augment, Formentera continua tenint la proporció manco equilibrada entre sexes, amb una proporció de dones del 47,2% de la població total.

Comparat amb la resta de comunitats autònomes, el pes de les dones a les Illes Balears està significativament per davall de la mitjana espanyola (101,96 dones per cada 100 homes). Només a tres comunitats autònomes les dones tenen un pes menor que a les Illes Balears (La Rioja, Castella-la Manxa i Múrcia) i existeix una diferència de gairebé 20 punts amb Astúries, la comunitat on les dones tenen una major representativitat.

Gràfic 3. Dones per cada 100 homes per comunitats autònomes, segons l'avanç del Padró en data 1 de gener de 2009

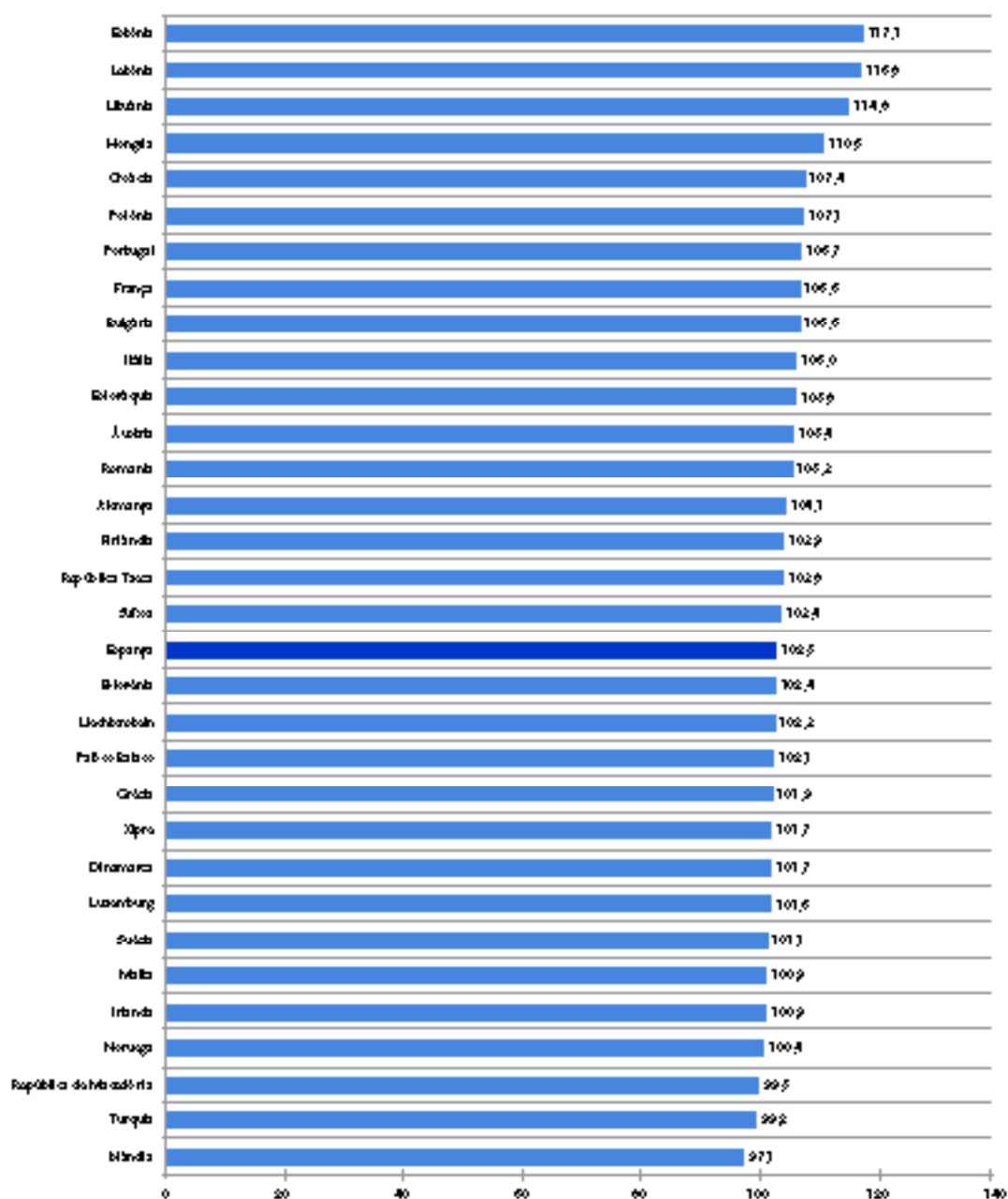

Font: elaboració pròpia a partir de dades del Padró de l'INE

Si es comparen les dades amb les del conjunt de països d'Europa, s'observa que Espanya es troba per davall de la mitjana europea, amb una

diferència de fins a 14,6 punts amb Estònia, el país europeu amb una major representativitat de les dones.

Gràfic 4. Dones per cada 100 homes als països europeus (2008)

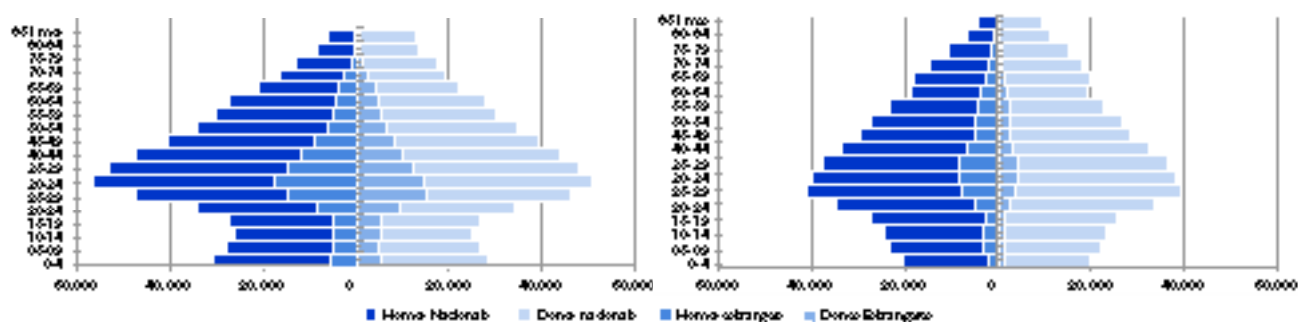

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Eurostat

El pes de la població en edat laboral (entre 16 i 64 anys) ha augmentat en els darrers anys tant en el cas dels homes com de les dones. D'aquesta manera, les dones en edat laboral han passat de representar el 67,5% de la població resident l'any 2000 a suposar el 68,9% l'any 2008. Els homes, per la seva banda, han passat del 70,7% al 71,7%.

L'increment de població estrangera ha produït un rejuveniment de la població balear, ja que la població immigrada està molt més lluny de les edats de jubilació que la nacional. L'any 2008 un 66,4% de les dones nacionals tenen entre 16 i 64 anys enfront del 78,2% de les dones estrangeres.

Gràfic 5. Piràmide de població de les Illes Balears (2008 i 2000)

Font: elaboració pròpia a partir de dades del Padró de l'INE

L'índex de dependència de les dones il·lenques l'any 2008 és de 4,5; això vol dir que hi ha 4,5 dones residents en edat no laboral per cada 10 que tenen entre 16 i 64 anys. Aquest índex era de 4,8 l'any 2000. L'any 2007, l'edat mitjana de la població femenina balear és de 40,22 anys enfront dels 39,66 de l'any 1997.

Quant a l'esperança de vida de les dones balears, és significativament major a la dels homes (83,67 anys enfront dels 77,74 estimats per l'INE per al 2008) i lleugerament inferior a la del conjunt de dones de l'Estat (83,9 anys). La tendència és creixent tant per a homes com per a dones. Només des de l'any 2002, s'ha vist incrementada en un any en el cas de les dones il·lenques (que ha passat de 82,65 anys a 83,67 anys) i en 1,5 anys en el cas dels homes (ha passat de 76,24 anys en el 2002 a 77,74 en el 2008).

Les dones balears viuen més que els homes i presenten, per tant, un índex d'envelliment major: 79,8% (79 dones majors de 64 anys per cada 100 menors de 20 anys) enfront del 58% dels homes. No obstant, si es comparen amb la resta de comunitats autònomes, les Illes

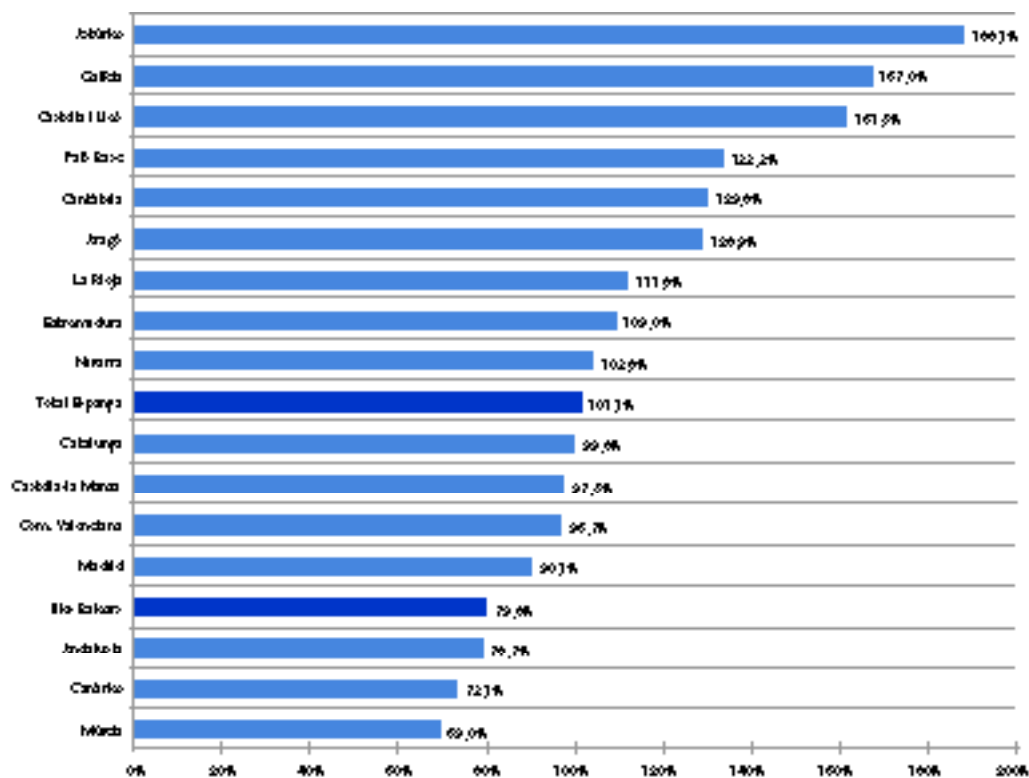
Balears es troben entre les que tenen un índex d'envelliment menor.

El creixement demogràfic que ha experimentat la població femenina balear als darrers anys ha estat protagonitzat per les dones estrangeres. Així, en el període 2000-08, les dones han augmentat en 101.495 persones, de les quals només 24.988 són nacionals enfront de les 76.507 estrangeres. Això suposa una taxa de creixement del 208% de les dones estrangeres, molt per damunt del 6,2% de les nacionals.

L'any 2008, un 20,9% de les dones són de nacionalitat estrangera enfront del 8,3% que representaven l'any 2000. Dotze nacionalitats acumulen un 73,3% del total de dones estrangeres, d'entre les quals destaquen les alemanyes, les britàniques i les marroquines amb una representativitat del 15,4%, 10,5% i 7,3%, respectivament.

Al darrer any destaca el creixement de romaneses (15,8%) i marroquines (15,1%), mentre que tres nacionalitats perden residents: bolivianes (-6,9%), argentines (-5,1%) i equatorianes (-2,4%).

Gràfic 6. Índex d'envelliment de la població femenina per comunitat autònoma (2008)

Font: elaboració pròpia a partir de dades del Padró de l'INE

Quadre 2. Població resident a les Illes Balears per grans grups de nacionalitat, segons l'avanç del Padró en data 1 de gener de 2009

	Ambdós sexes	Dones	Distribució dones per grup nacionalitat	% Variació dones 08/07	Var. abs. dones 08/00	% Variació dones 08/00
Total	1.094.972	542.782	100,0%	1,9%	101.495	23,0%
Nacionals	857.613	429.498	79,1%	0,9%	24.988	6,2%
Estrangers	237.359	113.284	20,9%	6,0%	76.507	208,0%
UE	122.010	59.880	11,0%	7,3%	36.009	150,8%
No UE	115.349	53.404	9,8%	4,4%	40.498	313,8%

Font: elaboració pròpia a partir de dades del Padró de l'INE

Aquest fluxos migratoris procedents de l'estranger han modificat la composició de la població balear, de manera que mentre l'any 1996 només un 6,7% de les dones residents havia nascut a l'estranger, l'any 2008 aquest percentatge és del 23,4%. També són importants els fluxos migratoris rebuts

de la resta de comunitats autònomes espanyoles ja que un 22,4% de les dones residents balears ha nascut en un altra comunitat autònoma, entre les quals en destaquen tres que acumulen el 57,2% del total: Andalusia (35%), Catalunya (14%) i Castella-la Manxa (8,3%).

Quadre 3. Rànquing de les 12 nacionalitats amb més població de dones estrangeres residents a les Illes Balears, segons l'avanç del Padró a 1 de gener de 2009

	Total estrangers	Dones estrangeres	Pes sobre el total de dones estrangeres	% Variació dones estrangeres 2007
Total	237.359	113.284	100,0%	6,0%
Alemanya	34.936	17.498	15,4%	5,6%
Regne Unit	23.097	11.842	10,5%	4,4%
Marroc	23.134	8.280	7,3%	15,1%
Equador	13.340	6.796	6,0%	-2,4%
Itàlia	15.708	6.498	5,7%	11,6%
Argentina	11.705	5.692	5,0%	-5,1%
Romania	11.849	5.545	4,9%	15,8%
Colòmbia	10.373	5.525	4,9%	2,7%
Bulgària	8.705	4.270	3,8%	9,3%
França	8.247	4.261	3,8%	4,2%
Bolívia	7.759	4.169	3,7%	-6,9%
Brasil	4.440	2.668	2,4%	8,0%

Font: elaboració pròpia a partir de dades del Padró de l'INE

Quadre 4. Població de les Illes Balears segons el lloc de naixement (1996 i 2008)

	1996 (*)			2008		
	Ambdós sexes	Dones	% dones	Ambdós sexes	Dones	% dones
Total	760.379	386.488	100,0%	1.094.972	542.782	100,0%
Nascuts a les Illes Balears	514.678	261.040	67,5%	586.082	294.009	54,2%
Nascuts a l'estranger	46.518	25.751	6,7%	261.041	127.003	23,4%
Nascuts a una altra comunitat autònoma	199.183	99.697	25,8%	247.849	121.770	22,4%

(*) Dades a 1 de maig de 1996

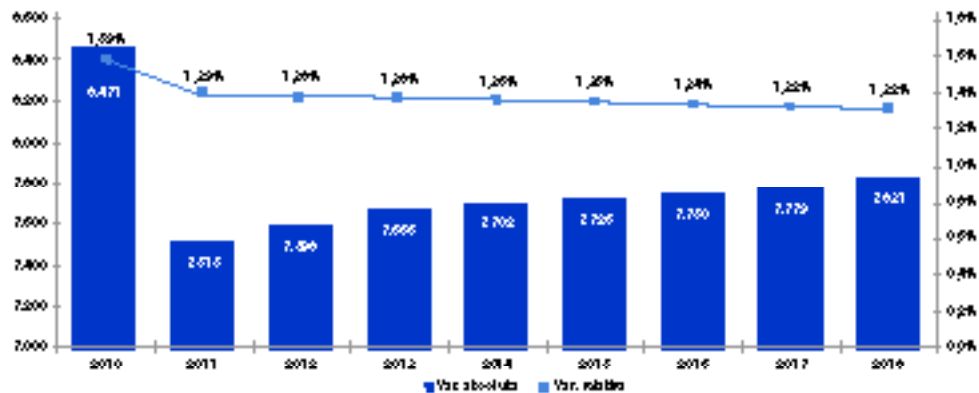
Font: elaboració pròpia a partir de dades del Padró. INE

D'acord amb les projeccions de població a curt termini elaborades per l'INE, s'estima que la població femenina a les Illes Balears creixerà un 13,1% en el període 2009-2018, una taxa molt similar a la que s'estima que tingui el conjunt de la població balear (13,2%). D'aquesta manera es preveu que la població balear assolirà la xifra de 1.210.870 persones l'any 2018, de les quals 603.075 seran dones.

Aquest creixement és superior al previst per a la població femenina del conjunt d'Espanya (7,2%).

Adicionalment es preveu que es produeixi un envelliment de la població balear els propers 10 anys. Així, s'estima que l'any 2018 l'índex d'envelliment de les dones balears serà del 88,1% i el dels homes, del 66,4%.

Gràfic 7. Projeccions de població a curt termini de la població femenina a les Illes Balears (2010-2018)

Font: elaboració pròpia a partir de dades del Padró de l'INE

2.2 LA DONA BALEAR I LA FAMÍLIA

La vida en parella i la maternitat constitueixen dues variables amb una influència molt important en la incorporació de la dona al mercat de treball i, per tant, s'han de tenir en compte a l'hora d'analitzar les dades d'activitat, ocupació i atur.

D'acord amb les dades que recull l'informe de l'OBJOVI, el quart trimestre de 2008 la taxa d'emancipació dels joves illencs és del 57,9%, 6,2 punts superior a la del quart trimestre de 2007, i la més alta d'Espanya, molt per damunt de la mitjana (46,3%). Quant a les dones, la seva taxa

és significativament superior a la dels homes (62,5% enfront del 53,5%) i creix 9 punts respecte al quart trimestre de 2007.

L'esforç econòmic que ha d'assumir una persona jove a les Illes Balears per adquirir un habitatge lliure és el segon més alt d'Espanya, només superat pel País Basc. Al quart trimestre de 2008 suposa el 106,7% del seu salari, enfront del 85,9% de la mitjana estatal. Respecte del quart trimestre de 2007, ha pujat en 19,4 punts. Quant a les dones balears, l'esforç que han de fer supera al dels homes en 13,8 punts (114,7% del seu sou enfront del 100,9% del dels homes)

Quadre 5. Taxa d'emancipació de la població jove a les Illes Balears i a Espanya (4t 2007 i 4t 2008)

	Total		Homes		Dones	
	4T 2007	4T 2008	4T 2007	4T 2008	4T 2007	4T 2008
Illes Balears	51,7%	57,9%	45,2%	53,5%	58,6%	62,5%
Espanya	45,3%	46,3%	40,1%	41,6%	50,8%	51,4%

Font: elaboració pròpia a partir de l'OBJOVI

Quadre 6. Cost d'accés a l'habitatge de la població jove a les Illes Balears i a Espanya (4t 2007 i 4t 2008)

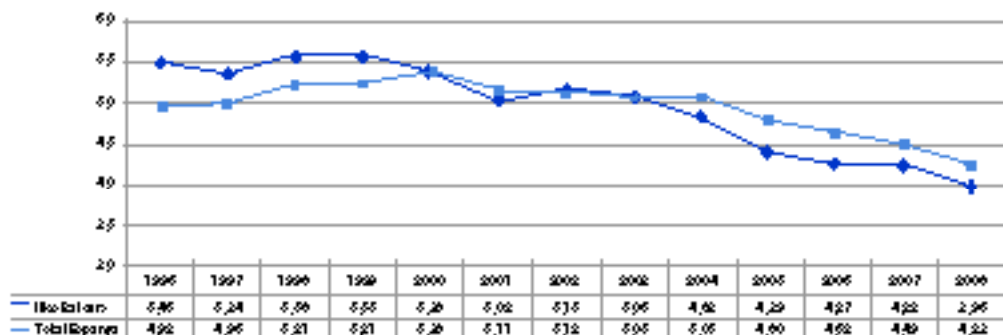
	Total		Homes		Dones	
	4T 2007	4T 2008	4T 2007	4T 2008	4T 2007	4T 2008
Illes Balears	87,3%	106,7%	80,0%	100,9%	99,1%	114,7%
Espanya	71,2%	85,9%	65,2%	80,4%	80,8%	93,3%

Font: elaboració pròpia a partir de l'OBJOVI

En els darrers anys s'ha produït un canvi en el model de convivència de parella. Una part important de la població ja no considera necessari el fet de casar-se per viure en parella i/o tenir fills. D'aquesta manera,

les taxes brutes de nupcialitat a les Illes Balears han passat del 5,46‰ l'any 1996 al 3,96‰ l'any 2008. La taxa de les Balears es situa, en els darrers vuit anys, per davall de la mitjana nacional (gràfic 8).

Gràfic 8. Taxa bruta de nupcialitat, per mil habitants, a les Illes Balears i a Espanya (1996-2008)

Font: elaboració pròpia a partir de dades del Padró de l'INE

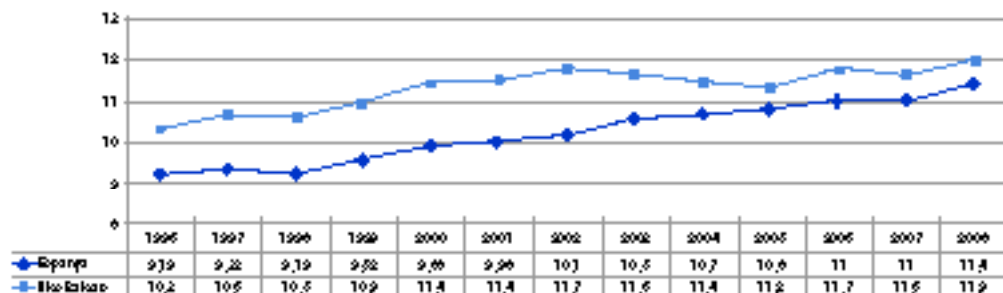
L'any 1996 les dones il·lenques es casaven per primera vegada als 27,13 anys i els homes als 29,39. L'any 2007 les dones esperen 2,8 anys més en casar-se (als 29,9 anys com a mitjana) i els homes, 3,5 anys (als 32,87 anys de mitjana). Mentre que els homes balears tarden una mica més que els de la resta de l'Estat, les dones gairebé igualen la mitjana nacional.

Alhora que augmenta l'edat mitjana del primer matrimoni, s'incrementa també el nombre de naixements de mares fadrines, que passa d'un 17,96% dels naixements de l'any 1996 a un 39,3% l'any 2007. Les illes tenen el segon percentatge més alt de totes les comunitats autònomes espanyoles, només són superades per Canàries.

Un fet a destacar és l'augment del pes dels naixements de mares estrangeres a les Illes Balears durant els darrers anys. D'aquesta manera, es passa d'un 6,58% dels naixements a l'any 1996 de mare estrangera a un 28,23% l'any 2007. Això s'explica tant pels importants fluxos migratoris rebuts com per la taxa de fecunditat més elevada de les dones estrangeres en comparació a les nacionals.

La taxa bruta de natalitat ha passat del 10,27‰ l'any 1996 a un 11,94‰ l'any 2008. Aquesta disminució no es produeix només a les illes, al conjunt de l'Estat cau del 9,19‰ al 11,38‰ durant el mateix període.

Gràfic 9. Taxa bruta de natalitat, per mil habitants, a les Illes Balears i a Espanya (1996-2008)

Font: elaboració pròpia a partir de dades del Padró de l'INE

L'edat mitjana de maternitat, que era dels 29,97 anys el 1996, es situa en els 30,34 anys el 2008. La mateixa evolució experimenta el conjunt de l'Estat, que passa d'una edat mitjana dels 30,19 anys al 1996 als 30,93 anys del 2008.

El nombre de fills que s'espera que una dona illenca tindrà al llarg de la seva vida reproductiva, d'acord amb les estimacions de l'INE, ha passat d'1,27 l'any 1996 a 1,46 l'any 2008. Aquesta taxa és similar a la darrera dada disponible de la taxa de fertilitat estimada per l'Eurostat (any 2006) que és de 1,53 fills per dona per als 27 països de la Unió Europea.

L'any 2006 el CIS va fer una enquesta per al conjunt de l'Estat segons la qual el 53,7% de dones entrevistades declararen que desitjarien tenir 2,2 fills de mitjana quan de fet només en tenien 1,4 de mitjana. La raó principal que donaven per a no tenir més fills era que consideraven la maternitat un obstacle per a la seva trajectòria professional.

Aquesta disminució de naixements ha esdevingut un envelliment de la població, de forma que l'índex de recanvi de les dones il·lenques, que analitza si existeix un recanvi de població jove, és del 82,11% per a l'any 2008; això vol dir que per cada 100 dones en edat de 20 a 24 anys n'hi ha 82,11 que tenen de 60 a 64 anys. Fa només 8 anys, aquest índex era del 56,98%. El dels homes també ha crescut i ha passat del 53,48% l'any 2000 al 80,46% l'any 2008.

Recapitulant, es pot dir que a les illes, com està passant a tots els països desenvolupats, s'ha

produït un retard en l'edat del primer matrimoni, un augment dels fills de mares fadrines i una disminució del nombre de fills.

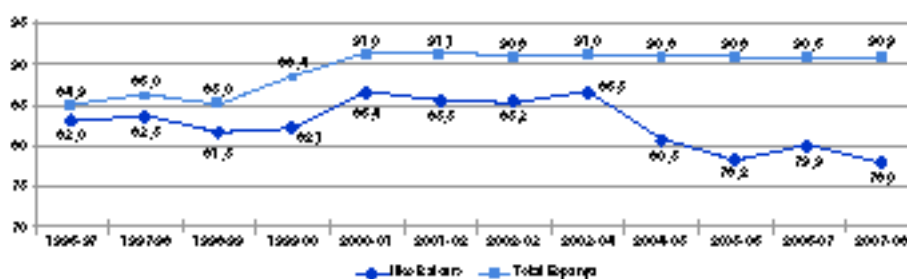
2.3 ESTUDIS I FORMACIÓ DE LA DONA BALEAR

El nivell d'estudis i la formació de les dones influeixen de manera significativa en la possibilitat d'inserció en el mercat laboral i en el progrés professional. En comparació amb la resta de l'Estat, la nostra comunitat autònoma presenta unes taxes d'escolarització, de graduació i d'abandonament escolar prematur molt desavantatjoses.

Les taxes netes d'escolarització als 16 anys de les dones i dels homes balears són significativament inferiors a les mitjanes espanyoles per cada sexe. D'aquesta manera, la taxa de les dones il·lenques per al curs 2007-08 és del 78%, 12,9 punts per davall de l'espanyola (90,9%) i la dels homes és de 79,2%, 7 punts per davall de l'estatal (86,2%). De fet, l'esperança de vida escolar als 6 anys en ensenyaments no universitaris al curs 2007-08 és d'un 11,43 anys per a les dones il·lenques i d'un 11,44 pels homes. Ambdós sexes es troben per davall de la mitjana estatal, que es situa en 12,77 anys en el cas de les dones i 12,6 anys en el dels homes.

Aquesta taxa femenina ha empitjorat en els darrers anys, perquè des del curs 1996-97 ha davallat en 5 punts. Els homes, en canvi, han millorat la seva taxa en 4,9 punts.

Gràfic 10. Taxa neta d'escolarització de les dones als 16 anys a les Illes Balears i a Espanya (1997-2008)

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Institut d'Avaluació del Ministeri d'Educació, Política Social i Esport

La taxa bruta de graduació en Educació Secundària Obligatoria per a la població femenina balear ha caigut en 3,6 punts des del curs 2001-02 i es situa en el 67,8% en el curs 2006-07. Aquesta taxa es troba per davall de la mitjana espanyola (75,9%) però per damunt de la taxa dels homes (51,7%).

Les diferències són encara més grans si es compara la taxa bruta estatal de graduació femenina en batxillerat (52,7%) amb la balear (37,9%). També aquí les dones il·lenques superen als homes (el 24,7% dels homes enfront del 37,9% de les dones).

Quadre 7. Taxa bruta de població que es gradua a cada ensenyament no universitari a Espanya i a les Illes Balears, per sexe (curs 2006-07 i variació respecte al curs 2001-02)

	Total		Homes		Dones	
	Valor	Var. pp	Valor	Var. pp	Valor	Var. pp
Educació Secundària Obligatoria (E.S.O.)						
Illes Balears	59,5	-5,0	51,7	-6,2	67,8	-3,6
Espanya	69,1	-4,3	62,6	-3,6	75,9	-5,0
Batxillerat / C.O.U.						
Illes Balears	31,1	-4,0	24,7	-2,9	37,9	-5,1
Espanya	44,7	-0,4	37,2	-0,3	52,7	-0,5
Tècnic / Tècnic Auxiliar						
Illes Balears	11,2	0,3	9,8	-0,9	12,6	1,5
Espanya	16,6	3,2	15,3	2,2	18,1	3,2
Tècnic Superior / Tècnic Especialista						
Illes Balears	6,6	-1,1	5,7	-1,2	7,5	-1,0
Espanya	16,4	-1,0	14,7	-1,5	18,3	-0,4

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Institut d'Avaluació del Ministeri d'Educació, Política Social i Esport

Quant a les taxes brutes de graduació en ensenyaments universitaris, el percentatge de dones diplomades o llicenciades en una carrera universitària supera àmpliament el percentatge

d'homes però està molt per davall de la mitjana estatal. Respecte del curs 2001-02, la taxa de les dones llicenciades s'ha mantingut i la de les diplomades ha pujat en 3,87 punts.

Quadre 8. Taxa bruta de població que es gradua en ensenyaments universitaris per sexe a nivell estatal i a les Illes Balears (curs 2005-06 i variació respecte de 2001-02)

	Total		Homes		Dones	
	Valor	Var. pp	Valor	Var. pp	Valor	Var. pp
Diplomats Universitaris, Arquitectes i Enginyers Tècnics						
Illes Balears	10,6	2,8	7,1	2,0	14,3	3,8
Espanya	16,7	0,9	12,0	0,1	21,7	1,9
Llicenciats Universitaris, Arquitectes i Enginyers						
Illes Balears	5,0	-0,5	3,4	-0,9	6,7	0,0
Espanya	18,1	-0,7	14,7	-0,9	21,6	-0,7

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Institut d'Avaluació del Ministeri d'Educació, Política Social i Esport

Pel que fa a l'abandonament escolar prematur¹, l'any 2007 les dones il·lenques presenten una taxa inferior a la dels homes (39,2% enfront del 49,1% dels homes) però molt superior a la mitjana estatal

(25,6%). Mentre que la taxa estatal d'abandonament femení s'ha mantingut en els darrers deu anys, a les illes ha crescut en 6,6 punts, ha passat del 32,6% l'any 1997 al 39,2% de l'any 2007.

Quadre 9. Abandonament escolar prematur a les Illes Balears i a Espanya, per sexe (1997-2002-2007)

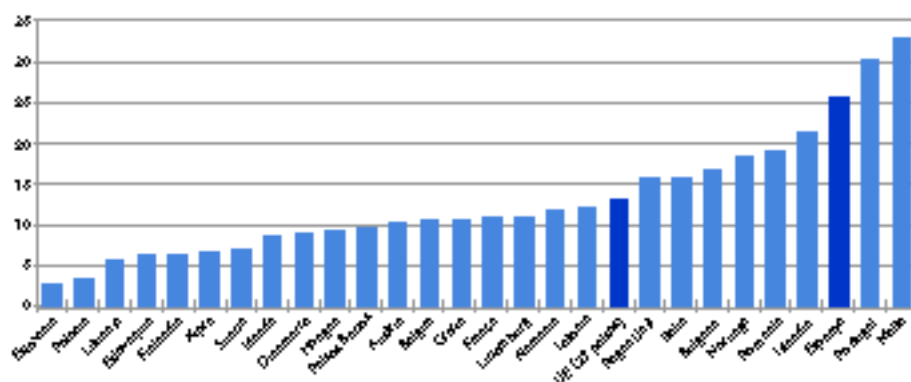
	Total			Homes			Dones		
	1997	2002	2007	1997	2002	2007	1997	2002	2007
Illes Balears	38,1	37,9	44,2	43,8	45,5	49,1	32,6	29,5	39,2
Espanya	30,8	29,9	31,0	36,1	36,4	36,1	25,7	23,1	25,6

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Institut d'Avaluació del Ministeri d'Educació, Política Social i Esport

Llavors, la taxa d'abandonament femení a les Illes Balears està molt per damunt de la mitjana nacional, però a més a més, si es compara la taxa espanyola amb la resta de països

europaus, s'aprecia que Espanya té la tercera taxa més alta, només superada per Portugal i Malta.

Gràfic 11. Abandonament escolar prematur de les dones a Europa (2007)

Font: Ministeri d'Educació, Política Social i Esport. Les xifres de l'Educació a Espanya. Estadístiques i Indicadors. Edició 2009

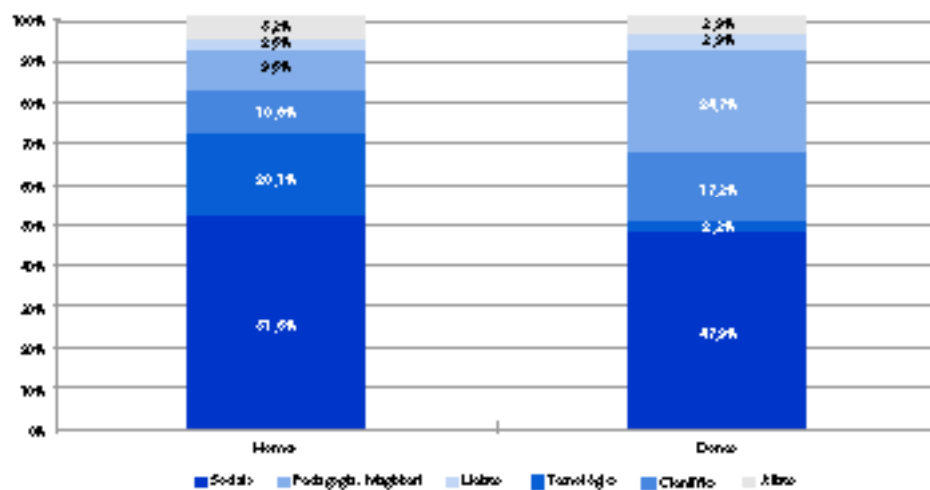
Per finalitzar, si s'analitzen les dades de matriculacions universitàries a la UIB s'observa que al curs 2008-09, un 62,2% dels alumnes matriculats han estat dones. Les dones superen els homes ja des d'anys enrere, així, al curs 2000-01 ja suposaven un 58,1% del total de matriculats.

Per tipus d'estudis, els de ciències socials són els que més alumnes d'ambdós sexes concentren (47,9% de les dones matriculades i 51,6% dels

homes). En la resta d'estudis s'aprecia una forta segregació de sexe. D'aquesta manera, els homes tendeixen a concentrar-se més en els estudis de caire tecnològic (un 20,1% dels homes enfront de només un 2,3% de les dones) i les dones opten més pels estudis científics (el 17,3% de les dones enfront del 10,8% dels homes) i els de ciències de l'educació (magisteri, pedagogia) (24,7% enfront de 9,6%). Els estudis de lletres engloben només el 3,9% de les dones matriculades i el 5,3% dels homes.

¹ Població de 18 a 24 anys que no ha completat el nivell d'educació secundària 2a etapa i no segueix cap tipus d'educació-formació.

Gràfic 12. Percentatge d'alumnes matriculats a la UIB per tipus d'estudis i sexe (curs 2008-09)

Font: elaboració pròpia a partir de dades facilitades per la UIB (SEQUA)

3 LA POBLACIÓ FEMENINA ACTIVA

3.1 EVOLUCIÓ DE LA POBLACIÓ ACTIVA I DE LA POBLACIÓ INACTIVA

L'Enquesta de Població Activa defineix la població activa com aquell conjunt de persones, que en un període de referència, subministren mà d'obra per a la producció de béns i serveis econòmics o que estan disponibles i fan gestions per incorporar-se a dita producció.

La població activa, juntament amb la inactiva, configura el total de població de 16 anys i

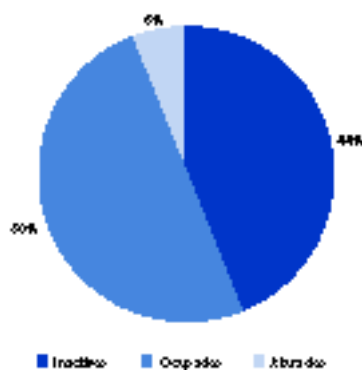
més, és a dir, la població potencialment activa. L'any 2008, el 56% de la població femenina de 16 anys i més és activa, la qual cosa suposa un increment de 1,6 punts percentuals respecte de l'any anterior. Amb més detall, el 50% de les dones majors de 16 anys potencialment actives estan ocupades; el 6% es troben a l'atur; i el 44% restant són inactives. Respecte de l'any 2007, el pes de les dones aturades ha crescut en 1,4 punts percentuals com a conseqüència, fonamentalment, de la disminució del pes de les dones inactives.

Quadre 10. Evolució de les dones de 16 anys i més, actives, ocupades, aturades i inactives a les Illes Balears (2005-2008)

	2005	2006	2007	2008	Var. pp 08/07	Var. pp 08/05
Població de 16 anys i més	404.200	415.100	427.400	438.800	2,7%	8,6%
Actives	214.900	226.200	232.700	245.600	5,5%	14,3%
Ocupades	193.600	207.500	212.800	219.100	3,0%	13,2%
Aturades	21.300	18.700	19.800	26.500	33,8%	24,4%
Inactives	189.400	188.800	194.700	193.100	-0,8%	2,0%

Font: elaboració pròpia a partir de les dades de l'INE (EPA)

Gràfic 13. Distribució de les dones de 16 anys i més a les Illes Balears (2008)

Font: elaboració pròpia a partir de les dades de l'INE (EPA)

El total de població activa es situa el 2008 en 567.500 persones a les Illes Balears, un 3,9% més que l'any anterior. Un 43,3% d'aquests actius són

dones (245.600 actives), percentatge similar al que representen les dones actives al conjunt de l'Estat (43%).

Quadre 11. Evolució de la població activa a les Illes Balears (2005-2008)

	2005	2006	2007	2008	Var. pp 08/07	Var. pp 08/05
Total	504.400	530.200	546.100	567.500	3,9%	12,5%
Homes	289.500	304.000	313.400	321.900	2,7%	11,2%
Dones	214.900	226.200	232.700	245.600	5,5%	14,3%
Pes dones actives	42,6%	42,7%	42,6%	43,3%	-	-

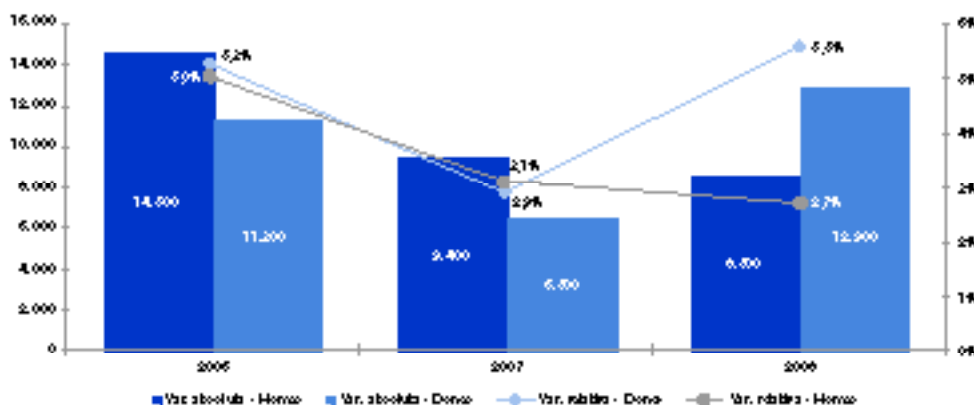
Font: elaboració pròpia a partir de les dades de l'INE (EPA)

Respecte de l'any 2007, el creixement de la població activa femenina a les illes ha superat el de la masculina, tant en termes percentuals (5,5% enfront de 2,7%) com en termes absoluts (12.900 noves actives enfront de 8.500 nous actius).

Si s'analitza un període més ampli, s'observa que durant els anys 2005-08 el creixement relatiu de

la població activa femenina també ha superat el de la masculina (14,3% enfront de 11,2%); no obstant, en termes absoluts han estat els homes els que han experimentat el major creixement (32.400 nous actius enfront de 30.700 noves actives). Des de l'any 2005, les dones il·lenques han crescut a un ritme similar al de la resta del conjunt de l'Estat (un 13,7%).

Gràfic 14. Evolució de la població activa a les Illes Balears per sexe (2006-2008)

Font: elaboració pròpia a partir de les dades de l'INE (EPA)

Els darrers anys l'increment de la població femenina activa ha anat en paral·lel amb l'augment de la població de 16 anys i més. D'aquesta manera les dones actives a les Illes Balears han crescut des de l'any 2005 en 30.700 persones i les dones potencialment actives han augmentat en 34.600. El creixement al darrer any de la població activa femenina a les Illes Balears s'explica sobretot pel creixement de la

població de 16 i més anys (11.400 persones més) i per una disminució de les inactives de 1.600 persones.

Per la seva banda, el total d'inactius a les illes creix l'any 2008 en un 0,8% i es situa en la xifra de 308.900 persones, de les quals 193.100 són dones, el que representa un 62,5% del total d'inactius.

Quadre 12. Evolució de la població inactiva a les Illes Balears (2005-2008)

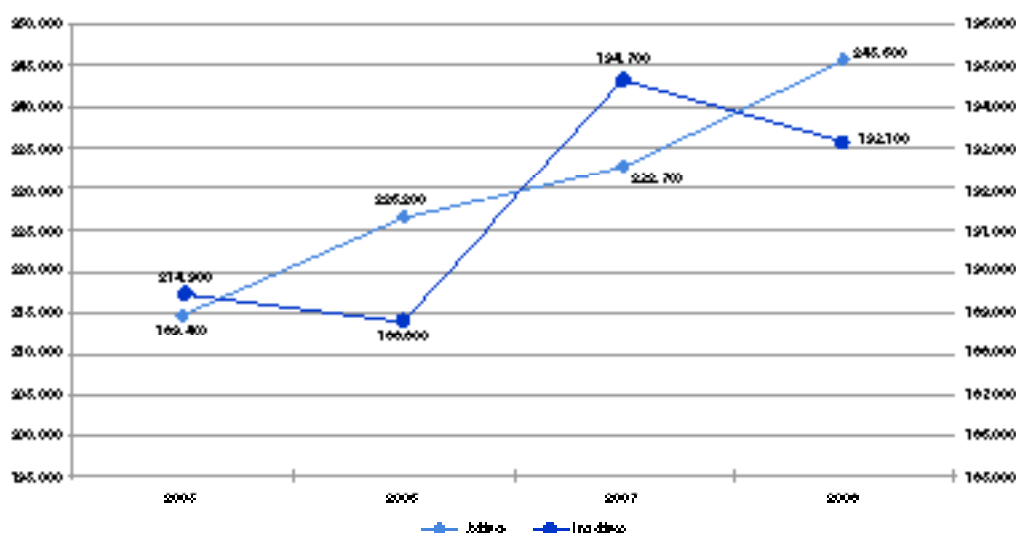
	2005	2006	2007	2008	Var. pp 08/07	Var. pp 08/05
Total	300.000	296.800	306.300	308.900	0,8%	3,0%
Homes	110.600	108.000	111.600	115.700	3,7%	4,6%
Dones	189.400	188.800	194.700	193.100	-0,8%	2,0%
Pes dones inactives	63,1%	63,6%	63,6%	62,5%	-	-

Font: elaboració pròpia a partir de les dades de l'INE (EPA)

Les dones balears inactives, a diferència dels homes, han disminuït durant el darrer any un 0,8%. La disminució de la població inactiva femenina ha estat major al conjunt de l'Estat, on

decreix un 1,6% respecte del 2007. En canvi, si s'analitzen les dades des de l'any 2005, les dones inactives creixen un 2% a les illes mentre que a Espanya disminueixen un 3,3%.

Gràfic 15. Evolució de les dones actives i inactives a les Illes Balears (2005-2008)

Font: elaboració pròpia a partir de les dades de l'INE (EPA)

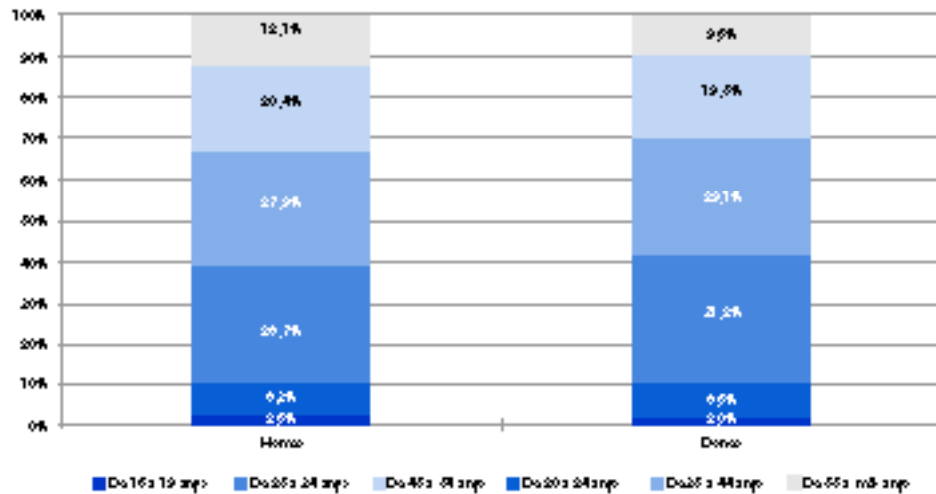
Si es desagreguen els actius per grups d'edat s'observa que, tant per a homes com per a dones, el grup d'edat més nombrós és el de 25 a 34 anys, que concentra un 28,7% dels homes actius i un 31,2% de les dones actives. També té un pes important el grup d'edat de 35 a 44 anys, que engloba el 27,9% dels homes actius i un 29,1% de les dones actives.

Les dades mostren que els homes actius estan més a prop de les edats de jubilació que les

dones: d'aquesta manera, un 70,9% de les dones s'acumulen en el grup d'edat de 16 a 44 anys enfront del 67,5% dels homes.

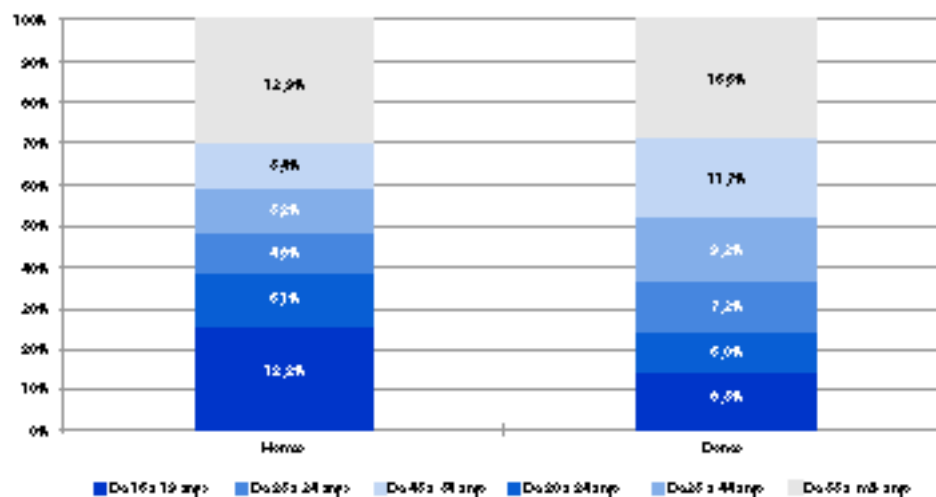
Per la seva banda, els inactius es concentren majoritàriament en el grup d'edat de 55 i més anys (13,9% dels homes i 16,6% de les dones); i, en segon lloc, el grup més nombrós és el de 16 a 19 anys que engloba el 12,2% dels homes i el 8,5% de les dones.

Gràfic 16. Pes dels actius per grup d'edat i sexe a les Illes Balears (2008)

Font: elaboració pròpia a partir de les dades de l'INE (EPA)

Gràfic 17. Pes dels inactius per grup d'edat i sexe a les Illes Balears (2008)

Font: elaboració pròpia a partir de les dades de l'INE (EPA)

S'ha de destacar que en el cas dels homes inactius només un 15,4% es troba a la franja d'entre 25 i 54 anys, mentre que en el cas de les dones inactives s'arriba a un percentatge del 28,2%, gairebé el doble que la ràtio masculina.

La principal causa d'inactivitat de les dones és el fet de dedicar-se a feines de la llar (45,9% de

les inactives), mentre que en el cas dels homes ho és estar jubilats o prejubilats (55,8%). La segona i tercera causa d'inactivitat dels homes són: ser estudiants (16%) i les tasques de la llar (10,6%). Les dones tenen com a segona i tercera causa estar jubilades o prejubilades (21,3%) i percebre una pensió distinta a la de jubilació (14,9%).

Quadre 13. Població inactiva a les Illes Balears per situació de inactivitat (2005-2008)

	2005	2006	2007	2008
Homes				
Total	110.600	108.000	111.600	115.700
Estudiants	18.300	16.700	18.800	18.500
Jubilats o prejubilats	60.600	59.300	61.400	64.600
Feines de la llar	9.100	10.500	10.000	12.300
Incapacitat permanent	8.300	10.600	8.400	7.100
Perceptor de pensió distinta de la de jubilació	5.100	3.400	7.000	6.900
Altres	9.300	7.600	6.100	6.300
Dones				
Total	189.400	188.800	194.700	193.100
Estudiants	24.000	23.800	23.000	23.800
Jubilats o prejubilats	37.900	39.900	38.900	41.200
Feines de la llar	83.300	82.700	89.300	88.700
Incapacitat permanent	8.800	9.800	8.800	7.500
Perceptor de pensió distinta de la de jubilació	29.300	27.700	29.800	28.800
Altres	6.100	4.900	5.000	3.100

Font: elaboració pròpia a partir de les dades de l'INE (EPA)

En comparació amb les dades del 2007, s'adverteix un augment en 1,7 punts en els homes que addueixen com a motiu d'inactivitat el dedicar-se a feines de la llar mentre que les dones només han crescut en un 0,1% en la mateixa categoria. També cal destacar que en comparació amb el conjunt de l'Estat, el percentatge d'homes dedicats a tasques de la llar és molt major a les illes (10,6% enfront del 4,9% estatal) i el percentatge de dones inactives balears per dedicar-se a aquesta tasca és inferior al conjunt de l'Estat (46,3% estatal

enfront d'un 45,9% a les illes).

Quant a la nacionalitat de les dones actives, l'any 2008 el 27,7% són estrangeres. Aquest percentatge és superior al pes dels homes estrangers actius (24,5%) però encara és major la diferència si es compara amb el pes de les dones estrangeres en el conjunt de l'Estat (16%). De fet, la representativitat de les dones actives estrangeres ha crescut any rere any, i ha passat del 20,2% de l'any 2005 a l'actual 27,7%.

Gràfic 18. Pes de les dones actives estrangeres a les Illes Balears i a Espanya (2005-2008)

Font: elaboració pròpia a partir de les dades de l'INE (EPA)

Per orígens, de les 68.100 dones actives estrangeres, 20.200 són comunitàries (29,7% del total d'estrangeres) i 47.900 són extracomunitàries (70,3%). Tot dos col·lectius han augmentat respecte 2007, però han estat les no comunitàries les que presenten un major creixement

(25,4% enfront del 16,8% de les comunitàries). No obstant, si s'analitza un horitzó temporal més ampli, des de l'any 2005 són les comunitàries les que experimenten un creixement relatiu major (140,5% enfront del 36,9% de les no comunitàries).

Quadre 14. Població activa a les Illes Balears per nacionalitat (2005-2008)

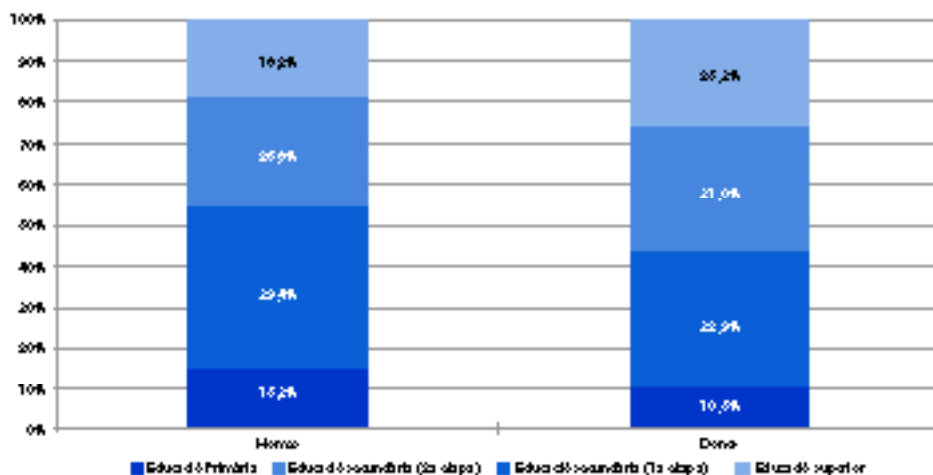
	2005	2006	2007	2008	Var. rel. 08/07	Var. rel. 08/05
Homes						
Total	289.500	304.000	313.400	321.900	2,7%	11,2%
Nacionals	235.100	242.500	239.300	243.100	1,6%	3,4%
Estrangers	54.500	61.500	74.100	78.800	6,3%	44,6%
UE	9.000	15.600	26.100	24.200	-7,3%	168,9%
No UE	45.500	46.000	48.000	54.600	13,8%	20,0%
Pes homes estrangers	18,8%	20,2%	23,6%	24,5%	-	-
Dones						
Total	214.900	226.200	232.700	245.600	5,5%	14,3%
Nacionals	171.500	177.900	177.200	177.600	0,2%	3,6%
Estrangers	43.400	48.300	55.500	68.100	22,7%	56,9%
UE	8.400	12.300	17.300	20.200	16,8%	140,5%
No UE	35.000	36.000	38.200	47.900	25,4%	36,9%
Pes dones estrangeres	20,2%	21,4%	23,9%	27,7%	-	-

Font: elaboració pròpia a partir de les dades de l'INE (EPA)

Quant al nivell de formació de la població activa balear, s'observa que el percentatge dels que tenen educació primària i primera etapa d'educació secundària és major entre el col·lectiu masculí (15,3% i 39,4% respectivament) que

entre el femení (10,5% i 32,9%, respectivament). En canvi, són les dones les que presenten un percentatge major de població activa amb estudis superiors (25,3% enfront del 18,2% per als homes).

Gràfic 19. Distribució de la població activa per nivell de formació i sexe a les Illes Balears (2008)

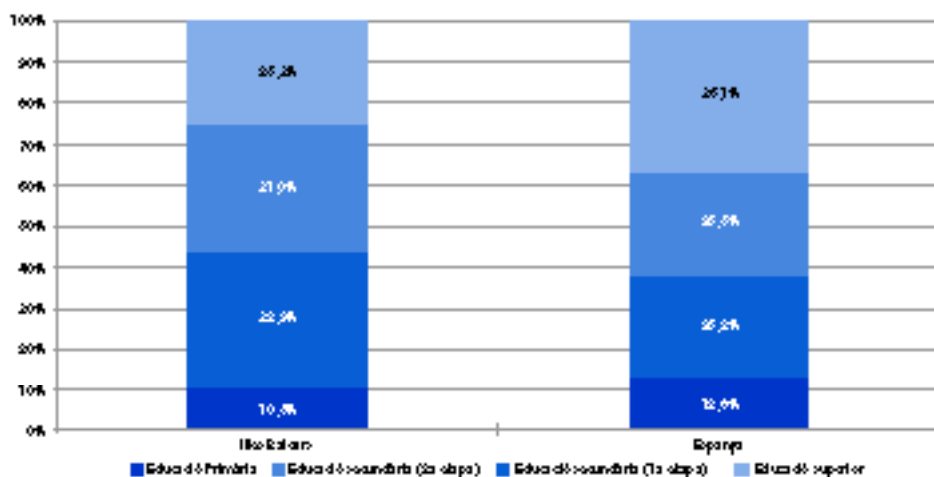

Font: elaboració pròpia a partir de les dades de l'INE (EPA)

Si es compara amb el de la resta de l'Estat, el percentatge de dones actives balears amb educació secundària és superior a la mitjana nacional: 64% enfront del 50,7% nacional. En

contraposició, el percentatge de dones actives balears amb educació superior és inferior: 25,3% enfront del 36,1% a nivell del conjunt de l'Estat.

Gràfic 20. Distribució de les dones actives a les Illes Balears i a Espanya per nivell de formació (2008)

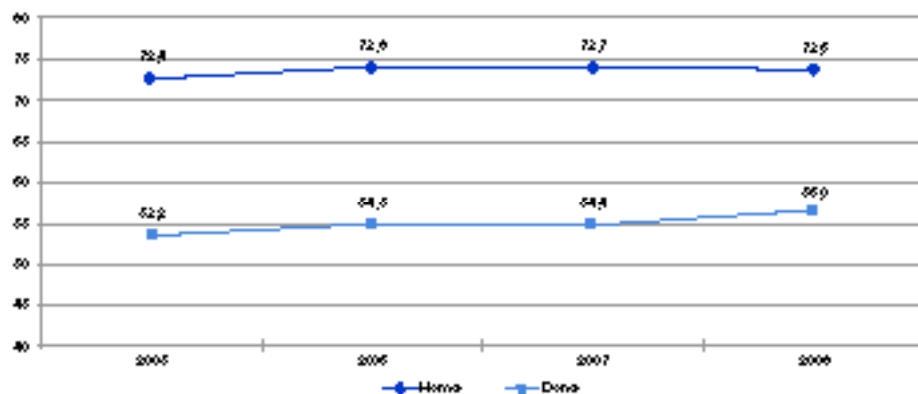
Font: elaboració pròpia a partir de les dades de l'INE (EPA)

3.2 EVOLUCIÓ DE LA TAXA D'ACTIVITAT

La taxa d'activitat de les dones es situa el 2008 en un 56%, el que suposa un creixement de 1,5 punts

percentuals respecte de l'any 2007. El creixement de la taxa femenina ha estat superior al de la masculina; tot i això, continua existint una gran diferència entre un i altre col·lectiu (concretament 17,6 p.p.).

Gràfic 21. Evolució de la taxa d'activitat per sexe a les Illes Balears (2005-2008)

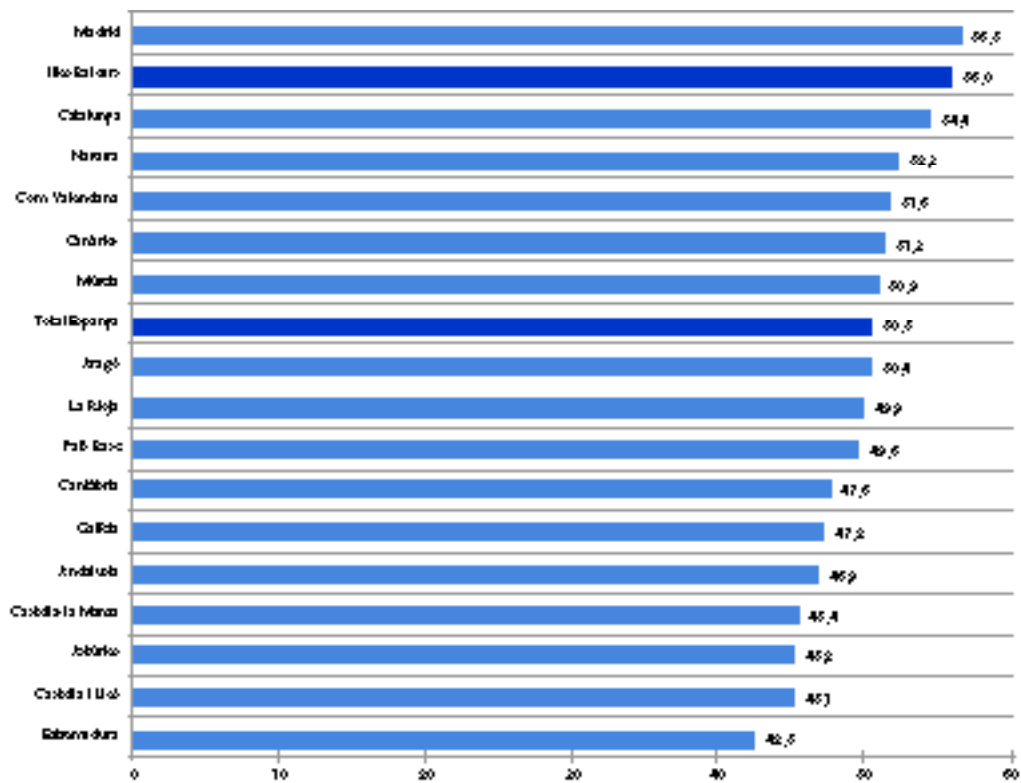

Font: elaboració pròpia a partir de les dades de l'INE (EPA)

En comparació amb la resta de comunitats autònomes, les Balears es situen com la segona regió amb la taxa d'activitat més alta, només

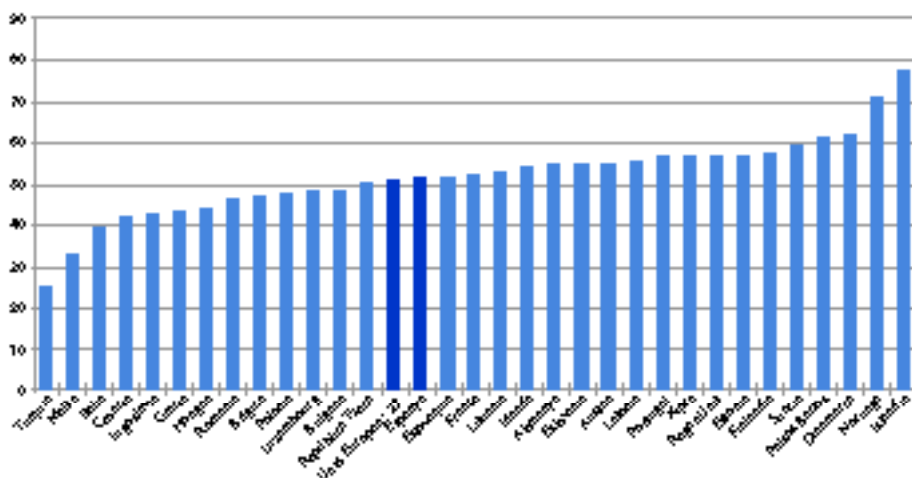
superada per Madrid (56,5%); 5,5 punts percentuals per damunt de la taxa del conjunt de l'Estat (50,5%).

Gràfic 22. Rànquing de la taxa d'activitat per comunitats autònomes (2008)

Font: elaboració pròpia a partir de les dades de l'INE (EPA)

Gràfic 23. Taxa d'activitat femenina en els principals països europeus (4t trimestre 2008)

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Eurostat

Per la seva banda, Espanya es troba lleugerament per damunt de la mitjana de la Unió Europea dels 27 quant a taxa d'activitat femenina de la població de 15 i més anys (50,8% espanyol enfront del 50,4% comunitari). No obstant això, la taxa de l'Estat Espanyol es situa per davall de països veïns com Portugal (55,9%) o

França (51,5%).

La taxa d'activitat varia significativament segons el grup d'edat que s'analitzi. Així, les dones de 55 i més anys són les que tenen taxes més baixes (17,7%), mentre que les dones de 25 a 54 anys assolixen taxes del 78,3%.

Quadre 15. Taxa d'activitat per grups d'edat i sexe a les Illes Balears (2005-2008)

	2005	2006	2007	2008	Var. pp 08/07
Homes					
Total	72,4	73,8	73,7	73,6	-0,2
De 16 a 19 anys	44,4	45,8	41,2	37,8	-3,4
De 20 a 24 anys	77,9	83,9	78,5	79,4	0,9
De 25 a 54 anys	92,4	92,3	93,5	93,3	-0,2
De 55 a més anys	31,0	34,3	33,7	33,6	-0,1
Dones					
Total	53,2	54,5	54,4	56,0	1,5
De 16 a 19 anys	33,4	25,1	26,6	23,2	-3,4
De 20 a 24 anys	66,2	66,3	63,8	64,3	0,5
De 25 a 54 anys	73,4	76,5	76,6	78,3	1,7
De 55 a més anys	15,8	15,7	15,5	17,7	2,2

Font: elaboració pròpia a partir de les dades de l'INE (EPA)

Crida l'atenció que mentre que al conjunt de l'Estat disminueixen les diferències entre taxes d'activitat d'homes i dones pels grups d'edat més joves, en el cas de les illes no es produeix aquest apropament. Aquest fet es deu, en gran mesura, a l'abandonament escolar prematur per part de molts d'homes a les illes, que s'incorporen al mercat de treball molt joves. El col·lectiu femení, en canvi, d'acord amb els indicadors d'aquest

informe, presenta una etapa educativa més llarga i una incorporació més tardana al mercat de treball.

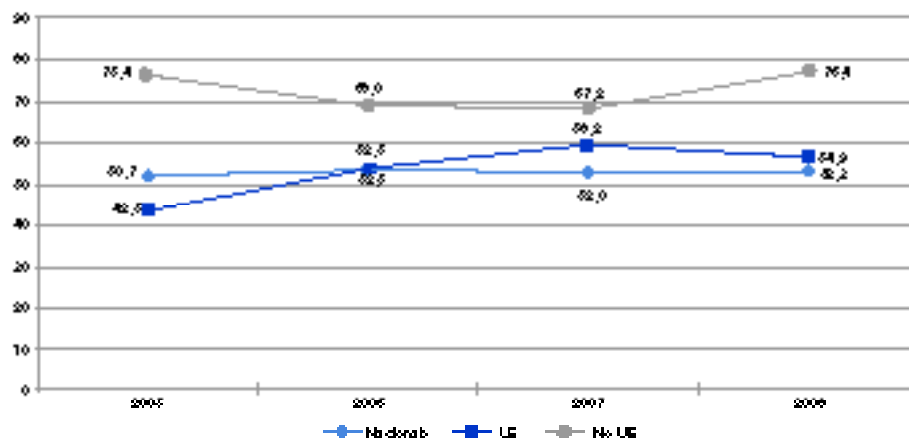
Per nacionalitats, s'observa que les dones estrangeres presenten taxes molt més altes que les nacionals (68,4% enfront de 52,3%) i són les extracomunitàries les que tenen una taxa d'activitat major (76,4% enfront del 54,9% de les comunitàries).

Quadre 16. Taxa d'activitat per grups d'edat a les Illes Balears i a Espanya (2008)

	Illes Balears			Espanya		
	Homes	Dones	Var. pp	Homes	Dones	Var. pp
Total	73,6	56,0	17,6	69,5	50,5	19,0
De 16 a 19 anys	37,8	23,2	14,5	32,8	25,2	7,6
De 20 a 24 anys	79,4	64,3	15,1	72,7	63,3	9,3
De 25 a 54 anys	93,3	78,3	15,0	92,6	74,7	17,9
De 55 a més anys	33,6	17,7	15,9	29,6	13,6	16,0

Font: elaboració pròpia a partir de les dades de l'INE (EPA)

Gràfic 24. Taxa d'activitat de les dones per grans grups de nacionalitats a les Illes Balears (2005-2008)

Font: elaboració pròpia a partir de les dades de l'INE (EPA)

La taxa de les dones nacionals gairebé no varia respecte de l'any anterior; la de les estrangeres, en canvi, puja en 4,3 punts percentuals. Aquest

creixement està protagonitzat per les dones no comunitàries, ja que la taxa de les comunitàries disminueix en 3,3 punts percentuals.

4 LA POBLACIÓ FEMENINA OCUPADA

En l'estudi del mercat de treball resulta imprescindible l'anàlisi de la població ocupada. Per a l'estudi d'aquesta variable, es disposa de dues fonts de dades: afiliació a la Seguretat Social, que proporciona mensualment la Tresoreria General de la Seguretat Social (TGSS); i els ocupats segons l'Enquesta de Població Activa, que duu a terme l'INE de manera trimestral.

A l'anàlisi de l'ocupació en el col·lectiu femení es prenen com a referència, sobretot, els registres d'afiliació a la Seguretat Social. Tot i així, l'EPA permet desagregar un major nombre de variables i reflectir alguns aspectes de l'ocupació que no es poden apreciar als registres.

Com a complement de les xifres d'ocupació femenina a les Illes Balears es presenten també els registres de contractació del Servei d'Ocupació de les Illes Balears (SOIB). S'ha de tenir en compte que aquestes dades fan referència al nombre de contractes que s'han realitzat en un període en concret, amb qual cosa es reflecteix el flux de nous contractes de persones que passen a estar afiliades

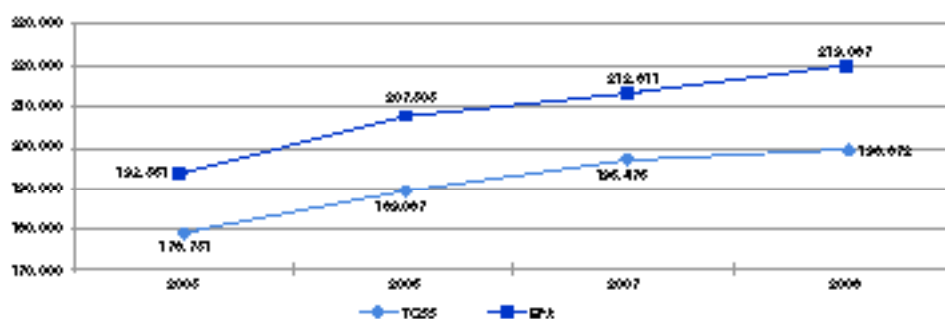
a la Seguretat Social i no el seu volum. A més, aquest flux reflecteix el nombre de contractes i no el total de persones contractades (una persona pot signar més d'un contracte en un període determinat).

Finalment, en aquesta anàlisi de la població femenina ocupada es presenten les dades agregades per al conjunt de les Illes Balears, ja que no és possible desglossar les xifres de la TGSS i de l'EPA per illes.

4.1 EVOLUCIÓ DE LA POBLACIÓ FEMENINA OCUPADA

En primer lloc, resulta interessant realitzar una comparació de les xifres que presenten cadascuna de les fonts disponibles en relació a l'ocupació, esmentades anteriorment. Així, segons les dades de la TGSS, les dones ocupades a les Illes Balears el 2008 ascendeixen a 198.872 dones de mitjana, 20.215 manco que el valor registrat segons l'EPA (219.087). Aquesta diferència, es deu principalment a la metodologia utilitzada per cadascuna de les fonts a l'hora de comptabilitzar els ocupats².

Gràfic 25. Evolució comparativa de la població femenina d'alta a la Seguretat Social i ocupada segons l'EPA a les Illes Balears (2005-2008)

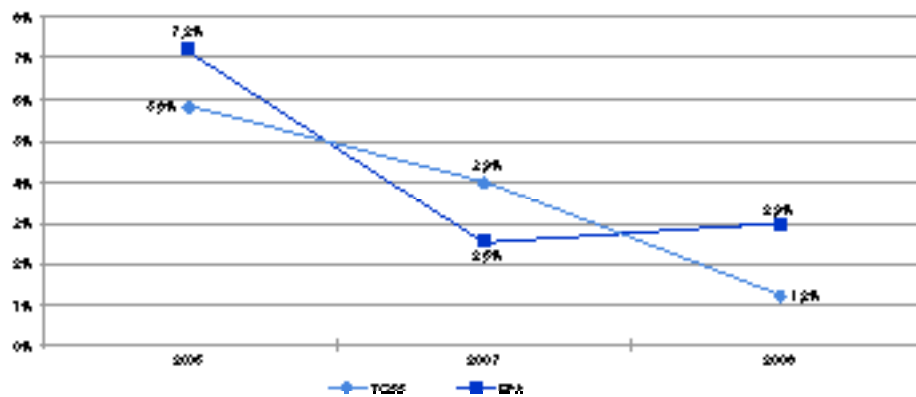
Font: elaboració pròpia a partir de les dades de la TGSS i l'EPA (INE)

Respecte del 2007, aquestes xifres mostren un creixement de l'ocupació en el col·lectiu femení de les Illes Balears que es situa en un 1,2% i en un 2,9% segons la TGSS i l'EPA, respectivament. Aquests valors, tot i suposar un increment, són menors que les taxes de creixement interanuals

positives dels anys anteriors en les dades de la TGSS (amb un 5,8% el 2006 i un 3,9% el 2007) mentre que segons l'EPA el 2008 l'ocupació femenina a les Illes Balears ha augmentat més que l'any 2007 (2,6%), tot i que molt per davall de l'increment del 2006 (7,2%).

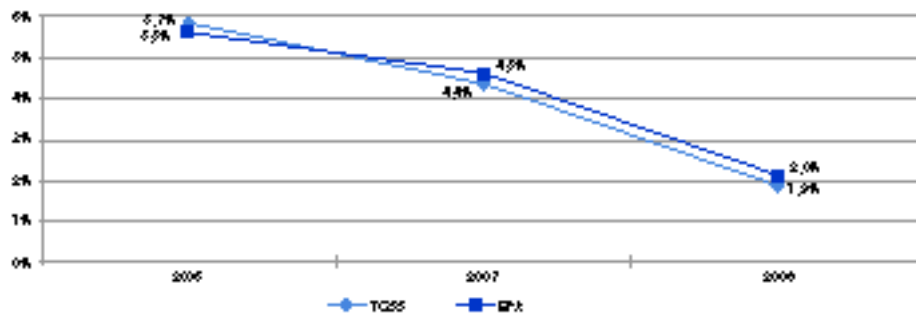
² Veure al respecte PÉREZ INFANTE, J.I. (2008): "Por qué el paro registrado supera al paro de la EPA?" Revista del Ministerio de Trabajo y Asuntos Sociales. Economía y Sociología, núm 71, pàgs. 53-64.

Gràfic 26. Evolució comparativa de la taxa de creixement interanual de la població femenina afiliada a la Seguretat Social i ocupada segons l'EPA a les Illes Balears (2006-2008)

Font: elaboració pròpia a partir de les dades de la TGSS i l'EPA (INE)

Gràfic 27. Evolució comparativa de la taxa de creixement interanual de la població femenina afiliada a la Seguretat Social i ocupada segons l'EPA a nivell nacional (2006-2008)

Font: elaboració pròpia a partir de les dades de la TGSS i l'EPA (INE)

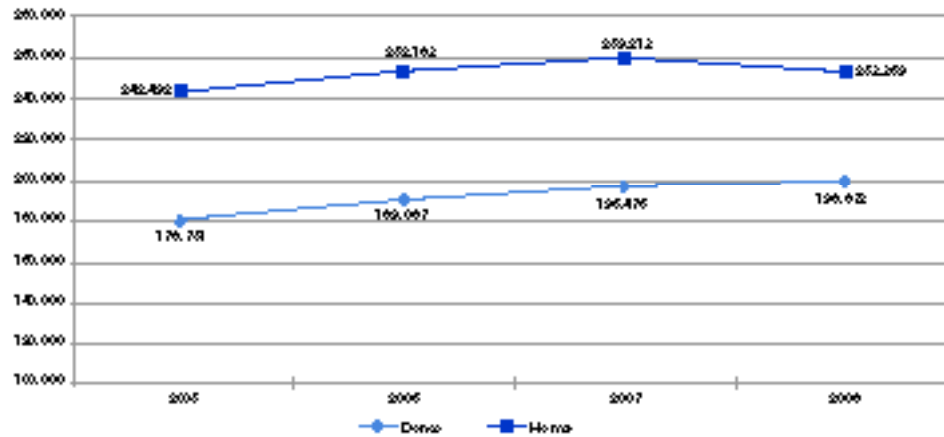
A nivell nacional, s'observa un comportament similar de l'ocupació femenina segons les dues fonts disponibles, tot i que tant la TGSS com l'EPA mostren un creixement menor (1,9% i 2%, respectivament) que els registrats el 2007 (4,4% i 4,5%).

En relació al col·lectiu masculí, les dones de les Illes Balears registren un volum d'afiliades a la Seguretat Social menor que el dels homes: 54.497 persones menys el 2008. Aquest fet es pot observar a tots els anys analitzats, tot i que la diferència entre sexes és menor el 2008 en comparació amb els períodes anteriors, a causa de les menors taxes

de creixement en anys expansius i a un major decrement el 2008.

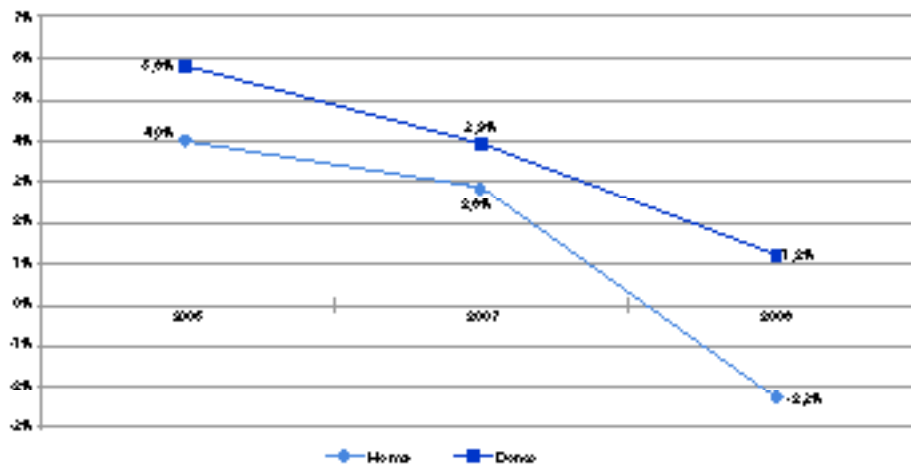
Així, respecte dels anys anteriors, l'ocupació femenina mostra un comportament creixent en tots els períodes analitzats, tot i que amb menys força cada any; l'any 2008 ha estat quan les afiliades a la Seguretat Social han presentat un menor creixement (1,2%). Per contra, els homes registren taxes de variació positives el 2006 i 2007 (menors que les de les dones en aquests períodes), fins que al 2008 han vist disminuir el seu volum d'efectius en un 2,3%.

Gràfic 28. Evolució de la població d'alta a la Seguretat Social a les Illes Balears per sexe (2005-2008)

Font: elaboració pròpia a partir de les dades de la TGSS

Gràfic 29. Taxa de variació interanual de població d'alta a la Seguretat Social a les Illes Balears per sexe (2006-2008)

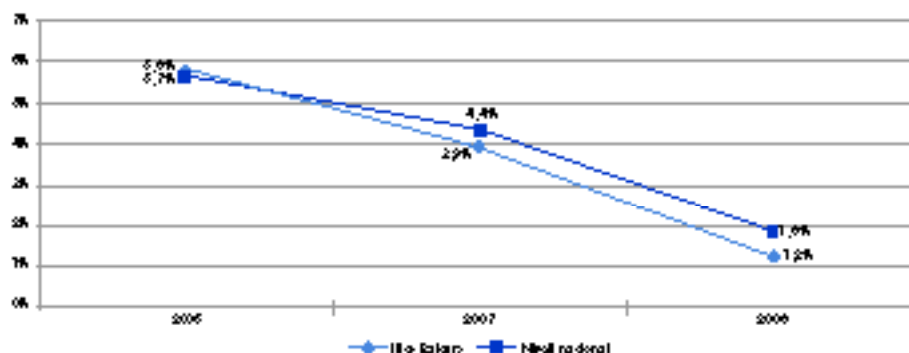
Font: elaboració pròpia a partir de les dades de la TGSS

Quant a l'afiliació femenina a nivell nacional, com s'ha dit abans, s'observa un comportament similar al de les dones de les Illes Balears, tot i que registra taxes de variació positives lleugerament superiors a les de les illes els dos darrers anys.

Si es davalla a l'evolució mensual de les dades d'afiliació a la Seguretat Social s'aprecia l'estacionalitat de l'economia balear. Així, es pot veure que l'ocupació, tant dels homes com

de les dones, creix durant la primera meitat de l'any, fins el mes de juliol, i passa a mostrar un comportament descendent la resta de l'any, i tot els mesos les xifres de les dones es situen per davall de les dels homes. La reducció de la diferència entre ambdós sexes, comentada anteriorment, també es pot observar en les dades mensuals, que assoleixen la bretxa mínima el desembre de 2008, amb 45.395 homes afiliats per sobre de les dones.

Gràfic 30. Evolució de la taxa de variació interanual de les dones afiliades a les Illes Balears i nivell nacional (2006-2008)

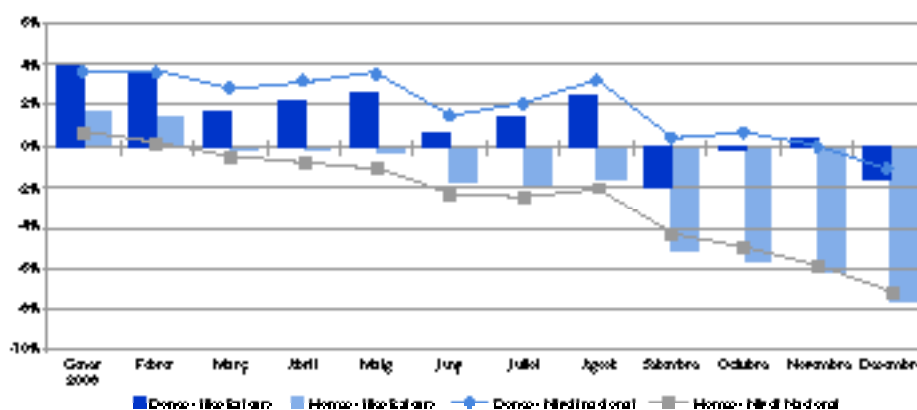
Font: Elaboració pròpia a partir de les dades de la TGSS

Respecte del 2007, el col·lectiu femení de les Illes Balears registra fins el mes d'agost taxes de variació interanuals positives, i es pot observar així una tendència decreixent al llarg del 2008 que fa que els darrers mesos es visquin disminucions en el volum d'ocupades. Per contra, el col·lectiu masculí ha patit més greument els efectes de la crisi econòmica d'aquest període, perquè a partir del mes de març comença a presentar taxes de variació negatives que es van incrementant a

mesura que transcorre el 2008, s'accentua el mes de setembre i assoleix el major decrement el desembre (-7,6%).

A nivell nacional, l'ocupació femenina segueix una evolució similar a la d'aquesta variable a les Illes Balears, tot i que amb taxes de variació lleugerament per damunt la majoria de mesos. El mateix comportament es pot observar en l'ocupació masculina a nivell nacional.

Gràfic 31. Evolució mensual dels afiliats a les Illes Balears i a nivell nacional per sexe (2008)

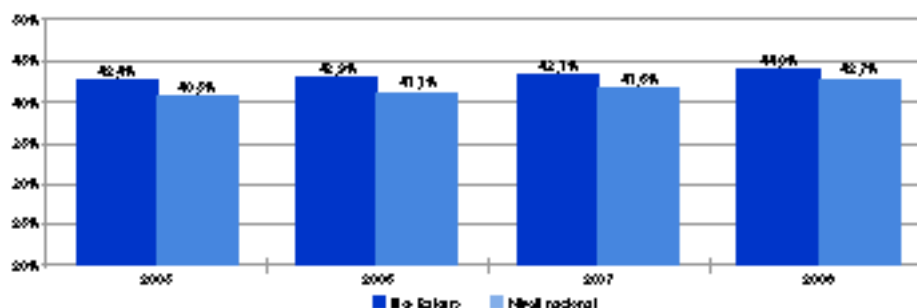

Font: elaboració pròpia a partir de les dades de la TGSS

Una altra variable que resulta interessant observar és el pes que representa el nombre d'afiliades a la Seguretat Social sobre el total d'aquests. Així, el 2008 aquest valor ascendeix a les illes a un 44%, fruit d'un increment pro-

gressiu durant aquests darrers anys (amb un increment de 1,5 punts percentual respecte del 2005). A nivell nacional es registra una evolució similar, tot i que amb uns valors lleugerament inferiors.

Gràfic 32. Evolució del pes de la població femenina d'alta a la Seguretat Social sobre el total de treballadors a les Illes Balears i a nivell nacional (2005-2008)

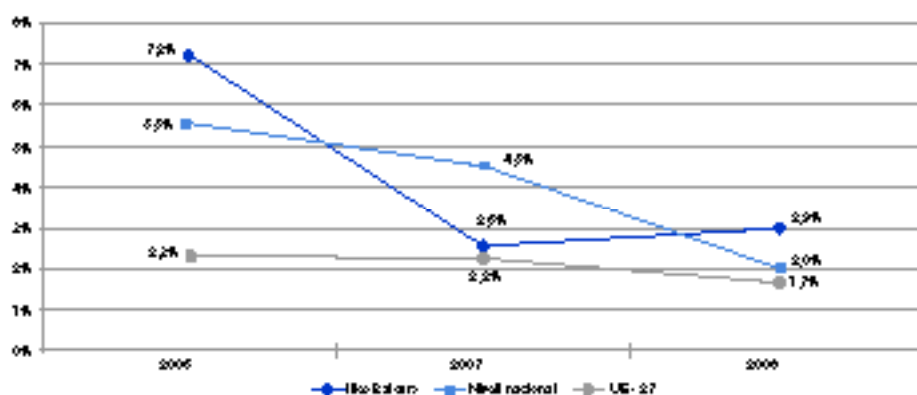
Font: elaboració pròpia a partir de les dades de la TGSS

Per tal de comparar les xifres de les Illes Balears i Espanya amb les de l'UE-27 s'utilitzen l'Enquesta de Població Activa (de l'INE) i la Labour Force Survey (de l'Eurostat). Així, a la gràfica 33 es pot veure com, tot i que tant les Illes Balears com Espanya registrin el 2008 una taxa de variació positiva de l'ocupació femenina (2,9% i 2% respectivament) superior a la de la UE-27 (1,7%), ambdues han patit més greument els efectes de la crisi econòmica, ja que els anys anteriors registraven taxes de creixement més

elevades. Així, en relació al 2006, s'ha reduït el creixement en 4,3 i 3,5 punts percentuals a les illes i Espanya, respectivament, mentre que a nivell europeu s'ha mantingut pràcticament constant (amb una reducció de 0,5 punts percentuals).

Al col·lectiu masculí s'observa un comportament similar al descrit per a les dones, amb una major estabilitat a la l'UE-27 (amb una variació de 0,9 punts percentuals respecte del 2005).

Gràfic 33. Evolució de la població ocupada femenina a les Illes Balears, Espanya i la UE-27 (2006-2008)

Font: elaboració pròpia a partir de les dades de l'EPA (INE) i l'LFS (Eurostat)

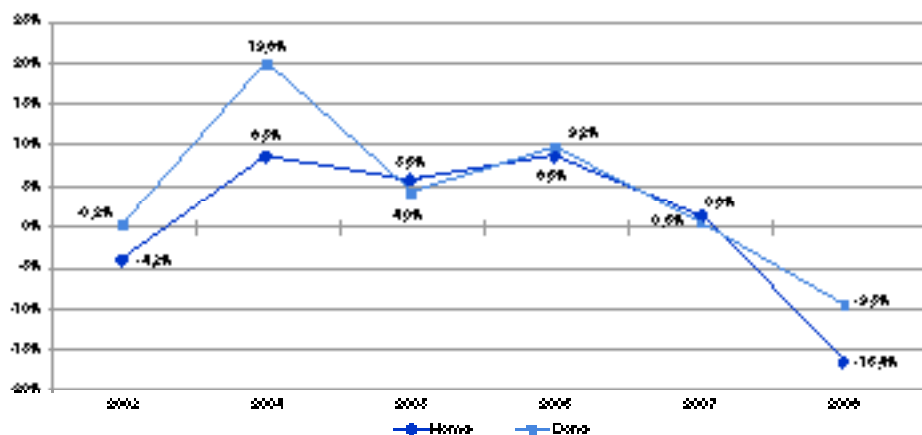
Per acabar l'anàlisi de l'evolució de l'ocupació femenina a les Illes Balears es presenten a continuació les dades de contractació. La contractació al col·lectiu femení de les Illes Balears ascendeix el 2008 a 179.210 contractes, 23.053 manco que en el col·

lectiu masculí. Igual que en les dades dels afiliats, es registra en cada període analitzat un nombre major de contractes al col·lectiu masculí, tot i que aquesta diferència també s'ha reduït al llarg dels anys, i és en el 2008 quan es registra la menor bretxa.

Així, la xifra de contractes realitzats a dones de les Illes Balears suposa una reducció del 9,5% respecte del 2007, després de quatre anys registrant variacions

positives. La contractació masculina presenta una evolució similar, tot i que la reducció registrada el 2008 és superior a la de les dones (-16,4%).

Gràfic 34. Evolució de les taxes de variació interanuals de la contractació a les Illes Balears per sexe (2003-2008)

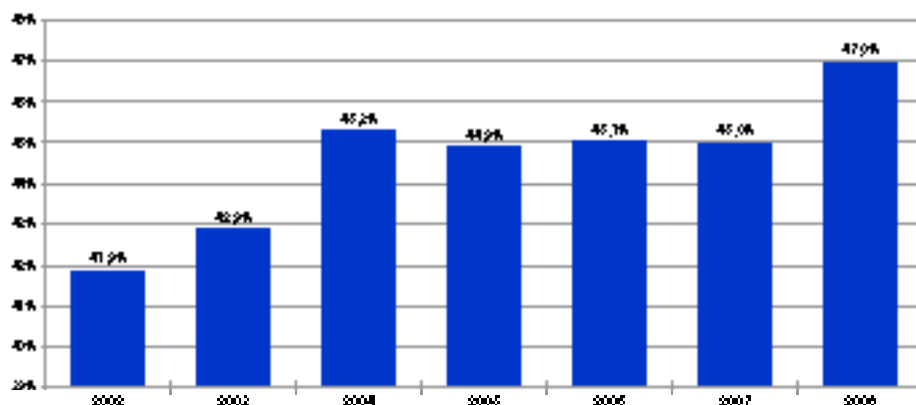

Font: elaboració pròpia a partir de les dades del SOIB

D'altra banda, el pes de la contractació femenina sobre el total de contractació a les Illes Balears assoleix el 2008 un valor del 47%, dos punts percentuals més que els tres darrers anys anteriors, quan s'observava una certa

estabilitat. Així, es torna veure com les dones no han patit tan greument els efectes de la crisi econòmica com els homes i han augmentat el 2008 el seu pes en relació al total de la contractació.

Gràfic 35. Evolució del pes de la contractació femenina sobre la total a les Illes Balears (2002-2008)

Font: elaboració pròpia a partir de les dades del SOIB

4.2 POBLACIÓ FEMENINA OCUPADA PER ACTIVITAT ECONÒMICA I RÈGIM

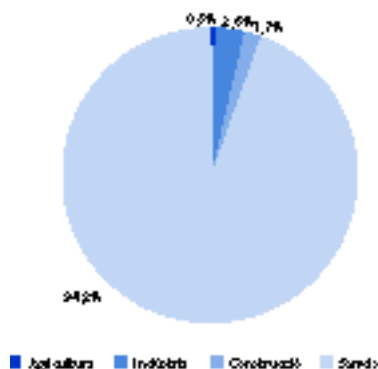
Abans d'entrar en més detall en l'anàlisi de l'ocupació segons l'activitat econòmica i de manera introductòria, és adient veure les xifres de l'ocupació per sector econòmic segons les dades de l'EPA (INE) i la seva distribució segons el règim de cotització de la TGSS.

La gràfica 36 mostra com un 94,2% de les dones ocupades a les Illes Balears el 2008 es concentren

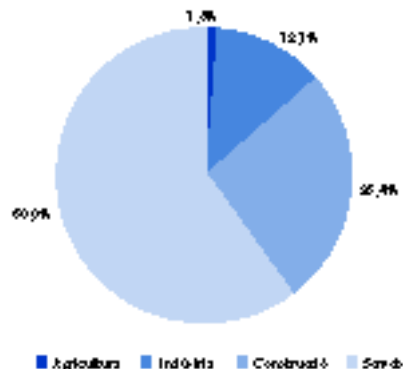
en el sector serveis, mentre que la resta de sectors representen un pes residual dins l'ocupació femenina de les illes (3,6% indústria, 1,7% construcció i 0,5% agricultura).

Per contra, a l'ocupació del col·lectiu masculí es pot observar una distribució amb una major presència de les ocupacions al sector de la construcció (26,4%) i la indústria (12,1%), tot i que, com entre les dones, hi predominen les ocupacions al sector serveis (60%).

Gràfic 36. Distribució de l'ocupació femenina a les Illes Balears segons el sector d'activitat (2008)

Gràfic 37. Distribució de l'ocupació masculina a les Illes Balears segons el sector d'activitat (2008)

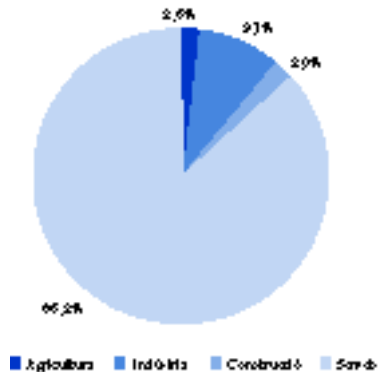

Font: elaboració pròpia a partir de les dades de la TGSS

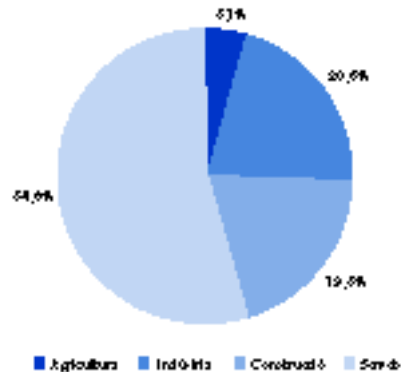
A nivell nacional es pot observar una major proporció de dones ocupades al sector de la indústria (9,1%), en detriment de les ocupades al

sector serveis (86,2%). Aquesta major presència d'ocupacions a la indústria en relació a les Illes Balears també es pot veure en el col·lectiu masculí.

Gràfic 38. Distribució de l'ocupació femenina a nivell nacional segons el sector d'activitat (2008)

Gràfic 39. Distribució de l'ocupació masculina a nivell nacional segons el sector d'activitat (2008)

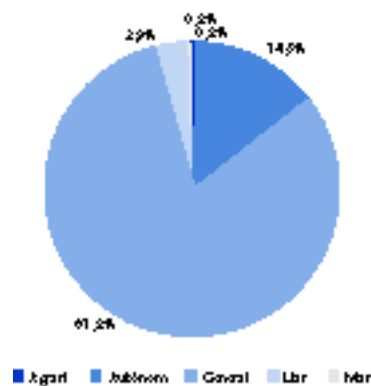

Font: elaboració pròpia a partir de les dades de la TGSS

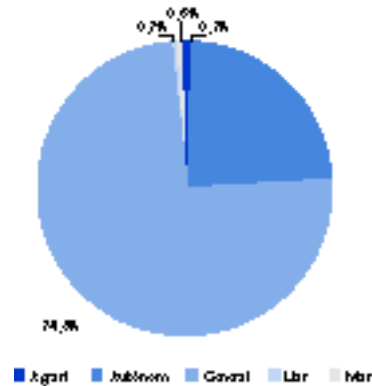
Quant al règim de cotització, el 81,2% de dones afiliades el 2008 a les Illes Balears es concentren en el Règim General. En relació al col·lectiu masculí es pot observar un major percentatge de dones afiliades al

Règim de la Llar (3,9% enfront del 0,6% dels homes), mentre que els autònoms són relativament més nombrosos entre els homes ocupats (23,5%) que en el col·lectiu femení (14,5%).

Gràfic 40. Afiliació a la Seguretat Social de les dones de les Illes Balears per règim (2008)

Gràfic 41. Afiliació a la Seguretat Social dels homes de les Illes Balears per règim (2008)

Font: elaboració pròpia a partir de les dades de la TGSS

4.2.1 Evolució de les afiliades al Règim General per sectors d'activitat

Els registres d'afiliats autònoms procedeixen dels fitxers semestrals de la TGSS i es corresponen al moment de la seva extracció, normalment el darrer dia de cada semestre. D'un mateix any, per tant, es disposa de les afiliacions d'alta a 30 de juny i a 30 de desembre. El problema que es presenta l'any 2008 és que els fitxers de la TGSS incorporen la nova classificació d'activitats

econòmiques (CNAE-09) a partir del segon semestre de 2008, i per això la sèrie analitzada fa referència al primer semestre de 2006, en comparació al primer semestre de 2008. Aquest fet no permet analitzar correctament els canvis en el moment de major incidència de la crisi econòmica.

Amb més detall, el quadre 17 presenta la distribució de les dones afiliades al Règim General per branques d'activitat.

Quadre 17. Evolució de l'afiliació al Règim General del col·lectiu femení per activitat econòmica a les Illes Balears (1r semestre 2006 - 1r semestre 2008)

Seccions CNAE-93	Activitat CNAE-93	1 semestre 2006	1 semestre 2008	% Var. rel. 2006-2008
A (01-02)	Agricultura, ramaderia, caça i silvicultura	332	394	18,7%
B (05)	Pesca	15	22	46,7%
C (10-14)	Indústries extractives i de suport	55	67	21,8%
(10-12)	Extracció de productes energètics	1	0	-100,0%
(13-14)	Extracció d'altres minerals excepte productes energètics	54	67	24,1%
D (15-37)	Indústries manufactures	6.389	6.261	-2,0%
(15-16)	Indústria de l'alimentació i begudes	1.865	1.842	-1,2%
(17-18)	Indústria tèxtil i de la confecció	518	446	-13,9%
(19)	Indústria del cuir i el calçat	955	801	-16,1%
(20)	Indústria de la fusta i del suro	106	148	39,6%

Seccions CNAE-93	Activitat CNAE-93	1 semestre 2006	1 semestre 2008	% Var. rel. 2006-2008
(21-22)	Indústria del paper; edició, arts gràfiques i reproducció de suports enregistrats	823	900	9,4%
(23)	Refinat de petroli i tractament de combustibles nuclears	-	-	-
(24)	Indústria química	180	144	-20,0%
(25)	Indústria de la transformació del cautxú i matèries plàstiques	24	20	-16,7%
(26)	Indústria d'altres productes minerals no metàl·lics	275	271	-1,5%
(27-28)	Metal·lúrgia i productes metàl·lics	391	388	-0,8%
(29)	Indústria de construcció de maquinària i equipament mecànic	54	84	55,6%
(30-33)	Indústria de material i equipament elèctric, electrònic i òptic	159	125	-21,4%
(34-35)	Fabricació de material de transport	340	387	13,8%
(36-37)	Indústries manufactureres diverses	699	705	0,9%
E (40-41)	Subministrament d'energia elèctrica, gas i aigua	393	363	-7,6%
(40)	Producció i distribució d'energia elèctrica, gas, vapor i aigua calenta	126	135	7,1%
(41)	Captació, depuració i distribució d'aigua	267	228	-14,6%
F(45)	Construcció	3.825	3.808	-0,4%
G (50-52)	Comerç majorista i minorista, reparació de vehicles de motor i motocicletes	33.660	35.509	5,5%
(50)	Venda, manteniment i reparació de vehicles de motor i motos	1.387	1.548	11,6%
(51)	Comerç a l'engròs i intermediaris del comerç	5.115	5.292	3,5%
(52)	Comerç al detall, repar. obj. personals i estris domèstics	27.158	28.669	5,6%
H (55)	Hoteleria	47.165	49.876	5,7%
I (60-64)	Transport, emmagatzemament i comunicacions	9.608	10.076	4,9%
(60)	Transport terrestre; transport per canonades	1.090	1.129	3,6%
(61)	Transport marítim, i per vies de navegació interiors	29	16	-44,8%
(62)	Transport aeri i espacial	2.000	2.196	9,8%
(63)	Activitats annexes als transports; activitats d'agències de viatges	5.533	5.424	-2,0%
(64)	Correus i telecomunicacions	956	1.311	37,1%
J (65-67)	Activitats financeres i d'assegurances	3.675	3.876	5,5%
(65)	Intermediació financera, excepte assegurances i plans de pensions	2.480	2.848	14,8%
(66)	Assegurances i plans de pensions, excepte seguretat social obligatòria	516	426	-17,4%
(67)	Activitats auxiliars a l'intermediació financera	679	602	-11,3%
K (70-74)	Activitats immobiliàries i de lloguer; serveis empresarials	22.218	22.317	0,4%
(70)	Activitats immobiliàries	3.078	2.541	-17,4%
(71)	Lloguer de maquinària i equipament sense operari, d'efectes personals i estris domèstics	1.641	1.390	-15,3%
(72)	Activitats informàtiques	327	444	35,8%
(73)	Investigació i desenvolupament	74	117	58,1%
(74)	Altres activitats empresarials	17.098	17.825	4,3%
L (75)	Administració pública, defensa i seguretat social obligatòria	12.706	10.290	-19,0%
M (80)	Educació	6.445	9.874	53,2%
N (85)	Activitats sanitàries i veterinars; serveis socials	16.418	20.938	27,5%
O (90-93)	Altres activitats socials i de serveis prestats a la comunitat; serveis personals	10.701	10.898	1,8%
(90)	Activitats de sanejament públic	607	663	9,2%
(91)	Activitats associatives	2.428	2.144	-11,7%
(92)	Activitats recreatives, culturals i esportives	3.905	4.504	15,3%
(93)	Activitats diverses de serveis personals	3.761	3.587	-4,6%
P(95)	Llars que col·loquen personal domèstic i productors bens i serveis	151	298	97,4%
Q (99)	Organismes extraterritorials	23	22	-4,3%
No tipificat		7	18	157,1%
	Total	173.786	184.907	6,4%

Font: elaboració pròpia a partir de les dades de la TGSS.

El primer semestre de 2008, quatre activitats concentren gairebé el 70% de les afiliades illenques al Règim General: hotel·leria (27% del total d'afiliades, 49.876 afiliades), comerç majorista i minorista, reparació de vehicles de motor i motocicletes (19,2%, 35.509 afiliades), activitats immobiliàries i de lloguer; serveis empresarials (12,1%, 22.317 afiliades) i activitats sanitàries i veterinàries; serveis socials (11,3%, 20.938 afiliades). Totes aquestes activitats han vist incrementat el seu nombre d'afiliades des del primer semestre de 2006, tot i que el ritme de creixement d'unes i altres no ha estat el mateix: 5,7%, 5,5%, 0,4% i 27,5%, respectivament. A partir del cinquè lloc les activitats econòmiques amb més ocupació mostren ja un pes per davall del 6%.

En relació al primer semestre de 2006, el nombre d'afiliades al Règim General augmenta (11.121 afiliades més) i les seccions d'activitat que presenten majors increments en termes absoluts són: activitats sanitàries i veterinàries i serveis socials (4.520 noves afiliades), educació (3.429), hotel·leria (2.711) i comerç majorista i minorista,

reparació de vehicles de motor i motocicletes (1.849). Administració pública, defensa i Seguretat Social obligatòria perden, en canvi, 2.416 afiliades.

En termes relatius, les seccions d'activitat que més afiliades guanyen des del primer semestre de 2006 són: llars que col·loquen personal domèstic i productors de béns i serveis (97,4%), educació (53,2%), pesca (46,7%) i activitats sanitàries i veterinàries i serveis socials (27,5%). Les que més perden són: administració pública, defensa i Seguretat Social obligatòria (-19%) i subministrament d'energia elèctrica, gas i aigua (-7,6%).

Per la seva banda, els homes illencs també es troben fortament concentrats en quatre activitats, que aglutinen el 73,5% dels seus afiliats al Règim General: hotel·leria (23,7% dels afiliats), construcció (23,6%) comerç majorista i minorista, reparació de vehicles de motor i motocicletes (16%) i transport, emmagatzemament i comunicacions (10,2%). El pes de les restants activitats no arriba al 10%.

Quadre 18. Evolució de l'afiliació al Règim General del col·lectiu masculí per activitat econòmica a les Illes Balears (1r semestre 2006 - 1r semestre 2008)

Seccions CNAE-93	Activitat CNAE-93	1 semestre 2006	1 semestre 2008	% Var. rel. 2006-2008
A (01-02)	Agricultura, ramaderia, caça i selvicultura	1.163	1.833	57,6%
B (05)	Pesca	43	48	11,6%
C (10-14)	Indústries extractives i de suport	431	429	-0,5%
(10-12)	Extracció de productes energètics	2	0	-100,0%
(13-14)	Extracció d'altres minerals excepte productes energètics	429	429	0,0%
D (15-37)	Indústries manufactureres	16.243	15.944	-1,8%
(15-16)	Indústria de l'alimentació i begudes	3.358	3.356	-0,1%
(17-18)	Indústria tèxtil i de la confecció	276	259	-6,2%
(19)	Indústria del cuir i el calçat	1.049	797	-24,0%
(20)	Indústria de la fusta i del suro	996	1.222	22,7%
(21-22)	Indústria del paper; edició, arts gràfiques i reproducció de suports enregistrats	1.491	1.420	-4,8%
(23)	Refinat de petroli i tractament de combustibles nuclears	-	-	-
(24)	Indústria química	338	302	-10,7%
(25)	Indústria de la transformació del cautxú i matèries plàstiques	88	64	-27,3%
(26)	Indústria d'altres productes minerals no metàl·lics	2.020	1.859	-8,0%
(27-28)	Metal·lúrgia i productes metàl·lics	2.572	2.536	-1,4%
(29)	Indústria de construcció de maquinària i equipament mecànic	443	712	60,7%

Seccions CNAE-93	Activitat CNAE-93	1 semestre 2006	1 semestre 2008	% Var. rel. 2006-2008
(30-33)	Indústria de material i equipament elèctric, electrònic i òptic	493	330	-33,1%
(34-35)	Fabricació de material de transport	1.340	1.586	18,4%
(36-37)	Indústries manufactureres diverses	1.779	1.501	-15,6%
E (40-41)	Subministrament d'energia elèctrica, gas i aigua	2.884	2.156	-25,2%
(40)	Producció i distribució d'energia elèctrica, gas, vapor i aigua calenta	1.080	1.107	2,5%
(41)	Captació, depuració i distribució d'aigua	1.804	1.049	-41,9%
F(45)	Construcció	47.345	43.626	-7,9%
G (50-52)	Comerç majorista i minorista, reparació de vehicles de motor i motocicletes	30.180	29.599	-1,9%
(50)	Venda, manteniment i reparació de vehicles de motor i motos	5.748	5.892	2,5%
(51)	Comerç a l'engròs i intermediaris del comerç	10.884	11.245	3,3%
(52)	Comerç al detall, repar. obj. personals i estris domèstics	13.548	12.462	-8,0%
H (55)	Hoteleria	41.720	43.803	5,0%
I (60-64)	Transport, emmagatzemament i comunicacions	18.106	18.885	4,3%
(60)	Transport terrestre; transport per canonades	8.221	8.485	3,2%
(61)	Transport marítim, i per vies de navegació interiors	64	44	-31,3%
(62)	Transport aeri i espacial	3.037	3.233	6,5%
(63)	Activitats annexes als transports; activitats d'agències de viatges	5.618	5.571	-0,8%
(64)	Correus i telecomunicacions	1.166	1.552	33,1%
J (65-67)	Activitats financeres i d'assegurances	4.602	4.185	-9,1%
(65)	Intermediació financera, excepte assegurances i plans de pensions	3.631	3.640	0,2%
(66)	Assegurances i plans de pensions, excepte seguretat social obligatòria	560	299	-46,6%
(67)	Activitats auxiliars a l'intermediació financera	411	246	-40,1%
K (70-74)	Activitats immobiliàries i de lloguer; serveis empresarials	17.067	16.952	-0,7%
(70)	Activitats immobiliàries	2.400	1.855	-22,7%
(71)	Lloguer de maquinària i equipament sense operari, d'efectes personals i estris domèstics	2.700	2.622	-2,9%
(72)	Activitats informàtiques	762	994	30,4%
(73)	Investigació i desenvolupament	87	121	39,1%
(74)	Altres activitats empresarials	11.118	11.360	2,2%
L (75)	Administració pública, defensa i seguretat social obligatòria	11.281	10.399	-7,8%
M (80)	Educació	2.778	4.312	55,2%
N (85)	Activitats sanitàries i veterinàries; serveis socials	6.409	7.745	20,8%
O (90-93)	Altres activitats socials i de serveis prestats a la comunitat; serveis personals	9.633	10.853	12,7%
(90)	Activitats de sanejament públic	1.045	2.300	120,1%
(91)	Activitats associatives	2.242	1.361	-39,3%
(92)	Activitats recreatives, culturals i esportives	5.018	5.858	16,7%
(93)	Activitats diverses de serveis personals	1.328	1.334	0,5%
P(95)	Llars que col.loquen personal domèstic i productors bens i serveis	190	323	70,0%
Q (99)	Organismes extraterritorials	6	5	-16,7%
No tipificat		210.086	211.105	0,5%
	Total	173.786	184.907	6,4%

Font: elaboració pròpia a partir de les dades de la TGSS

Destaca el fet que la construcció passa de ser l'activitat que més afiliats engloba el primer semestre de 2006 (27,2% dels homes afiliats al Règim General) a ocupar el segon lloc darrere de l'hoteleria el primer semestre de 2008. Ja s'ha dit anteriorment que la construcció ha estat el sector més copejat per la crisi, i ha perdut 3,6 p.p. de la seva representativitat al Règim General (3.719 afiliats manco).

De la mateixa forma que passava amb les dones, les seccions d'activitat que més creixen proporcionalment són les de llars que col·loquen personal domèstic i productors de béns i serveis (70%) i educació (55,2%). En termes absoluts apareixen hoteleria (2.083 afiliats més), educació (1.534), activitats sanitàries i veterinàries; serveis socials (1.336) i altres activitats socials i de serveis prestats a la comunitat, serveis personals (1.220).

4.2.2 Evolució de les afiliades al Règim Autònom per activitat econòmica

La font dels registres d'afiliació al Règim Autònom torna a ser les microdades de la TGSS, que com s'ha comentat anteriorment tenen la limitació d'oferir-se per semestres i amb el canvi de classificació de les activitats econòmiques sofert amb el pas de la CNAE-93 a la nova CNAE-09, segons estableix el RD 475/2007, només permeten analitzar el primer semestre de 2008 amb l'antiga CNAE.

Comerç majorista i minorista, reparació de vehicles de motor i motocicletes és l'activitat

que concentra un major nombre d'afiliades el primer semestre de 2008: 10.272 dones, que representen un 33,9% del total. Igual que en el Règim General, quatre activitats econòmiques concentren la major part d'autònomes (76,4%). Així, per darrera del Comerç majorista i minorista s'hi situa: l'Hoteleria (amb 5.271 afiliades i un pes del 17,4%); les Activitats immobiliàries i de lloguer; serveis empresarials (4.271 afiliades i un pes de 14,1%); i Altres activitats socials i de serveis prestats a la comunitat; serveis personals (3.348 afiliades i un 11% del total). La resta d'activitats mostra proporcions inferiors al 5%.

Respecte del primer semestre de 2006, es manté l'ordenació de les quatre activitats amb més nombre d'afiliades, amb uns pesos sobre el total del 37,5%, 18,6%, 12,8% i 11,2%, respectivament. Tret del nombre d'autònomes afiliades a l'activitat de Comerç majorista i minorista (que es manté pràcticament invariable respecte del primer semestre de 2006), totes elles presenten taxes de variació positives, i destaca l'increment de les d'Activitats immobiliàries i de lloguer; serveis empresarials, que es situa en un 21,7%.

També destaca l'Agricultura, ramaderia, caça i silvicultura com l'activitat que presenta un major increment el primer semestre de 2008 respecte el mateix període de 2006. Per altra banda, excepte les Indústries extractives i de suport i les Activitats llars com ocupadors, personal domèstic i productors béns i serveis, que presenten taxes de variació negatives, la resta d'activitats mostra un comportament expansiu.

Quadre 19. Evolució de l'afiliació al Règim d'Autònoms del col·lectiu femení per activitat econòmica a les Illes Balears (1r semestre 2006 - 1r sem. 2008)

Seccions CNAE-93	Activitat CNAE-93	1 semestre 2006	1 semestre 2008	% Var. rel. 2006-2008
A (01-02)	Agricultura, ramaderia, caça i silvicultura	265	1.373	418,1%
B (05)	Pesca	2	0	-100,0%
C (10-14)	Indústries extractives i de suport	14	11	-21,4%
(10-11)	Extracció de productes energètics	4	3	-25,0%
(14)	Extracció d'altres minerals excepte productes energètics	10	8	-20,0%
D (15-37)	Indústries manufactureres	1.076	1.109	3,1%
(15)	Indústria de l'alimentació i begudes	226	224	-0,9%
(17-18)	Indústria tèxtil i de la confecció	191	187	-2,1%
(19)	Indústria del cuir i el calçat	59	56	-5,1%

Seccions CNAE-93	Activitat CNAE-93	1 semestre 2006	1 semestre 2008	% Var. rel. 2006-2008
(20)	Indústria de la fusta i del suro	55	53	-3,6%
(21-22)	Indústria del paper; edició, arts gràfiques i reproducció de suports enregistrats	124	128	3,2%
(23)	Refinat de petroli i tractament de combustibles nuclears	0	0	-
(24)	Indústria química	12	13	8,3%
(25)	Indústria de la transformació del cautxú i matèries plàstiques	5	4	-20,0%
(26)	Indústria d'altres productes minerals no metàl·lics	69	66	-4,3%
(27-28)	Metal·lúrgia i productes metàl·lics	84	94	11,9%
(29)	Indústria de construcció de maquinària i equipament mecànic	13	15	15,4%
(30-33)	Indústria de material i equipament elèctric, electrònic i òptic	36	40	11,1%
(34-35)	Fabricació de material de transport	80	99	23,8%
(36-37)	Indústries manufactureres diverses	122	130	6,6%
E (40-41)	Sumistre d'energia elèctrica, gas i aigua	19	20	5,3%
(40)	Producció i distribució d'energia elèctrica, gas, vapor i aigua calenta	2	3	50,0%
(41)	Captació, depuració i distribució d'aigua	17	17	0,0%
F(45)	Construcció	1.249	1.406	12,6%
G (50-52)	Comerç majorista i minorista, reparació de vehicles de motor i motocicletes	10.285	10.272	-0,1%
(50)	Venda, manteniment i reparació de vehicles de motor i motos	240	252	5,0%
(51)	Comerç a l'engròs i intermediaris del comerç	893	964	8,0%
(52)	Comerç al detall, repar. obj. personals i estris domèstics	9.152	9.056	-1,0%
H (55)	Hoteleria	5.098	5.271	3,4%
I (60-64)	Transport, emmagatzament i comunicacions	839	961	14,5%
(60)	Transport terrestre; transport per canonades	575	666	15,8%
(61)	Transport marítim, i per vies de navegació interiors	9	8	-11,1%
(62)	Transport aeri i espacial	3	4	33,3%
(63)	Activitats annexes als transports; activitats d'agències de viatges	199	227	14,1%
(64)	Correus i telecomunicacions	53	56	5,7%
J (65-67)	Activitats financeres i d'assegurances	418	495	18,4%
(65)	Intermediació financera, excepte assegurances i plans de pensions	16	17	6,3%
(66)	Assegurances i plans de pensions, excepte seguretat social obligatòria	18	21	16,7%
(67)	Activitats auxiliars a l'intermediació financera	384	457	19,0%
K (70-74)	Activitats immobiliàries i de lloguer; serveis empresarials	3.509	4.271	21,7%
(70)	Activitats immobiliàries	847	966	14,0%
(71)	Lloguer de maquinària i equipament sense operari, d'efectes personals i estris domèstics	296	276	-6,8%
(72)	Activitats informàtiques	82	106	29,3%
(73)	Investigació i desenvolupament	71	119	67,6%
(74)	Altres activitats empresarials	2.213	2.804	26,7%
L (75)	Administració pública, defensa i seguretat social obligatòria	4	5	25,0%
M (80)	Educació	735	782	6,4%
N (85)	Activitats sanitàries i veterinàries; serveis socials	826	972	17,7%
O (90-93)	Altres activitats socials i de serveis prestats a la comunitat; serveis personals	3.069	3.348	9,1%
(90)	Activitats de sanejament públic	15	17	13,3%
(91)	Activitats associatives	265	232	-12,5%
(92)	Activitats recreatives, culturals i esportives	542	688	26,9%
(93)	Activitats diverses de serveis personals	2.247	2.411	7,3%
P(95)	Activitats llars com empleadors personal domèstic i productors bens i serveis	5	4	-20,0%
Q (99)	Organismes extraterritorials	1	1	0,0%
No tipificat		-	-	-
	Total	27.414	30.301	10,5%

Font: elaboració pròpia a partir de les dades de la TGSS

Per la seva banda, els homes autònoms es concentren en la construcció (16.531 afiliats, la qual cosa representa un 26,9%), seguit de Comerç majorista i minorista, reparació de vehicles de motor i motocicletes (amb un 21,1% del total), Hoteleria (13,7%) i Activitats immobiliàries i de lloguer; serveis empresarials (11,4%). Així mateix, destaquen pel seu nombre les

Indústries manufactureres (7,9%) i el Transport, emmagatzemament i comunicacions (7,2%); la resta d'activitats presenten pesos inferiors al 5%.

Respecte el primer semestre de 2006, la Construcció mostra el major increment (16%), enfront dels lleugers descensos del Comerç majorista i minorista (-0,6%) i l'Hoteleria (-1,2%).

Quadre 20. Evolució de l'afiliació al Règim d'Autònoms del col·lectiu masculí per activitat econòmica a les Illes Balears (1r semestre 2006 - 1r sem. 2008)

Seccions CNAE-93	Activitat CNAE-93	1 semestre 2006	1 semestre 2008	% Var. rel. 2006-2008
A (01-02)	Agricultura, ramaderia, caça i selvicultura	1.004	2.456	144,6%
B (05)	Pesca	6	5	-16,7%
C (10-14)	Indústries extractives i de suport	63	64	1,6%
(10-11)	Extracció de productes energètics	4	6	50,0%
(14)	Extracció d'altres minerals excepte productes energètics	59	58	-1,7%
D (15-37)	Indústries manufactureres	4.828	4.829	0,0%
(15)	Indústria de l'alimentació i begudes	442	424	-4,1%
(17-18)	Indústria tèxtil i de la confecció	187	189	1,1%
(19)	Indústria del cuir i el calçat	197	174	-11,7%
(20)	Indústria de la fusta i del suro	844	774	-8,3%
(21-22)	Indústria del paper; edició, arts gràfiques i reproducció de suports enregistrats	360	402	11,7%
(23)	Refinat de petroli i tractament de combustibles nuclears	1	1	-
(24)	Indústria química	45	41	-8,9%
(25)	Indústria de la transformació del cautxú i matèries plàstiques	10	10	0,0%
(26)	Indústria d'altres productes minerals no metàl·lics	352	329	-6,5%
(27-28)	Metal·lúrgia i productes metàl·lics	698	738	5,7%
(29)	Indústria de construcció de maquinària i equipament mecànic	143	160	11,9%
(30-33)	Indústria de material i equipament elèctric, electrònic i òptic	330	319	-3,3%
(34-35)	Fabricació de material de transport	627	698	11,3%
(36-37)	Indústries manufactureres diverses	592	570	-3,7%
E (40-41)	Sumistre d'energia elèctrica, gas i aigua	40	41	2,5%
(40)	Producció i distribució d'energia elèctrica, gas, vapor i aigua calenta	9	11	22,2%
(41)	Captació, depuració i distribució d'aigua	31	30	-3,2%
F(45)	Construcció	14.247	16.531	16,0%
G (50-52)	Comerç majorista i minorista, reparació de vehicles de motor i motocicletes	13.083	12.998	-0,6%
(50)	Venda, manteniment i reparació de vehicles de motor i motos	1.854	1.898	2,4%
(51)	Comerç a l'engròs i intermediaris del comerç	2.482	2.514	1,3%
(52)	Comerç al detall, repar. obj. personals i estris domèstics	8.747	8.586	-1,8%
H (55)	Hoteleria	8.499	8.400	-1,2%
I (60-64)	Transport, emmagatzament i comunicacions	4.277	4.454	4,1%
(60)	Transport terrestre; transport per canonades	3.828	3.947	3,1%
(61)	Transport marítim, i per vies de navegació interiors	13	11	-15,4%
(62)	Transport aeri i espacial	8	6	-25,0%

Seccions CNAE-93	Activitat CNAE-93	1 semestre 2006	1 semestre 2008	% Var. rel. 2006-2008
(63)	Activitats annexes als transports; activitats d'agències de viatges	312	325	4,2%
(64)	Correus i telecomunicacions	116	165	42,2%
J (65-67)	Activitats financeres i d'assegurances	704	738	4,8%
(65)	Intermediació financera, excepte assegurances i plans de pensions	22	25	13,6%
(66)	Assegurances i plans de pensions, excepte seguretat social obligatòria	60	51	-15,0%
(67)	Activitats auxiliars a l'intermediació financera	622	662	6,4%
K (70-74)	Activitats immobiliàries i de lloguer; serveis empresarials	6.271	7.027	12,1%
(70)	Activitats immobiliàries	1.299	1.448	11,5%
(71)	Lloguer de maquinària i equipament sense operari, d'efectes personals i estris domèstics	653	663	1,5%
(72)	Activitats informàtiques	431	497	15,3%
(73)	Investigació i desenvolupament	42	57	35,7%
(74)	Altres activitats empresarials	3.846	4.362	13,4%
L (75)	Administració pública, defensa i seguretat social obligatòria	9	15	66,7%
M (80)	Educació	502	529	5,4%
N (85)	Activitats sanitàries i veterinàries; serveis socials	802	896	11,7%
O (90-93)	Altres activitats socials i de serveis prestats a la comunitat; serveis personals	2.340	2.520	7,7%
(90)	Activitats de sanejament públic	51	48	-5,9%
(91)	Activitats associatives	102	92	-9,8%
(92)	Activitats recreatives, culturals i esportives	1.245	1.450	16,5%
(93)	Activitats diverses de serveis personals	942	930	-1,3%
P(95)	Activitats llars com empleadors personal domèstic i productors bens i serveis	8	10	25,0%
Q (99)	Organismes extraterritorials	-	-	-
No tipificat		1	1	0,0%
	Total	56.684	61.514	8,5%

Font: elaboració pròpia a partir de les dades de la TGSS

4.2.3 Ocupacions de les dones

Per tal d'aprofundir en l'anàlisi de les dones illenques en el mercat de treball, a continuació s'analitzen les deu ocupacions amb més contractacions l'any 2008 per grups d'edat, i es comenten les diferències existents amb el col·lectiu masculí.

Es pot observar al quadre 21 que les deu ocupacions més contractades coincideixen majoritàriament en tots els grups d'edat, encara que apareixen en un ordre diferent.

Entre les dones menors de 30 anys, aquestes deu ocupacions suposen el 67,5% del total de contractacions d'aquest grup (57.023 contractes); entre les dones de 30 a 44 anys, el 71,8% (47.574 contractes) i en el grup de dones de 45 anys i més, el 66,4% (18.869 contractes).

En el grup de menors de 30 anys, apareix en primer lloc en el rànquing la categoria de Cambreres, bàrmans i assimilades (18% del total d'aquest grup d'edat), que es situa en segona i quarta posició, respectivament, en els rànquings de dones del grup de 30 i 44 anys i del grup de 45 anys i més i amb un pes significativament menor (12,9% i 4,8%). Aquesta categoria ja era la més contractada entre les dones més joves l'any 2007, tot i que ha davallat el nombre de contractacions en un 10,4%. Totes les ocupacions del rànquing presenten una variació interanual negativa, excepte la categoria d'Animadores comunitàries (que puja un 10,1%). L'ocupació que més contractacions perd proporcionalment és la de Taquígrafes i mecanògrafes, que davalla un 23,3%.

D'altra banda, les dones d'entre 30 i 44 anys són les que més es concentren en només tres

ocupacions: Personal de neteja d'oficines, hotels i altres establiments similars (27,5%), Cambreres, bàrmans i assimilades (12,9%) i Dependentes i exhibidores en tendes, magatzems i altres (10,6%). Aquestes ocupacions també encapçalaven el rànquing l'any passat, tot i que han experimentat un creixement negatiu del 9,4%, 0,9% i 4,7%, respectivament. Quant a la seva evolució, només dues ocupacions del rànquing presenten un creixement positiu l'any 2008: Auxiliars d'infermeria hospitalària (10,5%) i Infermeres (11,1%). Aquesta darrera ocupació ha entrat en el rànquing l'any 2008, ja que l'any 2007 es situava en la posició número catorze.

Finalment, les dones de 45 anys i més es troben fortament concentrades en la primera categoria del rànquing, Personal de neteja d'oficines, hotels i altres establiments similars, que acumula el 35,8% de la contractació de l'any 2008. Respecte de l'any anterior destaca el creixement relatiu que experimenten les següents ocupacions: Assistents domiciliàries (63,2%), Empleades per a la cura d'infants (44,8%), Taquígrafes i mecanògrafes (19,6%) i Auxiliars d'infermeria hospitalària (17,4%). Aquest grup d'edat és el que ha tenguut millor comportament respecte del 2007, segurament gràcies a la seva incorporació al mercat de treball a causa de la crisi.

Quadre 21. Deu ocupacions amb major volum de contractació entre les dones a les Illes Balears (2008)

	2008	%	Var.	Rànquing el 2007
Menors de 30 anys				
Cambreres, bàrmans i assimilades	15.212	18,0%	-10,4%	1
Dependentes i exhibidores en tendes, magatzems i altres	13.661	16,2%	-17,7%	2
Personal de neteja d'oficines, hotels i altres establiments similars	10.083	11,9%	-14,1%	3
Auxiliars administratives amb tasques d'atenció al públic	3.407	4,0%	-14,8%	5
Taquígrafes i mecanògrafes	3.362	4,0%	-23,3%	4
Animadores comunitàries	2.704	3,2%	10,1%	7
Auxiliars d'infermeria hospitalària	2.212	2,6%	-0,9%	10
Cuineres i altres preparadores de menjars	2.211	2,6%	-20,6%	6
Infermeres	2.123	2,5%	-5,1%	9
Recepcionistes en establiments distints d'oficines	2.048	2,4%	-11,1%	8
Total 10 ocupacions	57.023	67,5%	-13,2%	
Total contractació dones menors de 30 anys	84.537		-14,1%	
Entre 30 i 44 anys				
Personal de neteja d'oficines, hotels i altres establiments similars	18.213	27,5%	-9,4%	1
Cambreres, bàrmans i assimilades	8.518	12,9%	-0,9%	2
Dependentes i exhibidores en tendes, magatzems i altres	7.050	10,6%	-4,7%	3
Cuineres i altres preparadores de menjars	3.128	4,7%	-11,4%	4
Auxiliars administratives amb tasques d'atenció al públic	2.786	4,2%	-5,2%	5
Taquígrafes i mecanògrafes	2.620	4,0%	-8,0%	6
Auxiliars d'infermeria hospitalària	2.028	3,1%	10,5%	7
Recepcionistes en establiments distints d'oficines	1.197	1,8%	-3,9%	9
Secretàries administratives i assimilats	1.111	1,7%	-11,5%	8
Infermeres	923	1,4%	11,1%	14

	2008	%	Var.	Rànquing el 2007
Total 10 ocupacions	47.574	71,8%	-6,2%	
Total contractació dones entre 30 i 45 anys	66.250		-5,9%	
De 45 anys i majors				
Personal de neteja d'oficines, hotels i altres establiments similars	10.164	35,8%	-4,2%	1
Dependents i exhibidores en tendes, magatzems i altres	1.984	7,0%	0,7%	2
Cuineres i altres preparadores de menjars	1.848	6,5%	-4,2%	3
Cambreres, bàrmans i assimilades	1.360	4,8%	-9,4%	4
Auxiliars d'infermeria hospitalària	829	2,9%	17,4%	5
Taquígrafes i mecanògrafes	744	2,6%	19,6%	6
Auxiliars administratives amb tasques d'atenció al públic	531	1,9%	13,7%	8
Assistentes domiciliaries	475	1,7%	63,2%	12
Ocupades per a la cura d'infants	472	1,7%	44,8%	10
Agents de viatge	462	1,6%	-9,4%	7
Total 10 ocupacions	18.869	66,4%	-0,9%	
Total contractació dones majors de 45 anys	28.423		-3,1%	

Font: elaboració pròpia a partir de les dades del SOIB

Pel que fa a la qualificació de les ocupacions contractades que apareixen en els rànquings, s'observa que el pes dels contractes de ocupacions no qualificades augmenta quan major és l'edat de les dones. D'aquesta manera, en el grup de dones menors de 30 anys el 17,7% de les contractacions del rànquing són ocupacions no qualificades, en el grup de 30 a 44 anys suposen un pes del 38,3% i en el grup de majors de 45 anys arriben fins el 53,9%.

En conclusió, es pot dir que no existeix una elevada demanda de mà d'obra femenina qualificada a les Illes Balears i que com major és l'edat de les dones, menor és la qualificació dels llocs de feina demandats.

Els homes presenten una concentració menor que les dones en les deu ocupacions més contractades: 57% del total de contractacions en el grup de menors de 30 anys, 59,8% en el grup de 30 a 44 anys i 50,7% en el grup de 45 anys i majors.

Crida l'atenció que en el seu cas, les contractacions presenten una tendència contrària a la de les dones: com major és el grup d'edat contractat, més disminueix la demanda de treballadors no qualificats. D'aquesta manera, en el grup d'edat d'homes menors de 30 anys, un 39% de les contractacions del rànquing es registren en treballs no qualificats; en el grup d'edat entre 30 i 44 anys, el pes d'aquestes contractacions és del 33,2% i en el grup de 45 anys i majors, davalla al 28,1%.

En tot cas, tal i com succeïa amb el col·lectiu femení, les contractacions es concentren en llocs de feina de baixa qualificació: cambrers, picapedrers, peons de la construcció, cuiners i personal de neteja. De fet, tot i que la crisi ha copejat fortament el sector de la construcció i que les contractacions relacionades amb aquest sector són les que més davallen, es segueixen situant en el rànquing de les més contractades entre el col·lectiu masculí: peons de construcció, peons de transport i descarregadors, i picapedrers.

Quadre 22. Deu ocupacions amb major volum de contractació entre els homes a les Illes Balears (2008)

	2008	%	Var.	Rànquing el 2007
Menors de 30 anys				
Cambrers, bàrmans i assimilats	12.332	14,3%	-5,2%	1
Peons de la construcció	7.708	9,0%	-35,4%	2
Picapedrers	7.232	8,4%	-35,9%	3
Peons del transport i descarregadors	5.031	5,9%	-32,6%	4
Personal de neteja d'oficines, hotels i altres establiments similars	4.251	4,9%	-4,4%	5
Cuiners i altres preparadors de menjars	4.159	4,8%	-1,8%	6
Dependents i exhibidors en tendes, magatzems i altres	3.248	3,8%	-17,9%	7
Peons d'indústries manufactureres	2.086	2,4%	-34,1%	8
Taquígrafs i mecanògrafs	1.523	1,8%	-21,9%	10
Taxistes i conductors d'automòbils i furgonetes	1.403	1,6%	-29,7%	9
Total 10 ocupacions	48.973	57,0%	-22,8%	
Total contractació homes menors de 30 anys	85.938		-20,6%	
Entre 30 i 44 anys				
Picapedrers	14.472	17,3%	-26,5%	1
Cambrers, bàrmans i assimilats	8.488	10,1%	7,1%	3
Peons de la construcció	7.867	9,4%	-25,5%	2
Cuiners i altres preparadors de menjars	4.858	5,8%	5,2%	4
Personal de neteja d'oficines, hotels i altres establiments similars	4.177	5,0%	-2,7%	5
Peons del transport i descarregadors	3.223	3,9%	-21,0%	6
Taxistes i conductors d'automòbils i furgonetes	2.005	2,4%	-19,0%	9
Dependents i exhibidors en tendes, magatzems i altres	1.810	2,2%	-2,9%	10
Conductors de camions	1.804	2,2%	-29,0%	8
Vigilants, guardians i assimilats	1.321	1,6%	-0,1%	12
Total 10 ocupacions	50.025	59,8%	-17,5%	
Total contractació homes entre 30 i 45 anys	83.639		-13,1%	
De 45 anys i majors				
Picapedrers	5.898	18,0%	-20,5%	1
Cambrers, bàrmans i assimilats	2.060	6,3%	-1,1%	3
Peons de la construcció	1.982	6,1%	-24,8%	2
Cuiners i altres preparadors de menjars	1.540	4,7%	-10,9%	5
Personal de neteja d'oficines, hotels i altres establiments similars	1.318	4,0%	-5,4%	6
Operadors de grues, camions muntacàrregues i maquinària similar	1.025	3,1%	-42,4%	4
Peons del transport i descarregadors	756	2,3%	-15,1%	7
Taxistes i conductors d'automòbils i furgonetes	723	2,2%	-13,6%	8
Caps de cuiners, de cambrers i assimilats	675	2,1%	1,4%	11
Vigilants, guardians i assimilats	603	1,8%	-11,2%	10
Total 10 ocupacions	16.580	50,7%	-17,8%	
Total contractació homes majors de 45 anys	32.686		-13,1%	

Font: elaboració pròpia a partir de les dades del SOIB

4.3 POBLACIÓ FEMENINA OCUPADA PER GRUPS D'EDAT, NACIONALITAT I NIVELL D'ESTUDIS

Les dones afiliades a la Seguretat Social a les Illes Balears augmenten l'any 2008 (2.396 afiliades més). No obstant això, no tots els grups d'edat guanyen afiliats; els més joves perden afiliades. Així, el tram de 16-24 anys perd 1.563 afiliades (-7,1%) i el tram de 25-34 anys en perd 796 (-1,3%). En canvi, el col·lectiu de dones afiliades entre 35 i 64 anys augmenta un 24,5% respecte del 2007 (4.777 afiliades més).

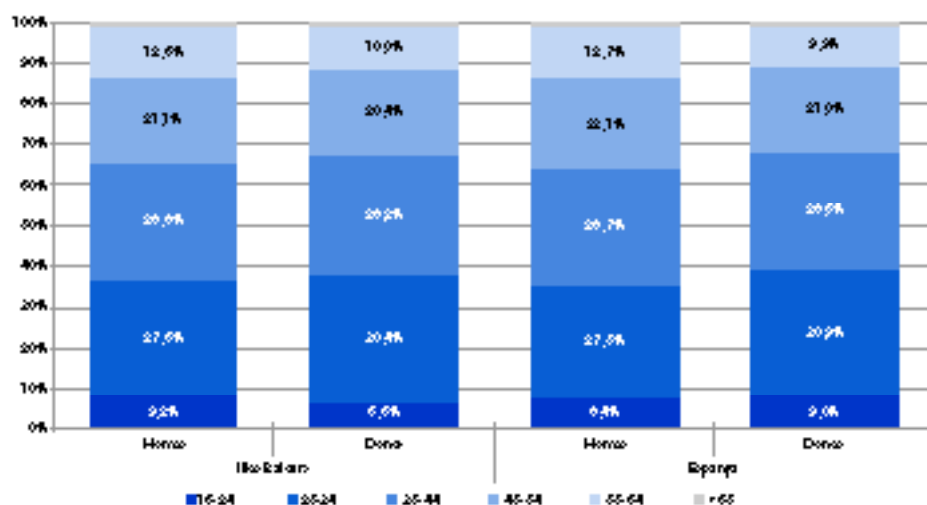
El mateix succeeix amb els homes, que perden afiliats en els grups d'edat més joves: 6.613 afiliats menys respecte 2007 al tram entre 16-34

anys (-16,3%), mentre que el grup de 35-65 anys augmenta en 792 persones (11%).

Tant homes com dones afiliats es concentren majoritàriament en els trams d'edat entre 25-44 anys (58,7% de les dones i 56,3% dels homes); la distribució a nivell nacional és molt similar a l'existent a les illes.

Si s'analitza l'evolució d'un període més ampli, s'observa que la pèrdua d'afiliats en els grups més joves és una tendència que comença anys enrere. Així, des de l'any 2005, el grup de dones afiliades entre 16-34 anys perd 7,6 p.p. i els homes afiliats d'aquest mateix tram disminueixen en 3,2 p.p. En resum, es pot dir que s'ha produït un envelliment de la població afiliada que ja va començar anys enrere i que afecta tant a homes com a dones.

Gràfic 42. Afiliats per grup d'edat i sexe a les Illes Balears i a Espanya (2008)

Font: elaboració pròpia a partir de dades de la Tresoreria General de la Seguretat Social

Pel que fa a les contractacions, disminueixen per a tots els grups d'edat, tant en el cas dels homes com de les dones, i afecten especialment als menors de 30 anys, grup que pateix la major davallada, tant en termes absoluts com percentuals. Així, l'any 2008 es registren 179.210 contractes de dones a les Illes Balears, i això suposa una baixada del 9,55% respecte del 2007 (18.919 contractes

menys). El 73,5% d'aquesta pèrdua s'acumula en el tram de menys de 30 anys (13.898 contractes menys, un -14,1% de variació interanual). La pèrdua de contractacions en la resta de grups d'edat és molt inferior tant en termes absoluts com percentuals (-5,8% contractes femenins al grup d'entre 30-45 anys i -2,9% al grup de majors de 45 anys).

La població masculina, per la seva banda, passa de registrar 242.042 contractes l'any 2007 a registrar-ne només 202.263 en el 2008 (-16,43%). També per a ells, la pèrdua de

contractació es concentra en el tram de menys de 30 anys (-20,3%), tot i que s'estén als trams de 30-45 anys (-13%) i de més de 45 anys (-13,5%).

Quadre 23. Contractes registrats a les Illes Balears per grup d'edat i sexe (2005-2008)

	2005		2006		2007		2008	
	Homes	Dones	Homes	Dones	Homes	Dones	Homes	Dones
Menys de 30 anys	106.211	93.646	111.624	99.377	108.183	98.435	85.938	84.537
30-45	86.181	65.634	96.010	73.254	99.919	73.513	86.955	69.240
Més de 45	28.665	21.101	32.457	24.316	33.940	26.181	29.370	25.433
Total	221.057	180.381	240.091	196.947	242.042	198.129	202.263	179.210

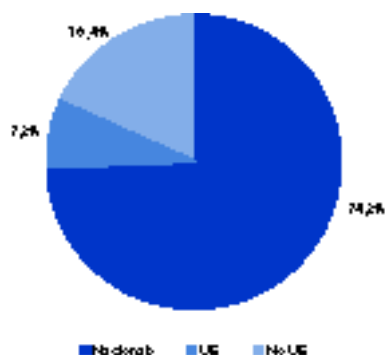
Font: elaboració pròpia a partir de dades del SOIB

En resum, l'any 2008 es produeix una pèrdua de contractació per a ambdós sexes i per a tots els grups d'edat, però és al grup de més de 30 anys on la caiguda és més important. Aquest tram d'edat ja començà a perdre contractacions l'any anterior mentre que la resta de trams no comencen a tenir un creixement negatiu fins el 2008.

Pel que fa a la nacionalitat de les dones ocupades, les dades de l'Enquesta de Població Activa mostren que de les 219.100 dones ocupades l'any 2008, 162.700 són nacionals (74,26% del total) i 56.300 són estrangeres (25,7%). Dins de les ocupades estrangeres, predominen les de nacionalitats extracomunitàries (71,4% de les dones estrangeres ocupades).

El pes de les dones estrangeres ocupades supera al dels homes estrangers en 2,9 p.p. (22,8% dels homes) i en 10,6 p.p. a la mitjana estatal (el 15,1% de les dones ocupades a Espanya són estrangeres). A més, cal destacar que el nombre de dones estrangeres ocupades no disminueix l'any 2008: les dones comunitàries augmenten en 400 noves ocupades (2,5%) i les extracomunitàries en 8.100 (25,2%). Les nacionals, en canvi, perden 2.300 ocupades (-1,4%). El gràfic 45 compara l'evolució d'aquests tres grups entre 2006 i 2008: mentre el ritme d'ocupació de les nacionals i comunitàries s'alenteix progressivament des de 2007, les extracomunitàries guanyen força sobtadament el 2008.

Gràfic 43 Distribució de les dones ocupades a les Illes Balears per grups de nacionalitat (2008)

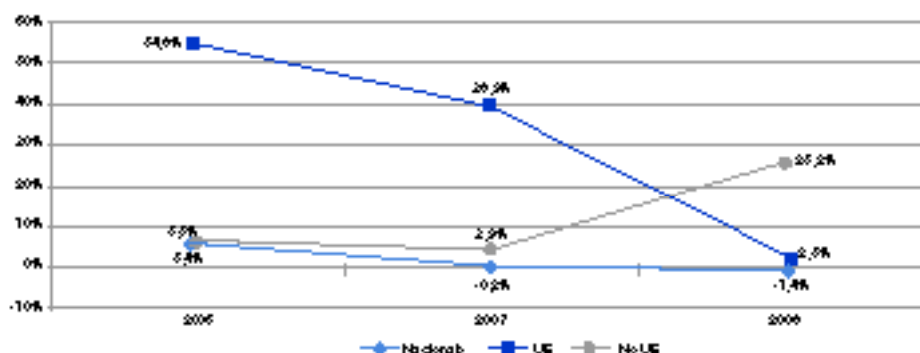

Gràfic 44 Distribució de les dones ocupades a Espanya per grups de nacionalitat (2008)

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'INE (EPA)

Gràfic 45. Variació interanual de l'ocupació femenina a les Illes Balears per grans grups de nacionalitat (2006-2008)

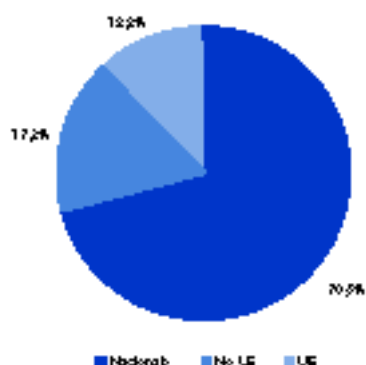

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'INE (EPA)

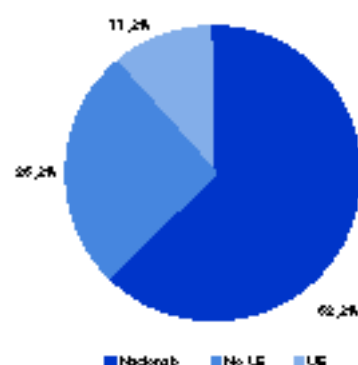
Pel que fa a les dades de contractació per nacionalitats l'any 2008, el 70,5% ha estat de dones nacionals, el 12,2% de comunitàries i el 17,3% restant d'extracomunitàries. En el cas dels

homes, el pes de la contractació estrangera és encara major: l'11,3% són d'homes comunitaris i el 26,7% són d'extracomunitaris.

Gràfic 46 Distribució de la contractació femenina registrada a les Illes Balears per grups de nacionalitat (2008)

Gràfic 47 Distribució de la contractació masculina registrada a les Illes Balears per grups de nacionalitat (2008)

Font: elaboració pròpia a partir de dades del SOIB

Respecte de 2007, la contractació cau per a tots els grups de nacionalitats; això no obstant, és major la caiguda de la contractació nacional (-10,9% en el cas de les dones i -18,8% en el dels homes) que de l'estrangera (-6,1% en el cas de les dones i -12,3% en el dels homes). A més a més, si s'analitza l'evolució des de 2005, s'observa que les dones estrangeres acumulen taxes de creixement positives (33,7%), mentre que les

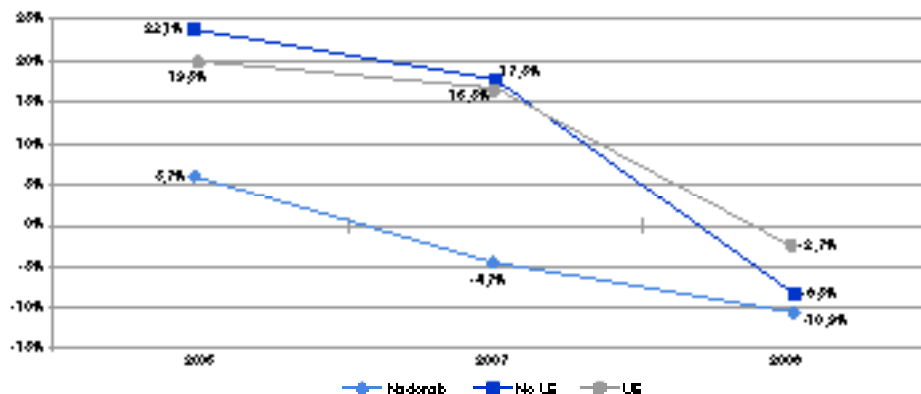
nacionals han patit una disminució del 10,3%. El mateix ha succeït amb els homes: els nacionals experimenten un creixement negatiu des de 2005 (-19,5%), mentre els estrangers acumulen un creixement del 18,3%.

Si es desagreguen les dades de contractació de dones estrangeres s'observa que tant les comunitàries com les no comunitàries

experimenten una caiguda de contractacions l'any 2008: -2,7% les dones comunitàries i -8,5% les extracomunitàries. Però ambdós col·lectius acumulen creixements positius des de 2005:

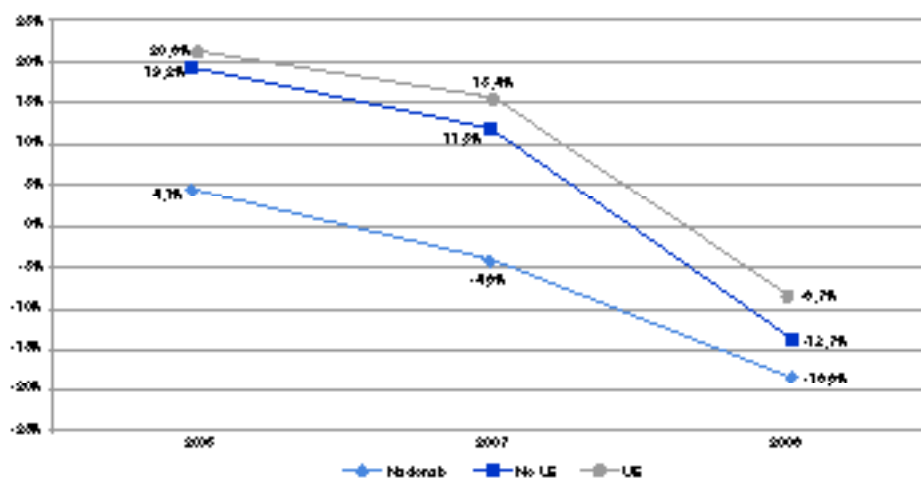
35,5% les dones comunitàries i 32,5% les no comunitàries. Aquest creixement és superior a l'experimentat pels homes des de 2005: 27,4% dels comunitaris i 14,7% dels no comunitaris.

Gràfic 48 Variació interanual de la contractació femenina a les Illes Balears per grans grups de nacionalitat (2006-2008)

Font: elaboració pròpia a partir de dades del SOIB

Gràfic 49 Variació interanual de la contractació masculina a les Illes Balears per grans grups de nacionalitat (2006-2008)

Font: elaboració pròpia a partir de dades del SOIB

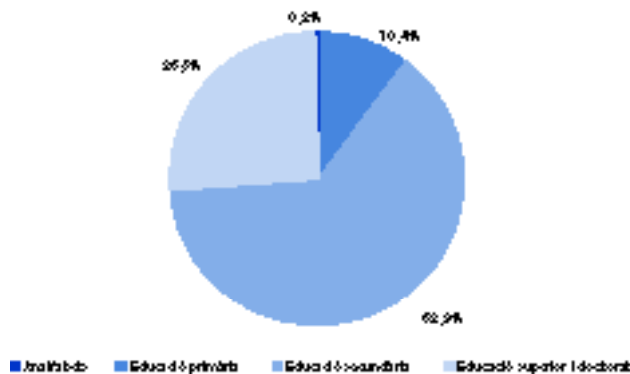
Per finalitzar l'estudi del perfil de les dones ocupades a les Illes Balears s'analitza el seu nivell d'estudis. Les dones ocupades il·lenques presenten un nivell d'estudis per davall de la mitjana espanyola: mentre que al conjunt de l'Estat el

percentatge d'ocupades amb estudis superiors i doctorat representa el 38,4% del total, a les illes només suposen el 26,5% (11,9 p.p. per davall). A més, aquesta situació no ha millorat els darrers anys: l'any 2005 el percentatge de dones balears

amb estudis superiors i doctorat representava el 27,6% del total (1,1 p.p. per damunt de la dada de 2008) i la diferència amb la mitjana espanyola era de 10,5 p.p. (1,4 p.p. per davall de la diferència actual). Tot i això, superen en 7,6 p.p. els homes illencs amb estudis superiors i doctorat (18,9% del total d'homes ocupats).

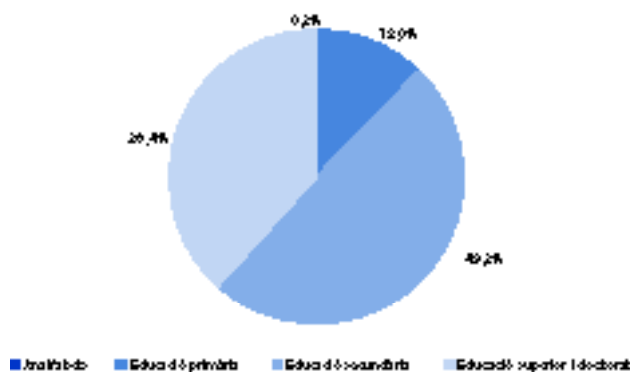
Respecte de l'any 2007 destaca l'augment del pes d'ocupades amb educació secundària (2,3 p.p.), que assolix el 62,9% (13,6 p.p. per damunt de la mitjana espanyola i 3,3 p.p. per davall dels homes illencs). Gran part d'aquest augment procedeix de la pèrdua de pes de les dones amb educació primària (1,9 p.p.).

Gràfic 50 Distribució de les dones ocupades a les Illes Balears per nivell d'estudis (2008)

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'INE (EPA)

Gràfic 51 Distribució de les dones ocupades a Espanya per nivell d'estudis (2008)

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'INE (EPA)

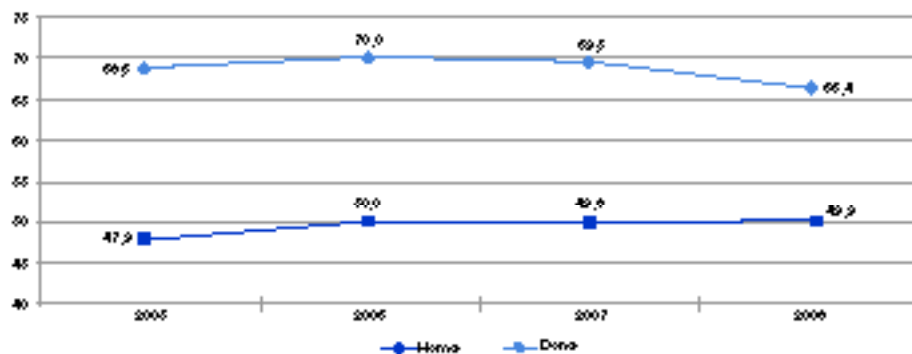
En resum, les dones illenques presenten un nivell de formació inferior al que tenen les dones al conjunt de l'Estat, i això influeix en la qualificació de les ocupacions que desenvolupen.

4.4 EVOLUCIÓ DE LA TAXA D'Ocupació

L'any 2008, la taxa mitjana d'ocupació femenina balear ha estat del 49,9%, el que suposa un lleuger

augment de 0,1 p.p. respecte 2007. Aquesta taxa és significativament inferior a la masculina (66,4%). No obstant això, la diferència entre ambdós sexes disminueix l'any 2008 en 3,2 p.p.; aquest apropament no s'ha produït tant per un augment de la taxa femenina com per una disminució de la taxa masculina. Efectivament, si s'analitza l'evolució d'un període més ampli, s'observa que des de l'any 2005 la taxa femenina acumula un creixement de 2,1 p.p. mentre que la masculina ha experimentat una disminució acumulada de 2,2 p.p.

Gràfic 52. Evolució de la taxa d'ocupació per sexe a les Illes Balears (2005-2008)

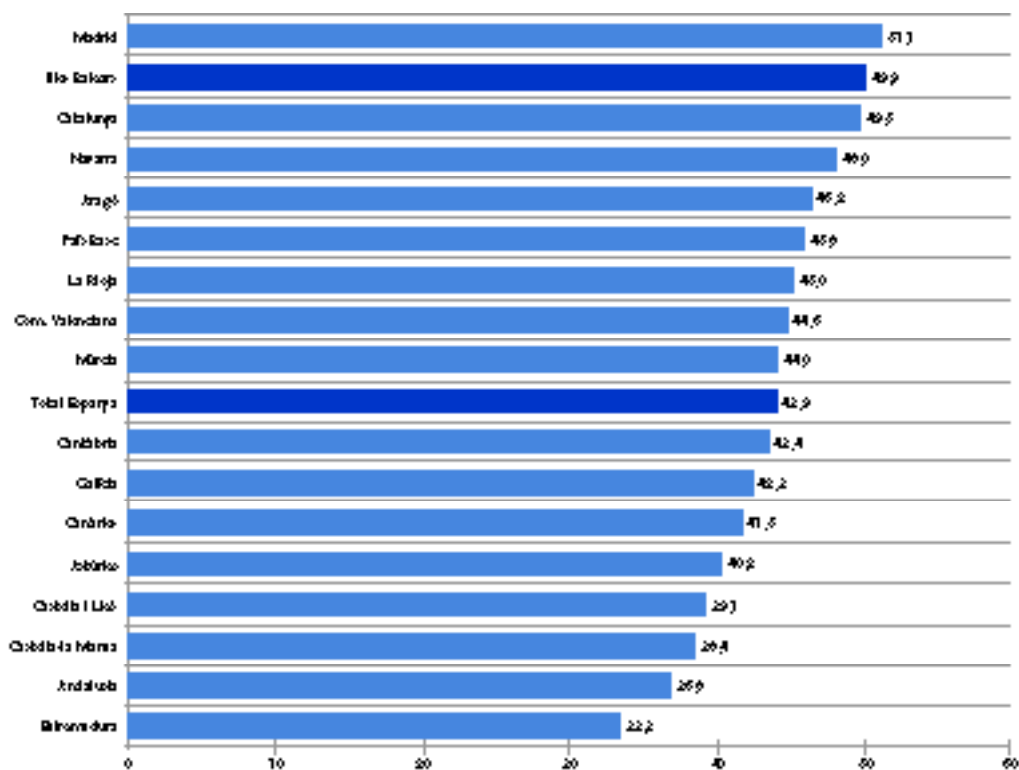

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'INE (EPA)

Si es compara amb la mitjana espanyola, la taxa balear femenina es troba 6,1 p.p. per damunt d'aquesta, tot i que la diferència era superior els anys anteriors. La comparació per

comunitats autònomes torna a mostrar que les Illes Balears destaquen per la seva elevada taxa d'ocupació femenina, només superada per la Comunitat de Madrid.

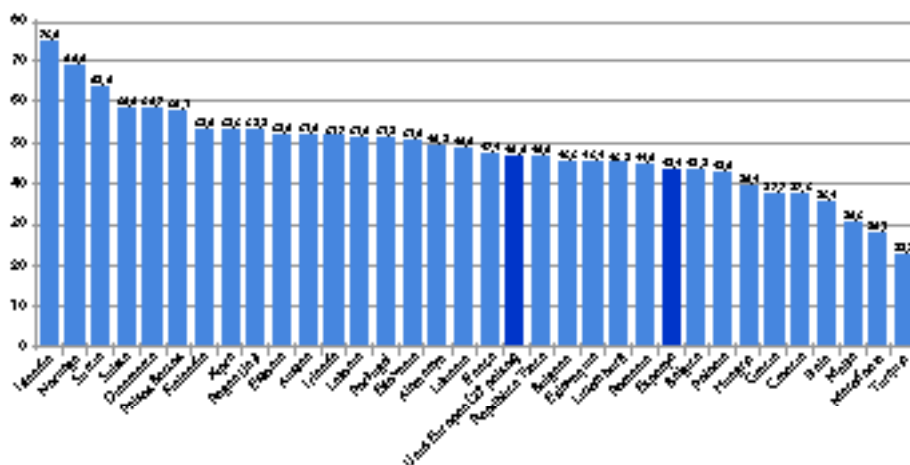
Gràfic 53. Taxa d'ocupació femenina per comunitats autònomes (2008)

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'INE (EPA)

el 43,4% d'Espanya), i molt lluny dels països que presenten les majors taxes, com Islàndia que arriba al 75%.

Gràfic 54. Taxa d'ocupació femenina a Europa (2008)

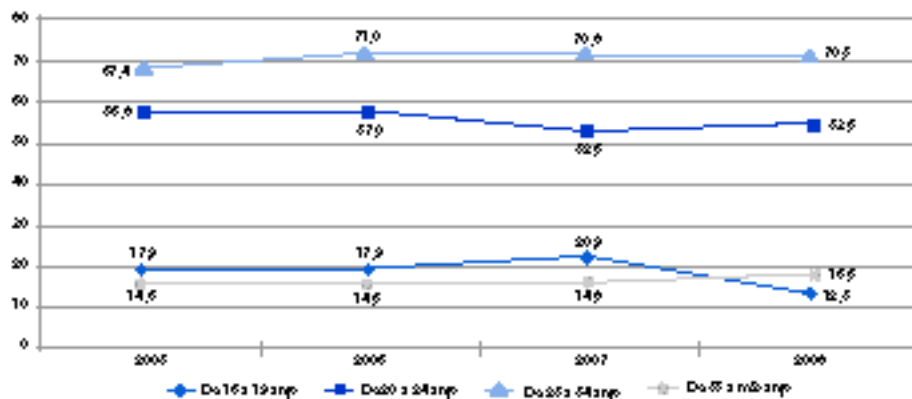
Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Eurostat

Finalment, pel que fa a la taxa d'ocupació femenina per nacionalitats, les dones estrangeres continuen presentant taxes molt superiors a les nacionals (56,6% de les dones estrangeres enfront del 48% de les nacionals). No obstant això, s'ha de matisar que són les extracomunitàries les que presenten taxes majors (64,1%), ja que les taxes comunitàries estan per davall de les nacionals en 4,2 p.p.

Respecte de 2007, es produeix una davallada de la taxa d'ocupació de les dones nacionals (-0,4 p.p.) mentre que la de les estrangeres puja en 1,4 p.p. Un altre cop, les dones comunitàries tenen un comportament molt diferent a les extracomunitàries: mentre que les primeres davallen 9,2 p.p., les segones pugen 7,7 p.p.

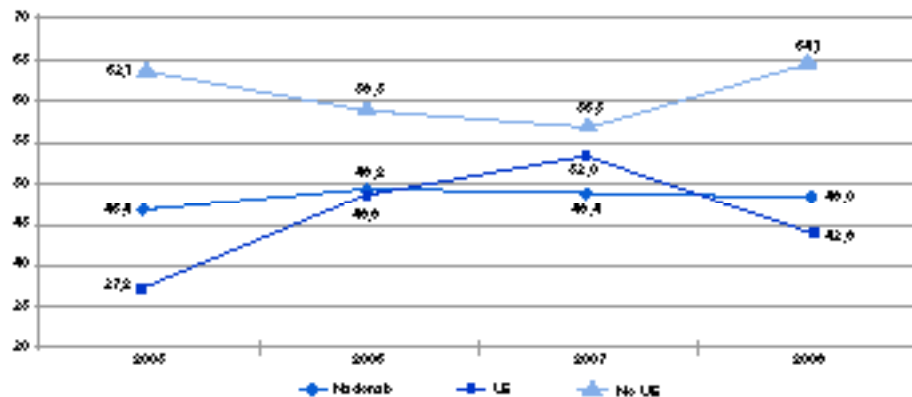
Des de l'any 2005, tots els grups de nacionalitats tenen comportaments positius: les dones nacionals augmenten la seva taxa en 1,6 p.p. i les estrangeres en 1,3. Però si s'analitzen les dades en detall, s'observa que les comunitàries acumulen un creixement molt superior al de les extracomunitàries (6,7 p.p. enfront d'1 p.p.).

Gràfic 55 Taxa d'ocupació femenina per grups d'edat a les Illes Balears (2005-2008)

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'INE (EPA)

Gràfic 56. Evolució de la taxa d'ocupació femenina per nacionalitat a les Illes Balears (2005-2008)

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'INE (EPA)

4.5 POBLACIÓ FEMENINA OCUPADA PER TIPUS DE CONTRACTE I JORNADA, DURADA DELS CONTRACTES I TAXA DE TEMPORALITAT

L'any 2008 es registren 179.210 contractes a dones a les Illes Balears (un 47% del total de la contractació a les illes), dels quals un 85,1% són temporals (152.520 contractes), un 14,2% són indefinits (25.386) i un 0,4% són formatius (690).

Ja s'ha comentat anteriorment que amb la crisi s'ha trencat la tendència de creixement dels

darrers quatre anys per a ambdós sexes. Pel que fa a la població femenina il·lenca, la contractació ha caigut un 9,5% respecte de 2007 (18.919 contractes manco), però ha estat més intensa encara la pèrdua de contractació masculina tant en termes relatius (-16,4%) com en termes absoluts (39.779 contractes menys) a causa d'una major concentració en el sector de la construcció, fortament copejat per la crisi.

Els tipus de contractes amb majors pèrdues proporcionals són els formatius (-22,6% en el cas de les dones i -31,6% en el dels homes). Aquests ja havien experimentat un descens

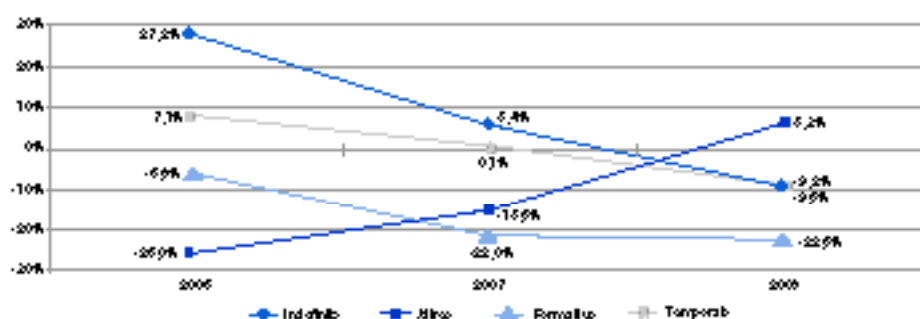
important els anys anteriors: des de 2005 els contractes formatius per a dones acumulen una caiguda del 43,8%, similar a l'experimentada pels homes (-44,8%).

No obstant això, és la contractació temporal la que més baixa en termes absoluts: un 85,5% de la pèrdua de la contractació femenina l'any 2008 s'explica per

la caiguda de contractació temporal. En el cas dels homes, aquest percentatge puja al 87,6%.

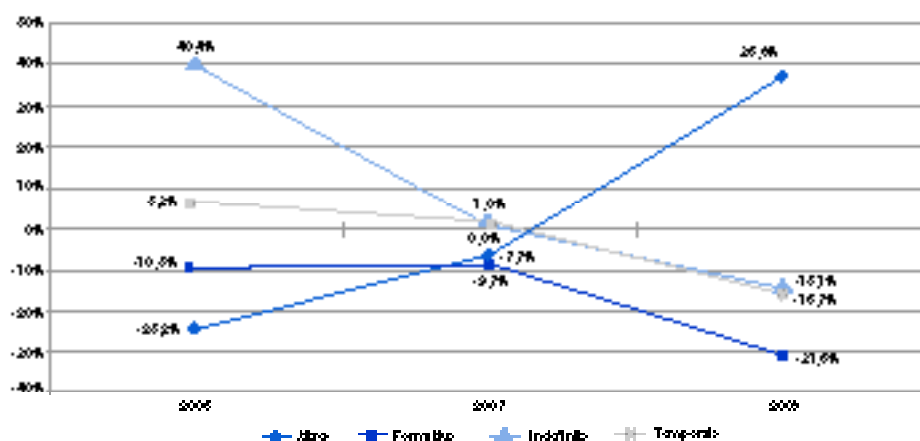
Pel que fa a la contractació femenina indefinida, tot i que al 2008 pateix una davallada del 9,2%, acumula un creixement des de 2005 del 21,8%, per damunt de la masculina, que acumula una taxa del 19,1%.

Gràfic 57 Evolució de la contractació femenina a les Illes Balears per tipus de contracte (2006-2008)

Font: elaboració pròpia a partir de dades del SOIB

Gràfic 58 Evolució de la contractació masculina a les Illes Balears per tipus de contracte (2006-2008)

Font: elaboració pròpia a partir de dades del SOIB

Si es desagreguen les dades de contractació per jornada s'observa que el tipus de contracte que té més pes entre les dones il·lenques és el contracte temporal a jornada completa, que acumula el 57,8% de les contractacions femenines l'any 2008. Aquest tipus de contracte també és el majoritari entre els homes, però ells tenen una concentració molt més alta (71,7%, 14 p.p. més que les dones).

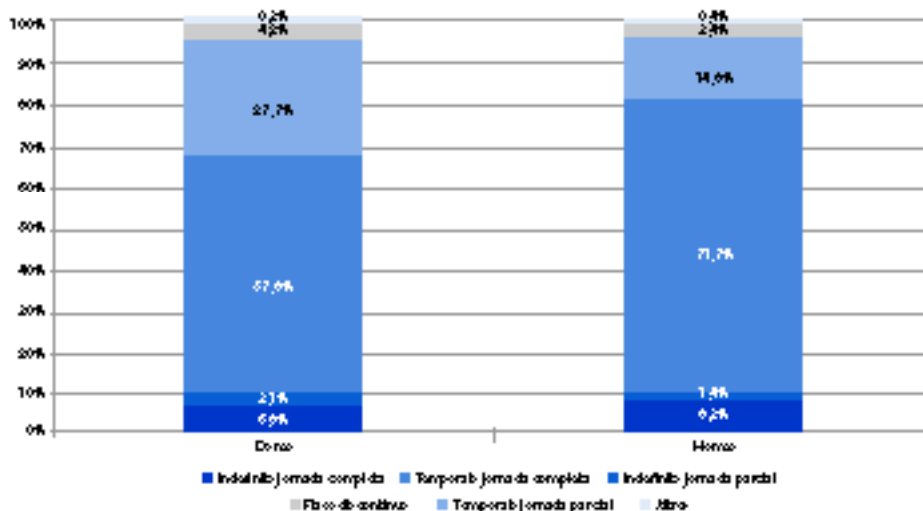
Sobresurten també entre la població femenina els contractes temporals a jornada parcial (27,7%), on les dones estan molt més presents que no pas els homes (14,8%, 12,9 p.p. menys que les dones).

Respecte de l'any 2007, disminueix tant la contractació a jornada completa com la contractació a jornada parcial per a ambdós sexes. Proporcional-

ment, però, és més forta la caiguda dels contractes a jornada completa, raó per la qual puja el pes dels contractes a jornada parcial: el pes dels contractes

indefinitos i temporals a jornada completa davalla en 1,6 p.p. en el cas de les dones i cau encara més entre els homes (3,2 p.p.)

Gràfic 59. Distribució de la contractació per tipus de contracte, jornada i sexe a les Illes Balears (2008)

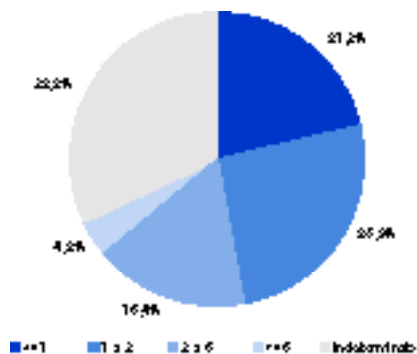

Font: elaboració pròpia a partir de dades del SOIB

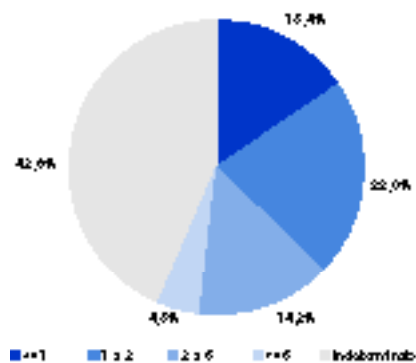
Pel que fa a la durada dels contractes, un 32,2% dels contractes femenins registrats a les illes són de duració indeterminada, la qual cosa suposa una diferència de 11,5 p.p. si es compara amb

els homes balears (43,8%). Tot i així, s'ha de dir que el pes de la contractació indefinida de dones ha pujat des de 2007 en 1,3 p.p. i 5,3 p.p. des de 2005.

Gràfic 60 Distribució de la contractació temporal femenina a les Illes Balears per durada (2008)

Gràfic 61 Distribució de la contractació temporal masculina a les Illes Balears per durada (2008)

Font: elaboració pròpia a partir de dades del SOIB

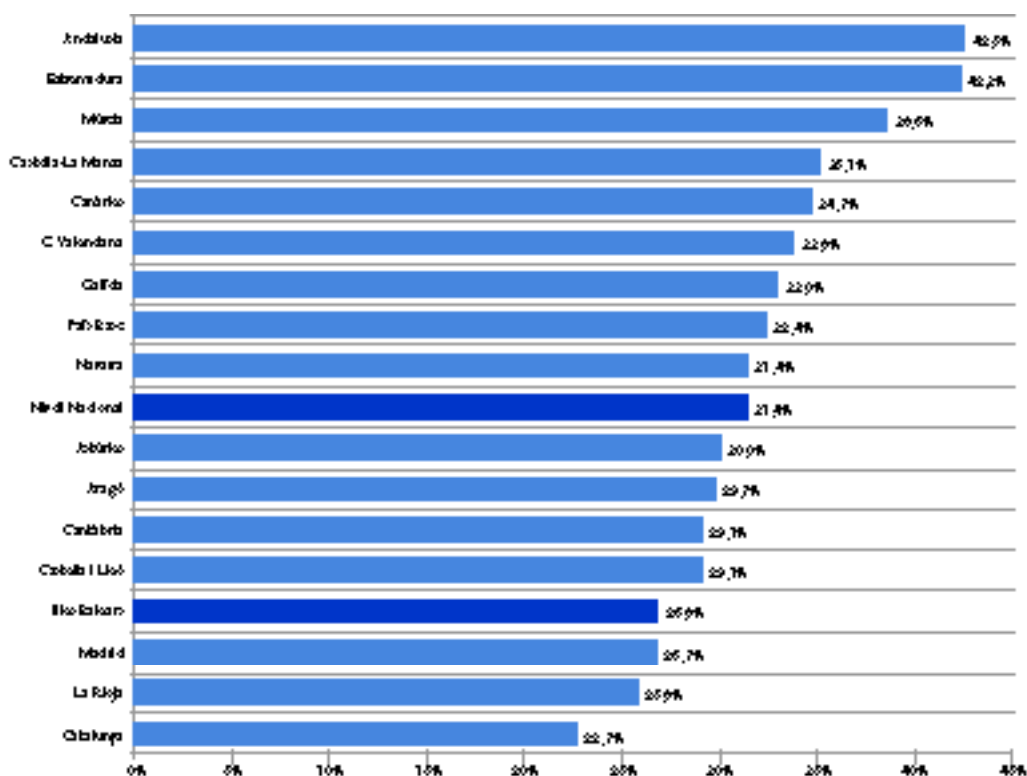
Per la seva banda, els contractes de duració determinada suposen el 67,8% de la contractació femenina: el 21,3% té una durada inferior o igual a un mes; un 25,9%, entre 1 i 3 mesos; un 16,4%, entre 3 i 6 mesos i un 4,2, major o igual a 6 mesos. En comparació amb els homes, l'any 2008 els contractes femenins temporals han tingut una durada inferior: 5,8 p.p més en els contractes de menys d'un mes i 3,8 p.p. més en els contractes d'1 a 3 mesos.

Respecte a 2007, com a conseqüència de la crisi ha augmentat el pes de la contractació femenina amb duració inferior a un mes en 1 p.p. i han disminuït el pes dels contractes de duració entre

1 a 3 mesos en 1,9 p.p. Tot i així, si s'analitza un període més ampli, s'observa que des de l'any 2005 ha caigut el pes de la contractació temporal femenina (1,2 p.p. en els contractes de durada inferior a un mes, 1,8 p.p. en els de durada d'un a tres mesos i 2,4 p.p. en els de tres a sis mesos) per passar a guanyar pes la contractació indefinida.

Per acabar, l'any 2008 el rànquing de la taxa de temporalitat femenina per comunitats autònomes mostra que les illes presenten una de les taxes més baixes (26,8%), només superada per tres comunitats autònomes, i 4,6 p.p. per davall de la mitjana estatal.

Gràfic 62. Rànquing taxa de temporalitat de les dones assalariades a les Illes Balears (2008)

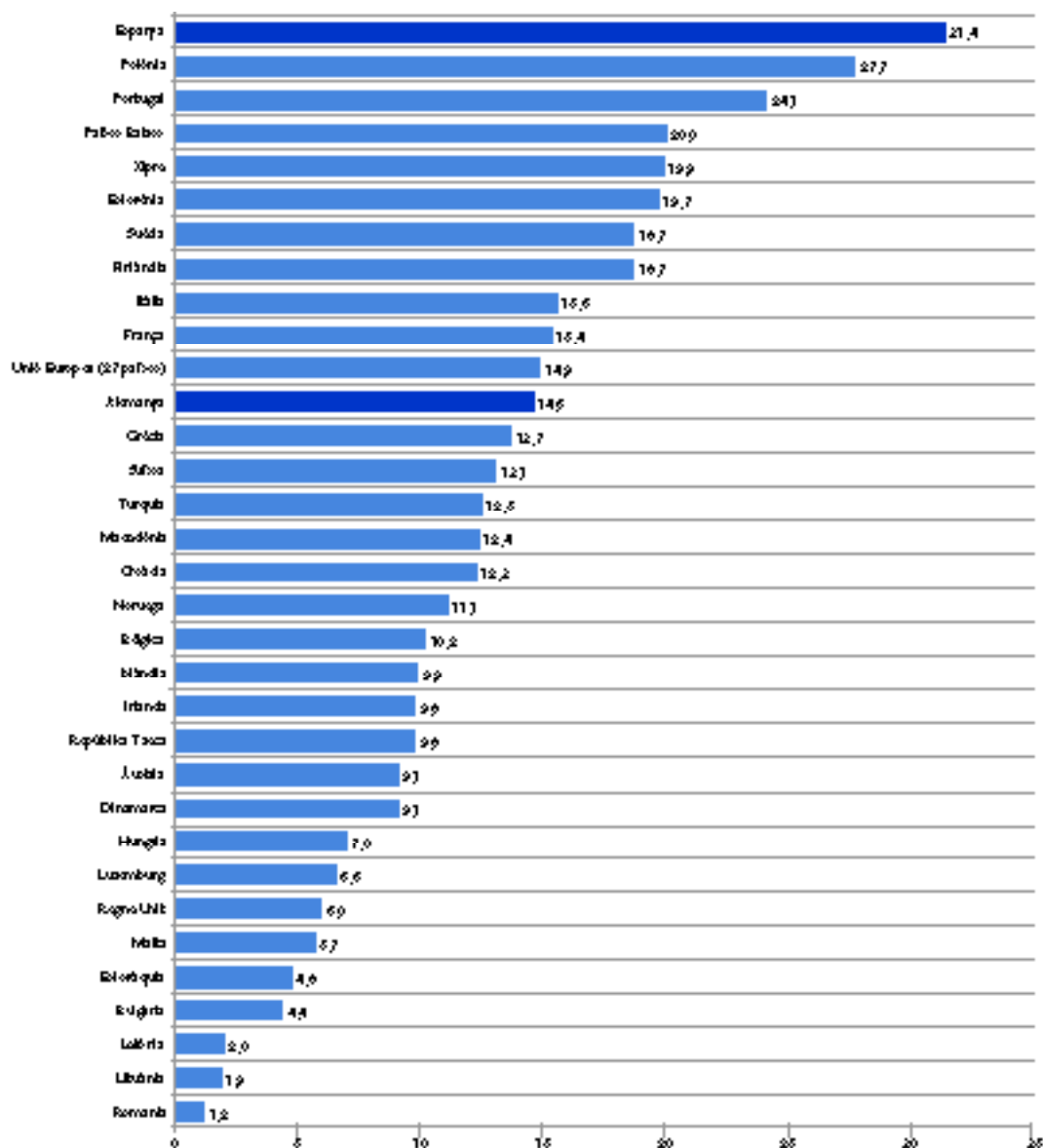

Font: elaboració pròpia a partir de les dades de l'INE (EPA)

En resum, les Illes Balears tenen una posició avantatjosa comparada amb la resta de l'Estat Espanyol. Això no obstant, cal destacar que en

comparació amb la resta de països de la UE-27, Espanya presenta la taxa de temporalitat més alta, i supera en 16,5 p.p. la taxa mitjana de la UE.

Gràfic 63. Taxa de temporalitat femenina a Europa (2008)

Font: elaboració pròpia a partir de les dades de l'Eurostat

Pel que fa a les diferències de gènere, la taxa de temporalitat femenina es troba 3,3 p.p. per davall de la masculina (30,1%). Aquesta diferència és major que la que hi havia l'any 2007, perquè la taxa masculina s'ha mantingut constant mentre que la femenina s'ha reduït en 0,7 p.p.

En síntesi, la crisi ha fet caure la contractació femenina registrada a les Illes Balears però encara ha estat major la pèrdua de contractació

masculina a causa de la seva major concentració en el sector de la construcció, greument afectat per la crisi. El tipus de contracte que més s'ha reduït ha estat el temporal a jornada completa (68% de la pèrdua total de contractació femenina). Aquesta caiguda de la contractació temporal per damunt de la indefinida ha fet que la taxa de temporalitat femenina hagi millorat respecte de l'any passat. Com ja succeïa en anys anteriors, la taxa de temporalitat femenina es situa entre

les més baixes d'Espanya, molt per davall de la masculina; això no obstant, comparada amb la

resta de països de la UE, Espanya presenta una situació molt desavantatjosa.

Quadre 24. Taxa de temporalitat dels assalariats per sexe a les Illes Balears i a Espanya (2007-2008)

	2007		2008	
	Illes Balears	Espanya	Illes Balears	Espanya
Homes	30,1	30,6	30,1	27,6
Dones	27,5	33,1	26,8	31,4

Font: elaboració pròpia a partir de les dades de l'INE (EPA)

4.6 LA ROTACIÓ LABORAL FEMENINA

L'índex de rotació femení, calculat com el quocient del número de contractes entre persones contractades al llarg de l'any, s'ha situat l'any 2008 en el 1,75, fet que suposa una millora sensible de la temporalitat de la contractació respecte de l'any anterior, quan es situava en el 1,84. Aquesta disminució de l'índex es produeix

perquè mentre que el nombre de contractes respecte l'any anterior davalla un 9,5%, les persones contractades disminueixen en un 4,9%.

Les dones presenten una rotació major que els homes (1,75 enfront de l'1,63 dels homes). Aquesta diferència entre ambdós sexes ha augmentat sensiblement respecte d'anys anteriors, quan la divergència era inferior.

Quadre 25. Índex de rotació a les Illes Balears per sexe (2005-2008)

	2005	2006	2007	2008
Homes	1,77	1,81	1,83	1,63
Dones	1,81	1,84	1,84	1,75
Total	1,78	1,83	1,83	1,68

Font: elaboració pròpia a partir de dades del SOIB

En suma, la inestabilitat laboral femenina a les Illes Balears -mesurada amb l'índex de rotació- ha

millorat l'any 2008, tot i que es situa sensiblement per davall de l'índex de rotació masculí.

5 LA POBLACIÓ FEMENINA ATURADA

5.1 POBLACIÓ FEMENINA DEMANDANT D'OcupACIÓ

En l'anàlisi de les dades d'atur femení resulta interessant en primer lloc donar una visió de les dones demandants d'ocupació, col·lectiu en el qual s'inclouen els aturats registrats.

Així, segons les dades del Servei d'Ocupació de les Illes Balears (SOIB), el nombre de dones demandants d'ocupació ascendeix el 2008 a 38.570. Amb aquesta xifra les dones representen el 51,3% del total de demandants de les Illes Balears per a aquest període. Respecte dels anys anteriors, el 2008 s'ha registrat un fort descens d'aquesta proporció, doncs els tres anys anteriors suposaven al voltant del 56%. La causa d'aquesta reducció és que s'ha produït un major increment dels demandants d'ocupació masculins (10.356 més respecte del 2007, que en termes relatius suposa un 39,4%) que no pas de demandants femenines (5.011 més, que suposen una taxa de variació positiva del 14,9%). Aquest major increment en el col·lectiu masculí també es pot observar respecte de les dades del 2005, any a partir del qual les dones demandants han registrat una variació positiva del 18,2% enfront del 44,3% dels homes demandants.

El nombre total de demandants es pot desagregar en els demandants ocupats, que per al col·lectiu femení, amb una xifra de 13.358 persones, representen el 34,6%; i en els DENO³, que assoleixen un valor de 24.224 persones, un 68,2% del total de demandants. Aquests darrers es divideixen a la vegada entre les aturades registrades, que suposen un 97,8% dels DENO, i la resta, altres no ocupades. A més d'aquests dos grans grups, també es presenten les demandants que tenen una disponibilitat

limitada o demanden una ocupació especial, que el 2008 tot just suposen el 2,6%.

Si es compara aquesta distribució de les demandants femenines amb la que mostren els homes destaca el major pes que registren els DENO dins el col·lectiu masculí (70,1% enfront del 62,8% a les dones) en detriment dels demandants ocupats (un 26,4% del total d'homes demandants d'ocupació).

Respecte de 2007 tots els grups de demandants han registrat una variació positiva. En aquest sentit, el major increment entre les dones demandants s'ha donat als aturats registrats (3.328 dones, la qual cosa suposa una variació positiva del 16,3%). Entre els demandants masculins, que mostren increments més accentuats a tots els grups, s'assoleix igualment el major augment en els d'aturats registrats (de 8.540 aturats registrats demandants d'ocupació més que el 2007, un increment del 50,6%).

En relació al total de demandants es pot observar en el 2008 un major pes de les dones en els demandants ocupats (60,8% en els fixos discontinus i 52,9% entre els altres demandants ocupats), enfront de la situació inversa en els DENO, on els homes representen el 51,5%. Aquesta situació és una característica pròpia del 2008 ja que en els anys anteriors les dones mostraven una major presència en tots els grups de demandants, tret dels que tenen disponibilitat limitada o demanden una ocupació específica (on en tots els períodes analitzats els homes tenen un major pes). Així, es pot veure com la crisi econòmica ha afectat més els homes, que tenen una major intensitat d'ocupació en el sector que s'ha vist més castigat per la crisi econòmica, la construcció.

³ Demandants no ocupats segons la terminologia del Ministeri de Treball i Formació, inclou les categories d'aturats registrats i altres no ocupats (demandants en jornada menor a 20 hores, demandants estudiants, demandants de serveis previs a l'ocupació). Els "altres no ocupats" són les persones demandants de feina que es considerarien aturades a l'Enquesta de Població Activa (EPA).

Quadre 26. Evolució dels demandants d'ocupació segons el col·lectiu, per sexe (2005-2008)

TOTAL		OCUPATS		Disp. limitada / Demanden Ocup. Espec.	DENOS		
		Fixos discontinus	Altres		Total	Altres no ocupats	Atur registrat
Dones							
2005	32.618	6.496	3.427	908	21.787	726	21.062
2006	32.549	7.380	3.829	741	20.599	474	20.125
2007	33.560	7.935	4.111	765	20.749	393	20.356
2008	38.570	9.059	4.299	989	24.224	540	23.684
Homes							
2005	25.409	3.835	2.941	1.048	17.585	307	17.278
2006	24.823	4.485	3.241	936	16.161	153	16.009
2007	26.314	4.855	3.483	954	17.022	135	16.888
2008	36.670	5.839	3.828	1.294	25.709	281	25.428

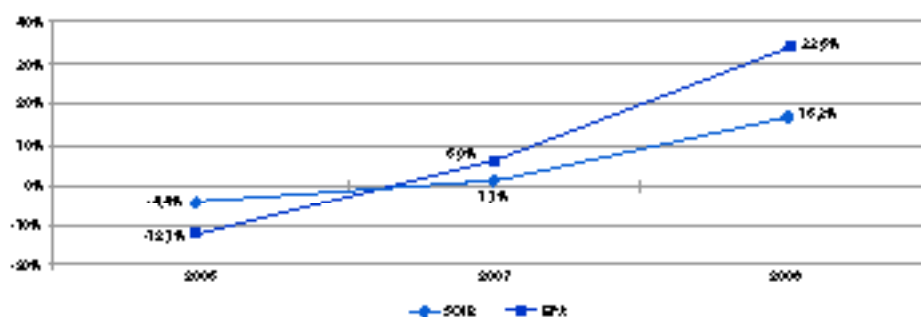
Font: elaboració pròpia a partir de les dades del SOIB

5.2 EVOLUCIÓ DE LA POBLACIÓ FEMENINA ATURADA

De la comparació de les dues fonts de dades disponibles per analitzar la població aturada, el registres d'atur procedent del SOIB i la població aturada segons l'EPA (INE), es pot observar com les dues sèries referents al col·lectiu femení presenten el 2008 una taxa de variació positiva en relació al 2007. L'atur registrat femení segons el SOIB es situa el 2008 en 23.684 dones (suposa un increment del 16,3%) i les dones aturades segons l'EPA ascendeixen a 26.525 (33,6% més que l'any anterior). Així mateix, a les dues sèries es

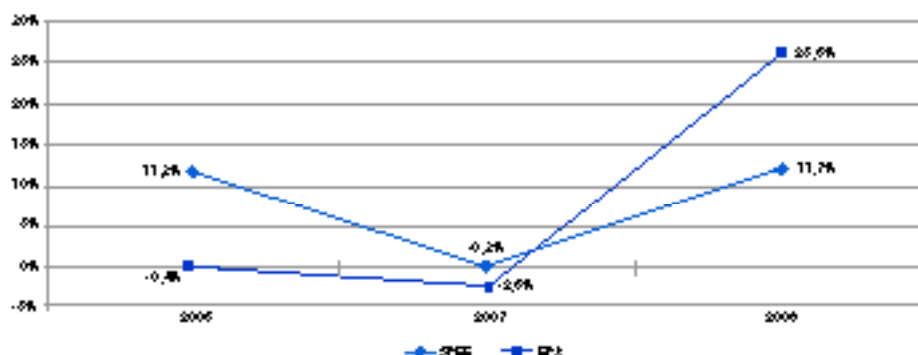
pot veure com l'increment de les dades de l'atur es va iniciar el 2007 amb unes taxes de creixement més accentuades a les dades de l'EPA, que tot i partir el 2006 amb un menor volum d'aturades, es posiciona el 2008 per damunt de les dades del SOIB (amb una diferència de 2.841 aturades). Així, es pot observar com la sèrie procedent de l'EPA presenta un comportament cíclic més pronunciat que no les del SOIB. Aquest patró existent entre les dues sèries referents a les dones aturades també es dona en el total d'aturats, nivell en el qual la diferència entre elles ascendeix el 2008 a 8.664 persones aturades, de les quals un 32,8% són dones.

Gràfic 64. Evolució comparativa de les taxes de variació interanual de l'atur registrat (SOIB) i de la població aturada segons l'EPA de les dones a les Illes Balears (2006-2008)

Font: elaboració pròpia a partir de les dades de l'EPA (INE) i del SOIB

Gràfic 65. Evolució comparativa de les taxes de variació interanual de l'atur registrat (SOIB) i de la població aturada segons l'EPA de les dones a nivell nacional (2006-2008)

Font: elaboració pròpia a partir de les dades de l'EPA (INE) i del SOIB

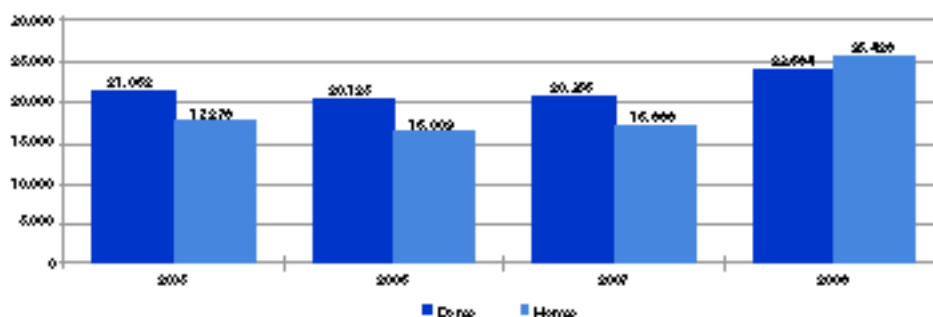
Al gràfic 64 es poden observar les taxes de variació interanuals de les dues sèries comentades abans, que registren valors positius ja el 2007 (1,1% i 6% el SOIB i l'EPA, respectivament). A nivell nacional, igual que a les Illes Balears, tant les dades d'atur registrat de l'SPEE (Servei Públic d'Ocupació Estatal) com les dades de l'EPA mostren el 2008 un fort creixement de les xifres d'atur per al col·lectiu femení (11,7% i 25,6%, respectivament) tot i que no tan accentuades com a nivell de les Illes Balears.

Pel conjunt de la població el nombre de persones aturades, segons les dades del SOIB, ascendeix el 2008 a 49.111, fet que suposa un increment del 31,9% respecte del 2007 (un 50,6% en el cas dels homes i un 16,3% per a les dones). L'augment del nombre de persones aturades es va començar a donar el 2007, encara que en aquest període la taxa de variació registrava valors més baixos, tant per als homes (5,5%) com per a les dones (1,1%).

Aquests fets ens tornen a mostrar com són els homes els que han patit més greument els efectes de la crisi econòmica.

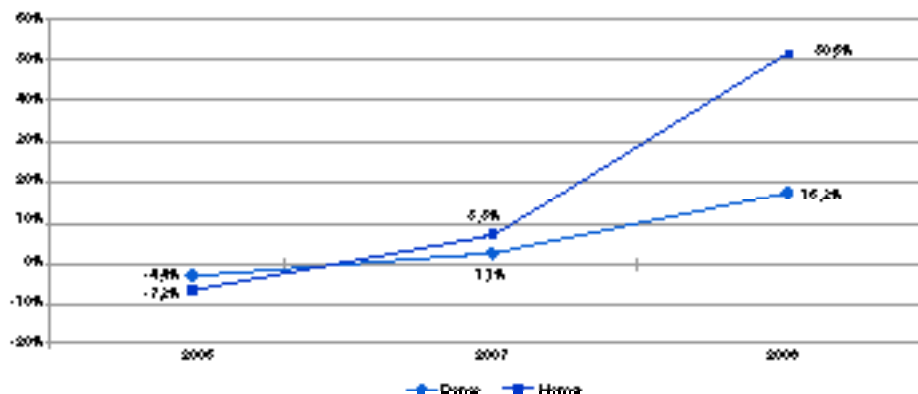
Com a conseqüència del pitjor comportament de les dades d'atur dels homes enfront de l'evolució de les xifres registrades pel col·lectiu femení, es pot observar que el pes de la població aturada femenina sobre el total d'aturats ha registrat descensos els dos darrers períodes, i s'accentua l'any 2008. Així, la proporció de dones sobre el total d'aturats a les Illes Balears el 2008 es situa en un 48,2%, 6,4 punts percentuals manco que el 2007, any en el qual ja s'havia reduït en 1 p.p. respecte del 2006. A nivell nacional, que registra un pes de les dones aturades sobre el total per damunt de la xifra a les Illes Balears en tots els períodes analitzats, també s'observa un descens des del l'any 2006 similar al de les illes (passen d'un valor del 61,4% el 2006 al 54,8% el 2008, 6,5 punts percentuals manco).

Gràfic 66. Evolució de l'atur registrat per sexe a les Illes Balears (2005-2008)

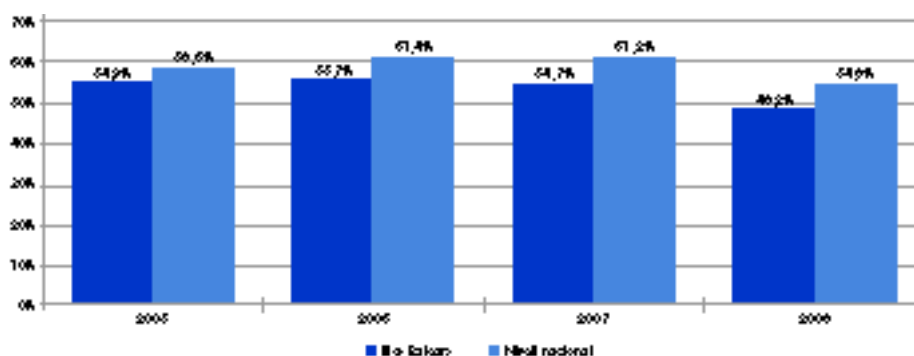
Font: elaboració pròpia a partir de les dades del SOIB

Gràfic 67. Evolució de la taxa de variació interanual de la població aturada per sexes a les Illes Balears (2006-2008)

Font: elaboració pròpia a partir de les dades del SOIB

Gràfic 68. Evolució del pes de la població aturada femenina sobre la total a les Illes Balears i Espanya (2005-2008)

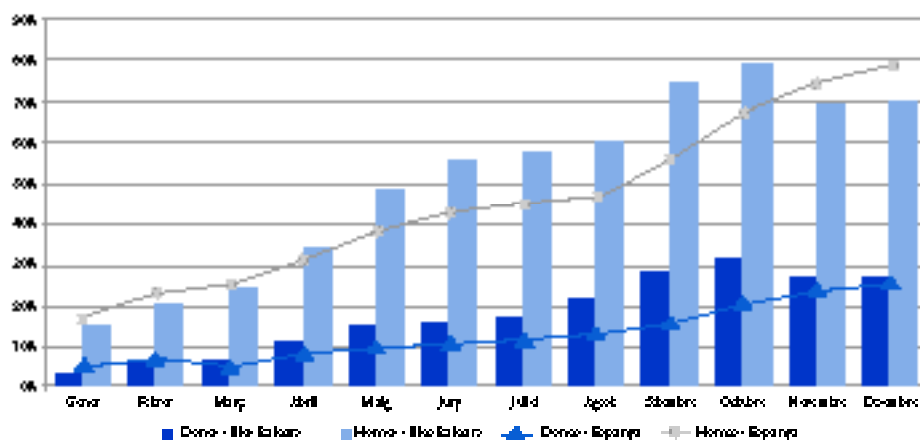

Font: elaboració pròpia a partir de les dades del SOIB

Al gràfic 69 es presenta l'evolució mensual de l'atur durant el 2008; tant a les Illes Balears com a nivell nacional, i per a ambdós sexes, tots els mesos del 2008 registren una creixent taxa de variació interanual positiva. Entre els dos sexes destaca l'elevada taxa de variació de l'atur masculí enfront del femení, diferència que es va accentuant al llarg del 2008 i que arriba al punt més àlgid el mes d'octubre (47,4 punts percentuals enfront dels 11,7 del mes de gener) a causa d'un creixement més accentuat en els valors del col·lectiu masculí que no pas del femení. Els dos darrers mesos de l'any es modera lleugerament el creixement en els dos sexes a les Illes Balears.

A nivell nacional les dones presenten unes taxes de variació interanuals de l'atur per davall de les de les Illes Balears tret dels mesos de gener i febrer. Per altra banda, cal observar com els mesos de setembre i octubre la diferència s'accentua a causa del final de la temporada turística a les illes i d'una intensificació del creixement de l'atur femení d'aquesta regió. Com a les illes, es pot observar al llarg de l'any una tendència creixent dels valors de les taxes de variació per ambdós sexes, però sense que es registri una moderació els darrers mesos com a les Illes Balears. Així, la major diferència entre sexes a nivell nacional es dona el mes de desembre i assolix un valor de 53,4 punts percentuals.

Gràfic 69. Evolució de la taxa de variació interanual de l'atur registrat per sexe a les Illes Balears i Espanya (2008)

Font: elaboració pròpia a partir de les dades del SOIB

Per acabar amb aquest apartat es presenta una comparació de les taxes de variació interanuals de les xifres d'atur femení a les Illes Balears, Espanya i la UE-27, segons les dades l'Enquesta de Població Activa (EPA) de l'INE i la Labour Force Survey (LFS) de l'Eurostat. Així, es pot observar a la gràfica 70 com les Illes Balears, tot i presentar el 2006 una reducció de les xifres d'atur femení superior a les nacionals i de la UE-27, el 2007 ja

presenta una variació positiva, mentre les altres dues regions segueixen amb descensos. Arribat el 2008, les Illes Balears registren un increment de l'atur femení superior al 30%, enfront del 25,6% a nivell espanyol i d'una variació negativa al conjunt de la UE-27. Amb aquestes xifres es pot observar com les dones de les Illes Balears han patit més greument els efectes de la crisi econòmica que les del conjunt de l'Estat i de la UE-27.

Gràfic 70. Evolució de la població aturada a les Illes Balears, Espanya i UE-27 (2006-2008)

Font: elaboració pròpia a partir de les dades de l'EPA (INE) i l'LFS (Eurostat)

5.3 ANÀLISI PER ILLES

De les 23.684 dones aturades de les Illes Balears el 2008, un 79,4% es concentra a l'illa de Mallorca, un 8% a Menorca, un 12,1% a Eivissa i el 0,5% restant a Formentera. Respecte dels anys anteriors, Mallorca ha registrat un increment de la proporció

de dones aturades (78,1% el 2005) enfront del descens registrat a Eivissa (13,3% al 2005).

En relació al col·lectiu masculí les dones mostren un volum d'atur menor que el dels homes a totes les illes. Així, el pes dels homes va des del 51% a Menorca al 58,9% a Formentera.

Aquesta situació és una característica pròpia del 2008, a causa d'un major increment en les dades d'atur dels homes, perquè els anys

anterior es donava la situació inversa, és a dir, el nombre d'homes aturats era superior al de les dones.

Quadre 27. Evolució de l'atur a les Illes Balears per sexes i illes (2005-2008)

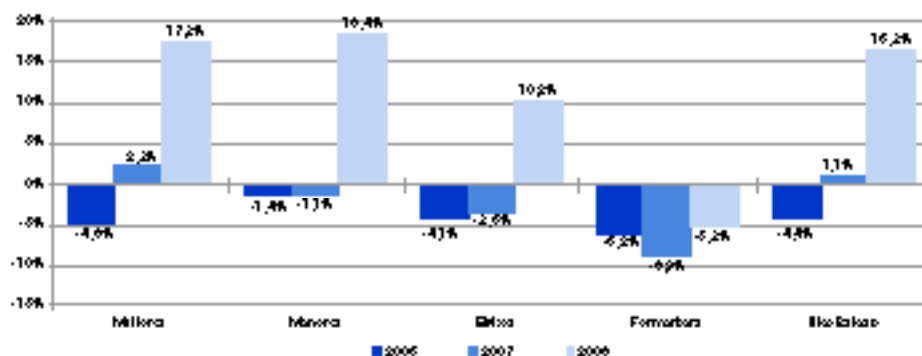
		Mallorca	Menorca	Eivissa	Formentera	Total
2005	Homes	13.607	1.197	2.354	121	17.279
	Dones	16.455	1.643	2.805	159	21.061
	Total	30.061	2.840	5.159	280	38.340
2006	Homes	12.481	1.202	2.195	130	16.009
	Dones	15.668	1.619	2.689	149	20.125
	Total	28.149	2.821	4.884	280	36.134
2007	Homes	13.063	1.313	2.371	140	16.888
	Dones	16.027	1.601	2.592	136	20.356
	Total	29.091	2.914	4.963	276	37.243
2008	Homes	19.798	1.975	3.470	185	25.428
	Dones	18.803	1.894	2.857	129	23.684
	Total	38.601	3.869	6.327	314	49.111

Font: elaboració pròpia a partir de les dades del SOIB

Respecte del 2007 totes les illes (tret de Formentera) registren un increment en les xifres d'atur femení, més pronunciat a Menorca (18,4%) i menys a Eivissa (10,2%). Per contra, Formentera presenta un descens de les dades d'atur de les dones en tots el període analitzat. Per altra banda, Mallorca

és l'única illa que inicia el canvi de tendència el 2007 (amb una taxa de variació positiva del 2,3%) enfront dels decrements a la resta d'illes, tot i que el pes de Mallorca en el total de les Illes Balears fa que en conjunt es registri l'inici dels increments dels valors d'atur femení el 2007.

Gràfic 71. Evolució de la taxa de variació interanual de l'atur femení per illes (2006-2008)

Font: elaboració pròpia a partir de les dades del SOIB

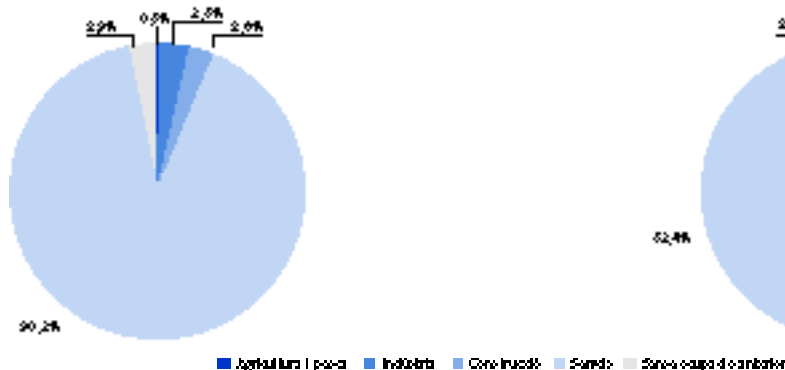
5.4 ATUR FEMENÍ SEGONS L'ACTIVITAT ECONÒMICA

De la distribució per sectors d'activitat destaca que 21.386 dones aturades de les Illes Balears el 2008 es concentren en el sector serveis (un 90,3% del total), a causa de la terciarització de l'economia de les illes i l'especialització de les dones en aquest sector. Així, la resta de sectors presenten un pes residual (3,5% indústria, 2,8% construcció i 0,5% agricultura i pesca). Les aturades que no havien fet feina

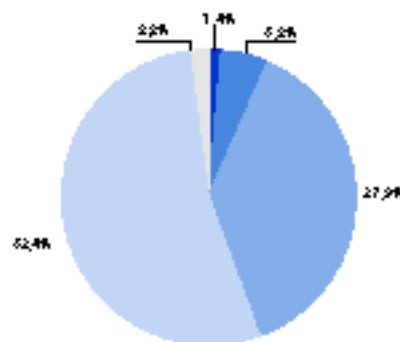
mai representen el 2,9% del total d'aturades el 2008 a les Illes Balears.

Si es comparen aquestes dades amb la distribució dels aturats de sexe masculí es pot veure un menor pes d'aquests en el sector serveis (53,4%, 13.570 homes) que es veu compensat per un major nombre d'aturats homes al sector de la construcció (9.626 enfront de 654 dones; prop de 15 vegades més). Per altra banda, al sector de la indústria hi és present un 5,2% dels homes aturats i al d'agricultura i pesca un 1,4%. Els aturats que no tenen ocupació anterior presenten un pes similar al de les dones (2,2%).

Gràfic 72. Distribució de la població aturada femenina segons el sector econòmic a les Illes Balears (2008)

Gràfic 73. Distribució de la població aturada masculina segons el sector econòmic a les Illes Balears (2008)

Font: elaboració pròpia a partir de les dades del SOIB

Respecte del 2007, tots els sectors econòmics registren un increment en el nombre d'aturats en els dos sexes, tot i que els homes presenten unes taxes de variació positives més elevades respecte les de les dones. Així, per exemple, enfront de l'increment del 15,5% de l'atur femení, al sector serveis els homes registren una taxa de creixement del 31,3%. Al sector de la construcció s'hi pot observar un creixement per al col·lectiu femení del 31,4% enfront del 86,1% als homes. Igualment, els aturats que no tenen ocupació anterior també s'han incrementat més el 2008 entre els homes (129,1% enfront del 41,8% entre les dones). Així mateix, respecte del 2005, mentre que els homes aturats veuen incrementar el seu nombre a tots els sectors, l'atur femení registra un descens en la

indústria (-16,5%) i en el nombre d'aturades que no tenen ocupació anterior (-7,6%).

A un nivell més detallat, amb l'anàlisi de les activitats econòmiques que han patit un major increment en el seu nombre d'aturats, es pot veure que el primer lloc al col·lectiu femení és ocupat per les Altres activitats empresarials amb un augment respecte el 2007 de 925 dones aturades. Al segon i tercer lloc s'hi troben l'Hoteleria i el Comerç al detall (amb un increment de 712 i 462 respectivament). La resta de sectors presenten increments menors, essent majoritàriament activitats econòmiques relacionades amb el sector serveis. En termes relatius, les activitats que presenten un major increment són: Correus i telecomunicacions

(53,6%); Construcció (31,4%) i Activitats recreatives, culturals i esportives (28,1%).

En el col·lectiu masculí, la construcció presenta

el major increment absolut (4.452 persones) i relatiu (86,1%) respecte el 2007. La resta de posicions d'aquest rànquing són ocupades per activitats econòmiques del sector serveis.

Quadre 28. Evolució de l'atur registrat a les deu activitats econòmiques amb un major augment interanual el 2008 per sexes a les Illes Balears (2006-2008)

	2006	2007	2008	Var. absoluta 07-08	Var. % 07-08
Dones					
Altres activitats empresarials	3.931	4.530	5.455	925	20,4%
Hoteleria	6.025	5.774	6.485	712	12,3%
Comerç al detall, excp. de vehicles de motor	3.164	3.205	3.667	462	14,4%
Construcció	501	497	654	156	31,4%
Activitats sanitàries i veterinàries, servei social	712	696	825	129	18,5%
Activitats recreatives, culturals i esportives	360	387	496	109	28,1%
Educació	374	407	499	92	22,6%
Comerç a l'engròs i intermediaris del comerç	515	520	607	88	16,9%
Activitats immobiliàries	332	354	437	83	23,5%
Correus i telecomunicacions	136	135	207	72	53,6%
Homes					
Construcció	4.433	5.174	9.626	4.452	86,1%
Altres activitats empresarials	2.543	3.036	3.944	908	29,9%
Hoteleria	3.349	3.078	3.837	759	24,6%
Comerç al detall, excp. de vehicles de motor	882	871	1.156	284	32,6%
Comerç a l'engròs i intermediaris del comerç	537	520	786	266	51,1%
Transport terrestre - transport per canonades	320	323	505	183	56,5%
Venda, manteniment i reparació de vehicles de motor	270	238	398	160	67,3%
Agricultura, ramaderia, caça	146	167	293	126	75,4%
Fabricació de productes metàl·lics	105	120	221	102	85,0%
Administració pública, defensa i seguretat social obligatòria	247	278	372	93	33,6%

Font: elaboració pròpia a partir de les dades del SOIB

5.5 PERFIL DE LA POBLACIÓ FEMENINA ATURADA

Quant a la distribució de l'atur per grups d'edat es pot veure (quadre 29) com els homes de les Illes Balears registren un major nombre d'aturats a tots els grups d'edat, tret dels compresos entre 50 i 60 anys, que es veuen lleugerament superats per les dones. El grup de 30 a 34 anys concentra un major nombre d'aturats tant del col·lectiu femení com masculí (3.847 i 3.945 persones, respectivament),

que representen un 16,2% i un 15,5% del total de cada sexe, també respectivament. Per grans grups d'edat, s'observa una major presència de joves menors de 30 anys entre el col·lectiu masculí (30,8% enfront del 28,7% de les dones), mentre que en el grup de 30 a 44 anys predominen entre el col·lectiu femení (41,2% enfront del 39,5% entre els homes).

Respecte del 2007, les dones han vist incrementar l'atur a tots els grups d'edat, tot i que de manera més pronunciada entre les de 45 i més anys

(17,4%). Per altra banda, els homes registren el 2008 taxes de creixement interanuals positives superiors a les de les dones en totes les edats, amb una major diferència en el grup de 40 a 44 anys (de 47,5 p.p.: 15,4% de les dones enfront del 62,9% dels homes). A més, a diferència de les dones, els homes que han vist créixer més l'atur el 2008 han estat els d'entre 30 i 44 anys (60,5%) i

els joves menors de 30 anys (50,3%). Respecte del 2005 en el grup de majors de 59 anys és on s'ha incrementat més l'atur femení (48,1%) mentre al de 16 a 19 anys s'ha mantingut pràcticament constant (0,3%). Entre els homes el major increment ha estat patit pels compresos entre 35 i 39 anys (68,8%), mentre que els de 55 a 59 anys no s'han vist tan perjudicats (12,3%).

Quadre 29. Evolució dels aturats per grups d'edats i sexe a les Illes Balears i Espanya (2005-2008)

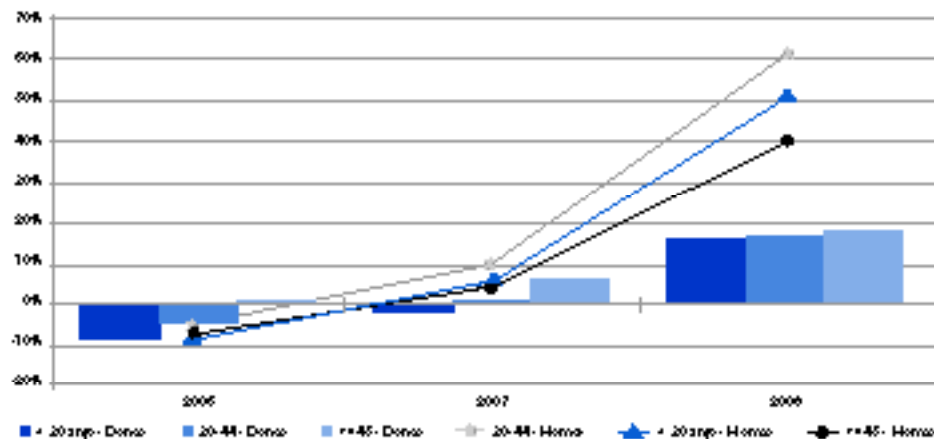
	Dones				Homes			
	2005	2006	2007	2008	2005	2006	2007	2008
Illes Balears								
16-19	933	879	837	935	885	800	825	1.202
20-24	2.306	2.085	2.006	2.364	1.954	1.788	1.895	2.871
25-29	3.344	3.060	3.051	3.504	2.652	2.408	2.496	3.769
30-34	3.510	3.353	3.362	3.847	2.471	2.321	2.490	3.945
35-39	2.972	2.831	2.819	3.353	2.005	1.865	2.103	3.385
40-44	2.315	2.196	2.223	2.566	1.657	1.567	1.660	2.705
45-49	1.787	1.717	1.773	2.109	1.384	1.280	1.353	2.223
50-54	1.546	1.543	1.598	1.881	1.358	1.206	1.224	1.855
55-59	1.448	1.470	1.571	1.792	1.573	1.394	1.376	1.766
Majors 59	899	991	1.117	1.332	1.339	1.379	1.465	1.707
Total aturats	21.061	20.125	20.356	23.684	17.278	16.009	16.888	25.428
Espanya								
16-19	--	37.159	34.308	35.448	--	40.178	37.875	49.536
20-24	--	98.878	89.770	100.771	--	79.351	76.627	118.892
25-29	--	166.282	153.090	170.714	--	109.056	105.970	159.888
30-34	--	188.271	182.353	204.020	--	100.401	102.153	161.096
35-39	--	176.317	174.304	195.488	--	90.224	91.853	142.807
40-44	--	152.950	153.217	173.007	--	80.619	83.131	128.088
45-49	--	139.430	142.190	157.709	--	70.381	73.040	109.542
50-54	--	120.883	128.148	143.669	--	67.037	67.886	95.751
55-59	--	108.284	117.979	129.149	--	80.828	80.995	96.895
Majors 59	--	62.776	71.827	83.021	--	70.111	72.288	84.452
Total aturats	--	1.251.229	1.247.185	1.392.996	--	788.185	791.819	1.146.945

Font: elaboració pròpia a partir de les dades del SOIB i MTIN

A nivell nacional, el grup d'edat que concentra un major nombre d'aturats el 2008 és també el de 30 a 34 anys, que representen un 14,6% i 14% en el col·lectiu femení i masculí, respectivament. Per altra banda, i a diferència de les illes, tret dels dos grups més joves i els majors de 59 anys, les dones mostren un volum

d'aturats major que el dels homes. Respecte el 2007 tots els grups d'edat han augmentat el seu nombre d'aturats en els dos sexes amb la mateixa diferència que a les Illes Balears, i són les dones majors de 59 anys (15,6%) i els homes de 30 a 34 anys (57,7%) els que presenten un major creixement.

Gràfic 74. Evolució de l'atur per grups d'edat i sexe a les Illes Balears (2006-2008)

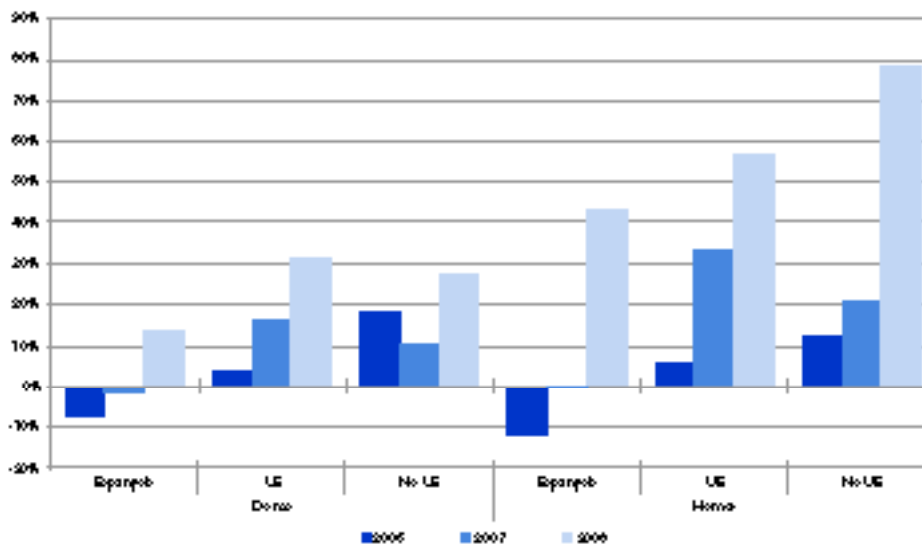

Font: elaboració pròpia a partir de les dades del SOIB

Per nacionalitat, cal destacar que el 2008 les dones estrangeres aturades ascendeixen a 5.083 (un 21,5% del total de dones aturades), de les quals un 41,2% procedeix de la UE-27 i el 58,8% restant de països de fora de la UE. En el col·lectiu masculí es comptabilitzen 7.800 aturats estrangers, el que representa un 30,7% del total d'homes aturats. A diferència de les dones, entre els homes estrangers aturats els que procedeixen de fora de la UE-27 sumen un 74,3%, 16,2 punts percentuals més que entre les dones.

Tanmateix, el 2008 ha suposat un increment dels aturats, tant espanyols com estrangers, en ambdós sexes respecte del 2007, tot i que estornen a observar taxes de creixement superiors en els homes que no pas entre les dones (13,4% i 42,7% les dones i homes espanyols, respectivament; i 28,6% i 72,1% els estrangers, també respectivament). Per altra banda, mentre que aquest és el primer any que els espanyols aturats veuen incrementar el seu valor, els estrangers ja registraven taxes de creixement positives als dos sexes els dos períodes

Gràfic 75. Evolució de la taxa de variació dels aturats a les Illes Balears per grans grups de nacionalitat (2006-2008)

Font: elaboració pròpia a partir de les dades del SOIB

anterior, tot i que amb un valor menor. Dins les dones estrangeres, presenten un augment similar les que provenen de la UE (30,9%) i les de fora de la UE (27%). En el col·lectiu masculí, en canvi, els de fora de la UE registren un increment molt

més accentuat: 78,2% enfront d'un 56,7% dels de la UE. Així, el percentatge de dones estrangeres aturades dins el col·lectiu femení ha passat de representar un 14,9% del total el 2005 al 21,5% el 2008; i d'un 19,2% al 30,7% entre els homes.

Quadre 30. Evolució de l'atur per sexe i grans grups de nacionalitat a les Illes Balears (2008)

		Espanyols	Estrangers	UE	No UE	Total
Dones	2005	17.918	3.144	1.354	1.789	21.062
	2006	16.617	3.508	1.402	2.106	20.125
	2007	16.403	3.952	1.628	2.325	20.356
	2008	18.600	5.083	2.131	2.952	23.684
Homes	2005	13.970	3.309	912	2.397	17.278
	2006	12.353	3.656	963	2.693	16.009
	2007	12.356	4.532	1.278	3.253	16.888
	2008	17.628	7.800	2.004	5.797	25.428

Font: elaboració pròpia a partir de les dades del SOIB

En una anàlisi més detallada es pot veure com les equatorianes que treballen en el sector serveis són les estrangeres que han experimentat un major increment respecte del 2007 (136 persones) i les que registren un major volum d'atur el 2008 (588 demandants). A la segona posició s'hi situen les alemanyes que treballen igualment en el sector serveis, amb un increment de 70 dones aturades i un volum d'atur de 299 dones el 2008. La resta de posicions estan ocupades per nacionals de l'Amèrica llatina, Europa occidental i de l'Est,

amb la coincidència que totes elles pertanyen al sector serveis.

En el col·lectiu masculí, les nacionalitats al capdavant del rànquing són Marroc i Equador, sobretot en el sector de la construcció, que presenta un increment del nombre d'aturats el 2008 de 801 i 259 homes, respectivament. La resta de llocs estan ocupats majoritàriament per nacionals de l'Amèrica llatina, tant del sector serveis com de la construcció.

Quadre 31. Nacionalitats i sectors econòmics amb un major increment d'aturats el 2008 per sexes a les Illes Balears (2005-2008)

Nacionalitat	Sector	Dones				
		2005	2006	2007	2008	Var. 2007
Equador	Serveis	305	389	452	588	136
Marroc	Serveis	147	184	229	299	70
Colòmbia	Serveis	233	265	302	372	70
Alemanya	Serveis	375	395	379	437	58
Itàlia	Serveis	212	239	252	309	57
Polònia	Serveis	18	33	56	111	55
Argentina	Serveis	170	233	273	328	54
Romania	Serveis	33	63	87	129	42
Regne Unit	Serveis	45	60	91	129	38
Xile	Serveis	35	39	54	82	28

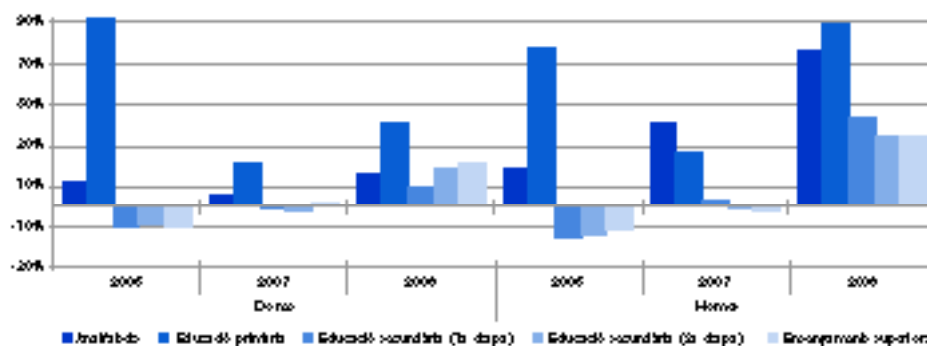
Nacionalitat	Sector	Homes				
		2005	2006	2007	2008	Var. 2007
Marroc	Construcció	600	653	862	1.663	801
Equador	Construcció	117	161	267	526	259
Marroc	Serveis	280	276	284	471	188
Colòmbia	Construcció	56	78	102	214	113
Itàlia	Serveis	224	249	270	363	94
Romania	Construcció	17	31	67	148	81
Equador	Serveis	94	119	144	223	79
Colòmbia	Serveis	80	99	120	186	66
Mali	Construcció	35	35	64	120	55
Argentina	Serveis	138	166	203	257	53

Font: elaboració pròpia a partir de les dades del SOIB

El nivell d'estudis que concentra un major nombre de dones aturades el 2008 a les Illes Balears és la 1a etapa d'educació secundària, 58%. Aquest fet també es dona en el col·lectiu masculí (60,8%). Respecte del 2007 registra un major increment de l'atur el nivell d'estudis primaris, tant entre

les dones (40,6%) com entre els homes (89,2%). D'aquí que els estudis d'educació secundària de 1a etapa hagin vist reduir el seu pes damunt el total i passin de 67,2% el 2005 al 58% el 2008 entre les dones aturades; i del 72,2% al 60,8% entre els homes.

Gràfic 76. Evolució de la taxa de variació interanual de la població aturada per sexe i nivell d'estudis a les Illes Balears (2006-2008)

Font: elaboració pròpia a partir de les dades del SOIB

Quadre 32. Evolució de la població aturada per sexe i nivell d'estudis a les Illes Balears (2005-2008)

		Analfabets	Educació primària	Educació secundària (1a etapa)	Educació secundària (2a etapa)	Ensenyaments superiors	Total
Dones	2005	75	1.171	14.155	3.831	1.830	21.061
	2006	84	2.255	12.651	3.493	1.643	20.125
	2007	89	2.718	12.487	3.396	1.666	20.356
	2008	103	3.821	13.727	4.023	2.010	23.684
Homes	2005	93	1.407	12.469	2.345	964	17.278
	2006	110	2.497	10.542	2.011	849	16.009
	2007	155	3.141	10.778	1.987	826	16.888
	2008	274	5.942	15.449	2.656	1.108	25.428

Font: elaboració pròpia a partir de les dades del SOIB.

Finalment, es presenten al quadre 33 les dades de l'evolució dels aturats segons el sexe i el grup professional de l'ocupació sol·licitada. Així, es pot observar com l'ocupació més sol·licitada el 2008 entre les dones és la de Treballadores dels serveis de restauració, personals, protecció i venedors dels comerços, amb 9.694 demandants (40,9% del total) seguida de les Treballadores no qualificades (22,9%) i de les ocupacions de tipus administratiu (20,8%). Per contra, entre els homes l'ocupació més demandada és la d'Artesans i treballadors qualificats de les indústries manufactureres, la construcció, i la mineria, excepte els operadors d'instal·lacions i maquinària (33,5%); seguida dels treballadors no qualificats (23,7%). Així, es pot observar com

el major nombre de demandes es concentra en treballs no qualificats o que no requereixen estudis molt elevats.

Respecte del 2007, tots els grups professionals han vist incrementar el nombre de dones aturades, tret del d'Operadors d'instal·lacions i maquinària, i muntadors i el de les Forces armades. El grup de Tècnics i professionals de suport és el que experimenta la taxa de variació més elevada (22,5%). En el col·lectiu masculí, el grup amb un major increment interanual ha estat els d'Artesans i treballadors qualificats de les indústries manufactureres, la construcció, i la mineria, excepte els operadors d'instal·lacions i maquinària (79,2%).

Quadre 33. Evolució dels aturats segons el grup professional de l'ocupació sol·licitada per sexe (2005-2008)

	Dones				Homes			
	2005	2006	2007	2008	2005	2006	2007	2008
Direcció de les empreses i de les administracions públiques	84	100	125	137	299	273	275	321
Tècnics i professionals científics i intel·lectuals	963	842	885	987	560	476	479	614
Tècnics i professionals de suport	1.065	1.120	1.235	1.513	1.252	1.170	1.254	1.685
Ocupats de tipus administratiu	4.447	4.127	4.110	4.933	1.499	1.308	1.240	1.517
Treballadors dels serveis de restauració, personals, protecció i venedors dels comerços	8.743	8.352	8.437	9.694	3.677	3.272	3.213	4.046
Treballadors qualificats a l'agricultura i la pesca	117	110	117	137	474	465	511	741
Artesans i treballadors qualificats de les indústries manufactures, la construcció, i la mineria, excepte els operadors d'instal·lacions i maquinària	533	533	515	580	4.577	4.347	4.752	8.516
Operadors d'instal·lacions i maquinària, i montadors	314	295	277	271	1.097	1.061	1.207	1.961
Treballadors no qualificats	4.794	4.644	4.652	5.430	3.840	3.633	3.952	6.022
Forces armades	1	2	3	1	3	6	7	5
Total	21.062	20.125	20.356	23.684	17.278	16.009	16.888	25.428

Font: elaboració pròpia a partir de dades del SOIB

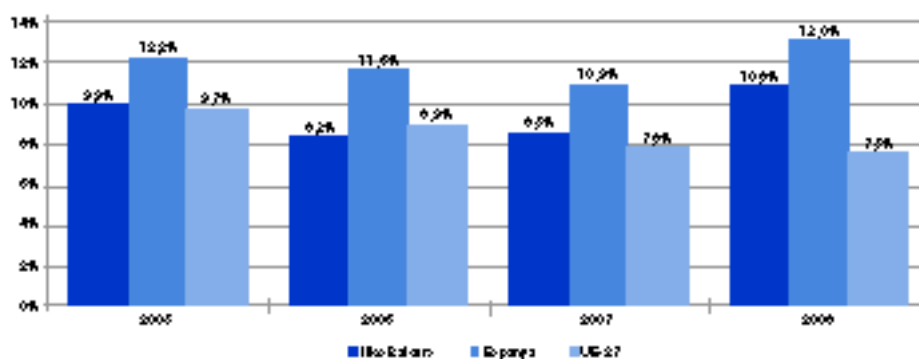
5.6 TAXA D'ATUR FEMENÍ

Així com als apartats de població activa i ocupada, es presenten a continuació les dades de la taxa d'atur segons l'EPA, de l'INE, amb l'objectiu de poder dur a terme una comparació de l'atur amb altres regions. Cal recordar que la taxa d'atur es calcula com el quocient del nombre d'aturats, d'un determinat sexe en el nostre cas, i la població activa del mateix grup poblacional.

Així, es pot observar al gràfic 77 com el 2008 la taxa d'atur de les dones a les Illes Balears

ascendeix al 10,8%, i és inferior a la femenina nacional (13%), però superior a la de la UE-27 (7,5%). Per altra banda, es pot veure que, tot i la crisi econòmica, la taxa d'atur femení de la UE-27 mostra una tendència decreixent a tots els períodes analitzats, enfront del canvi de tendència registrat en l'Estat Espanyol el 2008 (amb una diferència de 2,2 punts percentuals respecte el 2007) i en les Illes Balears a partir del 2007 (amb un increment de 2,5 p.p. respecte el 2006). Així, es pot veure com les dones espanyoles i les de les illes han patit d'una manera més severa els efectes de la crisi econòmica.

Gràfic 77. Evolució de la taxa d'atur de les dones a les Illes Balears, Espanya i la UE-27 (2005-2008)

Font: elaboració pròpia a partir de les dades de l'EPA (INE) i LFS (Eurostat)

El col·lectiu masculí presenta uns majors increments en la taxa d'atur, el que reflecteix com els homes han patit més greument els efectes de la crisi que el col·lectiu femení, tot i que mostren taxes inferiors a les de les dones a tots els nivells i períodes analitzats. Així, tant a les Illes Balears com a nivell estatal, el canvi de tendència es donà ja el 2007, amb la qual cosa es registra una diferència respecte el 2006 de 4,6 p.p. i 3,7 p.p. respectivament, més elevades que per a les dones. A la UE-27 es registra el 2008 una estabilització en la tendència decreixent dels anys anteriors (6,6% el 2008 enfront del 6,5% del 2007) mentre que, com s'ha vist, al col·lectiu femení es segueix observant el 2008 una taxa decreixent.

Respecte de la resta de comunitats autònomes, la taxa de les Illes Balears es situa en les

posicions centrals del rànquing (gràfic 78) tot i que 2,2 punts percentuals per davall de la mitjana nacional. Les comunitats que presenten una taxa d'atur femení més elevada són Extremadura (21,6%), Andalusia (21,5%) i Canàries (19%), mentre que Navarra (8,3%), Aragó (8,2%) i el País Basc (7,7%) són les que registren les taxes menors.

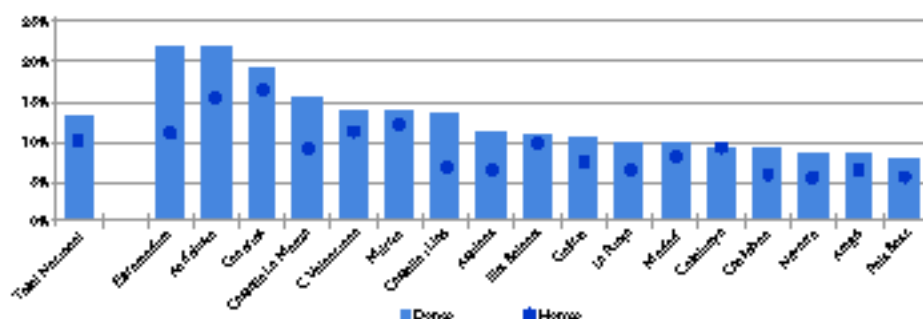
A totes les comunitats autònomes la taxa d'atur femení es posiciona per damunt de la masculina, i són les illes la segona comunitat que presenta una menor diferència entre sexes (1,1 p.p.) per darrera de Catalunya (on són pràcticament idèntiques), mentre que Extremadura i Castella i Lleó són les que registren la més elevada (10,6% i 6,7%, respectivament).

Quadre 34. Evolució de la taxa d'atur per sexes a les Illes Balears, Espanya i la UE-27 (2005-2008)

		Illes Balears	Espanya	UE-27
2005	Homes	5,2%	7,0%	8,3%
	Dones	9,9%	12,2%	9,7%
	Total	7,2%	9,2%	8,9%
2006	Homes	5,1%	6,3%	7,5%
	Dones	8,3%	11,6%	8,9%
	Total	6,5%	8,5%	8,2%
2007	Homes	5,8%	6,4%	6,5%
	Dones	8,5%	10,9%	7,8%
	Total	7,0%	8,3%	7,1%
2008	Homes	9,7%	10,1%	6,6%
	Dones	10,8%	13,0%	7,5%
	Total	10,2%	11,3%	7,0%

Font: elaboració pròpia a partir de les dades de l'EPA (INE) i l'LFS (Eurostat)

Gràfic 78. Taxa d'atur per comunitats autònomes i sexes (2008)

Font: elaboració pròpia a partir de les dades de l'EPA (INE)

Pels diferents grups d'edat, les joves de 16 a 19 anys són les que presenten una taxa d'atur més elevada (46%), 10 punts percentuals per damunt dels homes de la mateixa edat. Les de 55 anys i més són les que tenen una taxa més baixa (6,2%), però també per damunt de la masculina en aquest grup d'edat (3,4%). D'aquesta manera, es pot observar una relació inversa entre l'edat i la taxa d'atur, tant per als homes com per a les dones.

Respecte els anys anteriors, els més joves són els que han vist incrementar més la taxa d'atur, tant en el col·lectiu femení (amb un augment de 24,8 punts percentuals en els joves de 16 a 19 anys respecte el 2007) com en el masculí (increment de 12,9 p.p. i 13,5 p.p. els joves de 16 a 19 anys i de 20 a 24 anys, respectivament).

A nivell nacional s'observa també la relació inversa entre l'edat i taxa d'atur als dos sexes, i són alhora els joves els que més greument han patit les conseqüències de la crisi econòmica.

Entre els grans grups de nacionalitats, el 2008 els estrangers procedents de la UE-27 són els que presenten una taxa d'atur més elevada a les Illes Balears, tant entre les dones (20,2%) com entre els homes (16,4%). Aquesta situació és una característica pròpia del 2008, ja que els anys anteriors les majors taxes d'atur, tant entre les dones com els homes, foren registrades pels estrangers de fora de la UE. Els espanyols són els que registren les taxes d'atur més baixes en tots els períodes analitzats (8,3% i 7,7% dones i homes, respectivament). A nivell nacional es dona

també aquesta inversió del grup que presenta la major taxa d'atur entre les dones, mentre que en

el col·lectiu masculí es manté el 2008 una major taxa de les procedents de fora de la UE (18,7%).

Quadre 35. Evolució de la taxa d'atur per grups d'edat i sexe a les Illes Balears i Espanya (2005-2008)

	Dones				Homes			
	2005	2006	2007	2008	2005	2006	2007	2008
Illes Balears								
De 16 a 19 anys	46,4%	28,6%	21,2%	46,0%	29,5%	23,2%	23,1%	36,0%
De 20 a 24 anys	14,1%	14,1%	17,6%	16,6%	8,6%	6,4%	9,1%	22,6%
De 25 a 54 anys	8,2%	7,2%	7,6%	9,9%	4,1%	4,6%	5,2%	8,4%
De 55 a més anys	7,3%	7,1%	4,7%	6,2%	3,2%	2,6%	3,1%	3,4%
Total	9,9%	8,3%	8,5%	10,8%	5,2%	5,1%	5,8%	9,7%
Espanya								
De 16 a 19 anys	11,9%	11,0%	10,2%	12,1%	6,8%	5,9%	5,7%	8,8%
De 20 a 24 anys	14,0%	14,9%	14,4%	17,8%	9,5%	9,3%	10,4%	17,3%
De 25 a 54 anys	11,2%	12,0%	13,3%	18,8%	6,0%	7,8%	9,4%	13,8%
De 55 a més anys	14,4%	15,3%	14,8%	17,4%	9,9%	9,5%	10,9%	18,7%
Total	12,2%	11,6%	10,9%	13,0%	7,0%	6,3%	6,4%	10,1%

Font: elaboració pròpia a partir de les dades de l'EPA (INE)

Quadre 36. Evolució de la taxa d'atur per nacionalitats i sexe a les Illes Balears i Espanya (2005-2008)

	Dones				Homes			
	2005	2006	2007	2008	2005	2006	2007	2008
Illes Balears								
Nacionals	8,5%	7,1%	6,9%	8,3%	5,3%	4,5%	5,2%	7,7%
Estrangers	15,6%	12,6%	13,8%	17,2%	5,0%	7,4%	7,9%	15,9%
UE	12,5%	8,2%	9,0%	20,2%	5,4%	5,6%	5,4%	16,4%
No UE	16,3%	14,1%	16,0%	16,0%	4,9%	8,1%	9,2%	15,7%
Total	9,9%	8,3%	8,5%	10,8%	5,2%	5,1%	5,8%	9,7%
Espanya								
Nacionals	11,9%	11,0%	10,2%	12,1%	6,8%	5,9%	5,7%	8,8%
Estrangers	14,0%	14,9%	14,4%	17,8%	9,5%	9,3%	10,4%	17,3%
UE	11,2%	12,0%	13,3%	18,8%	6,0%	7,8%	9,4%	13,8%
No UE	14,4%	15,3%	14,8%	17,4%	9,9%	9,5%	10,9%	18,7%
Total	12,2%	11,6%	10,9%	13,0%	7,0%	6,3%	6,4%	10,1%

Font: elaboració pròpia a partir de les dades de l'EPA (INE)

Les dones que tenen estudis de 1a etapa d'educació secundària són les que presenten el 2008 a les Illes Balears una major taxa d'atur (14,3%), enfront de les que tenen una educació superior, que registren el menor valor (6,5%). Els homes de les illes registren, tret dels que tenen fins a estudis primaris, taxes inferiors a les de les dones a la resta de nivells d'estudis (fet que es

dóna en tots ells a nivell nacional) i s'hi observa, a més a més, una relació inversa entre el nivell d'estudis i la taxa d'atur, és a dir, a majors estudis menor és la taxa d'atur del col·lectiu. Aquest darrer fet també es dona al conjunt de l'Estat Espanyol en els dos sexes, nivell aquest on es registren en general valors superiors als de les Illes Balears.

Respecte del 2007 les dones de les illes que tenen estudis de 1a etapa d'educació secundària són també les que han experimentat un major increment de la seva taxa d'atur (4 punts percentuals) mentre que en el col·lectiu masculí

són els que només disposen d'estudis primaris els que han empitjorat més el 2008 (7 p.p.). A nivell nacional, l'empitjorament de les taxes d'atur guarda una relació inversa amb el nivell d'estudis, tant en el col·lectiu femení com en el masculí.

Quadre 37. Evolució de la taxa d'atur per nivells d'estudis i sexe a les Illes Balears i Espanya (2005-2007-2008)

	Fins a educació primària			Educació secundària (1a etapa)			Educació secundària (2a etapa)			Educació superior i doctorat		
	2005	2007	2008	2005	2007	2008	2005	2007	2008	2005	2007	2008
Illes Balears												
Dones	13,9%	11,4%	12,0%	11,9%	10,3%	14,3%	7,4%	7,7%	10,2%	8,0%	5,8%	6,5%
Homes	7,7%	7,2%	14,2%	6,0%	8,1%	11,0%	3,3%	4,3%	7,5%	3,7%	1,8%	6,3%
Total	10,0%	8,7%	13,5%	8,2%	8,9%	12,3%	5,1%	5,9%	8,8%	6,0%	3,8%	6,4%
Espanya												
Dones	14,9%	15,1%	18,9%	16,6%	14,9%	18,0%	11,8%	10,7%	12,7%	8,3%	6,6%	7,6%
Homes	8,6%	8,7%	16,0%	8,0%	7,3%	12,1%	6,4%	6,0%	8,8%	5,3%	4,1%	5,1%
Total	10,8%	11,0%	17,1%	11,1%	10,2%	14,4%	8,8%	8,1%	10,5%	6,8%	5,3%	6,3%

Font: elaboració pròpia a partir de les dades de l'EPA (INE)

5.7 DURADA DE L'ATUR FEMENÍ

Per concloure l'anàlisi de l'atur femení a les Illes Balears, es presenten les xifres d'aturats segons la durada de la demanda per sexes, a partir de les dades del SOIB. Així, segons el quadre 38, un 46,2% de les demandes d'atur de les dones de les Illes Balears el 2008 tenen una durada inferior a 3 mesos, mentre que les aturades de llarga durada (que fa més de 12 mesos que demanden ocupació) representen un 19,5% del total. El col·lectiu masculí presenta un major percentatge d'aturats que demanden ocupació per una durada inferior a 3 mesos (55,8%) en

detriment dels aturats de llarga durada (10,2%, 9,3 punts percentuals menys que entre les dones). Aquestes dades ens indiquen que les dones tenen una major dificultat per incorporar-se al mercat de treball i que els homes presenten un major dinamisme.

Respecte dels anys anteriors, mentre que en el col·lectiu femení no s'observen canvis significatius en els pesos de cada durada analitzada, entre els homes es pot veure un increment progressiu del pes dels homes la demanda dels quals té una durada inferior a 3 mesos (51,1% el 2005 enfront del 55,8% el 2008) i una reducció del pes dels de llarga durada (15,3% respecte de 10,2%).

Quadre 38. Evolució de la distribució de l'atur registrat segons la durada de la demanda per sexe (2005-2008)

	Dones				Homes			
	2005	2006	2007	2008	2005	2006	2007	2008
<3 mesos	46,0%	45,9%	46,0%	46,2%	51,1%	52,8%	54,9%	55,8%
De 4 a 6 mesos	21,1%	20,5%	20,1%	19,8%	20,3%	20,0%	19,7%	21,6%
De 7 a 9 mesos	8,8%	8,6%	8,7%	8,9%	8,4%	8,0%	7,6%	8,5%
De 10 a 12 mesos	5,3%	5,3%	5,4%	5,5%	4,7%	4,4%	4,2%	4,0%
Sueperior a 12 mesos	18,9%	19,6%	19,7%	19,5%	15,3%	14,9%	13,5%	10,2%
Total	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Font: elaboració pròpia a partir de les dades del SOIB

6 CONDICIONS DE TREBALL DE LES DONES

6.1 SALARIS

L'anàlisi de les condicions salarials de les dones treballadores de les Illes Balears i les comparacions tant amb el sexe masculí com amb la resta de regions, Espanya i altres països de la UE-27, es duu a terme mitjançant les dades que proporciona l'Enquesta d'Estructura Salarial de l'Institut Nacional d'Estadística (2004-2007). S'ha de tenir present que són dades procedents d'una enquesta i en un gran nivell de detall presenten problemes de significació o representativitat.

Així, el salari mitjà brut anual de les treballadores de les Illes Balears el 2007 ascendeix a 16.627 euros, més de 300 euros per davall del salari mitjà del col·lectiu femení a nivell nacional i 4.220 euros manco que el del col·lectiu masculí de les Illes Balears durant el mateix període. Aquesta diferència no és un tret propi del 2007 sinó que a tots els períodes analitzats es pot observar com el salari mitjà de les dones de les Illes Balears es situa tant per davall del salari femení a nivell nacional com del salari masculí a les pròpies illes.

A nivell nacional, ambdós sexes reben un salari superior que els de les Illes Balears, tot i que les diferències són molt més accentuades entre els homes que no entre les dones. Així, a nivell nacional, les dones reben 599 i 317 euros més el 2004 i 2007 respectivament, fet que indica una reducció de la diferència en aquest període, mentre que als homes aquesta bretxa es situa al voltant dels 2.000 euros, i es registra també un lleuger escurçament entre les dues regions respecte del 2004.

A més, respecte dels anys anteriors s'observa una tendència creixent del salari mitjà brut anual en tots els períodes analitzats tant en el col·lectiu femení com en el masculí. Així, s'ha produït el 2007 un increment de 2.337 euros en el salari de les dones respecte del 2004 i de 2.451 euros entre els homes de les illes. Aquests increments, igualment més pronunciats en el col·lectiu masculí, també s'han registrat a nivell nacional en aquest mateix període, tot i que són lleugerament inferiors als de les Illes Balears.

Quadre 39. Evolució dels guanys mitjans anuals per treballador i sexe a les Illes Balears i a Espanya (euros) (2004-2007)

	2004	2005	2006	2007
Dones				
Illes Balears	14.290 €	14.819 €	15.750 €	16.627 €
Espanya	14.890 €	15.295 €	16.245 €	16.944 €
Homes				
Illes Balears	18.396 €	18.696 €	20.018 €	20.847 €
Espanya	20.548 €	21.094 €	22.051 €	22.780 €

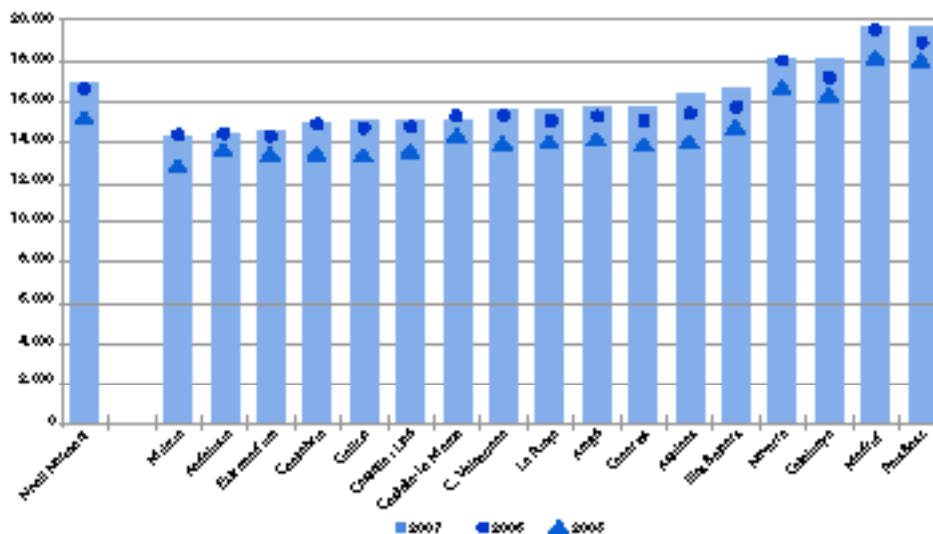
Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Enquesta d'Estructura Salarial (INE)

En comparació amb la resta de comunitats autònomes, segons les dades de l'INE, les dones de les Illes Balears es situen a la cinquena posició de les comunitats que reben un major salari mitjà, tot i que lleugerament per davall de la mitjana nacional. Així, d'aquestes dades es pot extreure que les diferències entre les regions de l'Estat Espanyol no són gaire accentuades. Les tres on

el col·lectiu femení rep un major salari mitjà són Catalunya (18.137 euros), Madrid (19.689 euros) i País Basc (19.772 euros).

Per altra banda, totes les comunitats autònomes han experimentat un creixement en els salaris mitjans de les dones des del 2005, i són Astúries i Canàries les que han experimentat un major augment.

Gràfic 79. Evolució del guany mitjà anual de les treballadores per comunitats autònomes (2005-2007-2008)

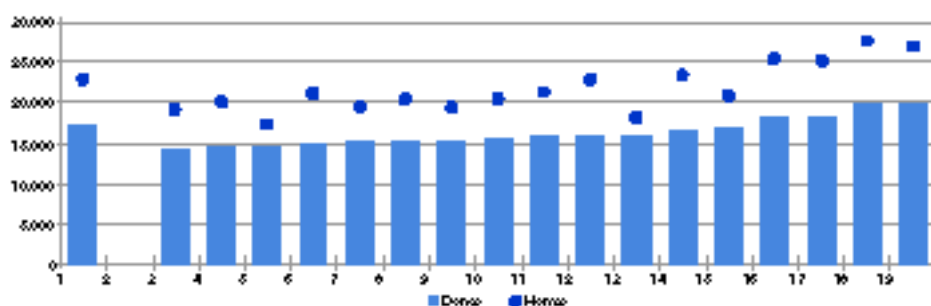

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Enquesta d'Estructura Salarial (INE)

En comparació amb el col·lectiu masculí es pot observar que els homes presenten a totes les comunitats autònomes un salari mitjà superior al de les dones. Les Illes Balears són la tercera

comunitat que registra una menor diferència entre els salaris d'ambdós sexes (4.220 €) per darrera d'Extremadura (2.726 €) i Canàries (2.475 €).

Gràfic 80. Guany mitjà anual dels treballadors per sexes i comunitats autònomes (2007)

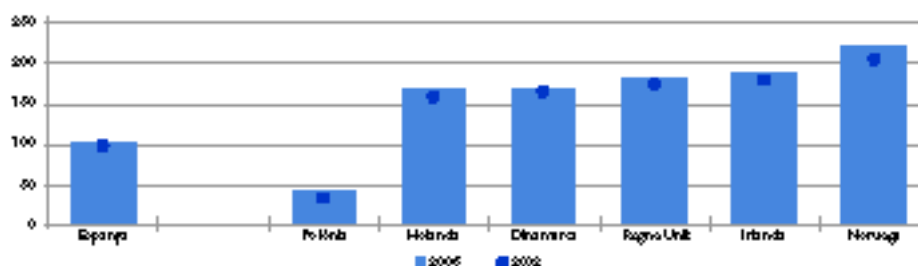

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Enquesta d'Estructura Salarial (INE)

En relació a alguns països de la Unió Europea, segons les dades de l'Eurostat, es pot observar que les dones espanyoles reben un salari inferior en més del 50% respecte del que reben a Holanda, Dinamarca, Regne Unit i Irlanda, i menys de la meitat en relació a Noruega. Al

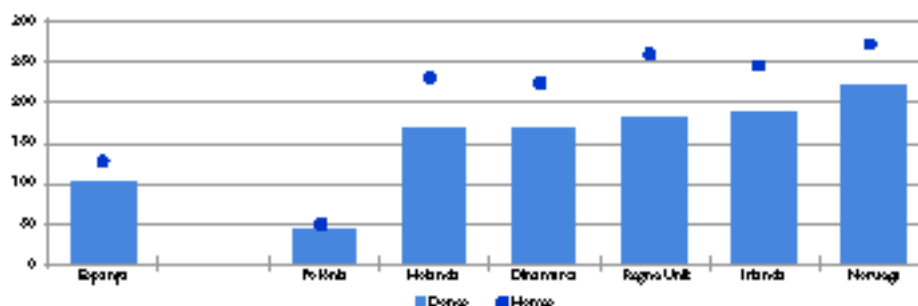
2002 aquestes diferències amb els altres països no eren tan accentuades. Respecte del col·lectiu masculí, a tots els països presentats les dones reben una mitjana inferior que la dels homes, i és el Regne Unit on es registra la major bretxa entre els dos sexes.

Gràfic 81. Evolució de la mitjana de guanys anuals de les dones treballadores per països de la UE. Espanya: Índex = 100 el 2002 i el 2006

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Eurostat

Gràfic 82. Mitjana de guanys anuals treballadores per països de la UE i per sexes. Dones d'Espanya: Índex = 100. 2006

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Eurostat

Per acabar, es farà una anàlisi per grups d'edat. Així, s'observa al quadre 40 com existeix, tret de en el grup poblacional de 55 i més anys, una relació positiva entre d'edat dels treballadors i el nivell salarial que tenen. D'aquesta manera, mentre les dones menors de 25 anys reben un salari mitjà de 12.255 € el de les de 45 a 54 anys arriba a 18.911 €. A nivell nacional també es pot veure aquesta relació positiva, tot i que d'una manera més accentuada, ja que al grup de menors de 25 anys reben un salari menor que les dones de les Illes Balears (10.644 €) i al grup de 45 a 54 anys es situa per damunt del de les illes (19.223 €).

En relació amb el col·lectiu masculí el salari mitjà de les dones de les Illes Balears el 2008 es situa per davall a tots els grups d'edats, amb la peculiaritat de que a mesura que augmenta l'edat també s'incrementa la diferència entre els salari de cada sexe. Així, al grup de menors de 25 anys els homes reben un salari 1.874 € superior al de les dones, diferència que ascendeix a 8.859 € en els que tenen 55 i més anys. Aquest fet també es dona a nivell nacional, tot i que l'increment d'aquesta bretxa no és tant accentuada (3.074€ en els més joves i 7.401 € en el grup de 55 i més anys).

Quadre 40. Guany mitjà anual per treballador i grups d'edat (euros) (2007)

	Totes les edats	Menors de 25 anys	25-34 anys	35-44 anys	45-54 anys	55 i més anys
Dones						
Illes Balears	16.627 €	12.255 €	16.044 €	17.659 €	18.911 €	15.288 €
Espanya	16.944 €	10.644 €	15.753 €	17.961 €	19.223 €	18.729 €
Homes						
Illes Balears	20.847 €	14.130 €	17.509 €	22.350 €	24.499 €	24.147 €
Espanya	22.780 €	13.718 €	19.630 €	24.055 €	26.492 €	26.130 €

Font: elaboració pròpia a partir de dades de l'Enquesta d'Estructura Salarial (INE)

6.2 ACCIDENTS LABORALS

D'acord amb les dades proporcionades per la Direcció General de Salut Laboral de la Conselleria de Treball i Formació, l'any 2008 la

xifra d'accidents laborals amb baixa a les Illes Balears ha estat de 24.533, un 14,5% menys que l'any anterior. D'aquests accidents, 6.850 els han patit dones, la qual cosa representa un 27,9% del total.

Quadre 41. Accidents de treball amb baixa a les Illes Balears per sexe (2005-2008)

	2005	2006	2007	2008	Var. 07/08	Var. 05/08
Homes	19.732	21.015	21.378	17.683	-17,3%	-10,4%
Dones	6.839	6.920	7.322	6.850	-6,4%	0,2%
Total	26.571	27.935	28.700	24.533	-14,5%	-7,7%

Font: elaboració pròpia a partir de les dades de la Conselleria de Treball i Formació

Respecte de l'any anterior, el descens del nombre d'accidents és més notable entre els homes (17,3%) que entre les dones, les quals també experimenten una davallada important respecte l'any 2007 (6,4%). No obstant, si es mira el període 2005-2008, mentre que els homes experimenten un descens del 10,4%, el nombre d'accidents en el col·lectiu femení es manté estable (+0,2%).

En detall, l'any 2008 es registren a l'illa de Mallorca 19.927 accidents amb baixa, un 14,6% manco que l'any anterior. Els accidents femenins representen un 28,4% d'aquests (2,5 punts més que l'any anterior).

A l'illa de Menorca es registren 1.695 accidents, dels quals 398 els pateixen dones (un 23,5% del total). En aquesta illa, els accidents de les dones experimenten una major davallada respecte 2007 (un 10,2%).

A Eivissa es redueixen els accidents amb baixa un 15,7%, i s'assoleix la xifra de 2.656 l'any 2008, dels quals 1.923 els pateixen homes i 733 dones, un 72,4% i 27,6% del total, respectivament.

Finalment, Formentera és l'única illa on la xifra d'accidents puja el darrer any (un 20,39%) i són els accidents femenins els que més augmenten relativament (31,6%). Es comptabilitzen 78 accidents amb baixa patits per homes i 25 per dones.

Quadre 42. Accidents de treball amb baixa a les Illes Balears per sexe i illa (2005-2008)

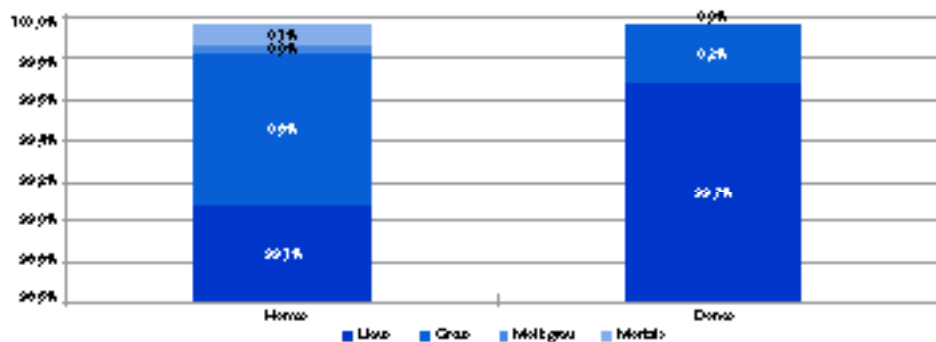
	2005		2006		2007		2008	
	Homes	Dones	Homes	Dones	Homes	Dones	Homes	Dones
Mallorca	15.831	5.643	16.802	5.573	17.315	6.029	14.275	5.652
Menorca	1.657	434	1.548	470	1.527	443	1.297	398
Eivissa	2.075	719	2.483	811	2.356	795	1.923	733
Formentera	63	16	86	31	63	19	78	25
No consta	106	27	96	35	117	36	110	42
Total	19.732	6.839	21.015	6.920	21.378	7.322	17.683	6.850

Font: elaboració pròpia a partir de les dades de la Conselleria de Treball i Formació

La desagregació del total d'accidents en funció de la seva gravetat permet evidenciar que els homes pateixen més accidents i són més greus. Així, l'any 2008 les dones no han sofert cap accident mortal ni greu i el 99,7% dels accidents que han patit han

estat lleus. En canvi, 18 dels accidents soferts pels homes han estat mortals, 6 molt greus i un 99,1% han estat lleus. S'observa que tot i que disminueix el total d'accidents masculins respecte 2008, els mortals han crescut notablement.

Gràfic 83. Distribució dels accidents de treball amb baixa a les Illes Balears per sexe i grau (2008)

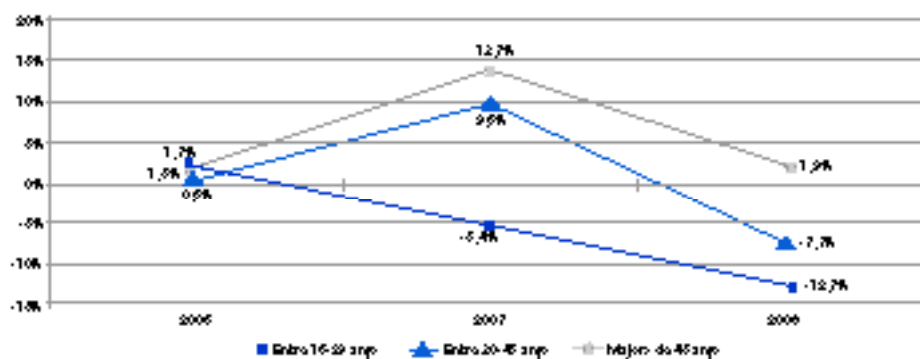

Font: elaboració pròpia a partir de les dades de la Conselleria de Treball i Formació

Per edat, destaca el fet que les dones majors de 45 anys han patit 30,4% del total d'accidents de les dones, mentre que en el cas dels homes aquest percentatge és del 23,3%. De fet, respecte l'any anterior, el nombre d'accidents de dones entre 16-29 anys ha davallat en un 12,7% i el de les dones entre 30 i 45 anys, un 7,6%; en canvi, les

dones majors de 45 anys han patit un augment de l'1,91%. El decreixement del nombre d'accidents dels grups més joves és una tendència dels darrers anys. Així, des de l'any 2005, el grup de dones entre 16-29 anys acumula una disminució del 15,9%, mentre que els accidents de les majors a 45 anys pugen en un 17,6%.

Gràfic 84. Variació interanual dels accidents de treball amb baixa de les dones a les Illes Balears per edat (2006-2008)

Font: elaboració pròpia a partir de les dades de la Conselleria de Treball i Formació

L'indicador més ajustat per mesurar la sinistralitat laboral és l'índex d'incidència, que relaciona el nombre d'accidents de treball amb el nombre de treballadors afiliats amb les contingències cobertes⁴. Aquest índex es calcula damunt la base d'una mitjana anual que permet evitar les fluctuacions causades pels efectes de l'estacionalitat

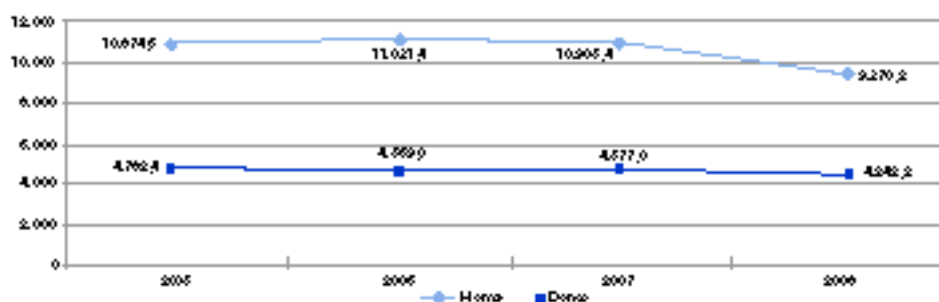
i pel ritme de mecanització dels registres administratius. Per contra, no proporciona informació dels treballadors amb contingència coberta desglossada per sexe, el que fa que no sigui possible l'anàlisi diferenciat per a les dones. Tot i això, es realitza una aproximació a partir dels treballadors d'alta en el Règim General.

⁴ Nombre d'accidents de treball per cada 100.000 treballadors amb les contingències d'accident cobertes (inclou tots els afiliats al Règim General, al Règim Especial Agrari, al Règim Especial de la Mar i una part del Règim d'Autònoms).

En el gràfic 85 s'observa que aquest índex d'incidència per les dones, l'any 2008, és de 4.242,2 accidents per cada 100.000 dones d'alta al règim general de la seguretat social, més de meitat per sota del masculí (9.370,2

accidents per 100.000 treballadors), tot i que aquest any es produeix un apropament de tots dos índexs motivat per una notable davallada de l'índex masculí (-1.535,2 punts) superior a l'experimentada per l'índex femení (-334,8).

Gràfic 85. Evolució de l'índex d'incidència d'accidents de treball amb baixa en jornada de treball a les Illes Balears (2005-08)

Font: TGSS - DG Salut Laboral

Comparat amb la mitjana espanyola, l'índex d'incidència tant de les dones com dels homes de les Balears, es troba per sobre de la mitjana nacional. De totes formes el descens de l'índex d'incidència durant el 2008, respecte al 2007,

ha estat més acusat a les Illes, sobretot entre el col·lectiu masculí (-14,1% front al -9,7% en el conjunt nacional), i també entre el col·lectiu femení (-7,3% front al -2,9% en el conjunt nacional).

Quadre 43. Índex d'incidència d'accidents de treball amb baixa en jornada de treball a les Illes Balears i a Espanya, per sexe (2008)

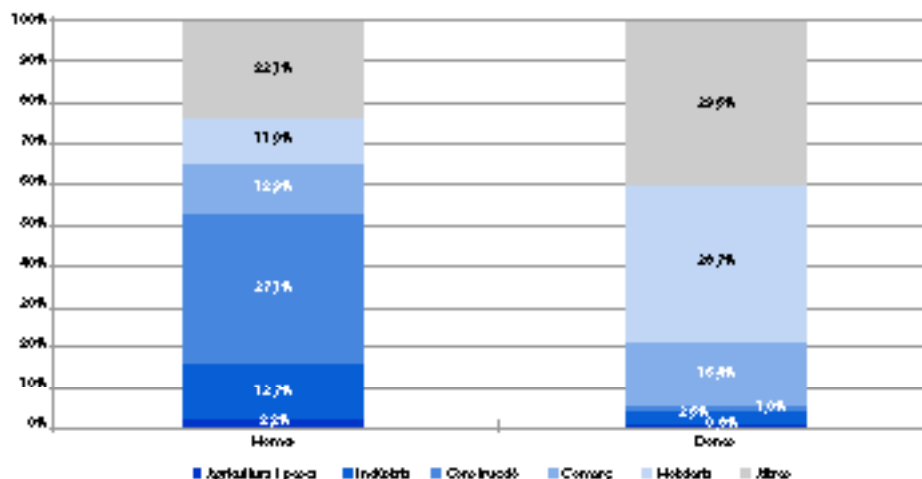
	Total d'accidents	Població afiliada Reg. General	Índex d'incidència	Var. pp 07/08
Homes				
Illes Balears	17.683	188.716	9.370,2	-14,1%
Total Nacional	629.428	8.161.300	7.712,3	-9,7%
Dones				
Illes Balears	6.850	161.471	4.242,2	-7,3%
Total Nacional	199.513	6.372.600	3.130,8	-2,9%

Font: TGSS - DG Salut Laboral - MITN

Per sectors econòmics, el de serveis acumula un major nombre d'accidents, la qual cosa és lògica si tenim en compte que és el que major nombre d'afiliats té. Engloba el 47% dels accidents masculins

i el 94,6% dels femenins. Entre el sexe masculí hi destaca també el sector construcció en nombre d'accidents, que suma el 37,1% del total, mentre que només suposa l'1% dels accidents femenins.

Gràfic 86. Distribució dels accidents de treball amb baixa a les Illes Balears per sexe i sector econòmic (2008)

Font: elaboració pròpia a partir de les dades de la Conselleria de Treball i Formació

Respecte de l'any anterior disminueix el nombre d'accidents en tots els sectors per ambdós sexes, amb l'excepció de la construcció per al sexe femení, que puja un 9,5%. Destaca la disminució d'accidents entre el sexe masculí en el sector de la construcció (24,5%), fet relacionat amb la pèrdua d'afiliats.

En conclusió, l'índex d'incidència d'accidents de treball amb baixa disminueix respecte l'any anterior per ambdós sexes. Les dones continuen tenint un índex inferior als homes i els accidents que pateixen són més lleus. Aquesta diferència entre sexes està relacionada amb la segregació sectorial, que concentra les dones en el sector de serveis.

7 ÍNDEX DE QUADRES I GRÀFICS

QUADRES

Quadre 1	Població a les Illes Balears en data 1 de gener de 2008, per illes i sexe	8
Quadre 2	Població resident a les Illes Balears per grans grups de nacionalitat, segons l'avanç del Padró en data 1 de gener de 2009	11
Quadre 3	Rànquing de les 12 nacionalitats amb més població de dones estrangeres residents a les Illes Balears, segons l'avanç del Padró a 1 de gener de 2009	12
Quadre 4	Població de les Illes Balears segons el lloc de naixement (1996 i 2008)	12
Quadre 5	Taxa d'emancipació de la població jove a les Illes Balears i a Espanya (4t 2007 i 4t 2008)	13
Quadre 6	Cost d'accés a l'habitatge de la població jove a les Illes Balears i a Espanya (4t 2007 i 4t 2008)	13
Quadre 7	Taxa bruta de població que es gradua a cada ensenyament no universitari a Espanya i a les Illes Balears, per sexe (curs 2006-07 i variació respecte al curs 2001-02)	16
Quadre 8	Taxa bruta de població que es gradua en ensenyaments universitaris per sexe a nivell estatal i a les Illes Balears (curs 2005-06 i variació respecte de 2001-02)	16
Quadre 9	Abandonament escolar prematur a les Illes Balears i a Espanya, per sexe (1997-2002-2007)	17
Quadre 10	Evolució de les dones de 16 anys i més, actives, ocupades, aturades i inactives a les Illes Balears (2005-2008)	19
Quadre 11	Evolució de la població activa a les Illes Balears (2005-2008)	20
Quadre 12	Evolució de la població inactiva a les Illes Balears (2005-2008)	21
Quadre 13	Població inactiva a les Illes Balears per situació de inactivitat (2005-2008)	23
Quadre 14	Població activa a les Illes Balears per nacionalitat (2005-2008)	24
Quadre 15	Taxa d'activitat per grups d'edat i sexe a les Illes Balears (2005-2008)	27
Quadre 16	Taxa d'activitat per grups d'edat a les Illes Balears i a Espanya (2008)	27
Quadre 17	Evolució de l'afiliació al Règim General del col·lectiu femení per activitat econòmica a les Illes Balears (1r semestre 2006 - 1r semestre 2008)	36
Quadre 18	Evolució de l'afiliació al Règim General del col·lectiu masculí per activitat econòmica a les Illes Balears (1r semestre 2006 - 1r sem. 2008)	38

Quadre 19	Evolució de l'afiliació al Règim d'Autònoms del col·lectiu femení per activitat econòmica a les Illes Balears (1r semestre 2006 - 1r sem. 2008)	40
Quadre 20	Evolució de l'afiliació al Règim d'Autònoms del col·lectiu masculí per activitat econòmica a les Illes Balears (1r semestre 2006 - 1r sem. 2008)	42
Quadre 21	Deu ocupacions amb major volum de contractació entre les dones a les Illes Balears (2008)	44
Quadre 22	Deu ocupacions amb major volum de contractació entre els homes a les Illes Balears (2008)	46
Quadre 23	Contractes registrats a les Illes Balears per grup d'edat i sexe (2005-2008)	48
Quadre 24	Taxa de temporalitat dels assalariats per sexe a les Illes Balears i a Espanya (2007-2008)	59
Quadre 25	Índex de rotació a les Illes Balears per sexe (2005-2008)	59
Quadre 26	Evolució dels demandants d'ocupació segons el col·lectiu, per sexe (2005-2008)	62
Quadre 27	Evolució de l'atur a les Illes Balears per sexes i illes (2005-2008)	66
Quadre 28	Evolució de l'atur registrat a les deu activitats econòmiques amb un major augment interanual el 2008 per sexes a les Illes Balears (2006-2008)	68
Quadre 29	Evolució dels aturats per grups d'edats i sexe a les Illes Balears i Espanya (2005-2008)	69
Quadre 30	Evolució de l'atur per sexe i grans grups de nacionalitat a les Illes Balears (2008)	71
Quadre 31	Nacionalitats i sectors econòmics amb un major increment d'aturats el 2008 per sexes a les Illes Balears (2005-2008)	71
Quadre 32	Evolució de la població aturada per sexe i nivell d'estudis a les Illes Balears (2005-2008)	72
Quadre 33	Evolució dels aturats segons el grup professional de l'ocupació sol·licitada per sexe (2005-2008)	74
Quadre 34	Evolució de la taxa d'atur per sexes a les Illes Balears, Espanya i la UE-27 (2005-2008)	76
Quadre 35	Evolució de la taxa d'atur per grups d'edat i sexe a les Illes Balears i Espanya (2005-2008)	77
Quadre 36	Evolució de la taxa d'atur per nacionalitats i sexe a les Illes Balears i Espanya (2005-2008)	77
Quadre 37	Evolució de la taxa d'atur per nivells d'estudis i sexe a les Illes Balears i Espanya (2005-2007-2008)	78

Quadre 38	Evolució de la distribució de l'atur registrat segons la durada de la demanda per sexe (2005-2008)	78
Quadre 39	Evolució dels guanys mitjans anuals per treballador i sexe a les Illes Balears i a Espanya (euros) (2004-2007)	79
Quadre 40	Guany mitjà anual per treballador i grups d'edat (euros) (2007)	81
Quadre 41	Accidents de treball amb baixa a les Illes Balears per sexe (2005-2008)	82
Quadre 42	Accidents de treball amb baixa a les Illes Balears per sexe i illa (2005-2008)	82
Quadre 43	Índex d'incidència d'accidents de treball amb baixa en jornada de treball a les Illes Balears i a Espanya, per sexe (2008)	84

GRÀFICS

Gràfic 1	Evolució de la població femenina i dones per cada 100 homes a les Illes Balears (2000-2008)	7
Gràfic 2	Creixement interanual de la població resident a les Illes Balears, per sexe (2001-2008)	7
Gràfic 3	Dones per cada 100 homes per comunitats autònomes, segons l'avanç del Padró en data 1 de gener de 2009	8
Gràfic 4	Dones per cada 100 homes als països europeus (2008)	9
Gràfic 5	Piràmide de població de les Illes Balears (2008 i 2000)	10
Gràfic 6	Índex d'envelliment de la població femenina per comunitat autònoma (2008)	11
Gràfic 7	Projeccions de població a curt termini de la població femenina a les Illes Balears (2010-2018)	13
Gràfic 8	Taxa bruta de nupcialitat, per mil habitants, a les Illes Balears i a Espanya (1996-2008)	14
Gràfic 9	Taxa bruta de natalitat, per mil habitants, a les Illes Balears i a Espanya (1996-2008)	14
Gràfic 10	Taxa neta d'escolarització de les dones als 16 anys a les Illes Balears i a Espanya (1997-2008)	15
Gràfic 11	Abandonament escolar prematur de les dones a Europa (2007)	17
Gràfic 12	Percentatge d'alumnes matriculats a la UIB per tipus d'estudis i sexe (curs 2008-09)	18
Gràfic 13	Distribució de les dones de 16 anys i més a les Illes Balears (2008)	19

Gràfic 14	Evolució de la població activa a les Illes Balears per sexe (2006-2008)	20
Gràfic 15	Evolució de les dones actives i inactives a les Illes Balears (2005-2008)	21
Gràfic 16	Pes dels actius per grup d'edat i sexe a les Illes Balears (2008)	22
Gràfic 17	Pes dels inactius per grup d'edat i sexe a les Illes Balears (2008)	22
Gràfic 18	Pes de les dones actives estrangeres a les Illes Balears i a Espanya (2005-2008)	23
Gràfic 19	Distribució de la població activa per nivell de formació i sexe a les Illes Balears (2008)	24
Gràfic 20	Distribució de les dones actives a les Illes Balears i a Espanya per nivell de formació (2008)	25
Gràfic 21	Evolució de la taxa d'activitat per sexe a les Illes Balears (2005-2008)	25
Gràfic 22	Rànquing de la taxa d'activitat per comunitats autònomes (2008)	26
Gràfic 23	Taxa d'activitat femenina en els principals països europeus (4t trimestre 2008)	26
Gràfic 24	Taxa d'activitat de les dones per grans grups de nacionalitats a les Illes Balears (2005-2008)	28
Gràfic 25	Evolució comparativa de la població femenina d'alta a la Seguretat Social i ocupada segons l'EPA a les Illes Balears (2005-2008)	29
Gràfic 26	Evolució comparativa de la taxa de creixement interanual de la població femenina afiliada a la Seguretat Social i ocupada segons l'EPA a les Illes Balears (2006-2008)	30
Gràfic 27	Evolució comparativa de la taxa de creixement interanual de la població femenina afiliada a la Seguretat Social i ocupada segons l'EPA a nivell nacional (2006-2008)	30
Gràfic 28	Evolució de la població d'alta a la Seguretat Social a les Illes Balears per sexe (2005-2008)	31
Gràfic 29	Taxa de variació interanual de població d'alta a la Seguretat Social a les Illes Balears per sexe (2006-2008)	31
Gràfic 30	Evolució de la taxa de variació interanual de les dones afiliades a les Illes Balears i nivell nacional (2006-2008)	32
Gràfic 31	Evolució mensual dels afiliats a les Illes Balears i a nivell nacional per sexe (2008)	32
Gràfic 32	Evolució del pes de la població femenina d'alta a la Seguretat Social sobre el total de treballadors a les Illes Balears i a nivell nacional (2005-2008)	33
Gràfic 33	Evolució de la població ocupada femenina a les Illes Balears, Espanya i la UE-27 (2006-2008)	33

Gràfic 34	Evolució de les taxes de variació interanuals de la contractació a les Illes Balears per sexe (2003-2008)	34
Gràfic 35	Evolució del pes de la contractació femenina sobre la total a les Illes Balears (2002-2008)	34
Gràfic 36	Distribució de l'ocupació femenina a les Illes Balears segons el sector d'activitat (2008)	35
Gràfic 37	Distribució de l'ocupació masculina a les Illes Balears segons el sector d'activitat (2008)	35
Gràfic 38	Distribució de l'ocupació femenina a nivell nacional segons el sector d'activitat (2008)	35
Gràfic 39	Distribució de l'ocupació masculina a nivell nacional segons el sector d'activitat (2008)	35
Gràfic 40	Afiliació a la Seguretat Social de les dones de les Illes Balears per règim (2008)	36
Gràfic 41	Afiliació a la Seguretat Social dels homes de les Illes Balears per règim (2008)	36
Gràfic 42	Afiliats per grup d'edat i sexe a les Illes Balears i a Espanya (2008)	47
Gràfic 43	Distribució de les dones ocupades a les Illes Balears per grups de nacionalitat (2008)	48
Gràfic 44	Distribució de les dones ocupades a Espanya per grups de nacionalitat (2008)	48
Gràfic 45	Variació interanual de l'ocupació femenina a les Illes Balears per grans grups de nacionalitat (2006-2008)	49
Gràfic 46	Distribució de la contractació femenina registrada a les Illes Balears per grups de nacionalitat (2008)	49
Gràfic 47	Distribució de la contractació masculina registrada a les Illes Balears per grups de nacionalitat (2008)	49
Gràfic 48	Variació interanual de la contractació femenina a les Illes Balears per grans grups de nacionalitat (2006-2008)	50
Gràfic 49	Variació interanual de la contractació masculina a les Illes Balears per grans grups de nacionalitat (2006-2008)	50
Gràfic 50	Distribució de les dones ocupades a les Illes Balears per nivell d'estudis (2008)	51
Gràfic 51	Distribució de les dones ocupades a Espanya per nivell d'estudis (2008)	51
Gràfic 52	Evolució de la taxa d'ocupació per sexe a les Illes Balears (2005-2008)	52
Gràfic 53	Taxa d'ocupació femenina per comunitats autònomes (2008)	52

Gràfic 54	Taxa d'ocupació femenina a Europa (2008)	53
Gràfic 55	Taxa d'ocupació femenina per grups d'edat a les Illes Balears (2005-2008)	54
Gràfic 56	Evolució de la taxa d'ocupació femenina per nacionalitat a les Illes Balears (2005-2008)	54
Gràfic 57	Evolució de la contractació femenina a les Illes Balears per tipus de contracte (2006-2008)	55
Gràfic 58	Evolució de la contractació masculina a les Illes Balears per tipus de contracte (2006-2008)	55
Gràfic 59	Distribució de la contractació per tipus de contracte, jornada i sexe a les Illes Balears (2008)	56
Gràfic 60	Distribució de la contractació temporal femenina a les Illes Balears per durada (2008)	56
Gràfic 61	Distribució de la contractació temporal masculina a les Illes Balears per durada (2008)	56
Gràfic 62	Rànquing taxa de temporalitat de les dones assalariades a les Illes Balears (2008)	57
Gràfic 63	Taxa de temporalitat femenina a Europa (2008)	58
Gràfic 64	Evolució comparativa de les taxes de variació interanual de l'atur registrat (SOIB) i de la població aturada segons l'EPA de les dones a les Illes Balears (2006-2008)	62
Gràfic 65	Evolució comparativa de les taxes de variació interanual de l'atur registrat (SOIB) i de la població aturada segons l'EPA de les dones a nivell nacional (2006-2008)	63
Gràfic 66	Evolució de l'atur registrat per sexe a les Illes Balears (2005-2008)	63
Gràfic 67	Evolució de la taxa de variació interanual de la població aturada per sexes a les Illes Balears (2006-2008)	64
Gràfic 68	Evolució del pes de la població aturada femenina sobre la total a les Illes Balears i Espanya (2005-2008)	64
Gràfic 69	Evolució de la taxa de variació interanual de l'atur registrat per sexe a les Illes Balears i Espanya (2008)	65
Gràfic 70	Evolució de la població aturada a les Illes Balears, Espanya i UE-27 (2006-2008)	65
Gràfic 71	Evolució de la taxa de variació interanual de l'atur femení per illes (2006-2008)	66
Gràfic 72	Distribució de la població aturada femenina segons el sector econòmic a les Illes Balears (2008)	67
Gràfic 73	Distribució de la població aturada masculina segons el sector econòmic a les Illes Balears (2008)	67

Gràfic 74	Evolució de l'atur per grups d'edat i sexe a les Illes Balears (2006-2008)	70
Gràfic 75	Evolució de la taxa de variació dels aturats a les Illes Balears per grans grups de nacionalitat (2006-2008)	70
Gràfic 76	Evolució de la taxa de variació interanual de la població aturada per sexe i nivell d'estudis a les Illes Balears (2006-2008)	72
Gràfic 77	Evolució de la taxa d'atur de les dones a les Illes Balears, Espanya i la UE-27 (2005-2008)	75
Gràfic 78	Taxa d'atur per comunitats autònomes i sexes (2008)	76
Gràfic 79	Evolució del guany mitjà anual de les treballadores per comunitats autònomes (2005-2007-2008)	80
Gràfic 80	Guany mitjà anual dels treballadors per sexes i comunitats autònomes (2007)	80
Gràfic 81	Evolució de la mitjana de guanys anuals de les dones treballadores per països de la UE. Espanya: Índex = 100 el 2002 i el 2006.	81
Gràfic 82	Mitjana de guanys anuals treballadores per països de la UE i per sexes. Dones d'Espanya: Índex = 100. 2006.	81
Gràfic 83	Variació interanual dels accidents de treball amb baixa de les dones a les Illes Balears per edat (2006-2008)	83
Gràfic 84	Distribució dels accidents de treball amb baixa a les Illes Balears per sexe i grau (2008)	83
Gràfic 85	Evolució de l'índex d'incidència d'accidents de treball amb baixa en jornada de treball a les Illes Balears (2005-08)	84
Gràfic 86	Distribució dels accidents de treball amb baixa a les Illes Balears per sexe i sector econòmic (2008)	85

8 RELACIONS DE FONTS I INDICADORS

Per elaborar aquest informe s'ha consultat les fonts següents:

- Enquesta de població activa (EPA) de l'INE.
- Padró Municipal de l'INE.
- Labour Force Survey (LFS) de l'Eurostat.
- Observatorio Joven de la Vivienda en España (OBJOVI).
- Dades del Centre d'Investigacions Sociològiques (CIS).
- Dades d'afiliació a la Tresoreria General de la Seguretat Social.
- Dades del Servei d'Ocupació de les Illes Balears (SOIB).
- Dades estadístiques del Servicio Público de Empleo Estatal (SPEE).
- Institut d'Avaluació. Ministeri d'Educació, Política Social i Esport.
- Servei d'Estadística i Qualitat Universitària de la UIB.
- Les xifres de l'Educació a Espanya, Estadístiques i Indicadors, Indicadors 2009.
- Enquesta d'estructura salarial anual 2007 de l'INE.
- Enquesta d'estructura salarial quadriennal 2006 de l'INE.
- Accidents de treball de la Direcció General de Salut Laboral de la Conselleria de Treball i Formació (Administració de la CAIB).

MONOGRÀFIC:

CONDICIONS DE VIDA DE LA DONA
A BALEARS

CONDICIONS DE VIDA DE LA DONA A BALEARS

TUGORES QUES, MARIA *

Resum

Aquest treball analitza les condicions de vida de les dones a les Illes Balears fent especial insistència en les especials dificultats que afronten des de la perspectiva dels ingressos i de les condicions laborals i de com aquestes afecten a les dificultats econòmiques, les condicions en què habiten, la seva salut i els problemes per conciliar la vida laboral i familiar. Per a això s'utilitza informació procedent de l'Enquesta de Condicions de Vida, així com d'altres fonts estadístiques per a Balears. A través de l'anàlisi descriptiva es posen de manifest les dificultats específiques del gènere femení en termes econòmics i també en termes de salut, oci i condicions de la llar en què es viu. A l'anàlisi economètrica es comprova, a més, que les dificultats laborals, de salut i l'estructura de la llar contribueixen a explicar, encara que no d'una manera suficient, les majors dificultats de les dones de les illes per arribar a final de mes. En ambdós casos es fan paleses les dificultats específiques que en termes de qualitat de vida tenen les dones cap de família monomarental, especialment aquelles amb fills dependents al seu càrrec.

Introducció

El més important fenomen sociodemogràfic de les últimes dècades ha estat la incorporació de la dona al món de l'ocupació remunerada (Kanter, 1994). De la mateixa manera, s'han observat diverses tendències a l'entorn social i familiar relacionades amb aquesta incorporació: les dones posseeixen majors nivells educatius, ha augmentat substancialment el número de famílies amb almanco dues fonts de renda, també ha augmentat el número de llars uniparentals, i la funció de l'atenció de la llar i dels fills, tradicionalment lligada a la dona, comença a entendre's com un element a compartir per la parella. No obstant això, el conflicte treball-família apareix quan les pressions de l'entorn condueixen a una incompatibilitat entre el desenvolupament de la vida personal, familiar i laboral (Chinchilla et al, 2006), una situació que s'ha tornat creixent i que té, o pot tenir, importants repercussions en les condicions de vida de les persones, més específicament en la seva salut, nivell econòmic, condicions d'habitatge, etc.

A Balears els principals trets laborals de la dona són, fins i tot amb matisos, comuns a la resta del territori nacional. Així, segons l'Enquesta de Població Activa (EPA) l'any 2008 el nivell d'ocupació femení és inferior al de l'home en 16,5 punts percentuals, i la seva taxa de desocupació és lleugerament superior (1 punt percentual), a més, el nivell d'ingressos de les dones és inferior. No obstant això, la comunitat balear presenta també una sèrie de característiques específiques derivades de la diferent estructura productiva de les illes. Així, la taxa d'activitat femenina va assolir el 2008 el 56% de la població (5,5 punts per damunt de la mitjana nacional), i va permetre aconseguir un dels menors diferencials entre les taxes de desocupació d'homes i de dones, tot i que el nivell educatiu de les dones a les illes és inferior al nacional i també ho és el seu salari mitjà. L'explicació d'això radica, d'una banda, en una estructura productiva amb elevada ocupació temporal en l'hoteleria i els serveis derivats del turisme, i de l'altra en la segmentació laboral, tant horitzontal com vertical, per gènere que situa la dona en els llocs de treball amb menor responsabilitat i pitjor remunerats (Grimalt, Riera i Ripoll, 2006; Ramos, Rey i Tugores, 2002; Sáez, 2004).

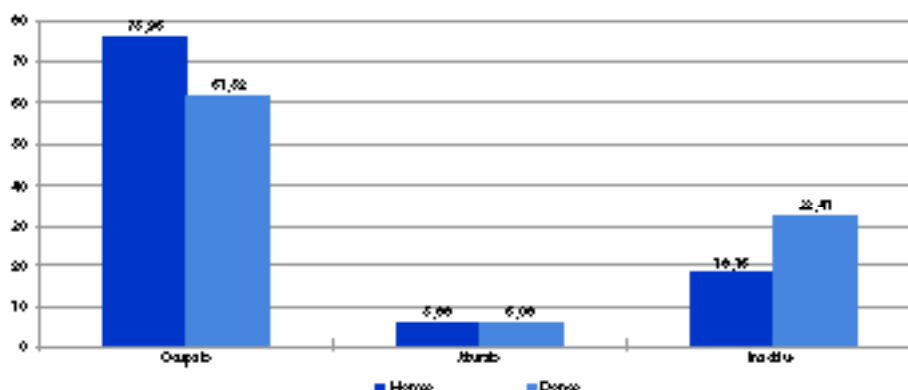
* Universitat dels Illes Balears, Departament d'Economia Aplicada, Ed. Jovellanos. Crta. Valldemossa Km.7,5, 07122 Palma de Mallorca, Illes Balears, Espanya.
Correu electrònic: mtugores@uib.es.

En aquest treball es pretén anar més enllà d'aquestes evidències i atendre les conseqüències de les mateixes en termes de qualitat i condicions de vida de les dones a Balears; fins a quin punt aquestes dificultats laborals condicionen el rol que les dones exerceixen en la família, entès com un repartiment de tasques en el si de la llar que no transcendeix altres esferes de les condicions de vida, i fins a quin punt no es produeix totalment una compensació intrallarg i, en conseqüència, les dones de les illes viuen en pitjors condicions de salut, d'habitatge, econòmiques i socials. Aquestes seran algunes de les qüestions principals que es tractaran a continuació; en primer lloc, a través de l'anàlisi descriptiva de les condicions laborals, familiars, de salut, oci i habitatge de les dones i els homes de Balears. Per a això, farem referència a diferents fonts d'informació estadística encara que ens centrarem d'una manera especial en l'Enquesta de Condicions de Vida (ECV) corresponent a l'exercici de l'any 2007, que conté informació individual i de la llar de 976 persones de Balears, de les quals 786 es troben en edat de treballar (391 homes i 395 dones)¹. Aquest és el col·lectiu, el de les persones d'entre 16 i 64 anys, en el qual es centrarà aquest treball. Posteriorment es realitzarà una anàlisi economètrica de la facilitat amb la qual s'arriba a final de mes, parant especial atenció a aquest efecte que ser dona té, una vegada que es controla per la resta de característiques individuals, familiars i econòmiques. Finalment, es resumiran les principals conclusions obtingudes al llarg d'aquest treball.

Anàlisi descriptiva

En total coincidència amb l'Enquesta de Població Activa (EPA), segons l'Enquesta de Condicions de Vida corresponent a l'any 2007 (ECV2007), Balears és una de les CA on el diferencial de participació laboral entre sexes és menor i la taxa de participació laboral femenina és de les majors de tot l'Estat, de manera que el 49% de les dones entrevistades treballen, enfront del 63,24% dels homes. En el cas de la població potencialment activa, les diferències continuen sent elevades, del 75,9% i del 61,5%, per a homes i dones, respectivament². Aquestes diferències no s'expliquen pel pes dels aturats (molt semblant entre sexes), sinó per l'elevada proporció de dones inactives en edat laboral (el 32,4% enfront del 18,1% dels homes).

Gràfic 1: Percentatge d'homes i dones segons la seva situació laboral a Balears

¹ Enquesta realitzada per al conjunt del territori nacional a un total de 27.987 individus pertanyents a 11.988 llars diferents, dels quals 22.026 són potencialment actius.

² Aquest diferencial és encara molt superior per a la mitjana nacional, amb un 73,5% d'ocupats entre els homes i únicament un 50,1% de dones ocupades.

Aquesta situació es trasllada clarament al nivell dels ingressos individuals. Segons l'ECV2007 la renda individual de les dones en edat de treballar suposa un 75% de la masculina (8.003 euros per a les dones enfront de 10.618 euros per als homes). Òbviament, una part important d'aquestes diferències ve explicada pel fet que la participació laboral femenina és sensiblement inferior a la masculina. Així, si es tenen únicament en compte els ocupats de les illes, les diferències no desapareixen totalment, si bé es redueixen d'una manera considerable, de manera que la renda individual d'una dona ocupada a Balears es correspon amb un 90% de la d'un treballador ocupat en aquesta mateixa comunitat. En tenir en compte l'import monetari net anual per llar comprovem que ascendeix a 26.135 euros per al conjunt nacional, i situa la mitjana balear en 26.923 euros³, el novè registre més elevat del país. No obstant això, si atenem als ingressos de la llar, aquestes diferències entre sexes es dilueixen sensiblement. Així, la renda mitjana de la llar per càpita⁴ és només lleugerament més baixa quan la persona de referència és una dona (9.191 euros) que quan és un home (9.186 euros). A més, aquestes diferències s'anul·len i fins i tot es revertixen si s'atén al nivell de renda total de la llar.

Quadre 1: Ingress net anual segons sexe a Balears

	Homes	Dones
Renda de la llar	26.860	26.984
Renda de la llar per càpita	9.186	9.141
Renda personal	10.618	8.003
Renda personal ocupats	13.371	12.012

Font: ECV, 2007

El nivell educatiu influeix de manera determinant en els ingressos. Així, l'ingrés mitjà individual a Balears per a una persona potencialment activa amb educació superior és de 18.436 euros (enfront de 16.445 corresponents a la mitjana nacional). No obstant això, aquest ingrés mitjà se situa en 9.656 euros per llar si la persona de referència té educació primària o inferior (9.176 euros, Espanya). Diferenciant per sexes, es comprova que el percentatge de dones de Balears en edat de treballar que posseeixen estudis superiors és lleugerament superior al dels homes (el 20,7% de les dones enfront del 18,1% dels homes), per la qual cosa no sembla el nivell educatiu el factor explicatiu de la menor participació laboral femenina. També hi ha un menor pes de dones amb estudis de primària o inferiors (el 19,5% enfront del 19,7% dels homes). A més, entre treballadors i treballadores aquestes diferències es fan molt majors, de manera que el nivell educatiu de les dones ocupades és marcadament superior. Així, les treballadores amb estudis superiors suposen el 27,5% del total enfront del 21,5% dels homes, mentre que aquelles que tenen un menor nivell d'estudis representen únicament l'11,1% (enfront del 17,2% dels homes).

Així, les diferències en nivell de renda individual segons el gènere no s'expliquen pel nivell educatiu, per contra, s'ha posat de manifest que els ingressos són inferiors per a les dones treballadores tot i tenir un major nivell educatiu que els homes a les illes. En el quadre següent es comprova que segons el sexe el diferencial d'ingressos individuals dels treballadors és molt elevat, especialment com menor és el nivell educatiu, arribant a ser pràcticament la meitat el de les dones amb estudis de primària o inferiors respecte al dels homes d'idèntic nivell educatiu (6.332 euros per a les dones enfront d'11.416 per als homes).

³ Tot i que el nivell salarial balear estigui històricament per davall de la mitjana nacional, la situació es reverteix si s'atén al conjunt d'ingressos, és a dir, si s'hi inclouen rendes salarials, dividends, interessos, lloguers, transferències, ajudes, etc.

⁴ Aquests valors exclouen el valor de l'habitatge.

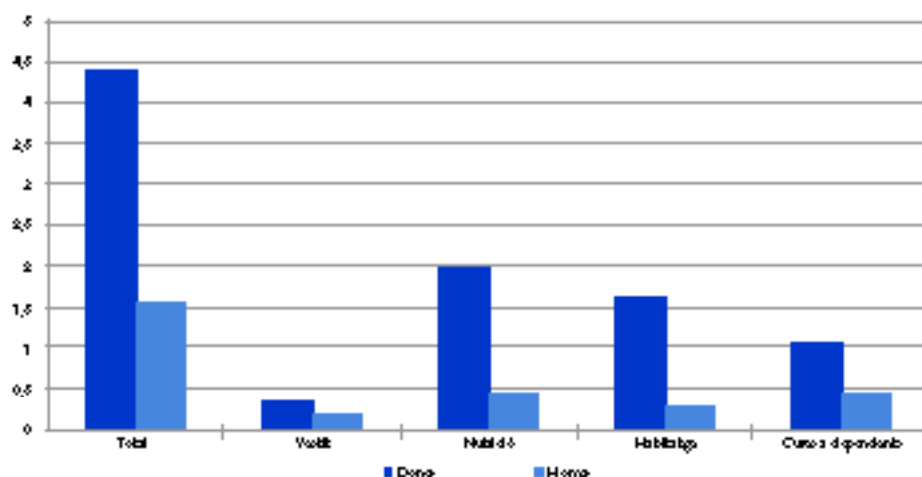
Quadre 2: Ingrés net anual individual dels ocupats segons sexe.

	Homes	Dones
Educació superior	18.232	18.631
Educació secundària	12.210	10.065
Educació primària o inferior	11.416	6.332

Font: ECV, 2007

Aquestes diferències d'ingressos observades poden contribuir a explicar per quin motiu a l'hora de prendre la decisió de la participació laboral, especialment quan hi ha càrregues familiars, siguin gairebé sempre elles qui l'adopten i perpetuen el rol tradicional de cuidadores d'infants i/o de majors dependents i, en general, de mestresses de casa. Tot això està, sens dubte, lligat al fet que, en el repartiment social estàndard de les tasques de la llar no remunerades, siguin les dones les que suporten una major càrrega de treball. D'aquesta manera, segons la informació proporcionada per Gadeso el 2008⁵, es pot afirmar que les dones destinen diàriament a les tasques de la llar a Balears 4h 41min enfront de les menys de 2h dels homes (1h 56min). Si es desglossen en 4 grups (temps dedicat al vestit, a l'alimentació, a neteja de la llar i a atenció a dependents) comprovam que la dedicació de la dona és major en tots els casos.

Gràfic 2: Distribució del temps segons les tasques de la llar i gènere

Encara que algunes d'aquestes diferències poden ser atribuïdes al fet que la taxa de participació laboral femenina és, com hem vist, substancialment inferior a la masculina, en el següent quadre es desagrega la dedicació de la dona a les activitats de la llar no remunerades en funció de la seva relació amb l'activitat laboral, és a dir, diferenciant entre mestresses de casa, treballadores a temps parcial i treballadores a temps complet.

Quadre 3: Dedicació de la dona a les tasques domèstiques segons la seva relació amb l'activitat laboral.

	Total	Vestit	Nutrició	Habitatge	Atenció a dependents
Mestresses de casa	6h 22min	0h 46min	2h 43min	1h 30min	1h 23min
Treballadores a temps parcial	4h 31min	0h 33min	1h 56min	1h 03min	0h 59min
Treballadores a temps complet	3h 10min	0h 23min	1h 21min	0h 45min	0h 41min

Font: GADES0, 2008

⁵ Vegeu el resultat del treball "Anàlisi de la realitat socioeconòmica de les Illes Balears", de GADES0, 2008.

D'aquesta informació es dedueix que, òbviament, hi ha un cert grau de substitució entre la dedicació a les tasques domèstiques i les remunerades que fa que les dones que treballen a temps complet fora de la llar dediquin a les tasques de la llar i atenció a dependents menys hores (3h 10min) que les que no treballen fora de casa (6h 22min). No obstant això, pot comprovar-se que les dones que treballen fora de casa destinen un major número d'hores a les tasques de la llar que la mitjana dels homes, treballin o no (1h 56min), de manera que es comprova que les dones treballadores es veuen afectades per una sobrecàrrega de treball (remunerat i no remunerat) que, sens dubte, afecta o pot afectar les seves condicions de vida.

Així ho posa de manifest el treball d'Escartín i Tugores (2007) realitzat sobre treballadors del sector hotelier balear, en el qual es posa de manifest que el nivell de satisfacció relatiu al repartiment en les tasques de la llar i al temps lliure que tenen destinat a alguna activitat d'oci o esport, és pitjor en el cas de les dones que en el dels homes. A manera d'exemple, s'assenyala que únicament un 50,2% de les dones té temps per realitzar alguna activitat d'oci, enfront d'un 58,6% dels homes. En el cas de famílies monoparentals amb fills dependents en la llar, els percentatges cauen al 20,4% en el cas de les dones enfront del 36,3% en el cas dels homes, la qual cosa amplia el diferencial a gairebé 16 punts percentuals. De la mateixa manera, aquest estudi posa de manifest que el percentatge de dones insatisfetes amb el repartiment de les tasques de la llar duplica al dels homes que contesten en el mateix sentit; aquests percentatges són especialment elevats en el cas de famílies monoparentals amb fills dependents (el 32,5% en el col·lectiu femení enfront del 16,6% dels homes).

Tots aquests elements condueixen a desitjar analitzar d'una manera més específica les condicions de vida de les dones a Balears, atenent, entre d'altres aspectes, a la seva relació amb la dificultat per arribar a final de mes, les condicions de llar i l'estat de salut. Per a això es tindrà en compte la renda familiar del conjunt de la llar i es parlarà especial atenció al tipus d'estructura familiar en què es conviu. En particular, es diferenciarien 6 tipus de llars diferents tenint en compte l'existència de menors dependents en la llar o no, i en funció que la llar estigui conformada per un nucli d'una parella, per un sol home o per una sola dona.

A continuació s'analitza el nivell de renda familiar global i per càpita que tenen els residents en edat de treballar a Balears en funció de l'estructura de la llar en què viuen. Es comprova que hi ha diferències substancials entre els 6 grups, fins i tot en corregir pel número de membres de la llar. Resulta especialment cridaner comprovar que la renda per càpita és especialment baixa en el cas d'aquelles llars en què el cap de família és una dona sola amb fills al seu càrrec (7.053 euros/any), seguida, en segon lloc, pel cas de les parelles amb fills dependents (7.520 euros/any).

Quadre 4: Ingrés net de la llar segons l'estructura familiar.

	Renda de la llar	Renda de la llar per càpita.
Parelles sense fills dependents	28.896	10.900
Parelles amb fills dependents	27.763	7.520
Home sense fills dependents	14.052	14.052
Dona sense fills dependents	12.911	12.911
Home amb fills dependents	20.308	8.691
Dona amb fills dependents	17.218	7.053

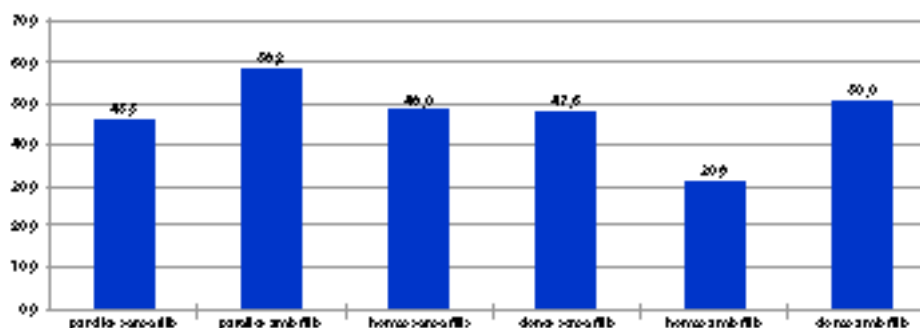
Font: ECV, 2007

En preguntar amb quina facilitat arriben a final de mes, les dones afirmen tenir dificultats en major grau (53,2%) que els homes (51,1%)⁶. Novament, la dificultat per quadrar els comptes en la llar varia sensiblement en funció de l'estructura familiar, de manera que afirmen tenir més dificultats aquelles

⁶ Mentre que, segons la mitjana nacional, els percentatges són del 56,7% i del 55,7% per a dones i homes, respectivament.

parelles amb fills dependents (58,2%) i aquelles dones que viuen soles amb fills dependents al seu càrrec (50%).

Gràfic 3: Percentatge de persones que afirmen tenir dificultats per arribar a final de mes per tipus de llar

A més, aquest darrer col·lectiu, el de dona cap de família monomarental amb fills al seu càrrec, és el que afirma tenir més dificultats per poder-se permetre, almanco, unes vacances d'una setmana a l'any (40,91%).

En relació amb les condicions de la llar en què viuen els ciutadans i ciutadanes de Balears es comprova que no hi ha diferències significatives entre homes i dones quant als problemes relacionats amb les condicions de la casa en què viuen. No obstant això, sí es comproven alguns problemes específics en el col·lectiu de dones que viuen soles. Aquestes estan especialment preocupades pels problemes de delinqüència (33,33%), les humitats (28,57%) i la falta de llum (28,57%) en la llar. No obstant això, es comprova que són aquelles dones caps de família responsables de menors al seu càrrec les que s'enfronten a majors problemes en relació amb el seu habitatge. Destaquen especialment en aquest col·lectiu la incidència de problemes de renou (36,36%), humitats (27,27%), delinqüència (22,72%), fred i falta d'espai (18,18%), i, en general, un nivell d'insatisfacció (31,81%) que supera amb escreix la mitjana balear, que se situa entorn del 15% (11,8% per a la mitjana estatal).

Quadre 5: Percentatge de llars amb problemes a l'habitatge segons sexe i tipus de família.

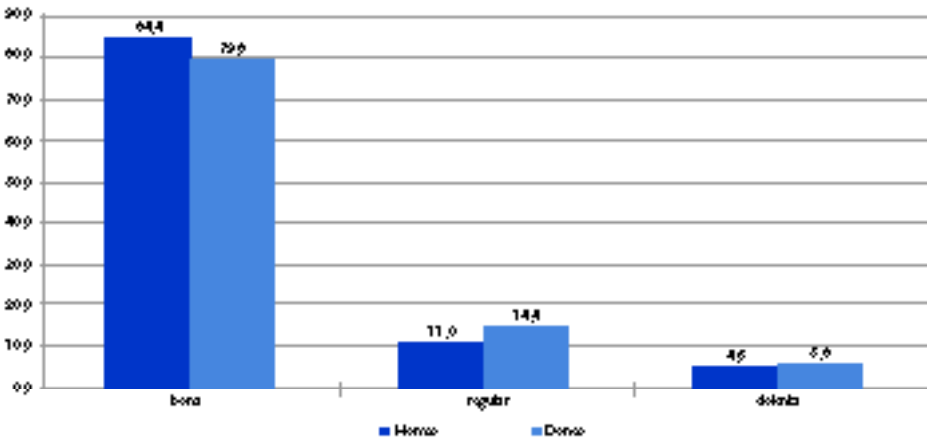
	Homes	Dones	Dona sola sense fills dependents	Dona sola amb fills dependents
Falta de llum natural	12,27%	11,13%	4,76%	13,63%
Renou	24,80%	23,03%	28,57%	36,36%
Delinqüència	22,71%	23,03%	33,33%	22,72%
Humitats	25,06%	24,30%	28,57%	27,27%
Fred	7,67%	7,34%	4,76%	18,18%
Falta d'espai	16,62%	14,68%	4,76%	18,18%
Insatisfacció general amb l'habitatge	15,08%	14,68%	19,04%	31,81%

Font: ECV, 2007

Així, hem posat de manifest les majors dificultats econòmiques en què viuen les dones en general i, d'una manera particular, les pitjors condicions econòmiques i d'habitatge d'aquelles que viuen soles amb fills menors al seu càrrec. Ens queda un darrer element a analitzar en aquesta anàlisi descriptiva de les condicions de vida de les dones a Balears: la seva salut. L'ECV2007 conté algunes preguntes referents a l'estat de salut dels individus. D'aquesta informació es pot concloure que els ciutadans i ciutadanes de Balears en edat de treballar afirmen tenir un millor estat de salut que la resta dels

ciutadans de l'Estat espanyol, ja que un 82% dels balears afirmen tenir bona salut enfront d'un 75% corresponent al conjunt nacional. Diferenciant per sexes, es comprova que les dones afirmen tenir una salut més precària que els homes, de manera que un 20,25% de les dones afirma tenir una salut regular o dolenta enfront d'un percentatge inferior a un 15,6% en el cas dels homes.

Gràfic 4: Estat de salut a Balears segons sexe

En coherència amb aquestes dades, segons la mateixa enquesta, un major percentatge de dones de les illes afirma sentir-se limitat pel seu estat de salut en la seva activitat diària (el 17,22% enfront del 14,58% dels homes).

Es comprova a més que hi ha una clara disparitat de problemes de salut segons el tipus de llar en què conviuen les persones entrevistades. Aquestes diferències es veuen sensiblement condicionades per l'òbvia relació entre salut i edat a causa del fet que l'edat mitjana dels diferents tipus de llar és altament variable. En aquest sentit, el col·lectiu de dones soles sense menors dependents se situa com el col·lectiu amb un estat de salut més precari alhora que resulta ser el de major edat mitjana. No obstant això, hi ha algunes diferències remarcables per raó de gènere que no s'expliquen amb l'edat. D'aquesta manera, cal destacar que el grup dels homes sols sense fills presenta una edat mitjana semblant a la de les parelles sense menors al seu càrrec (42 anys enfront de 44 de les parelles) i, en canvi, afirma tenir un millor estat de salut. La diferència sembla radicar, llavors, en la pitjor situació revelada per les dones. Així mateix, en comparar les llars monoparentals i monomarentals amb menors dependents al seu càrrec es comprova que quan el cap de família és dona, aquesta afirma tenir pitjor salut (13,64% regular) que quan el cap de família és home, (0%), tot i ser l'edat mitjana d'ambdós col·lectius joves prou semblant.

Quadre 6: Estat de salut a Balears segons edat i tipus de llar.

	Parelles sense fills dependents	Parelles amb fills dependents	Homes sense fills dependents	Dones sense fills dependents	Homes amb fills dependents	Dones amb fills dependents
Salut bona	77,44%	86,24%	80,77%	52,38%	100%	86,36%
Salut regular	14,81%	10,57%	11,54%	33,33%	0%	13,64%
Salut dolenta	7,74%	3,19%	7,69	14,29%	0%	0%
Edat mitjana	44 anys	38 anys	42 anys	48 anys	32 anys	37 anys

Font: ECV, 2007

En conclusió, de l'anàlisi descriptiva presentada es pot concloure que el nivell de renda de les dones a Balears és inferior al dels homes, fins i tot controlant pel fet que la taxa de participació femenina

sigui inferior a la masculina. Així mateix, es comprova que l'explicació d'aquesta evidència no és el nivell educatiu, ja que les dones ocupades a Balears tenen un nivell educatiu superior al dels homes i ja que els ingressos són inferiors per a les dones en tots els nivells educatius. Tot això pareix anar en consonància amb el fet que el major i principal pes de les tasques no remunerades, les de la llar i l'atenció a persones dependents, recau especialment en les dones, de manera que les que estan ocupades fora de casa pateixen una doble jornada que es reflecteix en el seu nivell d'insatisfacció. Si s'atén al tipus de llar en què les dones conviuen es comprova que les majors dificultats econòmiques sorgeixen entre les dones amb fills, especialment aquelles que no viuen en parella; i que les que tenen un habitatge pitjor preparat i amb més problemes són les dones soles amb fills dependents al seu càrrec, alhora que són, en general, les dones les que afirmen tenir un pitjor estat de salut, així com les que afirmen sentir-se en major grau limitades per la salut en la seva activitat diària.

Anàlisi de regressió

En aquesta secció es persegueix analitzar els factors que contribueixen a explicar la facilitat per arribar a final de mes dels homes i dones de Balears en edat de treballar. Les condicions de vida vénen explicades per molts d'elements, dels quals en l'anàlisi descriptiva prèvia hem destacat el nivell de renda, la situació laboral i familiar, les condicions de l'habitatge i l'estat de salut. A continuació es realitza una anàlisi economètrica dels factors que contribueixen a explicar un d'aquests elements, la facilitat de les persones per arribar a final de mes, i, molt especialment, l'efecte que ser dona té sobre aquesta variable. Així mateix, s'han inclòs característiques personals, de salut, relatives a la llar, a les condicions laborals, econòmiques i familiars. L'anàlisi utilitza la informació arreplegada en l'ECV2007 i es realitza atenent a l'àmbit geogràfic, tant nacional com balear.

El quadre 7 presenta els resultats; el mètode d'estimació usat ha estat un probit ordenat, basat en tècniques de màxima versemblança⁷, en el qual la variable dependent és la variable categòrica, *facilitat per arribar a final de mes*, que pren cinc valors diferents. Es presenten els coeficients estimats així com el nivell de rellevància d'aquests per a cada model.

Amb la finalitat de comprendre millor l'efecte de la inclusió de les diferents variables, es presenten diferents especificacions del model. Resulta interessant comparar els coeficients i la rellevància d'una determinada variable una vegada que s'incorporen noves variables a l'especificació. El grau de rellevància global del model també es veu afectat a mesura que es va enriquint. A continuació es presenten tres especificacions diferents en funció de les variables explicatives que es van incloent en el model, i es diferencia l'anàlisi per a l'àmbit geogràfic balear i per al conjunt nacional. Es desitja parlar especial atenció al signe i nivell de rellevància de la variable *dona*.

- **Especificació A.** En tractar d'explicar els efectes que distintes variables tenen sobre la facilitat d'arribar a final de mes amb tranquil·litat, s'hi inclouen en una primera especificació únicament les variables relatives a les característiques individuals, de salut i a les condicions de l'habitatge en què s'habita. Així, s'inclou una *dummy* de gènere (*dona*), que serà crucial en l'anàlisi, dues *dummies* d'edat per als individus amb menys de 30 anys (<30 anys) i per a aquells que se situen entre 30 i 44 anys (30-44 anys); així com dues variables per captar el nivell educatiu (*educació superior*, *estudis mitjans*). També s'hi inclouen dues variables per capturar l'estat de salut de la persona, en particular si es pateix alguna malaltia de tipus crònic i si la persona se sent prou limitada en la seva activitat quotidiana per causa del seu estat de salut (*malaltia crònica*, *limitat*). Finalment, s'hi inclouen les variables relatives a les condicions de l'habitatge en què es viu. A través de les variables *fred*, *humitat*, *poca llum*, *renou* i

⁷ Els errors estàndard es computen utilitzant l'estimador de variància Huber/White/sandwich per tal de garantir-ne la robustesa, i quedar lliures de problemes d'heteroscedasticitat.

delinqüència es capturen aquells habitatges que no tenen un correcte condicionament en termes de temperatura, humitat, llum i renou, així com el grau d'inseguretat de la zona en què s'habita.

- **Especificació B:** Aquesta segona especificació incorpora una sèrie de variables relatives a la situació laboral de la persona en funció de si es troba ocupada, aturada o inactiva, per la qual cosa s'hi inclouen dues *dummies* amb aquest efecte (*parat*, *inactiu*). A la vegada, s'incorporen dues variables que capturen tant el nivell econòmic de la família com el nivell d'ingressos anuals nets de la llar (*rendallar*), i el no haver pogut disfrutar d'unes vacances al llarg de l'últim any (*vacances*).
- **Especificació C:** Finalment, en aquest últim pas s'incorporen tres variables que resulten de particular interès per a l'anàlisi realitzada, especialment per al conjunt espanyol. Es tracta de les variables relatives a les característiques de la família. D'una banda, es controla pel fet de ser casat o viure en parella (*parella*), així com pel fet de tenir fills (*fills*). Finalment s'inclou una variable relacionada amb l'anterior però diferent en allò que a càrrega familiar suposa, és una *dummy* que captura el fet de ser cuidador en la llar d'una persona dependent (*cuidador*).

Quadre 7: Probit ordenat de la facilitat per arribar a final de mes

	Espanya A	Espanya B	Espanya C	Balears A	Balears B	Balears C
Dona	-0.029**	-0.012	-0.000	-0.123*	-0.150*	-0.142*
<30 anys	-0.294***	-0.192***	-0.146***	-0.162	-0.097	-0.020
30-44 anys	-0.250***	-0.146***	-0.106***	-0.075	-0.007	-0.054
Educació superior	0.708***	0.291***	0.290***	0.754***	0.506***	0.532***
Estudis mitjans	0.241***	0.050**	0.063***	0.211**	-0.072	-0.095
Malaltia crònica	-0.133***	-0.072***	-0.088***	-0.148	-0.170	-0.189*
Limitat	-0.300***	-0.211***	-0.228***	-0.207	-0.195	-0.242
Fred	-0.884***	-0.509***	-0.515***	-0.977***	-0.444***	-0.469***
Humitat	-0.265***	-0.138***	-0.135***	-0.176*	-0.014	-0.009
Poca llum	-0.167***	-0.152***	-0.150***	-0.384***	-0.411***	-0.409***
Renou	-0.178***	-0.158***	-0.159***	-0.155*	-0.093	-0.132
Delinqüència	-0.203***	-0.176***	-0.178***	-0.118*	-0.012	-0.016
Vacances		-1.092***	-1.085***		-1.166***	-1.129***
Rendallar		0.000***	0.000***		0.000***	0.000***
Aturat		-0.233***	-0.230***		-0.108	-0.109
Inactiu		0.049***	0.103***		0.226***	0.307***
Fills			-0.142***			-0.240***
Parella			0.072***			0.113*
Cuidador			-0.102***			-0.133
N	21.953	21.951	27.912	778	778	778
Wald chi2	3230.41	7971.80	7982.73	110.74	321.16	322.14
Pseudo R2	0.0615	0.1544	0.1558	0.0663	0.1507	0.1548

*** Significatiu a l'1%. ** Significatiu al 5% * Significatiu al 10%

De l'anàlisi de regressió realitzat, es pot concloure en primer lloc que, quant a l'efecte que el gènere té sobre la facilitat per arribar a final de mes, els resultats difereixen sensiblement a Balears respecte del conjunt nacional. Per al total d'Espanya es comprova en primer lloc que, controlant per les característiques personals, de salut, i les condicions d'habitatge, ser dona afecta de manera negativa i significativa a la facilitat per arribar a final de mes. No obstant això, aquest resultat deixa de ser

significatiu quan s'hi inclouen en l'especificació les variables econòmiques i aquelles relatives a la situació laboral. És a dir, en controlar per la situació laboral de la persona entrevistada i pel nivell de renda de la seva família, el fet de ser dona ja no fa que la probabilitat d'arribar a final de mes de manera fàcil sigui inferior. A més, en l'introduir en l'especificació les característiques corresponents a la situació familiar com són tenir fills, viure en parella i ser cuidador de persones dependents, la variable *dona*, que ja no era significativa, deixa de tenir efecte en l'especificació. És a dir, per al conjunt nacional no és tant el fet que les dones arribin amb més dificultats a final de mes sinó més bé la seva pitjor situació laboral i el seu paper tradicional de cuidadores de la llar, majors i infants dependents el que fa que afirmen arribar en pitjors condicions a final de mes.

Aquests resultats contrasten amb els obtinguts per a Balears. A les illes, la facilitat per arribar a final de mes es veu negativament afectada pel fet de ser dona, fins i tot quan s'hi inclouen les variables relatives a la situació laboral i familiar. És a dir, tot i controlar pel fet de tenir o no ocupació, l'estat civil, tenir fills o no i pel rol de cuidador, generalment associat a la figura femenina en la llar, ser dona continua explicant una major dificultat per arribar a final de mes a les illes. Aquest resultat està en absoluta coherència amb el fet que en l'anàlisi descriptiva el col·lectiu de dones cap de família monomarental amb fills al seu càrrec fos el col·lectiu que, en general, mostrés més dificultats i pitjors condicions de vida, clarament en pitjor situació que aquelles llars monoparentals amb cap de família masculí.

Tant a l'àmbit balear com al nacional resulta d'interés remarcar el resultat d'algunes altres variables. D'una banda, es comprova que estar inactiu afecta de manera positiva a la facilitat per arribar a final de mes, la qual cosa posa de manifest que aquesta situació s'associa a persones que es poden permetre no treballar, a causa de les seves circumstàncies personals i/o familiars. D'altra banda, es comprova que tenir fills afecta de manera negativa a la facilitat per arribar a final de mes i que ser casat o viure en parella ho fa positivament i significativament.

Per a la mostra balear, altres variables significatives relacionades positivament amb la facilitat per arribar a final de mes són tenir estudis superiors, tenir una llar lluminosa i tèrmicament preparada, disfrutar almanco una vegada a l'any d'unes vacances i, òbviament, el nivell d'ingressos de la llar.

Principals conclusions

En aquest treball s'han analitzat les condicions de vida les dones de Balears en edat de treballar atenent d'una manera especial a les dificultats que afronten per arribar a final de mes, el seu nivell d'ingressos i les seves condicions laborals i com tot això es relaciona amb les condicions de la llar en què viuen, les dificultats per conciliar la vida laboral i familiar, i fins i tot amb la seva salut. Per a això s'ha utilitzat informació procedent de diverses fonts d'enquestament, especialment la corresponent a l'Enquesta de Condicions de Vida, que en el cas balear compta amb informació corresponent a gairebé un miler d'individus per a l'any 2007.

L'anàlisi descriptiva de les dades ha posat de manifest que el nivell de renda de les dones a Balears és inferior al dels homes, fins i tot tenint en compte únicament les dones que treballen fora de casa. Les majors diferències entre sexes es produeixen en aquella gent amb nivell educatiu més baix. A més, s'ha comprovat que les dones suporten el pes principal de les tasques no remunerades de la llar, com són l'atenció de la casa, dels menors i els majors dependents, i que en molts casos aquestes tasques no substitueixen el treball remunerat sinó que suposen una doble jornada.

D'acord amb tot això dit, es fa evident que les dones afirmen tenir menys temps disponible per a l'oci, un pitjor estat de salut, encara que semblants condicions d'habitatge. Atenent a l'estructura de la llar

en què viuen, crida especialment l'atenció les dificultats per les quals travessa el col·lectiu de dones caps de família sense parella i amb menors dependents al seu càrrec.

D'altra banda, l'anàlisi economètrica ha mostrat que ser dona és a Balears una variable que afecta de manera negativa i significativa a la facilitat per arribar a final de mes, fins i tot controlant pel nivell de renda de la llar, les característiques individuals i de salut, la situació laboral i l'estructura familiar. És a dir, fins i tot restant l'efecte de la seva menor participació laboral, afirmar tenir pitjor salut i assumir generalment un rol de cuidador de la llar i dels fills, ser dona a les illes suposa tenir una major dificultat per arribar a final de mes. Aquest resultat està d'acord amb el descriptiu prèviament realitzat que ressalta les majors dificultats de les dones que són cap de família monoparental, un col·lectiu que mereix ser objecte d'un interès especial.

Revisió bibliogràfica

Chinchilla, N. i altres (2006), “Frenos e impulsores en la trayectoria profesional de las mujeres directivas”; Centro Internacional Trabajo y Familia, IESE–Universidad de Navarra, documento de investigación núm. 632.

Escartín, J. i Tugores, M. (2007), “Característiques familiars dels treballadors i de les treballadores de l’hoteleria”, en el *Estudi sobre la Conciliació de la vida familiar i laboral en el sector hotelier de la Platja de Palma-S’Arenal i Calvià*, Conselleria de Treball i Formació, Govern de les Illes Balears.

Encuesta de Condiciones de Vida 2007, Instituto Nacional de Estadística.

Encuesta de Población Activa , Instituto Nacional de Estadística.

Fundació GADESO (2008), “Anàlisi de la realitat socioeconòmica de les Illes Balears”, *Quaderns GADESO*, núm. 117.

Grimalt, X., Riera, A. i Ripoll, A. (2006), “La dona en el mercat laboral de les Balears”, Centre de Recerca Econòmica, Sa Nostra-UIB, Monografies CRE, núm. 8.

Kanter, R. (1994), *Men and Women of the Corporation*, Basic Books, Inc.

Ramos, V., Rey, J. i Tugores, M. (2002), “Análisis empírico de discriminación por razón de género en una economía especializada en turismo”, *Annals of Tourism Research en español*, Vol. 4, núm. 4, pàgs. 239-258.

Sáez, (2004), “Mujer y trabajo”, Fundación Alternativas, Doc. Trabajo 37/2003.

1 PRESENTACIÓN

El presente informe sobre la situación laboral de las mujeres en las Illes Balears da continuidad a la línea de seguimiento del conjunto de colectivos más vulnerables iniciada por el Observatori del Treball de les Illes Balears con la edición correspondiente al año 2007 y forma parte de la estrategia global desarrollada por la Conselleria de Treball i Formació de atención preferente de los colectivos de jóvenes, mujeres, extranjeros y personas en riesgo de exclusión social.

El análisis del mercado de trabajo en las Illes Balears el año 2008 viene marcada por el brusco cambio de fase de ciclo económico vivido a lo largo de este año, con especial mención a su agravamiento desde el mes de septiembre. Pese a ello, su concreción inicial en el sector de la construcción provocó que el ajuste cuantitativo laboral se centrara en los trabajadores masculinos, mientras que las mujeres, más presentes en el sector servicios, no sufrieron con la misma intensidad la nueva coyuntura económica. Así, mientras la ocupación se redujo un 2,3% entre los hombres, esta creció un 1,2% en el caso de las mujeres. Este informe presenta como el cambio en la coyuntura ha modificado la tendencia de la ocupación y el paro femenino en sus diferentes dimensiones.

A pesar de lo anterior, conscientes del alargamiento de la crisis económica y, por lo tanto, de su impacto creciendo entre el colectivo femenino, la Conselleria de Treball i Formació ha puesto en marcha en este 2009 un conjunto nuevo de medidas extraordinarias para hacer frente a la crisis económica, más diversificadas que el Plan de Reactivación de la Ocupación de las Islas Baleares del período 2008-2009, y que contempla actuaciones más transversales (en el ámbito de la formación, la autoocupación y la contratación pública directa) que permitan una mayor participación de las mujeres. Sin embargo, más allá de la coyuntura económica actual, es bien conocido, y este informe lo corrobora por el año 2008, que el colectivo femenino todavía debe enfrentarse a diferentes barreras para poder trabajar en situaciones de completa igualdad con los hombres. Con el objetivo de avanzar en la superación de estas barreras el pasado 13 de julio de 2009 el Govern de les Illes Balears y los agentes económicos y sociales más representativos de las Illes Balears firmaron el Pla d'Ocupació de les Illes Balears. Este Plan, vigente para el período 2009-2011, contempla entre sus seis ejes de actuación la referente a la actuación para la igualdad de oportunidades entre hombres y mujeres.

El presente informe sobre la situación de la mujer en el mercado de trabajo viene complementado con un estudio monográfico, elaborado por María Tugores Ques, profesora titular de la Universitat de les Illes Balears, que bajo el título de *Condiciones de vida de la mujer en Baleares*, analiza las condiciones de vida de las mujeres en las Illes Balears haciendo especial incidencia en las diferencias por sexo de los ingresos y de las condiciones laborales y de como estas afectan a las dificultades económicas, las condiciones en que viven, su salud y los problemas por conciliar la vida laboral y familiar.

SR. LLORENÇ POU GARCÍAS
Director general de Planificació Estratègica

HBLE. SRA. JOANA M. BARCELÓ MARTÍ
Consellera de Treball i Formació

2 CONTEXTO DEMOGRÁFICO Y SOCIAL DE LA MUJER BALEAR

2.1 EVOLUCIÓN DEMOGRÁFICA DE LA POBLACIÓN FEMENINA

De acuerdo con los datos de avance del Padrón Municipal a 1 de enero de 2009 la población balear era de 1.094.972 personas, de las que casi la mitad eran mujeres (un 49,57%), lo que supone un total de 542.782 mujeres en las Illes Balears.

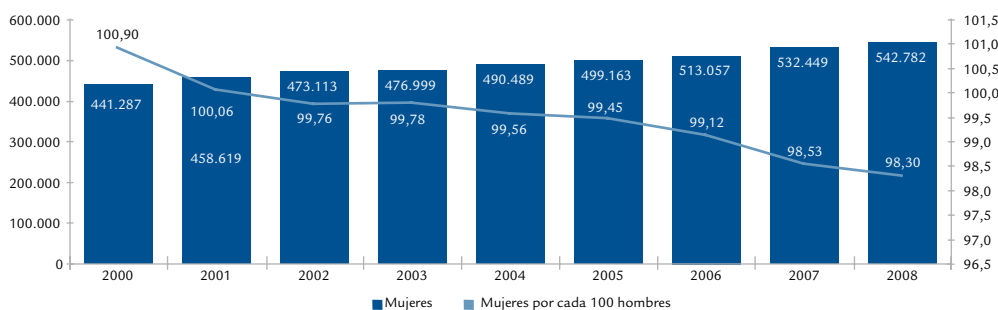
Respecto del año anterior, la población femenina ha crecido un 1,94% (10.333 mujeres más), un aumento que está ligeramente por debajo del que ha experimentado el total de la población (2,06%).

El crecimiento de la población femenina por debajo del crecimiento de la población masculina ha sido una constante los últimos años, lo que ha hecho que se pase de una proporción de 100,9 mujeres por

cada 100 hombres en el año 2000 a solo 98,3 en el año 2008. Este hecho ha sido una consecuencia de los flujos de inmigrantes de motivación laboral recibidos los últimos años, caracterizados por tener un perfil mayoritariamente masculino.

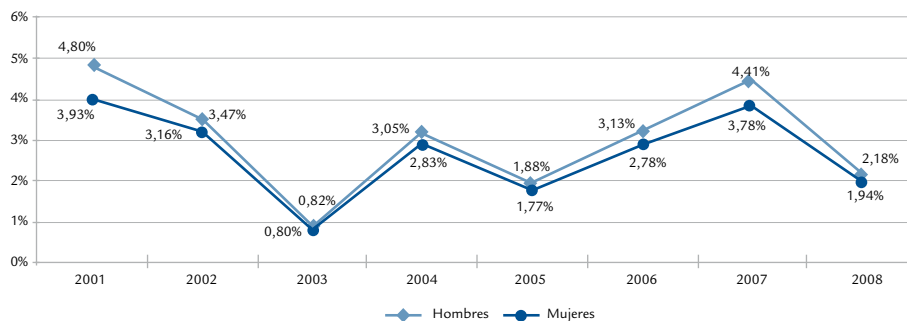
Durante el período 2000-08, la población balear experimenta un extraordinario crecimiento continuado. Las mujeres crecen a una tasa acumulada del 23% durante estos años (un 2,87% de media anual), muy por encima de la media nacional (12,4% de tasa acumulada). La población masculina, por su parte, presenta una tasa acumulada del 26,26% (un 3,28% de media anual), también muy por encima de la media española (14,6%). En términos porcentuales, las Illes Balears son la comunidad autónoma donde más crece la población residente durante este período.

Gráfico 1. Evolución de la población femenina y mujeres por cada 100 hombres en las Illes Balears (2000-2008)

Fuente: elaboración propia a partir de datos del Padrón del INE

Gráfico 2. Crecimiento interanual de la población residente en las Illes Balears, por sexo (2001-2008)

Fuente: elaboración propia a partir de datos del Padrón del INE

Cuadro 1. Población en las Illes Balears a fecha 1 de enero de 2008, por islas y sexo

	Hombres	Mujeres	% Mujeres	% Var. Mujeres 2006
Total	540.395	532.449	49,6%	3,8%
Mallorca	424.176	422.034	49,9%	3,6%
Menorca	46.463	45.971	49,7%	2,4%
Ibiza	64.913	60.140	48,1%	5,8%
Formentera	4.843	4.304	47,1%	8,0%

Fuente: elaboración propia a partir de datos del Padrón del INE

En valores absolutos, las mujeres aumentan en 101.495 nuevas residentes y los hombres, en 114.850.

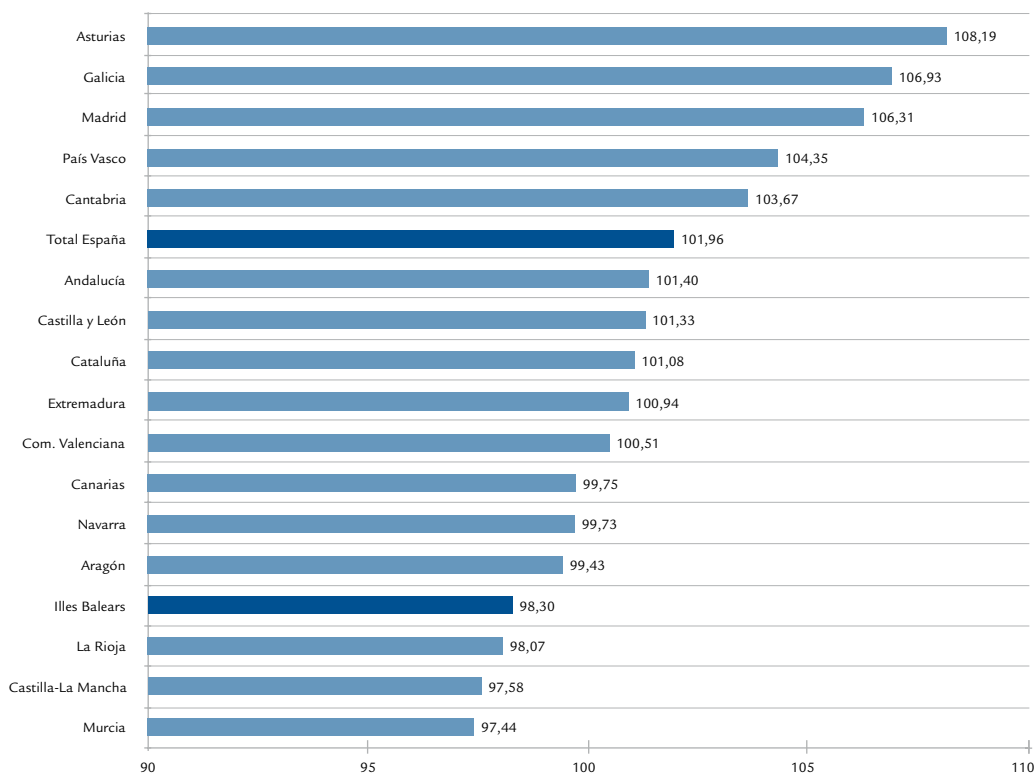
Por lo que respecta a la distribución por islas de acuerdo con los datos del padrón a 1 de enero de 2008, de las 532.449 mujeres empadronadas en las Illes Balears, un 79,3% residen en la isla de Mallorca, un 8,6% en la isla de Menorca, un 11,3% en Ibiza, y el 0,8% restante en Formentera.

Respecto del año 2006, las mujeres crecen para el conjunto de las islas un 3,8% y es en Formentera donde se produce un mayor incremento relativo (8%). A pesar de este aumento, Formentera

continúa teniendo la proporción menos equilibrada entre sexos, con una proporción de mujeres del 47,2% de la población total.

Comparado con el resto de comunidades autónomas, el peso de las mujeres en las Illes Balears está significativamente por debajo de la media española (101,96 mujeres por cada 100 hombres). Solo en tres comunidades autónomas las mujeres tienen un peso menor que en las Illes Balears (La Rioja, Castilla-La Mancha y Murcia) y existe una diferencia de casi 20 puntos con Asturias, la comunidad donde las mujeres tienen una mayor representatividad.

Gráfico 3. Mujeres por cada 100 hombres por comunidades autónomas, según el avance del Padrón a fecha 1 de enero de 2009

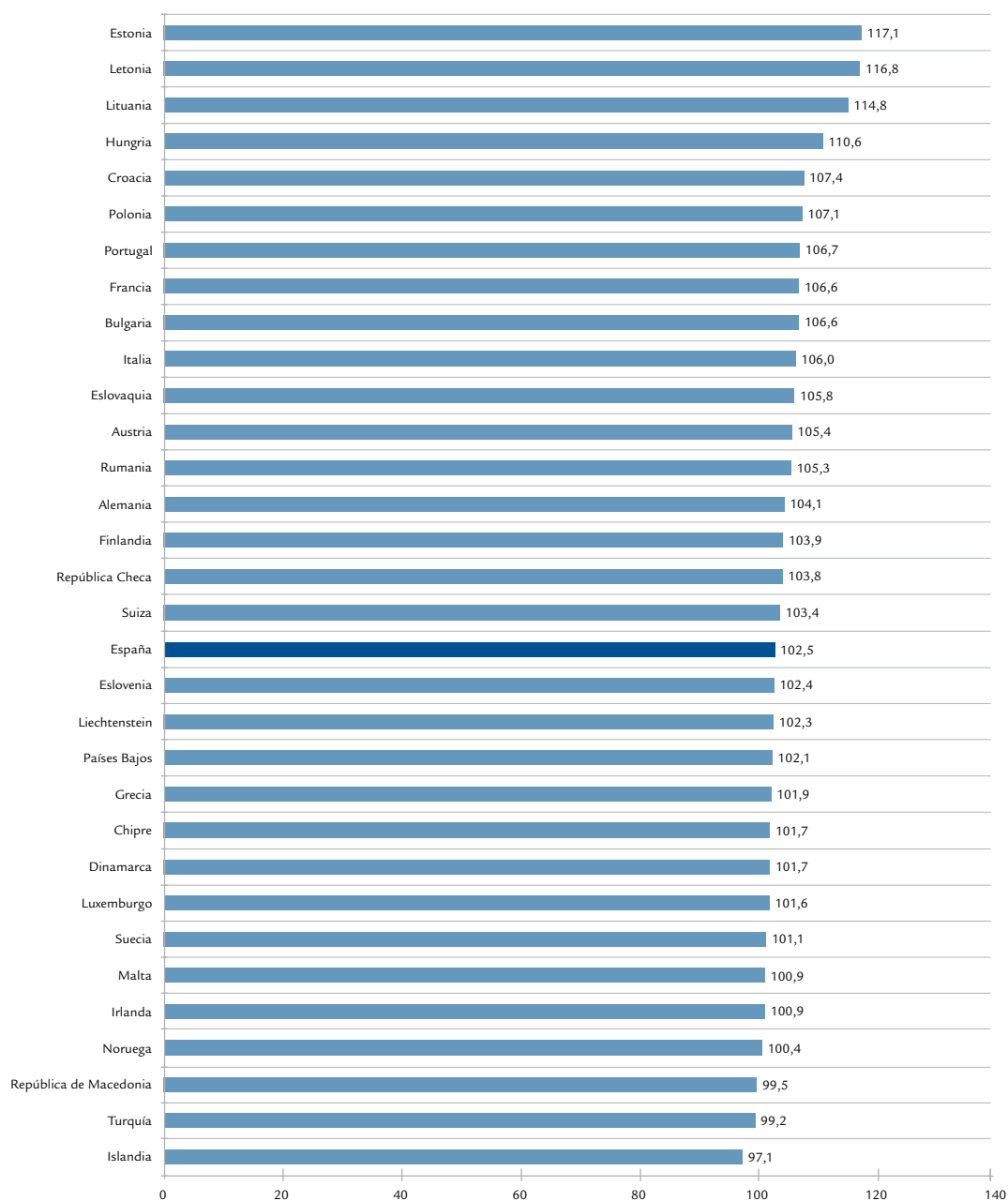

Fuente: elaboración propia a partir de datos del Padrón del INE

Si se comparan los datos con los del conjunto de países de Europa, se observa que España se encuentra por debajo de la media europea, con

una diferencia de hasta 14,6 puntos con Estonia, el país europeo con una mayor representatividad de las mujeres.

Gráfico 4. Mujeres por cada 100 hombres en los países europeos (2008)

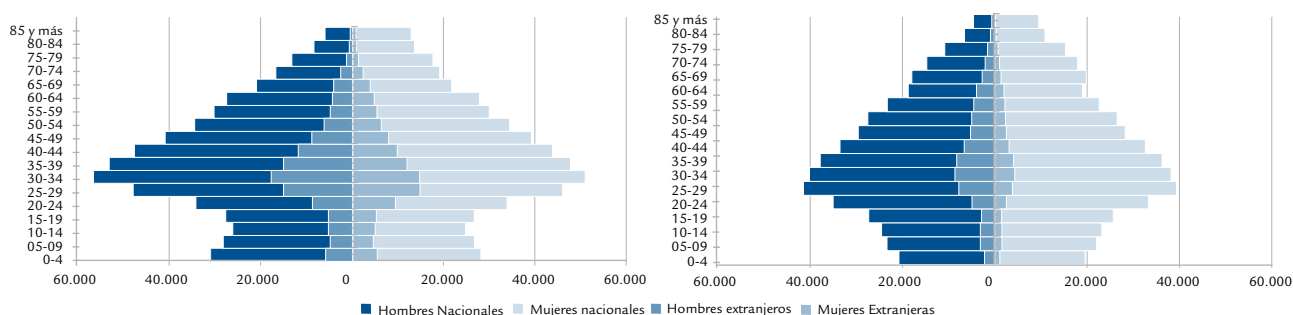
Fuente: elaboración propia a partir de datos del Eurostat

El peso de la población en edad laboral (entre 16 y 64 años) ha aumentado en los últimos años tanto en el caso de los hombres como de las mujeres. De esta manera, las mujeres en edad laboral han pasado de representar el 67,5% de la población residente el año 2000 a suponer el 68,9% el año 2008. Los hombres, por su parte, han pasado del 70,7% al 71,7%.

El incremento de población extranjera ha producido un rejuvenecimiento de la población balear, ya que la población inmigrada está mucho más lejos de las edades de jubilación que la nacional. El año 2008 un 66,4% de las mujeres nacionales tienen entre 16 y 64 años frente al 78,2% de las mujeres extranjeras.

El índice de dependencia de las mujeres isleñas el

Gráfico 5. Pirámide de población de las Illes Balears (2008 y 2000)

Fuente: elaboración propia a partir de datos del Padrón del INE

año 2008 es de 4,5; eso quiere decir que hay 4,5 mujeres residentes en edad no laboral por cada 10 que tienen entre 16 y 64 años. Este índice era de 4,8 el año 2000. El año 2007, la edad media de la población femenina balear es de 40,22 años frente a los 39,66 del año 1997.

En cuanto a la esperanza de vida de las mujeres baleares, es significativamente mayor que la de los hombres (83,67 años frente de los 77,74 estimados por el INE para el 2008) y ligeramente inferior a la del conjunto de mujeres del Estado (83,9 años). La tendencia es creciente tanto para hombres como para mujeres. Solo desde el año 2002 se ha visto incrementada en un año en el caso de las mujeres isleñas (ha pasado de 82,65 años a 83,67 años) y en 1,5 años en el caso de los hombres (ha pasado de 76,24 años en 2002 a 77,74 en 2008).

Las mujeres baleares viven más que los hombres y presentan, por tanto, un índice de envejecimiento mayor: 79,8% (79 mujeres mayores de 64 años por cada 100 menores de 20 años) frente al 58% de los hombres. No obstante, si se comparan con el resto de comunidades autónomas, las Illes

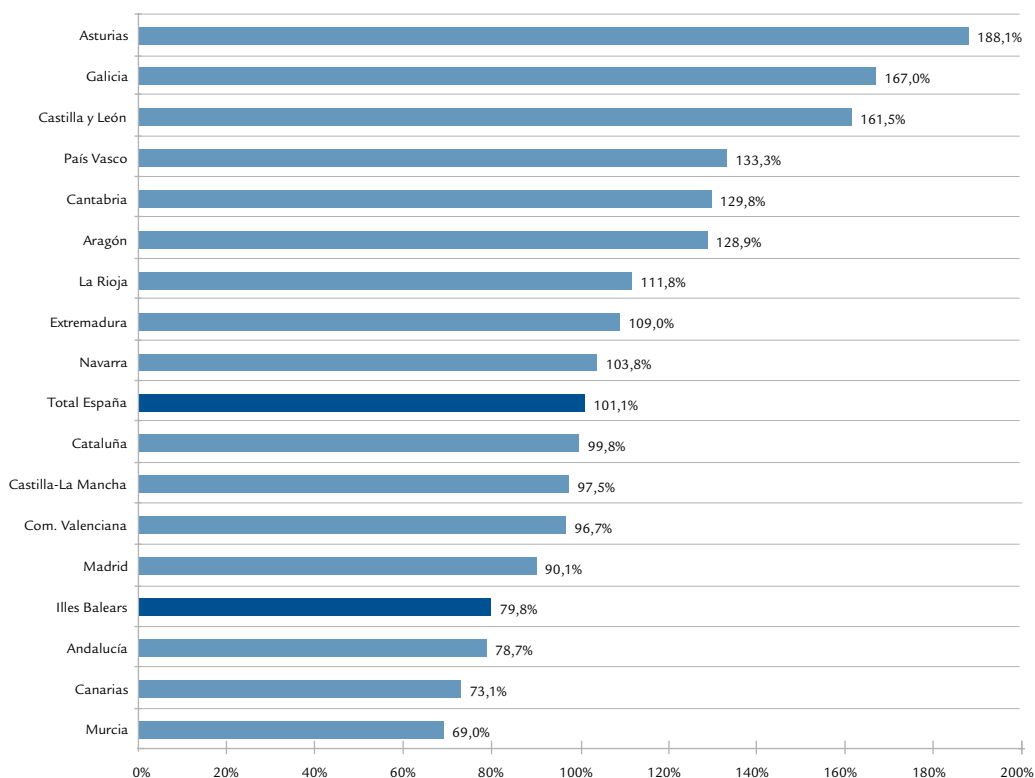
Balears se encuentran entre las que tienen un índice de envejecimiento menor.

El crecimiento demográfico que ha experimentado la población femenina balear en los últimos años ha sido protagonizado por las mujeres extranjeras. Así, en el período 2000-08, las mujeres han aumentado en 101.495 personas, de las que solo 24.988 son nacionales frente a 76.507 extranjeras. Eso supone una tasa de crecimiento del 208% de las mujeres extranjeras, muy por encima del 6,2% de las nacionales.

El año 2008, un 20,9% de las mujeres son de nacionalidad extranjera frente al 8,3% que representaban el año 2000. Doce nacionalidades acumulan un 73,3% del total de mujeres extranjeras, de entre las que destacan las alemanas, las británicas y las marroquíes con una representatividad del 15,4%, 10,5% y 7,3%, respectivamente.

En el último año destaca el crecimiento de rumanas (15,8%) y marroquíes (15,1%), mientras que tres nacionalidades pierden residentes: bolivianas (-6,9%), argentinas (-5,1%) y ecuatorianas (-2,4%).

Gráfico 6. Índice de envejecimiento de la población femenina por comunidad autónoma (2008)

Fuente: elaboración propia a partir de datos del Padrón del INE

Cuadro 2. Población residente en las Illes Balears por grandes grupos de nacionalidad, según el avance del Padrón a fecha 1 de enero de 2009

	Ambos sexos	Mujeres	Distribución Mujeres por grupo nacionalitat	% Variación Mujeres 08/07	Var. abs. Mujeres 08/00	% Variación Mujeres 08/00
Total	1.094.972	542.782	100,0%	1,9%	101.495	23,0%
Nacionales	857.613	429.498	79,1%	0,9%	24.988	6,2%
Extranjeros	237.359	113.284	20,9%	6,0%	76.507	208,0%
UE	122.010	59.880	11,0%	7,3%	36.009	150,8%
No UE	115.349	53.404	9,8%	4,4%	40.498	313,8%

Fuente: elaboración propia a partir de datos del Padrón del INE

Estos flujos migratorios procedentes del extranjero han modificado la composición de la población balear, de manera que mientras el año 1996 solo un 6,7% de las mujeres residentes había nacido al extranjero, el año 2008 este porcentaje es del 23,4%. También son importantes los flujos migratorios recibidos del resto de comunidades

autónomas españolas ya que un 22,4% de las mujeres residentes en Baleares ha nacido en otra comunidad autónoma, entre las que destacan tres que acumulan el 57,2% del total: Andalucía (35%), Cataluña (14%) y Castilla-La Mancha (8,3%).

Cuadro 3. *Ranking* de las 12 nacionalidades con más población de mujeres extranjeras residentes en las Illes Balears, según el avance del Padrón a 1 de enero de 2009

	Total extranjeros	Mujeres extranjeras	Peso sobre el total de Mujeres extranjeras	% Variación Mujeres extranjeras 2007
Total	237.359	113.284	100,0%	6,0%
Alemania	34.936	17.498	15,4%	5,6%
Reino Unido	23.097	11.842	10,5%	4,4%
Marruecos	23.134	8.280	7,3%	15,1%
Ecuador	13.340	6.796	6,0%	-2,4%
Italia	15.708	6.498	5,7%	11,6%
Argentina	11.705	5.692	5,0%	-5,1%
Rumanía	11.849	5.545	4,9%	15,8%
Colombia	10.373	5.525	4,9%	2,7%
Bulgaria	8.705	4.270	3,8%	9,3%
Francia	8.247	4.261	3,8%	4,2%
Bolivia	7.759	4.169	3,7%	-6,9%
Brasil	4.440	2.668	2,4%	8,0%

Fuente: elaboración propia a partir de datos del Padrón del INE

Cuadro 4. Población de las Illes Balears según el lugar de nacimiento (1996 y 2008)

	1996 (*)			2008		
	Ambos sexos	Mujeres	% Mujeres	Ambos sexos	Mujeres	% Mujeres
Total	760.379	386.488	100,0%	1.094.972	542.782	100,0%
Nacidos en las Illes Balears	514.678	261.040	67,5%	586.082	294.009	54,2%
Nacidos en el extranjero	46.518	25.751	6,7%	261.041	127.003	23,4%
Nacidos en otra comunidad autónoma	199.183	99.697	25,8%	247.849	121.770	22,4%

(*) Datos a 1 de mayo de 1996

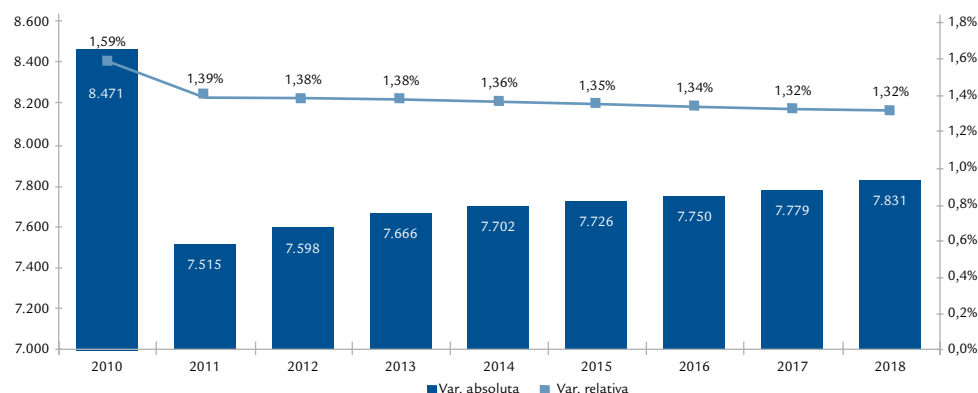
Fuente: elaboración propia a partir de datos del Padrón. INE

De acuerdo con las proyecciones de población a corto plazo elaboradas por el INE, se estima que la población femenina en las Illes Balears crecerá un 13,1% en el período 2009-2018, una tasa muy similar a la que se estima que tenga el conjunto de la población balear (13,2%). De esta manera se prevé que la población balear alcance la cifra de 1.210.870 personas el año 2018, de las que 603.075 serán mujeres. Este crecimiento es

superior al previsto para la población femenina del conjunto de España (7,2%).

Adicionalmente se prevé que se produzca un envejecimiento de la población balear los próximos 10 años. Así, se estima que el año 2018 el índice de envejecimiento de las mujeres baleares será del 88,1% y el de los hombres, del 66,4%.

Gráfico 7. Proyecciones de población a corto plazo de la población femenina en las Illes Balears (2010-2018)

Fuente: elaboración propia a partir de datos del Padrón del INE

2.2 LA MUJER BALEAR Y LA FAMILIA

La vida en pareja y la maternidad constituyen dos variables con una influencia muy importante en la incorporación de la mujer al mercado de trabajo y, por tanto, se deben tener en cuenta a la hora de analizar los datos de actividad, ocupación y paro.

De acuerdo con los datos que recoge el informe del OBJOVI, el cuarto trimestre de 2008 la tasa de emancipación de los jóvenes isleños es del 57,9%, 6,2 puntos superior a la del cuarto trimestre de 2007, y la más alta de España, muy por encima de la media (46,3%). En cuanto a las

mujeres, su tasa es significativamente superior a la de los hombres (62,5% frente al 53,5%) y crece 9 puntos respecto al cuarto trimestre de 2007.

El esfuerzo económico que debe asumir una persona joven en las Illes Balears para adquirir una vivienda libre es el segundo más alto de España, solo superado por el País Vasco. En el cuarto trimestre de 2008 le supone el 106,7% de su salario, frente al 85,9% de la media estatal. Respecto del cuarto trimestre de 2007, ha subido en 19,4 puntos. En cuanto a las mujeres baleares, el esfuerzo que deben hacer supera al de los hombres en 13,8 puntos (114,7% de su sueldo frente al 100,9% del de los hombres)

Cuadro 5. Tasa de emancipación de la población joven en las Illes Balears y en España (4º 2007 y 4º 2008)

	Total		Hombres		Mujeres	
	4T 2007	4T 2008	4T 2007	4T 2008	4T 2007	4T 2008
Illes Balears	51,7%	57,9%	45,2%	53,5%	58,6%	62,5%
España	45,3%	46,3%	40,1%	41,6%	50,8%	51,4%

Fuente: elaboración propia a partir del OBJOVI

Cuadro 6. Coste de acceso a la vivienda de la población joven en las Illes Balears y en España (4º 2007 y 4º 2008)

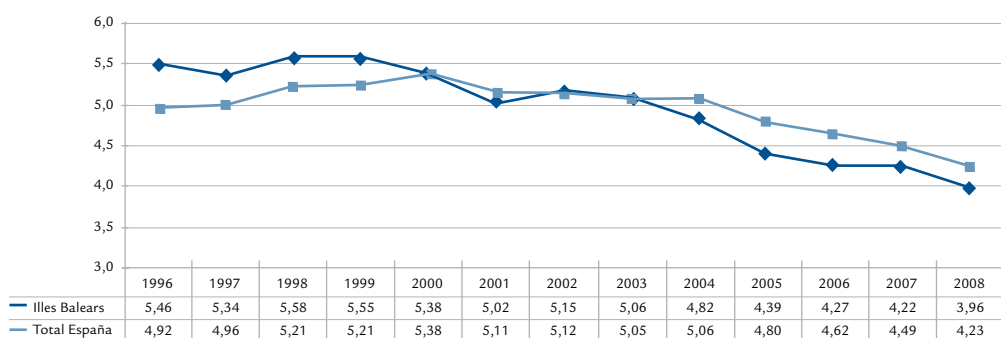
	Total		Hombres		Mujeres	
	4T 2007	4T 2008	4T 2007	4T 2008	4T 2007	4T 2008
Illes Balears	87,3%	106,7%	80,0%	100,9%	99,1%	114,7%
España	71,2%	85,9%	65,2%	80,4%	80,8%	93,3%

Fuente: elaboración propia a partir del OBJOVI

En los últimos años se ha producido un cambio en el modelo de convivencia de pareja. Una parte importante de la población ya no considera necesario el hecho de casarse para vivir en pareja y/o tener hijos. De esta manera, las tasas brutas

de nupcialidad en las Illes Balears han pasado del 5,46‰ el año 1996 al 3,96‰ el año 2008. La tasa de las Baleares se sitúa, en los últimos ocho años, por debajo de la media nacional (gráfico 8).

Gráfico 8. Tasa bruta de nupcialidad, por mil habitantes, en las Illes Balears y en España (1996-2008)

Fuente: elaboración propia a partir de datos del Padrón del INE

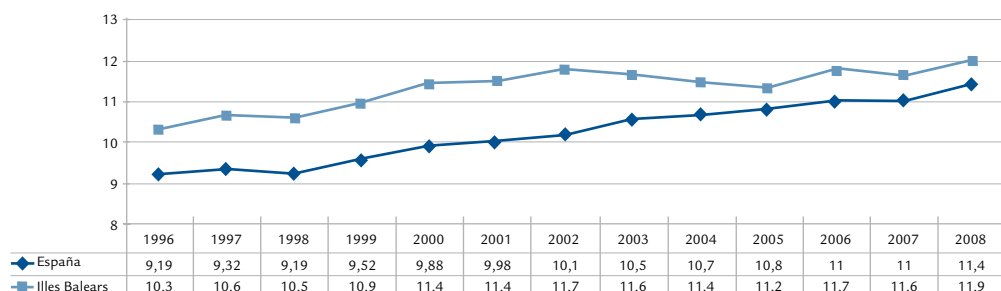
El año 1996 las mujeres isleñas se casaban por primera vez a los 27,13 años y los hombres a los 29,39. El año 2007 las mujeres esperan 2,8 años más para casarse (a los 29,9 años de media) y los hombres, 3,5 años (a los 32,87 años de media). Mientras que los hombres baleares tardan un poco más que los del resto del Estado, las mujeres casi igualan la media nacional.

Al mismo tiempo que aumenta la edad media del primer matrimonio, se incrementa también el número de nacimientos de madres solteras, que pasa de un 17,96% de los nacimientos del año 1996 a un 39,3% el año 2007. Las islas tienen el segundo porcentaje más alto de todas las comunidades autónomas españolas, solo son superadas por Canarias.

Un hecho a destacar es el aumento del peso de los nacimientos de madres extranjeras en las Illes Balears durante los últimos años. De esta manera, se pasa de un 6,58% de los nacimientos de madre extranjera en el año 1996 a un 28,23% el año 2007. Eso se explica tanto por los importantes flujos migratorios recibidos como por la tasa de fecundidad más elevada de las mujeres extranjeras en comparación con las nacionales.

La tasa bruta de natalidad ha pasado del 10,27‰ el año 1996 a un 11,94‰ el año 2008. Esta disminución no se produce solo en las islas, en el conjunto del Estado cae del 9,19‰ al 11,38‰ durante el mismo período.

Gráfico 9. Tasa bruta de natalidad, por mil habitantes, en las Illes Balears y en España (1996-2008)

Fuente: elaboración propia a partir de datos del Padrón del INE

La edad media de maternidad, que era de 29,97 años el 1996, se sitúa en 30,34 años el 2008. La misma evolución experimenta el conjunto del Estado, que pasa de una edad media de 30,19 años en 1996 a 30,93 años en 2008.

El número de hijos que se espera que una mujer isleña tendrá a lo largo de su vida reproductiva, de acuerdo con las estimaciones del INE, ha pasado de 1,27 el año 1996 a 1,46 el año 2008. Esta tasa es similar al último dato disponible de la tasa de fertilidad estimada por el Eurostat (año 2006) que es de 1,53 hijos por mujer para los 27 países de la Unión Europea.

El año 2006 el CIS hizo una encuesta para el conjunto del Estado según la cual el 53,7% de mujeres entrevistadas declararon que desearían tener 2,2 hijos de media cuando de hecho solo tenían 1,4 de media. La razón principal que daban para no tener más hijos era que consideraban la maternidad un obstáculo para su trayectoria profesional.

Esta disminución de nacimientos ha provocado un envejecimiento de la población, de forma que el índice de recambio de las mujeres isleñas, que analiza si existe un recambio de población joven, es del 82,11% para el año 2008; eso quiere decir que por cada 100 mujeres en edad de 20 a 24 años hay 82,11 que tienen de 60 a 64 años. Hace solo 8 años, este índice era del 56,98%. El de los hombres también ha crecido y ha pasado del 53,48% el año 2000 al 80,46% el año 2008.

Recapitulando, puede decirse que en las islas, como está pasando en todos los países desarrollados,

se ha producido un retraso en la edad del primer matrimonio, un aumento de los hijos de madres solteras y una disminución del número de hijos.

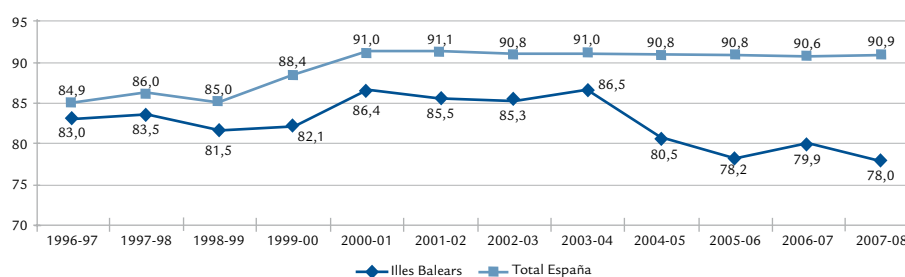
2.3 ESTUDIOS Y FORMACIÓN DE LA MUJER BALEAR

El nivel de estudios y la formación de las mujeres influyen de manera significativa en la posibilidad de inserción en el mercado laboral y en el progreso profesional. En comparación con el resto del Estado, nuestra comunidad autónoma presenta unas tasas de escolarización, de graduación y de abandono escolar prematuro muy desventajosas.

Las tasas netas de escolarización a los 16 años de las mujeres y de los hombres baleares son significativamente inferiores a las medias españolas para cada sexo. De esta manera, la tasa de las mujeres isleñas para el curso 2007-08 es del 78%, 12,9 puntos por debajo de la española (90,9%) y la de los hombres es de 79,2%, 7 puntos por debajo de la estatal (86,2%). De hecho, la esperanza de vida escolar a los 6 años en enseñanzas no universitarias en el curso 2007-08 es de 11,43 años para las mujeres isleñas y de 11,44 para los hombres. Ambos sexos se encuentran por debajo de la media estatal, que se sitúa en 12,77 años en el caso de las mujeres y en 12,6 años en el de los hombres.

Esta tasa femenina ha empeorado en los últimos años, porque desde el curso 1996-97 ha empeorado en 5 puntos. Los hombres, en cambio, han mejorado su tasa en 4,9 puntos.

Gráfico 10. Tasa neta de escolarización de las mujeres a los 16 años en las Illes Balears y en España (1997-2008)

Fuente: elaboración propia a partir de datos del Instituto de Evaluación del Ministerio de Educación, Política Social y Deporte

La tasa bruta de graduación en Educación Secundaria Obligatoria para la población femenina balear ha caído en 3,6 puntos desde el curso 2001-02 y se sitúa en el 67,8% en el curso 2006-07. Esta tasa se encuentra por debajo de la media española (75,9%) pero por encima de la tasa de los hombres (51,7%).

Las diferencias son aún mayores si comparamos la tasa bruta estatal de graduación femenina en Bachillerato (52,7%) con la balear (37,9%). También aquí las mujeres isleñas superan a los hombres (el 24,7% de los hombres frente al 37,9% de las mujeres).

Cuadro 7. Tasa bruta de población que se gradúa en cada enseñanza no universitaria en España y en las Illes Balears, por sexo (curso 2006-07 y variación con respecto al curso 2001-02).

	Total		Hombres		Mujeres	
	Valor	Var. pp	Valor	Var. pp	Valor	Var. pp
Educación Secundaria Obligatoria (E.S.O.)						
Illes Balears	59,5	-5,0	51,7	-6,2	67,8	-3,6
España	69,1	-4,3	62,6	-3,6	75,9	-5,0
Bachillerato / C.O.U.						
Illes Balears	31,1	-4,0	24,7	-2,9	37,9	-5,1
España	44,7	-0,4	37,2	-0,3	52,7	-0,5
Técnico / Técnico Auxiliar						
Illes Balears	11,2	0,3	9,8	-0,9	12,6	1,5
España	16,6	3,2	15,3	2,2	18,1	3,2
Técnico Superior / Técnico Especialista						
Illes Balears	6,6	-1,1	5,7	-1,2	7,5	-1,0
España	16,4	-1,0	14,7	-1,5	18,3	-0,4

Fuente: elaboración propia a partir de datos del Instituto de Evaluación del Ministerio de Educación, Política Social y Deporte

En cuanto a las tasas brutas de graduación en enseñanzas universitarias, el porcentaje de mujeres diplomadas o licenciadas en una carrera universitaria supera sobradamente el porcentaje

de hombres pero está muy por debajo de la media estatal. Respecto del curso 2001-02, la tasa de las mujeres licenciadas se ha mantenido y la de las diplomadas ha subido en 3,87 puntos.

Cuadro 8. Tasa bruta de población que se gradúa en enseñanzas universitarias por sexo a nivel estatal y en las Illes Balears (curso 2005-06 y variación respecto de 2001-02)

	Total		Hombres		Mujeres	
	Valor	Var. pp	Valor	Var. pp	Valor	Var. pp
Diplomados Universitarios, Arquitectos e Ingenieros Técnicos						
Illes Balears	10,6	2,8	7,1	2,0	14,3	3,8
España	16,7	0,9	12,0	0,1	21,7	1,9
Licenciados Universitarios, Arquitectos e Ingenieros						
Illes Balears	5,0	-0,5	3,4	-0,9	6,7	0,0
España	18,1	-0,7	14,7	-0,9	21,6	-0,7

Fuente: elaboración propia a partir de datos del Instituto de Evaluación del Ministerio de Educación, Política Social y Deporte

Por lo que respecta al abandono escolar prematuro¹, el año 2007 las mujeres isleñas presentan una tasa inferior a la de los hombres (el 39,2% frente al 49,1% de los hombres) pero muy superior a la media estatal (25,6%).

Mientras que la tasa estatal de abandono femenino se ha mantenido en los últimos diez años, en las islas ha crecido en 6,6 puntos, pasando del 32,6% el año 1997 al 39,2% del año 2007.

Cuadro 9. Abandono escolar prematuro en las Illes Balears y en España, por sexo.

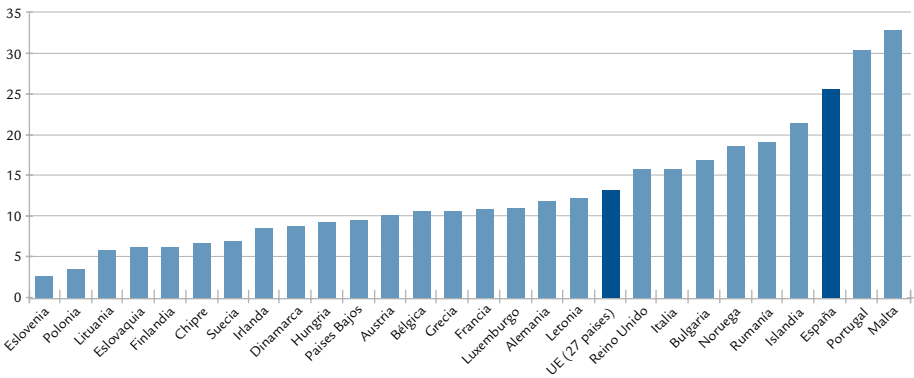
	Total			Hombres			Mujeres		
	1997	2002	2007	1997	2002	2007	1997	2002	2007
Illes Balears	38,1	37,9	44,2	43,8	45,5	49,1	32,6	29,5	39,2
España	30,8	29,9	31,0	36,1	36,4	36,1	25,7	23,1	25,6

Fuente: elaboración propia a partir de datos del Instituto de Evaluación del Ministerio de Educación, Política Social y Deporte

Así pues, la tasa de abandono femenino en las Illes Balears está muy por encima de la media nacional, pero además, si se compara la tasa española con el resto de países europeos, se aprecia que España

tiene la tercera tasa más alta, solo superada por Portugal y Malta, 12,4 puntos por encima de la media comunitaria.

Gráfico 11. Abandono escolar prematuro de las mujeres en Europa (2007)

Fuente: Ministerio de Educación, Política Social y Deporte. Las cifras de la Educación en España. Estadísticas e Indicadores. Edición 2009

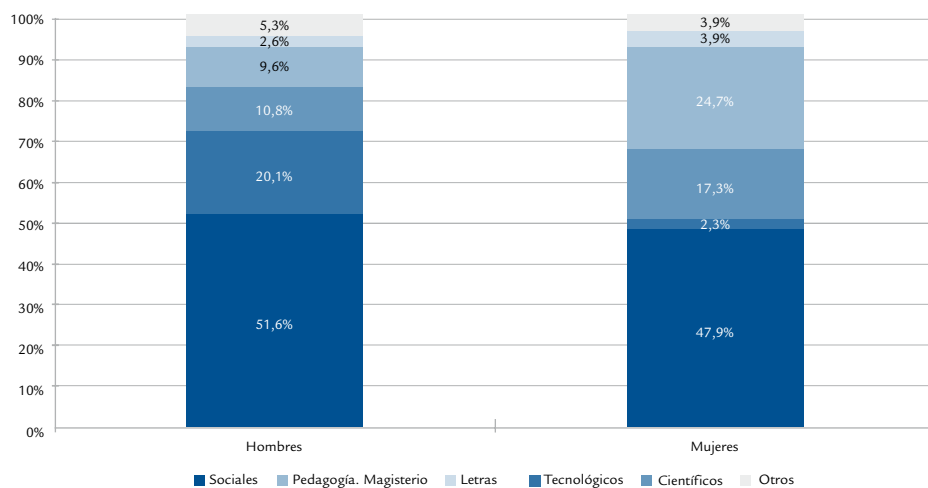
Para finalizar, si se analizan los datos de matriculaciones universitarias en la UIB, se observa que en el curso 2008-09, un 62,2% de los alumnos matriculados han sido mujeres. Las mujeres superan a los hombres desde hace años ya; así, el curso 2000-01 ya suponían un 58,1% del total de matriculados.

Por tipo de estudios, los de ciencias sociales son los que más alumnos de ambos sexos concentran (47,9% de las mujeres matriculadas y 51,6% de los hombres). En el resto de estudios se aprecia

una fuerte segregación de sexo. De esta manera, los hombres tienden a concentrarse más en los estudios de cariz tecnológico (un 20,1% de los hombres frente a solo un 2,3% de las mujeres) y las mujeres optan más por los estudios científicos (el 17,3% de las mujeres frente al 10,8% de los hombres) y los de ciencias de la Educación (magisterio, pedagogía) (24,7% frente a 9,6%). Los estudios de letras engloban solo el 3,9% de las mujeres matriculadas y el 5,3% de los hombres.

¹ Población de 18 a 24 años que no ha completado el nivel de Educación secundaria 2ª etapa y no sigue ningún tipo de Educación-formación.

Gráfico 12. Porcentaje de alumnos matriculados en la UIB por tipo de estudios y sexo (curso 2008-09)

Fuente: elaboración propia a partir de datos facilitados por la UIB (SEQUA)

3 LA POBLACIÓN FEMENINA ACTIVA

3.1 EVOLUCIÓN DE LA POBLACIÓN ACTIVA Y DE LA POBLACIÓN INACTIVA

La Encuesta de Población Activa define la población activa como aquel conjunto de personas que, en un período de referencia, suministra mano de obra para la producción de bienes y servicios económicos o que está disponible y hace gestiones para incorporarse a dicha producción.

La población activa, junto a la inactiva, configura el total de población de 16 años y más, es decir, la

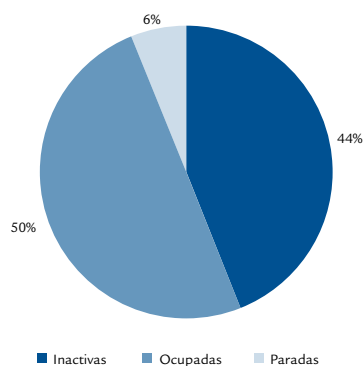
población potencialmente activa. El año 2008, el 56% de la población femenina de 16 años y más es activa, lo cual supone un incremento de 1,6 puntos porcentuales respecto del año anterior. Con más detalle, el 50% de las mujeres mayores de 16 años potencialmente activas está ocupado; el 6% se encuentra en paro; y el 44% restante es inactivo. Respecto del año 2007, el peso de las mujeres en paro ha crecido en 1,4 puntos porcentuales como consecuencia, fundamentalmente, de la disminución del peso de las mujeres inactivas.

Cuadro 10. Evolución de las mujeres de 16 años y más, activas, ocupadas, paradas e inactivas en las Illes Balears (2005-2008)

	2005	2006	2007	2008	Var. pp 08/07	Var. pp 08/05
Población de 16 años y más	404.200	415.100	427.400	438.800	2,7%	8,6%
Activas	214.900	226.200	232.700	245.600	5,5%	14,3%
Ocupadas	193.600	207.500	212.800	219.100	3,0%	13,2%
Paradas	21.300	18.700	19.800	26.500	33,8%	24,4%
Inactivas	189.400	188.800	194.700	193.100	-0,8%	2,0%

Fuente: elaboración propia a partir de los datos del INE (EPA)

Gráfico 13. Distribución de las mujeres de 16 años y más en las Illes Balears (2008)

Fuente: elaboración propia a partir de los datos del INE (EPA)

El total de población activa se sitúa el 2008 en 567.500 personas en las Illes Balears, un 3,9% más que el año anterior. Un 43,3% de estos activos son mujeres (245.600 activas),

porcentaje similar al que representan las mujeres activas en el conjunto del Estado (43%). Respecto del año 2007, el crecimiento de la

Cuadro 11. Evolución de la población activa en las Illes Balears (2005-2008)

	2005	2006	2007	2008	Var. pp 08/07	Var. pp 08/05
Total	504.400	530.200	546.100	567.500	3,9%	12,5%
Hombres	289.500	304.000	313.400	321.900	2,7%	11,2%
Mujeres	214.900	226.200	232.700	245.600	5,5%	14,3%
Peso Mujeres activas	42,6%	42,7%	42,6%	43,3%	-	-

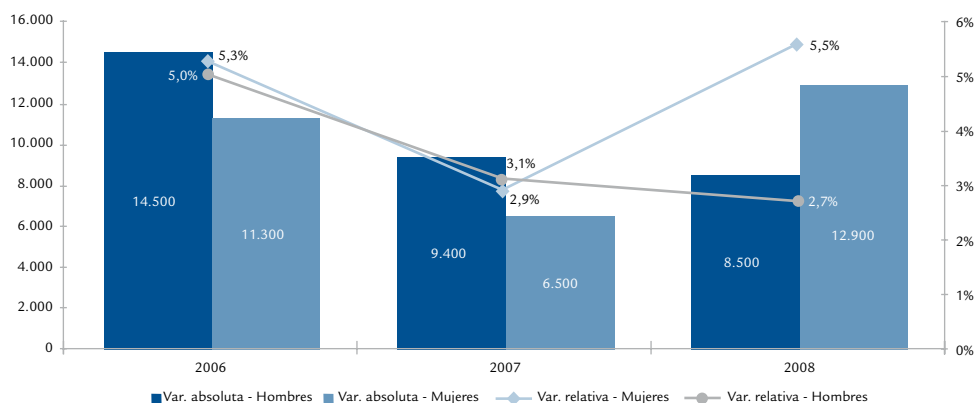
Fuente: elaboración propia a partir de los datos del INE (EPA)

población activa femenina en las islas ha superado el de la masculina, tanto en términos porcentuales (5,5% frente a 2,7%) como en términos absolutos (12.900 nuevas activas frente a 8.500 nuevos activos).

Si se analiza un período más amplio, se observa que durante los años 2005-08 el crecimiento

relativo de la población activa femenina también ha superado el de la masculina (14,3% frente a 11,2%); en términos absolutos, no obstante, han sido los hombres los que han experimentado el mayor crecimiento (32.400 nuevos activos frente a 30.700 nuevas activas). Desde el año 2005, las mujeres isleñas han crecido a un ritmo similar al del resto del conjunto del Estado (un 13,7%).

Gráfico 14. Evolución de la población activa en las Illes Balears por sexo (2006-2008)

Fuente: elaboración propia a partir de los datos del INE (EPA)

Los últimos años el incremento de la población femenina activa ha ido en paralelo con el aumento de la población de 16 años y más. De esta manera, las mujeres activas en las Illes Balears han crecido desde el año 2005 en 30.700 personas y las mujeres potencialmente activas han aumentado en 34.600. El crecimiento en el último año de la población activa femenina en las Illes Balears se explica sobre todo por el crecimiento de la población

de 16 y más años (11.400 personas más) y por una disminución de las inactivas en 1.600 personas.

Por su parte, el total de inactivos en las islas crece el año 2008 en un 0,8% y se sitúa en la cifra de 308.900 personas, de las que 193.100 son mujeres, lo que representa un 62,5% del total de inactivos.

Cuadro 12. Evolución de la población inactiva en las Illes Balears (2005-2008)

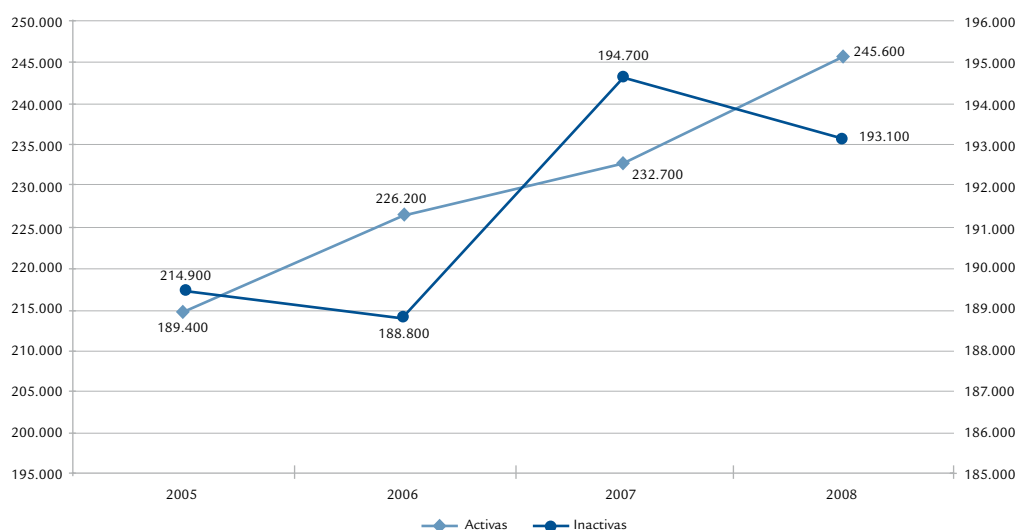
	2005	2006	2007	2008	Var. pp 08/07	Var. pp 08/05
Total	300.000	296.800	306.300	308.900	0,8%	3,0%
Hombres	110.600	108.000	111.600	115.700	3,7%	4,6%
Mujeres	189.400	188.800	194.700	193.100	-0,8%	2,0%
Peso Mujeres inactivas	63,1%	63,6%	63,6%	62,5%	-	-

Fuente: elaboración propia a partir de los datos del INE (EPA)

Las mujeres baleares inactivas, a diferencia de los hombres, han disminuido durante el último año un 0,8%. La disminución de la población inactiva femenina ha sido mayor en el conjunto del Estado, donde decrece un 1,6% respecto de

2007. En cambio, si se analizan los datos desde el año 2005, las mujeres inactivas crecen un 2% en las islas mientras que en España disminuyen un 3,3%.

Gráfico 15. Evolución de las mujeres activas e inactivas en las Illes Balears (2005-2008)

Fuente: elaboración propia a partir de los datos del INE (EPA)

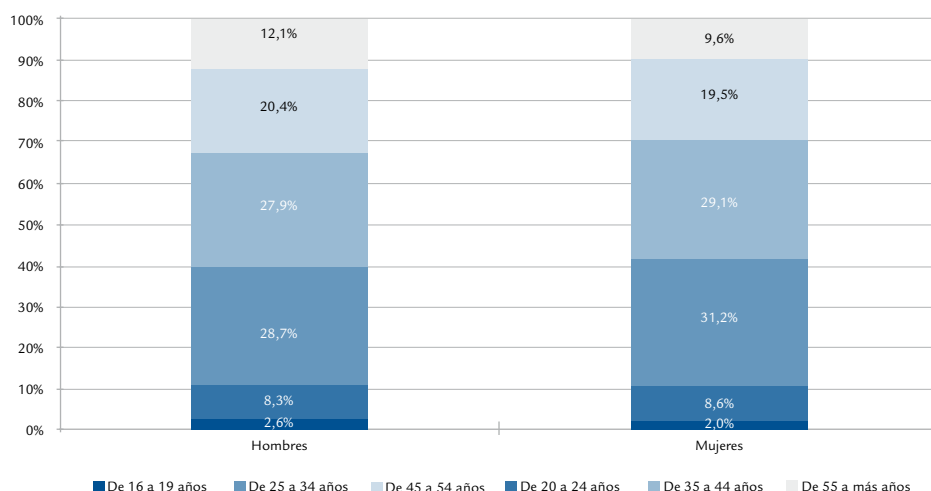
Si se desagregan los activos por grupos de edad se observa que, tanto para hombres como para mujeres, el grupo de edad más numeroso es el de 25 a 34 años, que concentra un 28,7% de los hombres activos y un 31,2% de las mujeres activas. También tiene un peso importante el grupo de edad de 35 a 44 años, que engloba al 27,9% de los hombres activos y al 29,1% de las mujeres activas.

Los datos muestran que los hombres activos están más cerca de las edades de jubilación que

las mujeres: de esta manera, un 70,9% de las mujeres se acumula en el grupo de edad de 16 a 44 años frente a un 67,5% de los hombres.

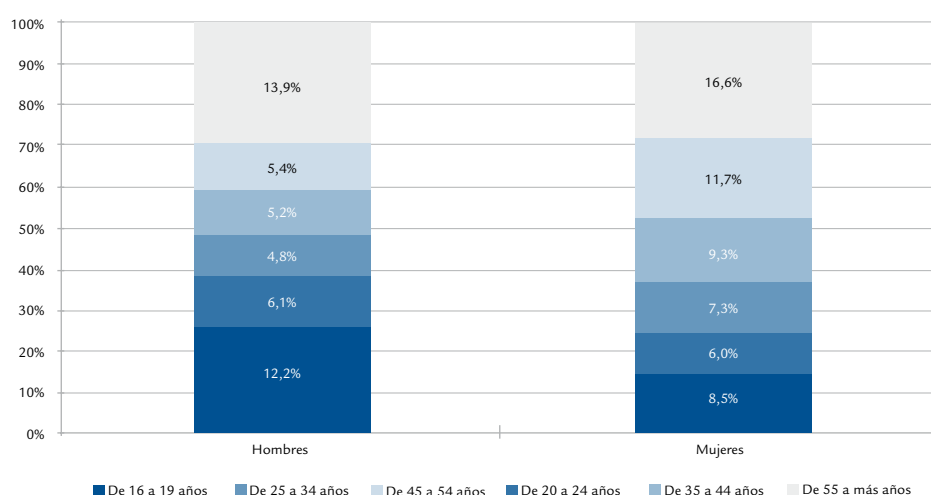
Por su parte, los inactivos se concentran mayoritariamente en el grupo de edad de 55 y más años (13,9% de los hombres y 16,6% de las mujeres); y, en segundo lugar, el grupo más numeroso es el de 16 a 19 años, que engloba el 12,2% de los hombres y el 8,5% de las mujeres.

Gráfico 16. Peso de los activos por grupo de edad y sexo en las Illes Balears (2008)

Fuente: elaboración propia a partir de los datos del INE (EPA)

Gráfico 17. Peso de los inactivos por grupo de edad y sexo en las Illes Balears (2008)

Fuente: elaboración propia a partir de los datos del INE (EPA)

Se debe destacar que en el caso de los hombres inactivos solo un 15,4% se encuentra en la franja de entre 25 y 54 años, mientras que en el caso de las mujeres inactivas se llega a un porcentaje del 28,2%, casi el doble que la ratio masculina.

La principal causa de inactividad de las mujeres es el hecho de dedicarse a trabajos del hogar

(45,9% de las inactivas), mientras que en el caso de los hombres lo es estar jubilado o prejubilado (55,8%). La segunda y tercera causa de inactividad de los hombres son: ser estudiante (16%) y las tareas del hogar (10,6%). Las mujeres tienen como segunda y tercera causa estar jubilada o prejubilada (21,3%) y percibir una pensión distinta a la de jubilación (14,9%).

Cuadro 13. Población inactiva en las Illes Balears por situación de inactividad (2005-2008)

	2005	2006	2007	2008
Hombres				
Total	110.600	108.000	111.600	115.700
Estudiantes	18.300	16.700	18.800	18.500
Jubilados o prejubilados	60.600	59.300	61.400	64.600
Tareas del hogar	9.100	10.500	10.000	12.300
Incapacidad permanente	8.300	10.600	8.400	7.100
Perceptor de pensión distinta de la de jubilación	5.100	3.400	7.000	6.900
Otros	9.300	7.600	6.100	6.300
Mujeres				
Total	189.400	188.800	194.700	193.100
Estudiantes	24.000	23.800	23.000	23.800
Jubiladas o prejubiladas	37.900	39.900	38.900	41.200
Tareas del hogar	83.300	82.700	89.300	88.700
Incapacidad permanente	8.800	9.800	8.800	7.500
Perceptora de pensión distinta de la de jubilación	29.300	27.700	29.800	28.800
Otras	6.100	4.900	5.000	3.100

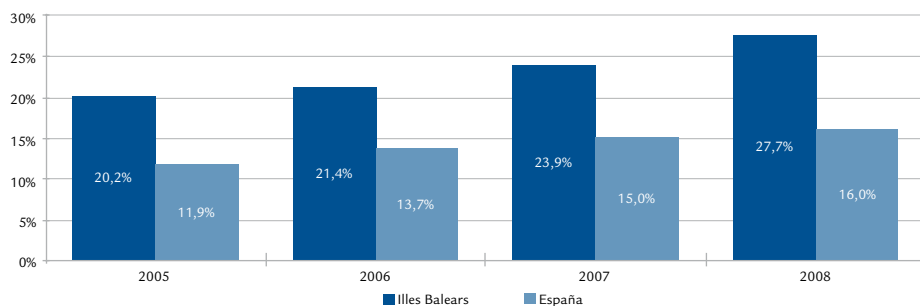
Fuente: elaboración propia a partir de los datos del INE (EPA)

En comparación con los datos de 2007, se advierte un aumento en 1,7 puntos en los hombres que aducen como motivo de inactividad el dedicarse a trabajos del hogar mientras que las mujeres solo han crecido en un 0,1% en la misma categoría. También hay que destacar que, en comparación con el conjunto del Estado, el porcentaje de hombres dedicados a tareas del hogar es mayor en las islas (10,6% frente al 4,9% estatal) y el porcentaje de mujeres inactivas baleares dedicadas a esta tarea es inferior al del

conjunto del Estado (un 46,3% estatal frente a un 45,9% en las islas).

En cuanto a la nacionalidad de las mujeres activas, el año 2008 el 27,7% son extranjeras. Este porcentaje es superior al peso de los hombres extranjeros activos (24,5%) pero aún es mayor la diferencia si se compara con el peso de las mujeres extranjeras en el conjunto del Estado (16%). De hecho, la representatividad de las mujeres activas extranjeras ha crecido año tras año, y ha pasado del 20,2% del año 2005 al actual 27,7%.

Gráfico 18. Peso de las mujeres activas extranjeras en las Illes Balears y en España (2005-2008)

Fuente: elaboración propia a partir de los datos del INE (EPA)

Por orígenes, de las 68.100 mujeres activas extranjeras, 20.200 son comunitarias (29,7% del total de extranjeras) y 47.900 son extracomunitarias (70,3%). Los dos colectivos han aumentado respecto de 2007, pero son las no comunitarias las que presentan un mayor

crecimiento (el 25,4% frente al 16,8% de las comunitarias). No obstante, si se analiza un horizonte temporal más amplio, desde el año 2005 son las comunitarias las que experimentan un crecimiento relativo mayor (el 140,5% frente al 36,9% de las no comunitarias).

Cuadro 14. Población activa en las Illes Balears por nacionalidad (2005-2008)

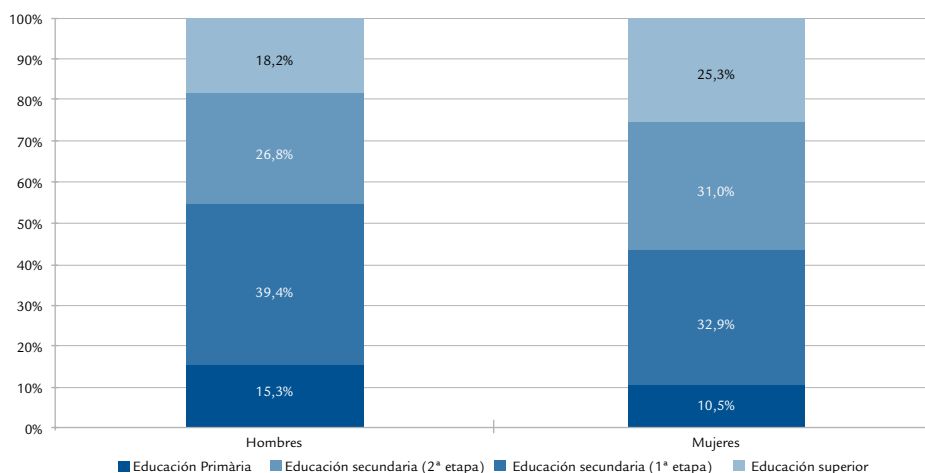
	2005	2006	2007	2008	Var. rel. 08/07	Var. rel. 08/05
Hombres						
Total	289.500	304.000	313.400	321.900	2,7%	11,2%
Nacionales	235.100	242.500	239.300	243.100	1,6%	3,4%
Extranjeros	54.500	61.500	74.100	78.800	6,3%	44,6%
UE	9.000	15.600	26.100	24.200	-7,3%	168,9%
No UE	45.500	46.000	48.000	54.600	13,8%	20,0%
Peso Hombres extranjeros	18,8%	20,2%	23,6%	24,5%	-	-
Mujeres						
Total	214.900	226.200	232.700	245.600	5,5%	14,3%
Nacionales	171.500	177.900	177.200	177.600	0,2%	3,6%
Extranjeras	43.400	48.300	55.500	68.100	22,7%	56,9%
UE	8.400	12.300	17.300	20.200	16,8%	140,5%
No UE	35.000	36.000	38.200	47.900	25,4%	36,9%
Peso Mujeres extranjeras	20,2%	21,4%	23,9%	27,7%	-	-

Fuente: elaboración propia a partir de los datos del INE (EPA)

En cuanto al nivel de formación de la población activa balear, se observa que el porcentaje de los que tienen Educación primaria y primera etapa de Educación secundaria es mayor entre el colectivo masculino (15,3% y 39,4%, respectivamente)

que entre el femenino (10,5% y 32,9%, respectivamente). En cambio, son las mujeres las que presentan un porcentaje mayor de población activa con estudios superiores (25,3% frente al 18,2% para los hombres).

Gráfico 19. Distribución de la población activa por nivel de formación y sexo en las Illes Balears (2008)

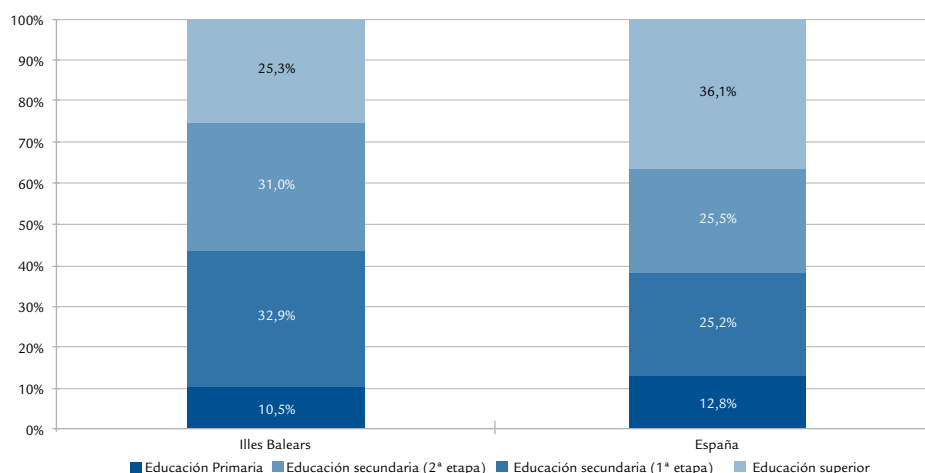

Fuente: elaboración propia a partir de los datos del INE (EPA)

Si lo comparamos con los del resto del Estado, el porcentaje de mujeres activas baleares con Educación secundaria es superior a la media nacional: 64% balear frente a 50,7% nacional. En

contraposición, el porcentaje de mujeres activas baleares con Educación superior es inferior: 25,3% frente al 36,1% a nivel del conjunto del Estado.

Gráfico 20. Distribución de las mujeres activas en las Illes Balears y en España por nivel de formación (2008)

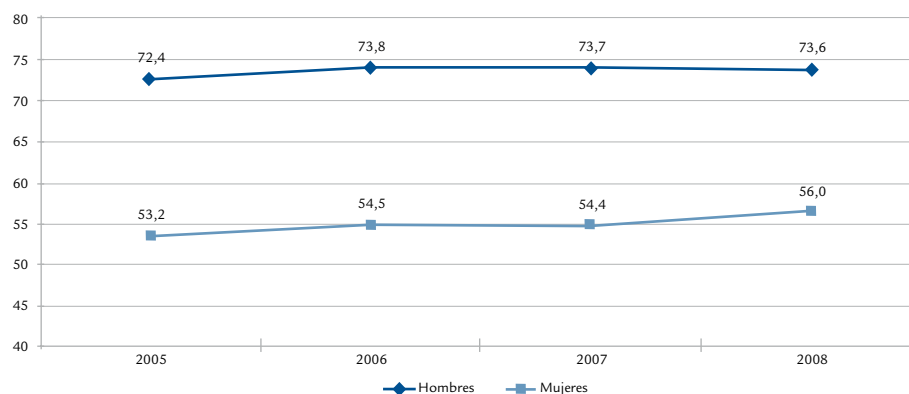
Fuente: elaboración propia a partir de los datos del INE (EPA)

3.2 EVOLUCIÓN DE LA TASA DE ACTIVIDAD

La tasa de actividad de las mujeres se sitúa el 2008 en un 56%, lo que supone un crecimiento

de 1,5 puntos porcentuales respecto del año 2007. El crecimiento de la tasa femenina ha sido superior al de la masculina; pese a ello, continúa existiendo una gran diferencia entre los dos colectivos (concretamente, 17,6 p.p.).

Gráfico 21. Evolución de la tasa de actividad por sexo en las Illes Balears (2005-2008)

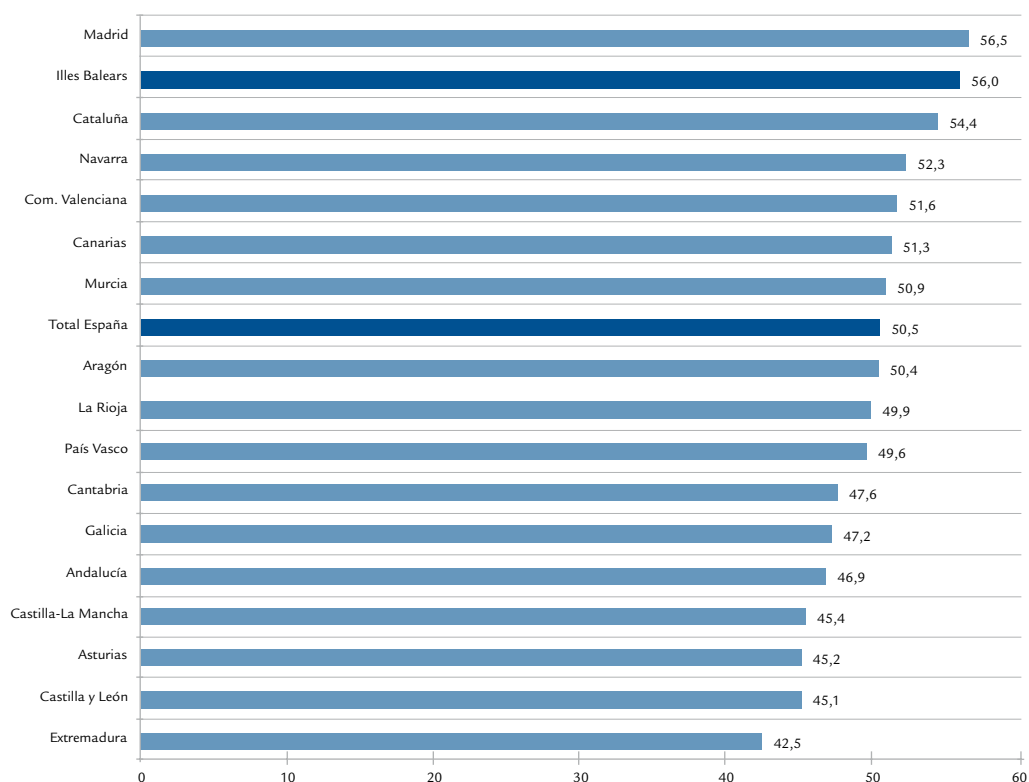

Fuente: elaboración propia a partir de los datos del INE (EPA)

En comparación con el resto de comunidades autónomas, las Baleares se sitúan como la segunda región con la tasa de actividad más alta,

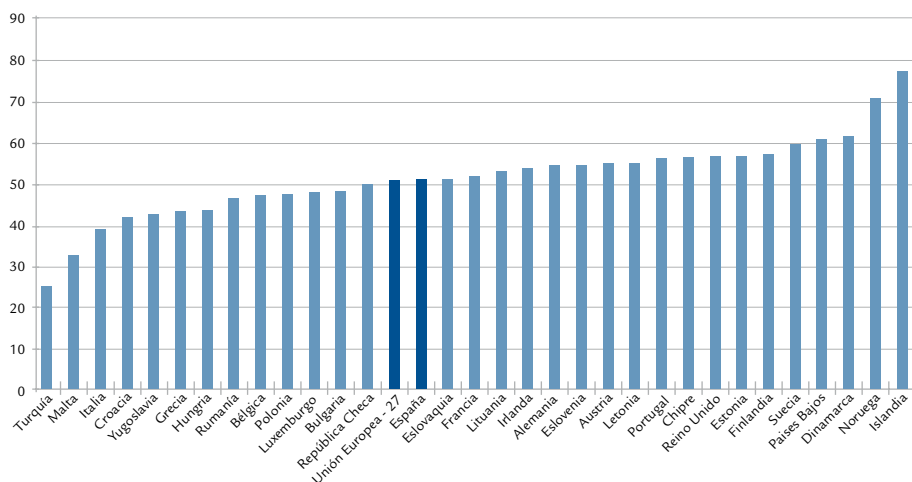
solo superada por Madrid (56,5%), 5,5 puntos porcentuales por encima de la tasa del conjunto del Estado (50,5%).

Gráfico 22. *Ranking* de la tasa de actividad por comunidades autónomas (2008)

Fuente: elaboración propia a partir de los datos del INE (EPA)

Gráfico 23. Tasa de actividad femenina en los principales países europeos (4º trimestre 2008)

Fuente: elaboración propia a partir de datos de la Eurostat

Por su parte, España se encuentra ligeramente por encima de la media de la Unión Europea de los 27 en cuanto a la tasa de actividad femenina de la población de 15 y más años (50,8% español frente al 50,4% comunitario). No obstante, la tasa del Estado Español se sitúa por debajo de países vecinos como Portugal (55,9%) o Francia (51,5%).

La tasa de actividad varía significativamente según el grupo de edad que se analice. Así, las mujeres de 55 y más años son las que tienen tasas más bajas (17,7%), mientras que las mujeres de 25 a 54 años alcanzan tasas del 78,3%.

Cuadro 15. Tasa de actividad por grupos de edad y sexo en las Illes Balears (2005-2008)

	2005	2006	2007	2008	Var. pp 08/07
Hombres					
Total	72,4	73,8	73,7	73,6	-0,2
De 16 a 19 años	44,4	45,8	41,2	37,8	-3,4
De 20 a 24 años	77,9	83,9	78,5	79,4	0,9
De 25 a 54 años	92,4	92,3	93,5	93,3	-0,2
De 55 a más años	31,0	34,3	33,7	33,6	-0,1
Mujeres					
Total	53,2	54,5	54,4	56,0	1,5
De 16 a 19 años	33,4	25,1	26,6	23,2	-3,4
De 20 a 24 años	66,2	66,3	63,8	64,3	0,5
De 25 a 54 años	73,4	76,5	76,6	78,3	1,7
De 55 a más años	15,8	15,7	15,5	17,7	2,2

Fuente: elaboración propia a partir de los datos del INE (EPA)

Llama la atención que mientras que en el conjunto del Estado disminuyen las diferencias entre tasas de actividad de hombres y mujeres en los grupos de edad más jóvenes, en el caso de las islas no se produce este acercamiento. Este hecho se debe, en gran medida, al abandono escolar prematuro por parte de muchos hombres a las islas, que se incorporan al mercado de trabajo muy jóvenes. El colectivo femenino, en cambio, de acuerdo con los indicadores de este

informe, presenta una etapa educativa más larga y una incorporación más tardía al mercado de trabajo.

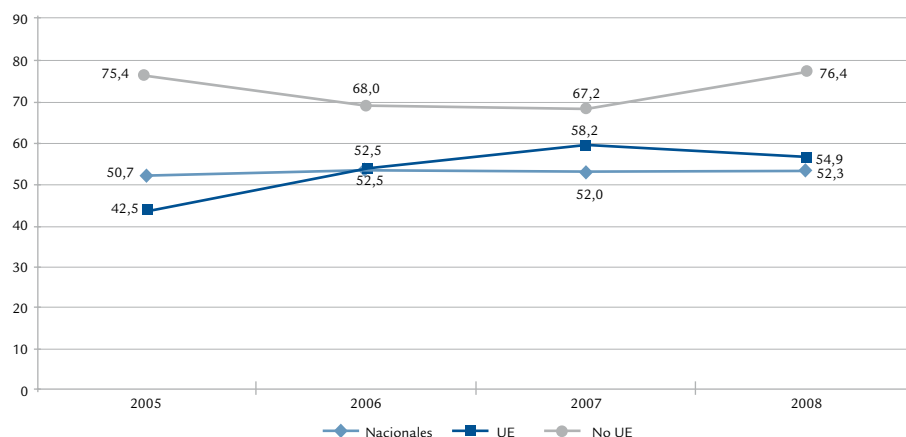
Por nacionalidades, se observa que las mujeres extranjeras presentan tasas mucho más altas que las nacionales (68,4% frente a 52,3%) y son las extracomunitarias las que tienen una tasa de actividad mayor (76,4% frente al 54,9% de las comunitarias).

Cuadro 16. Tasa de actividad por grupos de edad en las Illes Balears y en España (2008)

	Illes Balears			España		
	Hombres	Mujeres	Var. pp	Hombres	Mujeres	Var. pp
Total	73,6	56,0	17,6	69,5	50,5	19,0
De 16 a 19 años	37,8	23,2	14,5	32,8	25,2	7,6
De 20 a 24 años	79,4	64,3	15,1	72,7	63,3	9,3
De 25 a 54 años	93,3	78,3	15,0	92,6	74,7	17,9
De 55 a más años	33,6	17,7	15,9	29,6	13,6	16,0

Fuente: elaboración propia a partir de los datos del INE (EPA)

Gráfico 24. Tasa de actividad de las mujeres por grandes grupos de nacionalidades en las Illes Balears (2005-2008)

Fuente: elaboración propia a partir de los datos del INE (EPA)

La tasa de las mujeres nacionales casi no varía respecto del año anterior; la de las extranjeras, en cambio, sube en 4,3 puntos porcentuales. Este crecimiento está protagonizado por las

mujeres no comunitarias, ya que la tasa de las comunitarias disminuye en 3,3 puntos porcentuales.

4 LA POBLACIÓN FEMENINA OCUPADA

En el estudio del mercado de trabajo resulta imprescindible el análisis de la población ocupada. Para el estudio de esta variable, se dispone de dos fuentes de datos: la afiliación a la Seguridad Social, que proporciona mensualmente la Tesorería General de la Seguridad Social (TGSS); y los ocupados según la Encuesta de Población Activa, que lleva a cabo el INE de manera trimestral.

Para el análisis de la ocupación en el colectivo femenino se toman como referencia, sobre todo, los registros de afiliación a la Seguridad Social. Aun así, la EPA permite desagregar un mayor número de variables y reflejar algunos aspectos de la ocupación que no se pueden apreciar en los registros.

Como complemento de las cifras de empleo femenino en las Illes Balears se presentan también los registros de contratación del Servicio de Empleo de las Illes Balears (SOIB). Se debe tener en cuenta que estos datos hacen referencia al número de contratos que se han realizado en un período en concreto, con lo que se refleja el flujo de nuevos contratos de personas que pasan a estar

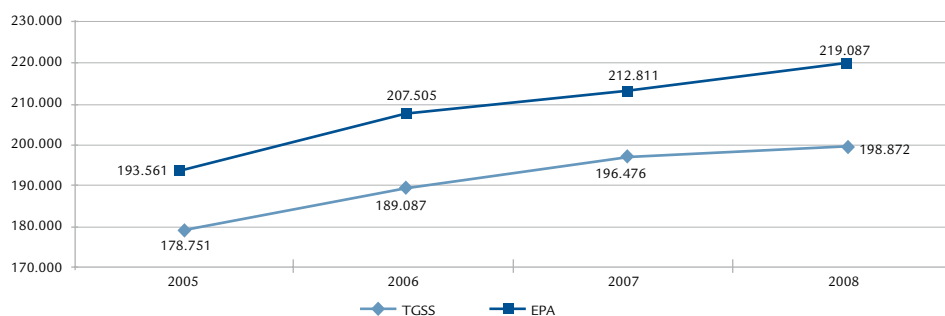
afiliadas a la Seguridad Social y no su volumen. Además, este flujo refleja el número de contratos y no el total de personas contratadas (una persona puede firmar más de un contrato en un período determinado).

Finalmente, en este análisis de la población femenina ocupada se presentan los datos agregados para el conjunto de las Illes Balears, ya que no es posible desglosar las cifras de la TGSS y de la EPA por islas.

4.1 EVOLUCIÓN DE LA POBLACIÓN FEMENINA OCUPADA

En primer lugar, resulta interesante realizar una comparación de las cifras que presenta cada una de las fuentes disponibles en relación con la ocupación, mencionadas anteriormente. Así, según los datos de la TGSS, las mujeres ocupadas en las Illes Balears el 2008 ascienden a 198.872 mujeres de media, 20.215 menos que el valor registrado según la EPA (219.087). Esta diferencia, se debe principalmente a la metodología utilizada por cada una de las fuentes a la hora de contabilizar a los ocupados².

Gráfico 25. Evolución comparativa de la población femenina de alta en la Seguridad Social y ocupada según la EPA en las Illes Balears (2005-2008).

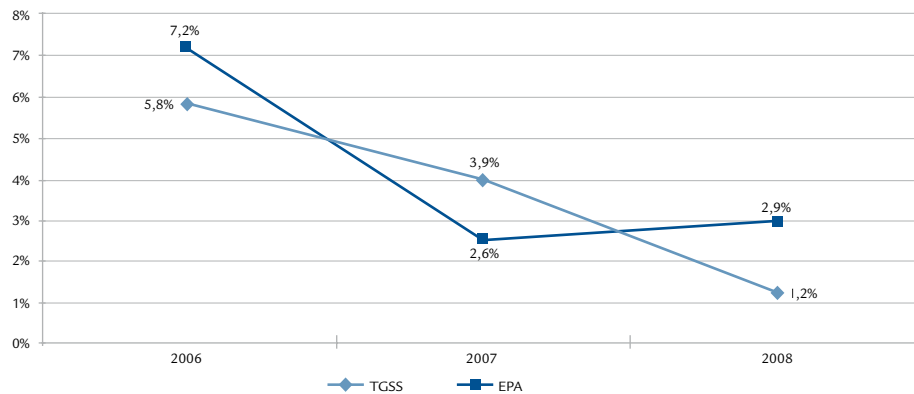
Fuente: Elaboración propia a partir de los datos de la TGSS y la EPA (INE)

Respecto de 2007, estas cifras muestran un crecimiento de la ocupación en el colectivo femenino de las Illes Balears que se sitúa en un 1,2% y en un 2,9% según la TGSS y la EPA, respectivamente. Estos valores, aunque suponen un incremento, son menores que las tasas de crecimiento interanuales

positivas de los años anteriores en los datos de la TGSS (con un 5,8% el 2006 y un 3,9% el 2007) mientras que según la EPA en 2008 la ocupación femenina en las Illes Balears ha aumentado más que el año 2007 (2,6%), aunque muy por debajo del incremento de 2006 (7,2%).

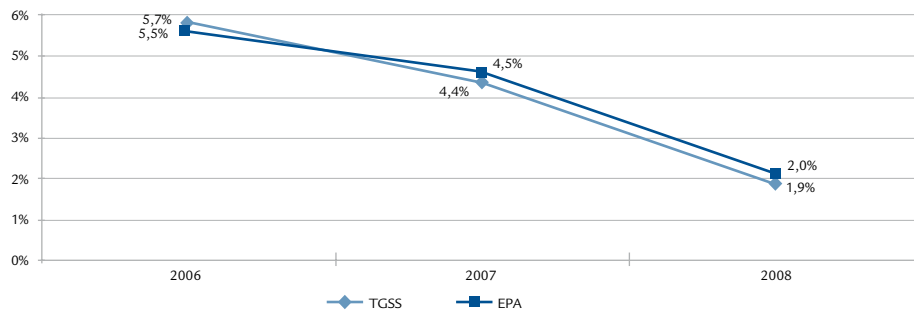
² Ver al respecto PÉREZ INFANTE, J.I. (2008): "Por qué el paro registrado supera al paro de la EPA?" Revista del Ministerio de Trabajo y Asuntos Sociales. Economía y Sociología, núm 71, págs. 53-64.

Gráfico 26. Evolución comparativa de la tasa de crecimiento interanual de la población femenina afiliada a la Seguridad Social y ocupada según la EPA en las Illes Balears (2006-2008).

Fuente: Elaboración propia a partir de los datos de la TGSS y la EPA (INE).

Gráfico 27. Evolución comparativa de la tasa de crecimiento interanual de la población femenina afiliada a la Seguridad Social y ocupada según la EPA a nivel nacional (2006-2008).

Fuente: Elaboración propia a partir de los datos de la TGSS y la EPA (INE).

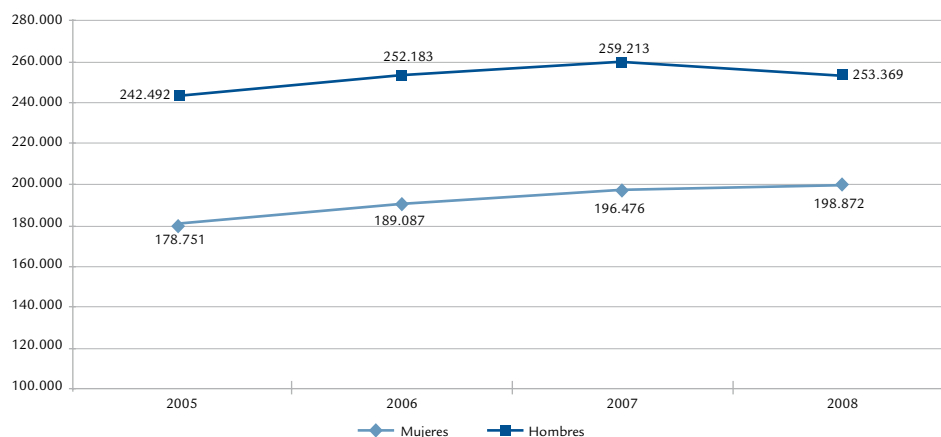
A nivel nacional, se observa un comportamiento similar de la ocupación femenina según las dos fuentes disponibles, aunque tanto la TGSS como la EPA muestran un crecimiento menor (1,9% y 2%, respectivamente) que los registrados el 2007 (4,4% y 4,5%).

En relación con el colectivo masculino, las mujeres de las Illes Balears registran un volumen de afiliadas a la Seguridad Social menor que el de los hombres: 54.497 personas menos el 2008. Este hecho se puede observar todos los años analizados, aunque la diferencia entre sexos es menor el 2008 en comparación con los periodos anteriores, a

causa de las menores tasas de crecimiento en años expansivos y a un mayor decremento ese año.

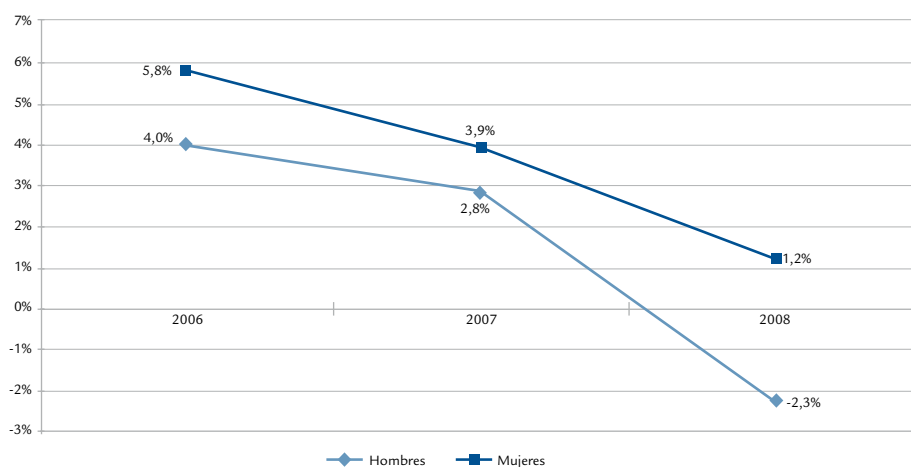
Así, respecto de los años anteriores, la ocupación femenina muestra un comportamiento creciente en todos los periodos analizados, aunque con menos fuerza cada año; el año 2008 ha sido cuando las afiliadas a la Seguridad Social han presentado un menor crecimiento (1,2%). Por el contrario, los hombres registran tasas de variación positivas el 2006 y 2007 (menores que las de las mujeres en estos periodos), hasta que en 2008 han visto disminuir su volumen de efectivos en un 2,3%.

Gráfico 28. Evolución de la población de alta en la Seguridad Social en las Illes Balears por sexo (2005-2008).

Fuente: elaboración propia a partir de los datos de la TGSS.

Gráfico 29. Tasa de variación interanual de población de alta en la Seguridad Social en las Illes Balears por sexo (2006-2008).

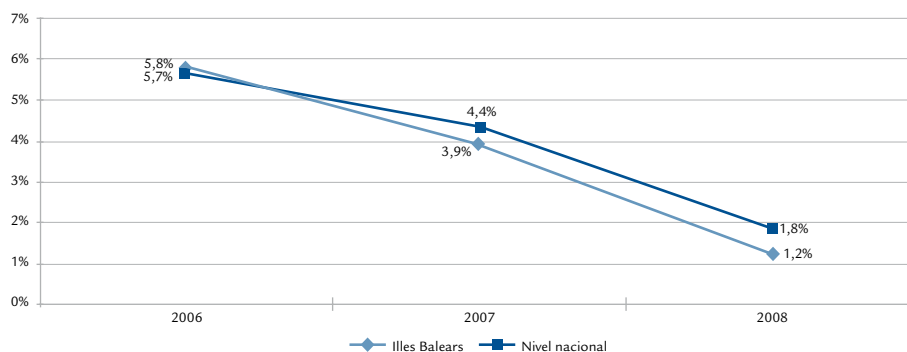
Fuente: elaboración propia a partir de los datos de la TGSS.

En cuanto a la afiliación femenina a nivel nacional, como se ha dicho antes, se observa un comportamiento similar al de las mujeres de las Illes Balears, aunque registra tasas de variación positivas ligeramente superiores a las de las islas los dos últimos años.

Si se acude a la evolución mensual de los datos de afiliación a la Seguridad Social se aprecia la estacionalidad de la economía balear. Así, puede

verse que la ocupación, tanto de hombres como de mujeres, crece durante la primera mitad del año, hasta el mes de julio, y pasa a mostrar un comportamiento descendiente el resto del año, y todos los meses las cifras de las mujeres se sitúan por debajo de las de los hombres. La reducción de la diferencia entre ambos sexos, comentada anteriormente, también se puede observar en los datos mensuales, que alcanzan la brecha mínima el diciembre de 2008, con 45.395 hombres afiliados por encima de las mujeres.

Gráfico 30. Evolución de la tasa de variación interanual de las mujeres afiliadas en las Illes Balears y a nivel nacional (2006-2008).

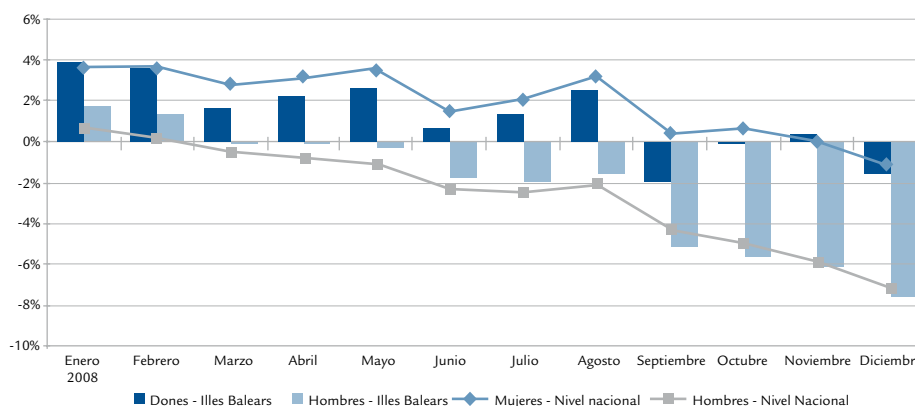
Fuente: Elaboración propia a partir de los datos de la TGSS.

Respecto de 2007, el colectivo femenino de las Illes Balears registra hasta el mes de agosto tasas de variación interanuales positivas, se puede observar así una tendencia decreciente a lo largo de 2008 que hace que los últimos meses se aprecien disminuciones en el volumen de ocupadas. Por el contrario, el colectivo masculino ha sufrido más gravemente los efectos de la crisis económica de este período, porque a partir del mes de marzo empieza a presentar tasas de variación negativas que se van incrementando a

medida que transcurre el 2008, se acentúa el mes de septiembre y alcanza el mayor decremento en diciembre (-7,6%).

A nivel nacional, la ocupación femenina sigue una evolución similar a la de las Illes Balears, aunque con tasas de variación ligeramente por encima la mayoría de meses. Puede observarse el mismo comportamiento en la ocupación masculina.

Gráfico 31. Evolución mensual de los afiliados en las Illes Balears y a nivel nacional por sexo (2008).

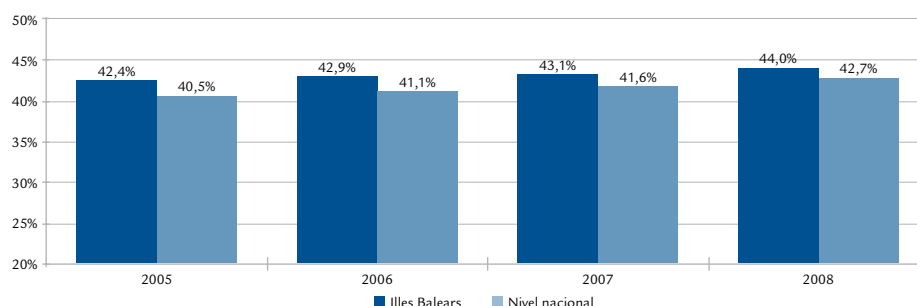

Fuente: Elaboración propia a partir de los datos de la TGSS.

Otra variable que resulta interesante observar es el peso que representa el número de afiliadas a la Seguridad Social sobre el total. Así, el 2008 este valor asciende en las islas a un 44%, fruto de un incremento progresivo durante estos últimos

años (con un incremento porcentual de 1,5 puntos respecto de 2005). A nivel nacional se registra una evolución similar, aunque con unos valores ligeramente inferiores.

Gráfico 32. Evolución del peso de la población femenina de alta en la Seguridad Social sobre el total de trabajadores en las Illes Balears y a nivel nacional (2005-2008).

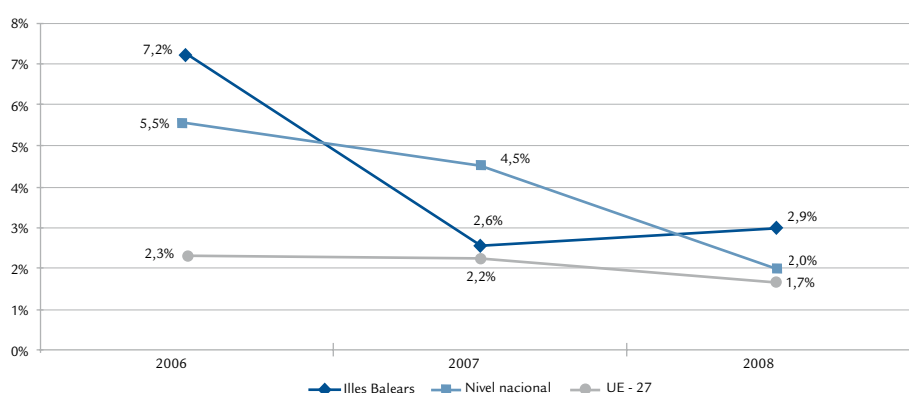
Fuente: elaboración propia a partir de los datos de la TGSS.

Para comparar las cifras de las Illes Balears y España con las de la UE-27 se utilizan la Encuesta de Población Activa (del INE) y la Labour Force Survey (del Eurostat). Así, en el gráfico 33 puede verse como, aunque tanto las Illes Balears como España registren el 2008 una tasa de variación positiva de la ocupación femenina (2,9% y 2%, respectivamente) superior a la de la UE-27 (1,7%), ambas han sufrido más gravemente los efectos de la crisis económica, ya que los años anteriores registraban tasas de crecimiento más elevadas.

Así, con relación a 2006, se ha reducido el crecimiento en 4,3 y 3,5 puntos porcentuales en las islas y en España, respectivamente, mientras que a nivel europeo se ha mantenido prácticamente constante (con una reducción de 0,5 puntos porcentuales).

En el colectivo masculino se observa un comportamiento similar al descrito para las mujeres, con una mayor estabilidad en la UE-27 (con una variación de 0,9 puntos porcentuales respecto de 2005).

Gráfico 33. Evolución de la población ocupada femenina en las Illes Balears, España y la UE-27 (2006-2008).

Fuente: Elaboración propia a partir de los datos de la EPA (INE) y la LFS (Eurostat).

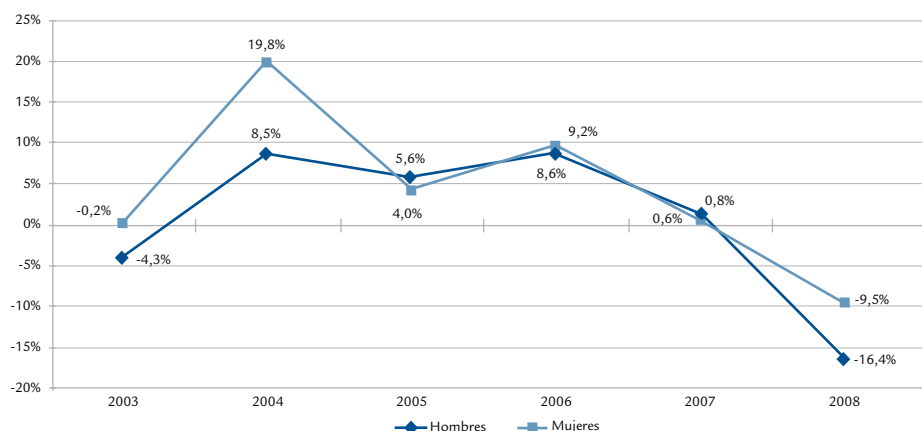
Para acabar el análisis de la evolución de la ocupación femenina en las Illes Balears se presentan a continuación los datos de contratación. La contratación del colectivo femenino de las Illes Balears asciende el 2008 a 179.210 contratos, 23.053 menos que en el colectivo

masculino. Igual que en los datos de los afiliados, se registra en cada período analizado un número mayor de contratos del colectivo masculino y, aunque esta diferencia también se ha reducido a lo largo de los años, es en 2008 cuando se registra la menor brecha.

Así, la cifra de contratos realizados a mujeres de las Illes Balears supone una reducción del 9,5% respecto de 2007, después de cuatro años registrando variaciones

positivas. La contratación masculina presenta una evolución similar, aunque la reducción registrada el 2008 es superior a la de las mujeres (-16,4%).

Gráfico 34. Evolución de las tasas de variación interanuales de la contratación en las Illes Balears por sexo (2003-2008).

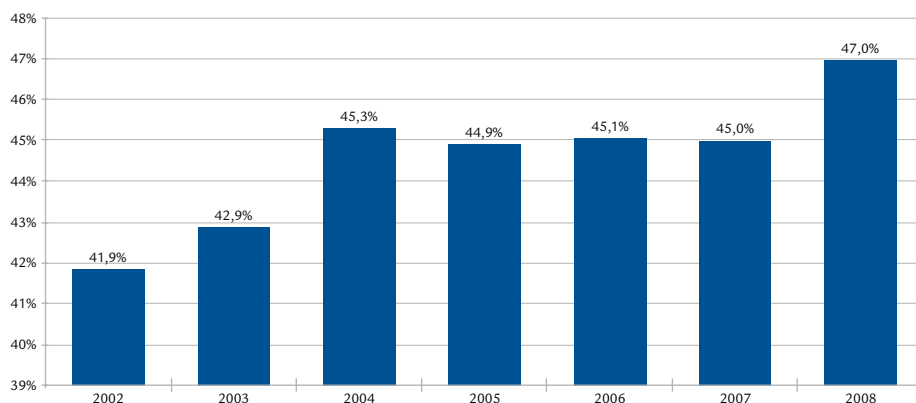

Fuente: elaboración propia a partir de los datos del SOIB.

Por otro lado, el peso de la contratación femenina sobre el total de contratación en las Illes Balears alcanza el 2008 un valor del 47%, dos puntos porcentuales más que los tres últimos años, cuando se observaba una cierta estabilidad. Así, vuelve verse como las mujeres

no han sufrido tan gravemente los efectos de la crisis económica como los hombres y han aumentado el 2008 su peso con relación al total de la contratación.

Gráfico 35. Evolución del peso de la contratación femenina sobre el total en las Illes Balears (2002-2008).

Fuente: elaboración propia a partir de los datos del SOIB.

4.2 POBLACIÓN FEMENINA OCUPADA POR ACTIVIDAD ECONÓMICA Y RÉGIMEN.

Antes de entrar en un análisis más detallado de la ocupación según la actividad económica, y de manera introductoria, es conveniente ver las cifras de la ocupación por sector económico según los datos de la EPA (INE) y su distribución según el régimen de cotización de la TGSS.

El gráfico 36 muestra como un 94,2% de las

mujeres ocupadas en las Illes Balears el 2008 se concentran en el sector servicios, mientras que el resto de sectores representan un peso residual dentro del ocupación femenina de las islas (3,6% industria, 1,7% construcción y 0,5% agricultura).

Por el contrario, en la ocupación del colectivo masculino se puede observar una distribución con una mayor presencia de las ocupaciones del sector de la construcción (26,4%) y la industria (12,1%), aunque, como entre las mujeres, predominan las ocupaciones del sector servicios (60%).

Gráfico 36. Distribución de la ocupación femenina en las Illes Balears según el sector de actividad (2008).

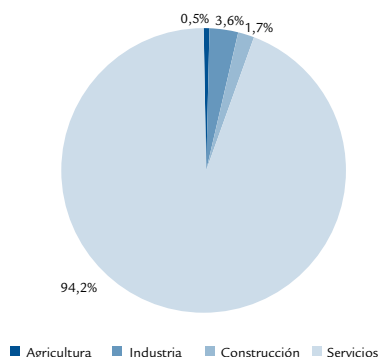
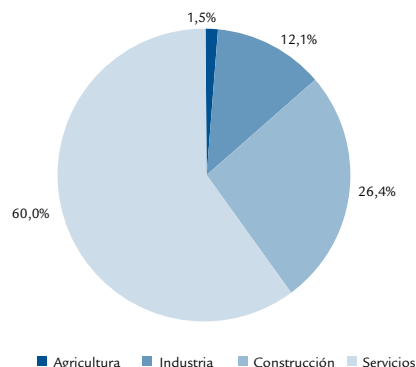

Gráfico 37. Distribución de la ocupación masculina en las Illes Balears según el sector de actividad (2008).

Fuente: elaboración propia a partir de los datos de la TGSS.

A nivel nacional se puede observar una mayor proporción de mujeres ocupadas en el sector de la industria (9,1%), en detrimento de las ocupadas en

el sector servicios (86,2%). Esta mayor presencia de ocupaciones en la industria en relación en las Illes Balears también puede verse en el colectivo masculino.

Gráfico 38. Distribución de la ocupación femenina a nivel nacional según el sector de actividad (2008).

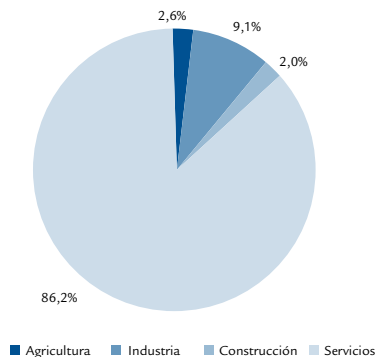
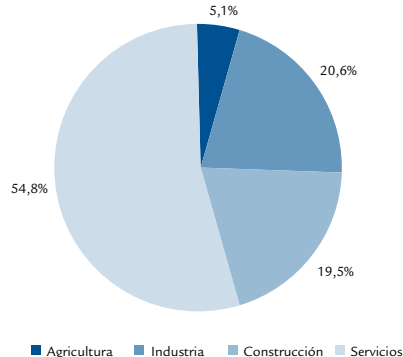

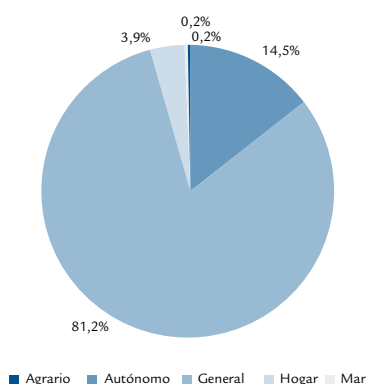
Gráfico 39. Distribución de la ocupación masculina a nivel nacional según el sector de actividad (2008).

Fuente: elaboración propia a partir de los datos de la TGSS.

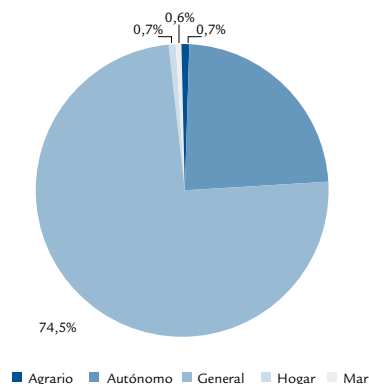
En cuanto al régimen de cotización, el 81,2% de mujeres afiliadas el 2008 en las Illes Balears se concentra en el Régimen General. En relación con el colectivo masculino se puede observar un mayor porcentaje de mujeres afiliadas al Régimen del Hogar

Gráfico 40. Afiliación a la Seguridad Social de las mujeres de las Illes Balears por régimen (2008).

(el 3,9% frente al 0,6% de los hombres), mientras que los autónomos son relativamente más numerosos entre los hombres ocupados (23,5%) que en el colectivo femenino (14,5%).

Gráfico 41. Afiliación a la Seguridad Social de los hombres de las Illes Balears por régimen (2008).

Fuente: elaboración propia a partir de los datos de la TGSS

4.2.1 Evolución de las afiliadas al Régimen General por sectores de actividad.

Los registros de afiliados autónomos proceden de los ficheros semestrales de la TGSS y se corresponden con momento de su extracción, normalmente el último día de cada semestre. De un mismo año, por tanto, se dispone de las afiliaciones de alta a 30 de junio y a 30 de diciembre. El problema que se presenta el año 2008 es que los ficheros de la TGSS incorporan la nueva clasificación

de actividades económicas (CNAE-09) a partir del segundo semestre de 2008, y por eso la serie analizada hace referencia al primer semestre de 2006, en comparación al primer semestre de 2008. Este hecho no permite analizar correctamente los cambios en el momento de mayor incidencia de la crisis económica.

Con más detalle, el cuadro 17 presenta la distribución de las mujeres afiliadas al Régimen General por ramas de actividad.

Cuadro 17. Evolución de la afiliación al Régimen General del colectivo femenino por actividad económica en las Illes Balears (1º semestre 2006 - 1º semestre 2008)

Secciones CNAE-93	Actividad CNAE-93	1 semestre 2006	1 semestre 2008	% Var. rel. 2006-2008
A (01-02)	Agricultura, ganadería, caza y selvicultura	332	394	18,7%
B (05)	Pesca	15	22	46,7%
C (10-14)	Industrias extractivas y de soporte	55	67	21,8%
(10-12)	Extracción de productos energéticos	1	0	-100,0%
(13-14)	Extracción de otros minerales excepto productos energéticos	54	67	24,1%
D (15-37)	Industrias manufactureras	6.389	6.261	-2,0%
(15-16)	Industria de la alimentación y bebidas	1.865	1.842	-1,2%
(17-18)	Industria textil y de la confección	518	446	-13,9%
(19)	Industria del cuero y el calzado	955	801	-16,1%
(20)	Industria de la madera y del corcho	106	148	39,6%

Secciones CNAE-93	Actividad CNAE-93	1 semestre 2006	1 semestre 2008	% Var. rel. 2006-2008
(21-22)	Industria del papel; edición, artes gráficas y reproducción de soportes de grabación	823	900	9,4%
(23)	Refinado de petróleo y tratamiento de combustibles nucleares	-	-	-
(24)	Industria química	180	144	-20,0%
(25)	Industria de la transformación del caucho y materias plásticas	24	20	-16,7%
(26)	Industria de otros productos minerales no metálicos	275	271	-1,5%
(27-28)	Metalurgia y productos metálicos	391	388	-0,8%
(29)	Industria de construcción de maquinaria y equipamiento mecánico	54	84	55,6%
(30-33)	Industria de material y equipamiento eléctrico, electrónico y óptico	159	125	-21,4%
(34-35)	Fabricación de material de transporte	340	387	13,8%
(36-37)	Industrias manufactureras diversas	699	705	0,9%
E (40-41)	Abastecimiento de energía eléctrica, gas y agua	393	363	-7,6%
(40)	Producción y distribución de energía eléctrica, gas, vapor y agua caliente	126	135	7,1%
(41)	Captación, depuración y distribución de agua	267	228	-14,6%
F(45)	Construcción	3.825	3.808	-0,4%
G (50-52)	Comercio mayorista y minorista, reparación de vehículos de motor y motocicletas	33.660	35.509	5,5%
(50)	Venta, mantenimiento y reparación de vehículos de motor y motos	1.387	1.548	11,6%
(51)	Comercio al por mayor e intermediarios del comercio	5.115	5.292	3,5%
(52)	Comercio al detalle, repar. obj. personales y utensilios domésticos	27.158	28.669	5,6%
H (55)	Hostelería	47.165	49.876	5,7%
I (60-64)	Transporte, almacenamiento y comunicaciones	9.608	10.076	4,9%
(60)	Transporte terrestre; transporte por tuberías	1.090	1.129	3,6%
(61)	Transporte marítimo, y por vías de navegación interiores	29	16	-44,8%
(62)	Transporte aéreo y espacial	2.000	2.196	9,8%
(63)	Actividades anexas a los transportes; actividades de agencias de viajes	5.533	5.424	-2,0%
(64)	Correos y telecomunicaciones	956	1.311	37,1%
J (65-67)	Actividades financieras y de seguros	3.675	3.876	5,5%
(65)	Intermediación financiera, excepto seguros y planes de pensiones	2.480	2.848	14,8%
(66)	Seguros y planes de pensiones, excepto seguridad social obligatoria	516	426	-17,4%
(67)	Actividades auxiliares a la intermediación financiera	679	602	-11,3%
K (70-74)	Actividades inmobiliarias y de alquiler; servicios empresariales	22.218	22.317	0,4%
(70)	Actividades inmobiliarias	3.078	2.541	-17,4%
(71)	Alquiler de maquinaria y equipamiento sin operario, de efectos personales y utensilios domésticos	1.641	1.390	-15,3%
(72)	Actividades informáticas	327	444	35,8%
(73)	Investigación y desarrollo	74	117	58,1%
(74)	Otras actividades empresariales	17.098	17.825	4,3%
L (75)	Administración pública, defensa y seguridad social obligatoria	12.706	10.290	-19,0%
M (80)	Educación	6.445	9.874	53,2%
N (85)	Actividades sanitarias y veterinarias; servicios sociales	16.418	20.938	27,5%
O (90-93)	Otras actividades sociales y de servicios prestados a la comunidad; servicios personales	10.701	10.898	1,8%
(90)	Actividades de saneamiento público	607	663	9,2%
(91)	Actividades asociativas	2.428	2.144	-11,7%
(92)	Actividades recreativas, culturales y deportivas	3.905	4.504	15,3%
(93)	Actividades diversas de servicios personales	3.761	3.587	-4,6%
P(95)	Hogares que colocan personal doméstico y productores bienes y servicios	151	298	97,4%
Q (99)	Organismos extraterritoriales	23	22	-4,3%
No tipificado		7	18	157,1%
	Total	173.786	184.907	6,4%

Fuente: elaboración propia a partir de los datos de la TGSS.

El primer semestre de 2008, cuatro actividades concentran casi el 70% de las afiliadas isleñas al Régimen General: hostelería (27% del total de afiliadas, 49.876 afiliadas), comercio mayorista y minorista, reparación de vehículos de motor y motocicletas (19,2%, 35.509 afiliadas), actividades inmobiliarias y de alquiler; servicios empresariales (12,1%, 22.317 afiliadas) y actividades sanitarias y veterinarias; servicios sociales (11,3%, 20.938 afiliadas). Todas estas actividades han visto incrementado su número de afiliadas desde el primer semestre de 2006, aunque el ritmo de crecimiento de unas y otras no ha sido el mismo: 5,7%, 5,5%, 0,4% y 27,5%, respectivamente. A partir del quinto lugar las actividades económicas con más ocupación muestran ya un peso por debajo del 6%.

Con relación al primer semestre de 2006, el número de afiliadas al Régimen General aumenta (11.121 afiliadas más) y las secciones de actividad que presentan mayores incrementos en términos absolutos son: actividades sanitarias y veterinarias y servicios sociales (4.520 nuevas afiliadas), Educación (3.429), hostelería (2.711) y comercio

mayorista y minorista, reparación de vehículos de motor y motocicletas (1.849). Administración pública, defensa y Seguridad Social obligatoria pierden, en cambio, 2.416 afiliadas.

En términos relativos, las secciones de actividad que más afiliadas ganan desde el primer semestre de 2006 son: hogares que emplean personal doméstico y productores de bienes y servicios (97,4%), Educación (53,2%), pesca (46,7%) y actividades sanitarias y veterinarias y servicios sociales (27,5%). Las que más pierden son: administración pública, defensa y Seguridad Social obligatoria (-19%) y suministro de energía eléctrica, gas y agua (-7,6%).

Por su parte, los hombres isleños también se encuentran fuertemente concentrados en cuatro actividades, que aglutinan el 73,5% de sus afiliados al Régimen General: hostelería (23,7% de los afiliados), construcción (23,6%) comercio mayorista y minorista, reparación de vehículos de motor y motocicletas (16%) y transporte, almacenamiento y comunicaciones (10,2%). El peso de las actividades restantes no llega al 10%.

Cuadro 18 Evolución de la afiliación al Régimen General del colectivo masculino por actividad económica en las Illes Balears. (1er semestre 2006 - 1er sem. 2008)

Secciones CNAE-93	Actividad CNAE-93	1 semestre 2006	1 semestre 2008	% Var. rel. 2006-2008
A (01-02)	Agricultura, ganadería, caza y selvicultura	1.163	1.833	57,6%
B (05)	Pesca	43	48	11,6%
C (10-14)	Industrias extractivas y de soporte	431	429	-0,5%
(10-12)	Extracción de productos energéticos	2	0	-100,0%
(13-14)	Extracción de otros minerales excepto productos energéticos	429	429	0,0%
D (15-37)	Industrias manufactureras	16.243	15.944	-1,8%
(15-16)	Industria de la alimentación y bebidas	3.358	3.356	-0,1%
(17-18)	Industria textil y de la confección	276	259	-6,2%
(19)	Industria del cuero y el calzado	1.049	797	-24,0%
(20)	Industria de la madera y del corcho	996	1.222	22,7%
(21-22)	Industria del papel; edición, artes gráficas y reproducción de soportes de grabación	1.491	1.420	-4,8%
(23)	Refinado de petróleo y tratamiento de combustibles nucleares	-	-	-
(24)	Industria química	338	302	-10,7%
(25)	Industria de la transformación del caucho y materias plásticas	88	64	-27,3%
(26)	Industria de otros productos minerales no metálicos	2.020	1.859	-8,0%
(27-28)	Metalurgia y productos metálicos	2.572	2.536	-1,4%
(29)	Industria de construcción de maquinaria y equipamiento mecánico	443	712	60,7%

Secciones CNAE-93	Actividad CNAE-93	1 semestre 2006	1 semestre 2008	% Var. rel. 2006-2008
(30-33)	Industria de material y equipamiento eléctrico, electrónico y óptico	493	330	-33,1%
(34-35)	Fabricación de material de transporte	1.340	1.586	18,4%
(36-37)	Industrias manufactureras diversas	1.779	1.501	-15,6%
E (40-41)	Abastecimiento de energía eléctrica, gas y agua	2.884	2.156	-25,2%
(40)	Producción y distribución de energía eléctrica, gas, vapor y agua caliente	1.080	1.107	2,5%
(41)	Captación, depuración y distribución de agua	1.804	1.049	-41,9%
F(45)	Construcción	47.345	43.626	-7,9%
G (50-52)	Comercio mayorista y minorista, reparación de vehículos de motor y motocicletas	30.180	29.599	-1,9%
(50)	Venta, mantenimiento y reparación de vehículos de motor y motos	5.748	5.892	2,5%
(51)	Comercio al por mayor e intermediarios del comercio	10.884	11.245	3,3%
(52)	Comercio al detalle, repar. obj. personales y utensilios domésticos	13.548	12.462	-8,0%
H (55)	Hostelería	41.720	43.803	5,0%
I (60-64)	Transporte, almacenamiento y comunicaciones	18.106	18.885	4,3%
(60)	Transporte terrestre; transporte por tuberías	8.221	8.485	3,2%
(61)	Transporte marítimo, y por vías de navegación interiores	64	44	-31,3%
(62)	Transporte aéreo y espacial	3.037	3.233	6,5%
(63)	Actividades anexas a los transportes; actividades de agencias de viajes	5.618	5.571	-0,8%
(64)	Correos y telecomunicaciones	1.166	1.552	33,1%
J (65-67)	Actividades financieras y de seguros	4.602	4.185	-9,1%
(65)	Intermediación financiera, excepto seguros y planes de pensiones	3.631	3.640	0,2%
(66)	Seguros y planes de pensiones, excepto seguridad social obligatoria	560	299	-46,6%
(67)	Actividades auxiliares a la intermediación financiera	411	246	-40,1%
K (70-74)	Actividades inmobiliarias y de alquiler; servicios empresariales	17.067	16.952	-0,7%
(70)	Actividades inmobiliarias	2.400	1.855	-22,7%
(71)	Alquiler de maquinaria y equipamiento sin operario, de efectos personales y utensilios domésticos	2.700	2.622	-2,9%
(72)	Actividades informáticas	762	994	30,4%
(73)	Investigación y desarrollo	87	121	39,1%
(74)	Otras actividades empresariales	11.118	11.360	2,2%
L (75)	Administración pública, defensa y seguridad social obligatoria	11.281	10.399	-7,8%
M (80)	Educación	2.778	4.312	55,2%
N (85)	Actividades sanitarias y veterinarias; servicios sociales	6.409	7.745	20,8%
O (90-93)	Otras actividades sociales y de servicios prestados a la comunidad; servicios personales	9.633	10.853	12,7%
(90)	Actividades de saneamiento público	1.045	2.300	120,1%
(91)	Actividades asociativas	2.242	1.361	-39,3%
(92)	Actividades recreativas, culturales y deportivas	5.018	5.858	16,7%
(93)	Actividades diversas de servicios personales	1.328	1.334	0,5%
P(95)	Hogares que colocan personal doméstico y productores bienes y servicios	190	323	70,0%
Q (99)	Organismos extraterritoriales	6	5	-16,7%
No tipificado		210.086	211.105	0,5%
	Total	173.786	184.907	6,4%

Fuente: elaboración propia a partir de los datos de la TGSS.

Destaca el hecho de que la construcción pasa de ser la actividad que más afiliados engloba el primer semestre de 2006 (27,2% de los hombres afiliados al Régimen General) a ocupar el segundo puesto detrás de la hostelería el primer semestre de 2008. Ya se ha dicho anteriormente que la construcción ha sido el sector más golpeado por la crisis, perdiendo 3,6 p.p. de su representatividad en el Régimen General (3.719 afiliados menos).

De la misma forma que sucedía con las mujeres, las secciones de actividad que más crecen proporcionalmente son las de hogares que emplean personal doméstico y productores de bienes y servicios (70%) y Educación (55,2%). En términos absolutos aparecen hostelería (2.083 afiliados más), Educación (1.534), actividades sanitarias y veterinarias; servicios sociales (1.336) y otras actividades sociales y de servicios prestados a la comunidad, servicios personales (1.220).

4.2.2 Evolución de las afiliadas al Régimen Autónomo por actividad económica

La fuente de los registros de afiliación al Régimen Autónomo vuelve a ser los microdatos de la TGSS, que como se ha comentado anteriormente tienen la limitación de ofrecerse por semestres y que con el cambio de clasificación de las actividades económicas dado con el paso de la CNAE-93 a la nueva CNAE-09, según establece el RD 475/2007, solo permiten analizar el primer semestre de 2008 con la antigua CNAE.

Comercio mayorista y minorista, reparación de vehículos de motor y motocicletas es la actividad que

concentra un mayor número de afiliadas el primer semestre de 2008: 10.272 mujeres, que representan un 33,9% del total. Igual que en el Régimen General, cuatro actividades económicas concentran la mayor parte de autónomas (76,4%). Así, por detrás del comercio mayorista y minorista se sitúan: la hostelería (con 5.271 afiliadas y un peso del 17,4%); las actividades inmobiliarias y de alquiler; servicios empresariales (4.271 afiliadas y un peso de 14,1%); y otras actividades sociales y de servicios prestados a la comunidad; servicios personales (3.348 afiliadas y un 11% del total). El resto de actividades muestra proporciones inferiores al 5%.

Respecto del primer semestre de 2006, se mantiene la ordenación de las cuatro actividades con mayor número de afiliadas, con unos pesos sobre el total del 37,5%, 18,6%, 12,8% y 11,2%, respectivamente. Excepto el número de autónomas afiliadas a la actividad de comercio mayorista y minorista (que se mantiene prácticamente invariable respecto del primer semestre de 2006), todas ellas presentan tasas de variación positivas, y destaca el incremento de las actividades inmobiliarias y de alquiler; servicios empresariales, que se sitúa en un 21,7%.

También destaca la agricultura, ganadería, caza y selvicultura como la actividad que presenta un mayor incremento el primer semestre de 2008 respecto del mismo período de 2006. Por otra parte, excepto las industrias extractivas y de apoyo y las actividades hogares que emplean personal doméstico y productores de bienes y servicios, que presentan tasas de variación negativas, el resto de actividades muestra un comportamiento expansivo.

Cuadro 19. Evolución de la afiliación al Régimen de Autónomos del colectivo femenino por actividad económica en las Illes Balears (1er semestre 2006 - 1er sem. 2008)

Secciones CNAE-93	Actividad CNAE-93	1 semestre 2006	1 semestre 2008	% Var. rel. 2006-2008
A (01-02)	Agricultura, ganadería, caza y selvicultura	265	1.373	418,1%
B (05)	Pesca	2	0	-100,0%
C (10-14)	Industrias extractivas y de soporte	14	11	-21,4%
(10-11)	Extracción de productos energéticos	4	3	-25,0%
(14)	Extracción de otros minerales excepto productos energéticos	10	8	-20,0%
D (15-37)	Industrias manufactureras	1.076	1.109	3,1%
(15)	Industria de la alimentación y bebidas	226	224	-0,9%
(17-18)	Industria textil y de la confección	191	187	-2,1%
(19)	Industria del cuero y el calzado	59	56	-5,1%

Secciones CNAE-93	Actividad CNAE-93	1 semestre 2006	1 semestre 2008	% Var. rel. 2006-2008
(20)	Industria de la madera y del corcho	55	53	-3,6%
(21-22)	Industria del papel; edición, artes gráficas y reproducción de soportes de grabación	124	128	3,2%
(23)	Refinado de petróleo y tratamiento de combustibles nucleares	0	0	-
(24)	Industria química	12	13	8,3%
(25)	Industria de la transformación del caucho y materias plásticas	5	4	-20,0%
(26)	Industria de otros productos minerales no metálicos	69	66	-4,3%
(27-28)	Metalurgia y productos metálicos	84	94	11,9%
(29)	Industria de construcción de maquinaria y equipamiento mecánico	13	15	15,4%
(30-33)	Industria de material y equipamiento eléctrico, electrónico y óptico	36	40	11,1%
(34-35)	Fabricación de material de transporte	80	99	23,8%
(36-37)	Industrias manufactureras diversas	122	130	6,6%
E (40-41)	Sumistro de energía eléctrica, gas y agua	19	20	5,3%
(40)	Producción y distribución de energía eléctrica, gas, vapor y agua caliente	2	3	50,0%
(41)	Captación, depuración y distribución de agua	17	17	0,0%
F(45)	Construcción	1.249	1.406	12,6%
G (50-52)	Comercio mayorista y minorista, reparación de vehículos de motor y motocicletas	10.285	10.272	-0,1%
(50)	Venta, mantenimiento y reparación de vehículos de motor y motos	240	252	5,0%
(51)	Comercio al por mayor e intermediarios del comercio	893	964	8,0%
(52)	Comercio al detalle, repar. obj. personales y utensilios domésticos	9.152	9.056	-1,0%
H (55)	Hostelería	5.098	5.271	3,4%
I (60-64)	Transporte, almacenamiento y comunicaciones	839	961	14,5%
(60)	Transporte terrestre; transporte por tuberías	575	666	15,8%
(61)	Transporte marítimo, y por vías de navegación interiores	9	8	-11,1%
(62)	Transporte aéreo y espacial	3	4	33,3%
(63)	Actividades anexas a los transportes; actividades de agencias de viajes	199	227	14,1%
(64)	Correos y telecomunicaciones	53	56	5,7%
J (65-67)	Actividades financieras y de seguros	418	495	18,4%
(65)	Intermediación financiera, excepto seguros y planes de pensiones	16	17	6,3%
(66)	Seguros y planes de pensiones, excepto seguridad social obligatoria	18	21	16,7%
(67)	Actividades auxiliares a la intermediación financiera	384	457	19,0%
K (70-74)	Actividades inmobiliarias y de alquiler; servicios empresariales	3.509	4.271	21,7%
(70)	Actividades inmobiliarias	847	966	14,0%
(71)	Alquiler de maquinaria y equipamiento sin operario, de efectos personales y utensilios domésticos	296	276	-6,8%
(72)	Actividades informáticas	82	106	29,3%
(73)	Investigación y desarrollo	71	119	67,6%
(74)	Otras actividades empresariales	2.213	2.804	26,7%
L (75)	Administración pública, defensa y seguridad social obligatoria	4	5	25,0%
M (80)	Educación	735	782	6,4%
N (85)	Actividades sanitarias y veterinarias; servicios sociales	826	972	17,7%
O (90-93)	Otras actividades sociales y de servicios prestados a la comunidad; servicios personales	3.069	3.348	9,1%
(90)	Actividades de saneamiento público	15	17	13,3%
(91)	Actividades asociativas	265	232	-12,5%
(92)	Actividades recreativas, culturales y deportivas	542	688	26,9%
(93)	Actividades diversas de servicios personales	2.247	2.411	7,3%
P(95)	Actividades hogares como empleadores personal doméstico y productores bienes y servicios	5	4	-20,0%
Q (99)	Organismos extraterritoriales	1	1	0,0%
No tipificado		-	-	-
	Total	27.414	30.301	10,5%

Fuente: elaboración propia a partir de los datos de la TGSS.

Por su parte, los hombres autónomos se concentran en la construcción (16.531 afiliados, lo que representa un 26,9%), seguida de comercio mayorista y minorista, reparación de vehículos de motor y motocicletas (con un 21,1% del total), hostelería (13,7%) y actividades inmobiliarias y de alquiler; servicios empresariales (11,4%). Asimismo, destacan por su número las industrias manufactureras (7,9%)

y el transporte, almacenamiento y comunicaciones (7,2%); el resto de actividades presentan pesos inferiores al 5%.

Respecto del primer semestre de 2006, la construcción muestra el mayor incremento (16%), frente de los ligeros descensos del comercio mayorista y minorista (-0,6%) y la hostelería (-1,2%).

Cuadro 20. Evolución de la afiliación al Régimen de Autónomos del colectivo masculino por actividad económica en las Illes Balears (1º semestre 2006 - 1º sem. 2008)

Secciones CNAE-93	Actividad CNAE-93	1 semestre 2006	1 semestre 2008	% Var. rel. 2006-2008
A (01-02)	Agricultura, ganadería, caza y selvicultura	1.004	2.456	144,6%
B (05)	Pesca	6	5	-16,7%
C (10-14)	Industrias extractivas y de soporte	63	64	1,6%
(10-11)	Extracción de productos energéticos	4	6	50,0%
(14)	Extracción de otros minerales excepto productos energéticos	59	58	-1,7%
D (15-37)	Industrias manufactureras	4.828	4.829	0,0%
(15)	Industria de la alimentación y bebidas	442	424	-4,1%
(17-18)	Industria textil y de la confección	187	189	1,1%
(19)	Industria del cuero y el calzado	197	174	-11,7%
(20)	Industria de la madera y del corcho	844	774	-8,3%
(21-22)	Industria del papel; edición, artes gráficas i reproducción de soportes de grabación	360	402	11,7%
(23)	Refinado de petróleo y tratamiento de combustibles nucleares	1	1	-
(24)	Industria química	45	41	-8,9%
(25)	Industria de la transformación del caucho y materias plásticas	10	10	0,0%
(26)	Industria de otros productos minerales no metálicos	352	329	-6,5%
(27-28)	Metalurgia y productos metálicos	698	738	5,7%
(29)	Industria de construcción de maquinaria y equipamiento mecánico	143	160	11,9%
(30-33)	Industria de material y equipamiento eléctrico, electrónico y óptico	330	319	-3,3%
(34-35)	Fabricación de material de transporte	627	698	11,3%
(36-37)	Industrias manufactureras diversas	592	570	-3,7%
E (40-41)	Sumistro de energía eléctrica, gas y agua	40	41	2,5%
(40)	Producción y distribución de energía eléctrica, gas, vapor y agua caliente	9	11	22,2%
(41)	Captación, depuración y distribución de agua	31	30	-3,2%
F(45)	Construcción	14.247	16.531	16,0%
G (50-52)	Comercio mayorista y minorista, reparación de vehículos de motor y motocicletas	13.083	12.998	-0,6%
(50)	Venta, mantenimiento y reparación de vehículos de motor y motos	1.854	1.898	2,4%
(51)	Comercio al por mayor e intermediarios del comercio	2.482	2.514	1,3%
(52)	Comercio al detalle, repar. obj. personales y utensilios domésticos	8.747	8.586	-1,8%
H (55)	Hostelería	8.499	8.400	-1,2%
I (60-64)	Transporte, almacenamiento y comunicaciones	4.277	4.454	4,1%
(60)	Transporte terrestre; transporte por tuberías	3.828	3.947	3,1%
(61)	Transporte marítimo, y por vías de navegación interiores	13	11	-15,4%
(62)	Transporte aéreo y espacial	8	6	-25,0%

Secciones CNAE-93	Actividad CNAE-93	1 semestre 2006	1 semestre 2008	% Var. rel. 2006-2008
(63)	Actividades anexas a los transportes; actividades de agencias de viajes	312	325	4,2%
(64)	Correos y telecomunicaciones	116	165	42,2%
J (65-67)	Actividades financieras y de seguros	704	738	4,8%
(65)	Intermediación financiera, excepto seguros y planes de pensiones	22	25	13,6%
(66)	Seguros y planes de pensiones, excepto seguridad social obligatoria	60	51	-15,0%
(67)	Actividades auxiliares a la intermediación financiera	622	662	6,4%
K (70-74)	Actividades inmobiliarias y de alquiler; servicios empresariales	6.271	7.027	12,1%
(70)	Actividades inmobiliarias	1.299	1.448	11,5%
(71)	Alquiler de maquinaria y equipamiento sin operario, de efectos personales y utensilios domésticos	653	663	1,5%
(72)	Actividades informáticas	431	497	15,3%
(73)	Investigación y desarrollo	42	57	35,7%
(74)	Otras actividades empresariales	3.846	4.362	13,4%
L (75)	Administración pública, defensa y seguridad social obligatoria	9	15	66,7%
M (80)	Educación	502	529	5,4%
N (85)	Actividades sanitarias y veterinarias; servicios sociales	802	896	11,7%
O (90-93)	Otras actividades sociales y de servicios prestados a la comunidad; servicios personales	2.340	2.520	7,7%
(90)	Actividades de saneamiento público	51	48	-5,9%
(91)	Actividades asociativas	102	92	-9,8%
(92)	Actividades recreativas, culturales y deportivas	1.245	1.450	16,5%
(93)	Actividades diversas de servicios personales	942	930	-1,3%
P(95)	Actividades hogares como empleadores personal doméstico y productores bienes y servicios	8	10	25,0%
Q (99)	Organismos extraterritoriales	-	-	-
No tipificado		1	1	0,0%
	Total	56.684	61.514	8,5%

Fuente: elaboración propia a partir de los datos de la TGSS.

4.2.3 Ocupaciones de las mujeres

Para profundizar en el análisis de las mujeres isleñas en el mercado de trabajo, a continuación se analizan las diez ocupaciones con más contrataciones del año 2008 por grupos de edad, y se comentan las diferencias existentes con el colectivo masculino.

Se puede observar en el cuadro 21 que las diez ocupaciones más contratadas coinciden mayoritariamente en todos los grupos de edad, aunque aparezcan en un orden diferente.

Entre las mujeres menores de 30 años, estas diez ocupaciones suponen el 67,5% del total de contrataciones de este grupo (57.023 contratos); entre las mujeres de 30 a 44 años, el 71,8% (47.574 contratos) y en el grupo de mujeres de 45 años y más, el 66,4% (18.869 contratos).

En el grupo de menores de 30 años, aparece en primer lugar en el *ranking* la categoría de camareras, bármans y asimilados (18% del total de este grupo de edad), que se sitúa en segunda y cuarta posición, respectivamente, en las clasificaciones de mujeres del grupo de 30 y 44 años y del grupo de 45 años y más y con un peso significativamente menor (12,9% y 4,8%). Esta categoría ya era la más contratada entre las mujeres más jóvenes el año 2007, aunque ha bajado su número de contrataciones en un 10,4%. Todas las ocupaciones del *ranking* presentan una variación interanual negativa, excepto la categoría de animadoras comunitarias, que sube un 10,1%. La ocupación que más contrataciones pierde proporcionalmente es la de taquígrafas y mecanógrafas, que baja un 23,3%.

Por otro lado, las mujeres de entre 30 y 44 años son las que más se concentran en solo tres

ocupaciones: personal de limpieza de oficinas, hoteles y otros establecimientos similares (27,5%), camareras, barmans y asimilados (12,9%) y dependientas y exhibidoras en tiendas, almacenes y otros (10,6%). Estas ocupaciones también encabezaban el *ranking* el año pasado, aunque han experimentado un crecimiento negativo del 9,4%, 0,9% y 4,7%, respectivamente. En cuanto a su evolución, solo dos ocupaciones del *ranking* presentan un crecimiento positivo el año 2008: auxiliares de enfermería hospitalaria (10,5%) y enfermeras (11,1%). Esta última ocupación ha entrado en el *ranking* el año 2008, ya que el año 2007 se situaba en la posición número catorce.

Finalmente, las mujeres de 45 años y más se encuentran fuertemente concentradas en la primera categoría del *ranking*, Personal de limpieza de oficinas, hoteles y otros establecimientos similares, que acumula el 35,8% de la contratación del año 2008. Respecto del año anterior destaca el crecimiento relativo que experimentan las siguientes ocupaciones: Asistentas domiciliarias (63,2%), empleadas en el cuidado de niños (44,8%), taquígrafas y mecanógrafas (19,6%) y auxiliares de enfermería hospitalaria (17,4%). Este grupo de edad es el que ha tenido mejor comportamiento respecto de 2007, seguramente gracias a su incorporación al mercado de trabajo a causa de la crisis.

Cuadro 21. Diez ocupaciones con mayor volumen de contratación entre las mujeres en las Illes Balears (2008).

	2008	%	Var.	Ranking el 2007
Menores de 30 años				
Camareras, barmans y similares	15.212	18,0%	-10,4%	1
Dependientas y exhibidoras en tiendas, almacenes y otros	13.661	16,2%	-17,7%	2
Personal de limpieza de oficinas, hoteles y otros establecimientos similares	10.083	11,9%	-14,1%	3
Auxiliares administrativas con tareas de atención al público	3.407	4,0%	-14,8%	5
Taquígrafas y mecanógrafas	3.362	4,0%	-23,3%	4
Animadoras comunitarias	2.704	3,2%	10,1%	7
Auxiliares de enfermería hospitalaria	2.212	2,6%	-0,9%	10
Cocineras y otras preparadoras de comidas	2.211	2,6%	-20,6%	6
Enfermeras	2.123	2,5%	-5,1%	9
Recepcionistas en establecimientos distintos de oficinas	2.048	2,4%	-11,1%	8
Total 10 ocupaciones	57.023	67,5%	-13,2%	
Total contratación mujeres menores de 30 años	84.537		-14,1%	
Entre 30 y 44 años				
Personal de limpieza de oficinas, hoteles y otros establecimientos similares	18.213	27,5%	-9,4%	1
Camareras, barmans y similares	8.518	12,9%	-0,9%	2
Dependientas y exhibidoras en tiendas, almacenes y otros	7.050	10,6%	-4,7%	3
Cocineras y otras preparadoras de comidas	3.128	4,7%	-11,4%	4
Auxiliares administrativas con tareas de atención al público	2.786	4,2%	-5,2%	5
Taquígrafas y mecanógrafas	2.620	4,0%	-8,0%	6
Auxiliares de enfermería hospitalaria	2.028	3,1%	10,5%	7
Recepcionistas en establecimientos distintos de oficinas	1.197	1,8%	-3,9%	9
Secretarias administrativas y similares	1.111	1,7%	-11,5%	8
Enfermeras	923	1,4%	11,1%	14

	2008	%	Var.	Ranking el 2007
Total 10 ocupaciones	47.574	71,8%	-6,2%	
Total contratación mujeres entre 30 y 45 años	66.250		-5,9%	
De 45 años y mayores				
Personal de limpieza de oficinas, hoteles y otros establecimientos similares	10.164	35,8%	-4,2%	1
Dependientes y exhibidoras en tiendas, almacenes y otros	1.984	7,0%	0,7%	2
Cocineras y otras preparadoras de comidas	1.848	6,5%	-4,2%	3
Camareras, barmans y similares	1.360	4,8%	-9,4%	4
Auxiliares de enfermería hospitalaria	829	2,9%	17,4%	5
Taquígrafas y mecanógrafas	744	2,6%	19,6%	6
Auxiliares administrativas con tareas de atención al público	531	1,9%	13,7%	8
Asistentas domiciliarias	475	1,7%	63,2%	12
Ocupadas para el cuidado de niños	472	1,7%	44,8%	10
Agentes de viaje	462	1,6%	-9,4%	7
Total 10 ocupaciones	18.869	66,4%	-0,9%	
Total contratación mujeres mayores de 45 años	28.423		-3,1%	

Fuente: elaboración propia a partir de los datos del SOIB

Por lo que respecta a la cualificación de las ocupaciones contratadas que aparecen en las clasificaciones, se observa que el peso de los contratos de ocupaciones no cualificadas aumenta cuanto mayor es la edad de las mujeres. De esta manera, en el grupo de mujeres menores de 30 años el 17,7% de las contrataciones del *ranking* son ocupaciones no cualificadas, en el grupo de 30 a 44 años suponen un peso del 38,3% y en el grupo de mayores de 45 años llegan hasta el 53,9%.

En conclusión, puede decirse que no existe una elevada demanda de mano de obra femenina cualificada en las Illes Balears y que cuanto mayor es la edad de las mujeres, menor es la cualificación de los puestos de trabajo demandado.

Los hombres presentan una concentración menor que las mujeres en las diez ocupaciones más contratadas: 57% del total de contrataciones en el grupo de menores de 30 años, 59,8% en el grupo de 30 a 44 años y 50,7% en el grupo de 45 años y mayores.

Llama la atención que las contrataciones presenten una tendencia contraria a la de las mujeres: cuanto mayor es el grupo de edad contratado, más disminuye la demanda de trabajadores no cualificados. De esta manera, en el grupo de edad de hombres menores de 30 años, un 39% de las contrataciones del *ranking* se registran en trabajos no cualificados; en el grupo de edad entre 30 y 44 años, el peso de estas contrataciones es del 33,2% y en el grupo de 45 años y mayores, baja al 28,1%.

En todo caso, tal y como también sucedía en el colectivo femenino, las contrataciones se concentran en lugares de trabajo de baja cualificación: camareros, albañiles, peones de la construcción, cocineros y personal de limpieza. De hecho, aunque la crisis ha golpeado fuertemente el sector de la construcción y las contrataciones relacionadas con este sector son las que más bajan, se siguen situando en el *ranking* de las más contratadas entre el colectivo masculino: peones de construcción, peones de transporte y descargadores, y albañiles.

Cuadro 22. Diez ocupaciones con mayor volumen de contratación entre los hombres en las Illes Balears (2008).

	2008	%	Var.	Ranking el 2007
Menores de 30 años				
Camareros, barmans y similares	12.332	14,3%	-5,2%	1
Peones de la construcción	7.708	9,0%	-35,4%	2
Albañiles	7.232	8,4%	-35,9%	3
Peones del transporte y descargadores	5.031	5,9%	-32,6%	4
Personal de limpieza de oficinas, hoteles y otros establecimientos similares	4.251	4,9%	-4,4%	5
Cocineros y otros preparadores de comidas	4.159	4,8%	-1,8%	6
Dependientes y exhibidores en tiendas, almacenes y otros	3.248	3,8%	-17,9%	7
Peones de industrias manufactureras	2.086	2,4%	-34,1%	8
Taquígrafos y mecanógrafos	1.523	1,8%	-21,9%	10
Taxistas y conductores de automóviles y furgonetas	1.403	1,6%	-29,7%	9
Total 10 ocupaciones	48.973	57,0%	-22,8%	
Total contratación hombres menores de 30 años	85.938		-20,6%	
Entre 30 y 44 años				
Albañiles	14.472	17,3%	-26,5%	1
Camareros, barmans y similares	8.488	10,1%	7,1%	3
Peones de la construcción	7.867	9,4%	-25,5%	2
Cocineros y otros preparadores de comidas	4.858	5,8%	5,2%	4
Personal de limpieza de oficinas, hoteles y otros establecimientos similares	4.177	5,0%	-2,7%	5
Peones del transporte y descargadores	3.223	3,9%	-21,0%	6
Taxistas y conductores de automóviles y furgonetas	2.005	2,4%	-19,0%	9
Dependientes y exhibidores en tiendas, almacenes y otros	1.810	2,2%	-2,9%	10
Conductores de camiones	1.804	2,2%	-29,0%	8
Vigilantes, guardianes y similares	1.321	1,6%	-0,1%	12
Total 10 ocupaciones	50.025	59,8%	-17,5%	
Total contratación hombres entre 30 y 45 años	83.639		-13,1%	
De 45 años y mayores				
Albañiles	5.898	18,0%	-20,5%	1
Camareros, barmans y similares	2.060	6,3%	-1,1%	3
Peones de la construcción	1.982	6,1%	-24,8%	2
Cocineros y otros preparadores de comidas	1.540	4,7%	-10,9%	5
Personal de limpieza de oficinas, hoteles y otros establecimientos similares	1.318	4,0%	-5,4%	6
Operadores de gruas, camiones montacargas y maquinaria similar	1.025	3,1%	-42,4%	4
Peones del transporte y descargadores	756	2,3%	-15,1%	7
Taxistas y conductores de automóviles y furgonetas	723	2,2%	-13,6%	8
Jefes de cocineros, de camareros y similares	675	2,1%	1,4%	11
Vigilantes, guardianes y similares	603	1,8%	-11,2%	10
Total 10 ocupaciones	16.580	50,7%	-17,8%	
Total contratación hombres mayores de 45 años	32.686		-13,1%	

Fuente: elaboración propia a partir de los datos del SOIB

4.3 POBLACIÓN FEMENINA OCUPADA POR GRUPOS DE EDAD, NACIONALIDAD Y NIVEL DE ESTUDIOS

Las mujeres afiliadas a la Seguridad Social en las Illes Balears aumentan el año 2008 (2.396 afiliadas más). No obstante, no todos los grupos de edad ganan afiliadas; los más jóvenes las pierden. Así, el tramo de 16-24 años pierde 1.563 afiliadas (-7,1%) y el tramo de 25-34 años pierde 796 (-1,3%). En cambio, el colectivo de mujeres afiliadas de entre 35 y 64 años aumenta un 24,5% respecto de 2007 (4.777 afiliadas más).

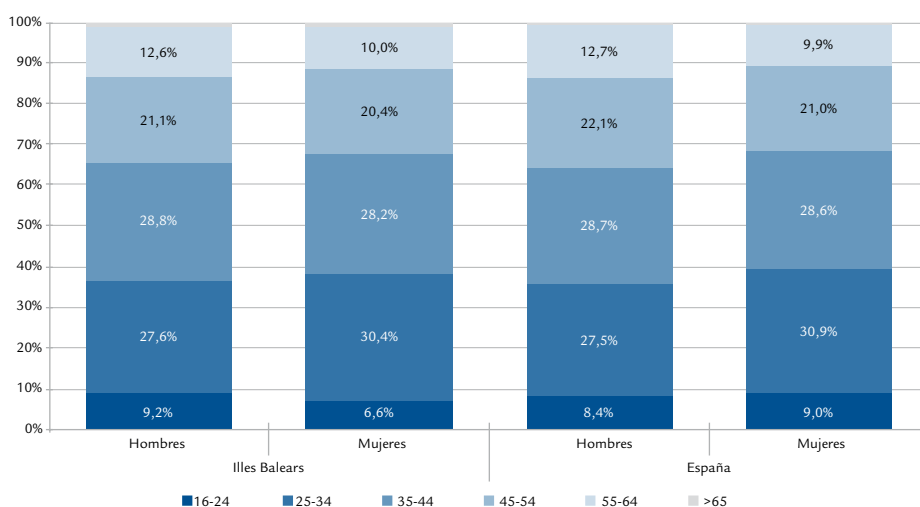
Lo mismo sucede con los hombres, pierden afiliados en los grupos de edad más jóvenes: 6.613 afiliados menos respecto de 2007 al tramo

entre 16-34 años (-16,3%), mientras que el grupo de 35-65 años aumenta en 792 personas (11%).

Tanto hombres como mujeres afiliados se concentran mayoritariamente en los tramos de edad de entre 25 y 44 años (58,7% de las mujeres y 56,3% de los hombres); la distribución a nivel nacional es muy similar a la existente en las islas.

Si se analiza la evolución de un período más amplio, se observa que la pérdida de afiliados en los grupos más jóvenes es una tendencia que empieza años atrás. Así, desde el año 2005, el grupo de mujeres afiliadas entre 16-34 años pierde 7,6 p.p. y los hombres afiliados de este mismo tramo disminuyen en 3,2 p.p. En resumen, se puede decir que se ha producido un envejecimiento de la población afiliada que ya empezó años atrás y que afecta tanto a hombres como a mujeres.

Gráfico 42. Afiliados por grupo de edad y sexo en las Illes Balears y en España (2008)

Fuente: elaboración propia a partir de datos de la Tesorería General de la Seguridad Social

Por lo que respecta a las contrataciones, disminuyen para todos los grupos de edad, tanto en el caso de los hombres como en el de las mujeres, y afectan especialmente a los menores de 30 años, grupo que sufre el mayor descenso, tanto en términos absolutos como porcentuales. Así, el año 2008 se registran 179.210 contratos a mujeres en las Illes Balears, y eso supone una bajada del 9,55% respecto de 2007 (18.919

contratos menos). El 73,5% de esta pérdida se acumula en el tramo de menos de 30 años (13.898 contratos menos, un -14,1% de variación interanual). La pérdida de contrataciones en el resto de grupos de edad es muy inferior tanto en términos absolutos como porcentuales (-5,8% contratos femeninos para el grupo de entre 30-45 años y -2,9% para el grupo de mayores de 45 años).

La población masculina, por su parte, pasa de registrar 242.042 contratos el año 2007 a registrar solo 202.263 en 2008 (-16,43%). También para ellos, la pérdida de contratación se concentra en

el tramo de menos de 30 años (-20,3%), aunque se extiende en los tramos de 30-45 años (-13%) y de más de 45 años (-13,5%).

Cuadro 23. Contratos registrados en las Illes Balears por grupo de edad y sexo (2005-2008)

	2005		2006		2007		2008	
	Hombres	Mujeres	Hombres	Mujeres	Hombres	Mujeres	Hombres	Mujeres
Menores de 30 años	106.211	93.646	111.624	99.377	108.183	98.435	85.938	84.537
30-45	86.181	65.634	96.010	73.254	99.919	73.513	86.955	69.240
Más de 45	28.665	21.101	32.457	24.316	33.940	26.181	29.370	25.433
Total	221.057	180.381	240.091	196.947	242.042	198.129	202.263	179.210

Fuente: elaboración propia a partir de datos del SOIB

En resumen, el año 2008 se produce una pérdida de contratación para ambos sexos y para todos los grupos de edad, pero es en el grupo de más de 30 años donde la caída es más importante. Este tramo de edad ya empezó a perder contrataciones el año anterior mientras que el resto de tramos no empezaron a tener un crecimiento negativo hasta el 2008.

Por lo que respecta a la nacionalidad de las mujeres ocupadas, los datos de la Encuesta de Población Activa muestran que de las 219.100 mujeres ocupadas el año 2008, 162.700 son nacionales (74,26% del total) y 56.300 son extranjeras (25,7%). Dentro de las ocupadas extranjeras, predominan las de nacionalidades extracomunitarias (71,4% de las mujeres extranjeras ocupadas).

El peso de las mujeres extranjeras ocupadas supera al de los hombres extranjeros en 2,9 p.p. (22,8% de los hombres) y en 10,6 p.p. a la media estatal (el 15,1% de las mujeres ocupadas en España son extranjeras). Además, cabe destacar que el número de mujeres extranjeras ocupadas no disminuye el año 2008: las mujeres comunitarias aumentan en 400 nuevas ocupadas (2,5%) y las extracomunitarias en 8.100 (25,2%). Las nacionales, en cambio, pierden 2.300 ocupadas (-1,4%). El gráfico 45 compara la evolución de estos tres grupos entre 2006 y 2008: mientras el ritmo de empleo de las nacionales y comunitarias se ralentiza progresivamente desde 2007, las extracomunitarias ganan fuerza súbitamente el 2008.

Gráfico 43. Distribución de las mujeres ocupadas en las Illes Balears por grupos de nacionalidad (2008)

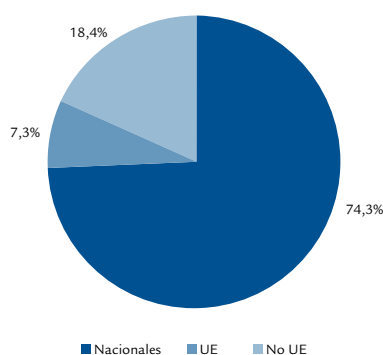
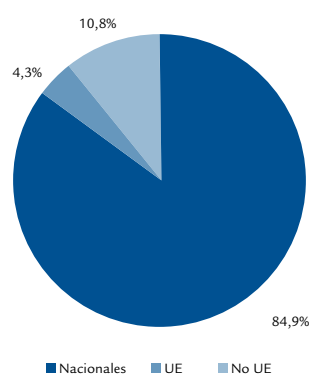
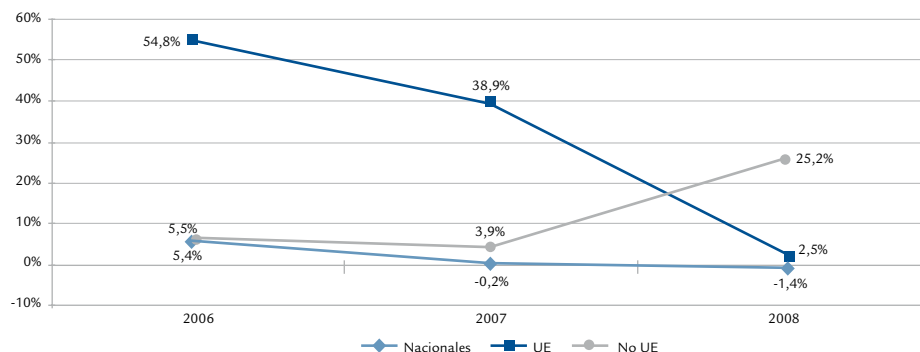

Gráfico 44. Distribución de las mujeres ocupadas en España por grupos de nacionalidad (2008)

Fuente: elaboración propia a partir de datos del INE (EPA)

Gráfico 45. Variación interanual de la ocupación femenina en las Illes Balears por grandes grupos de nacionalidad (2006-2008)

Fuente: elaboración propia a partir de datos del INE (EPA)

Por lo que respecta a los datos de contratación por nacionalidades el año 2008, el 70,5% ha sido de mujeres nacionales, el 12,2% de comunitarias y el 17,3% restante de extracomunitarias. En el caso de los hombres, el peso de la contratación

extranjera es aún mayor: el 11,3% es de hombres comunitarios y el 26,7% es de extracomunitarios.

Gráfico 46. Distribución de la contratación femenina registrada en las Illes Balears por grupos de nacionalidad (2008)

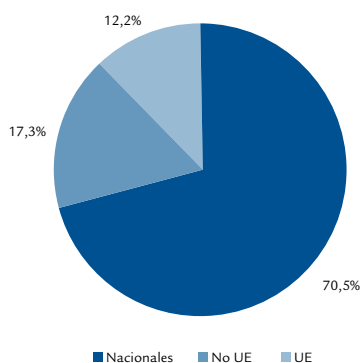
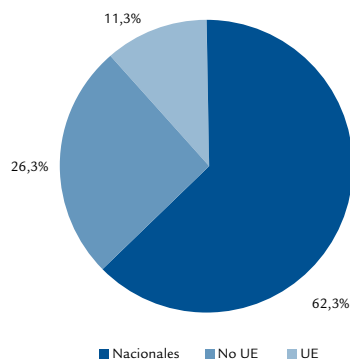

Gráfico 47. Distribución de la contratación masculina registrada en las Illes Balears por grupos de nacionalidad (2008)

Fuente: elaboración propia a partir de datos del SOIB

Respecto de 2007, la contratación cae para todos los grupos de nacionalidades; sin embargo, es mayor la caída de la contratación nacional (-10,9% en el caso de las mujeres y -18,8% en el de los hombres) que la de la extranjera (-6,1% en el caso de las mujeres y -12,3% en el de los hombres). Además, si se analiza la evolución desde 2005, se observa que las mujeres extranjeras acumulan tasas de crecimiento positivas (33,7%), mientras que las nacionales han sufrido una

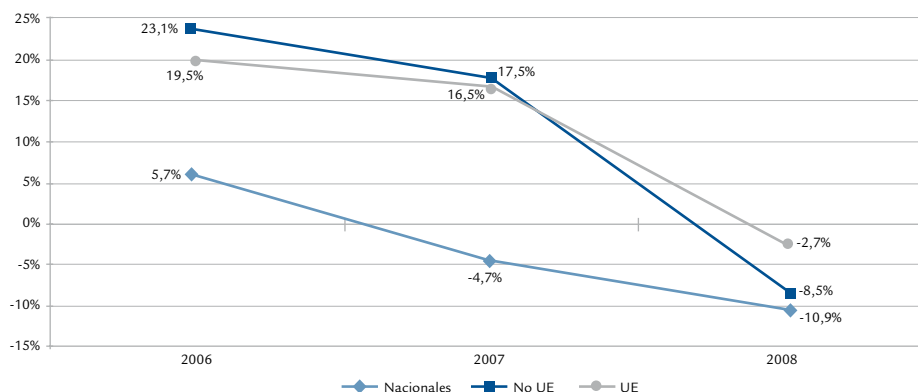
disminución del 10,3%. Lo mismo ha sucedido con los hombres: los nacionales experimentan un crecimiento negativo desde 2005 (-19,5%), mientras los extranjeros acumulan un crecimiento del 18,3%.

Si se desagregan los datos de contratación de mujeres extranjeras se observa que tanto las comunitarias como las no comunitarias experimentan una caída de contrataciones el año

2008: -2,7% las mujeres comunitarias y -8,5% las extracomunitarias. Pero ambos colectivos acumulan crecimientos positivos desde 2005: 35,5% las mujeres comunitarias y 32,5% las no

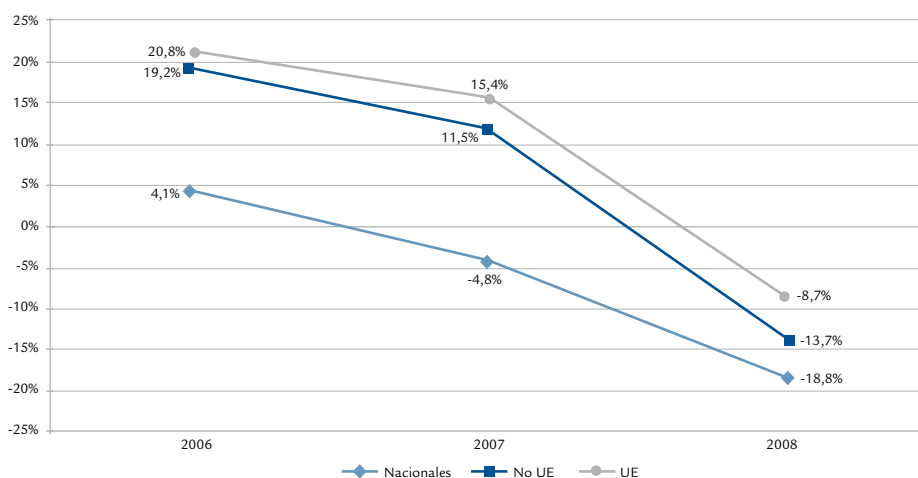
comunitarias. Este crecimiento es superior al experimentado por los hombres desde 2005: 27,4% de los comunitarios y 14,7% de los no comunitarios.

Gráfico 48. Variación interanual de la contratación femenina en las Illes Balears por grandes grupos de nacionalidad (2006-2008)

Fuente: elaboración propia a partir de datos del SOIB

Gráfico 49. Variación interanual de la contratación masculina en las Illes Balears por grandes grupos de nacionalidad (2006-2008)

Fuente: elaboración propia a partir de datos del SOIB

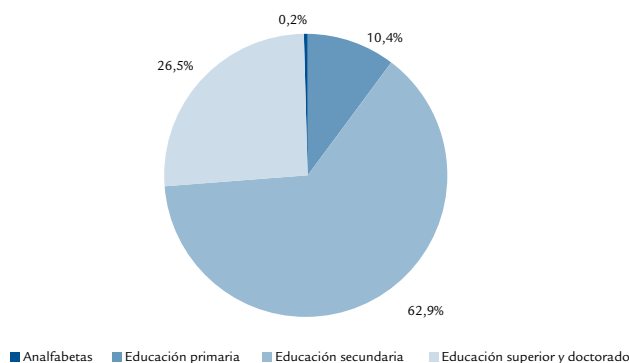
Para finalizar el estudio del perfil de las mujeres ocupadas en las Illes Balears se analiza su nivel de estudios. Las mujeres ocupadas isleñas presentan un nivel de estudios por debajo de la media española: mientras que en el conjunto del Estado el porcentaje de ocupadas con

estudios superiores y doctorado representa el 38,4% del total, en las islas solo suponen el 26,5% (11,9 p.p. por debajo). Además, esta situación no ha mejorado en los últimos años: el año 2005 el porcentaje de mujeres baleares con estudios superiores y doctorado

representaba el 27,6% del total (1,1 p.p. por encima del dato de 2008) y la diferencia con la media española era de 10,5 p.p. (1,4 p.p. por debajo de la diferencia actual). Pese a ello, superan en 7,6 p.p. a los hombres isleños con estudios superiores y doctorado (18,9% del total de hombres ocupados).

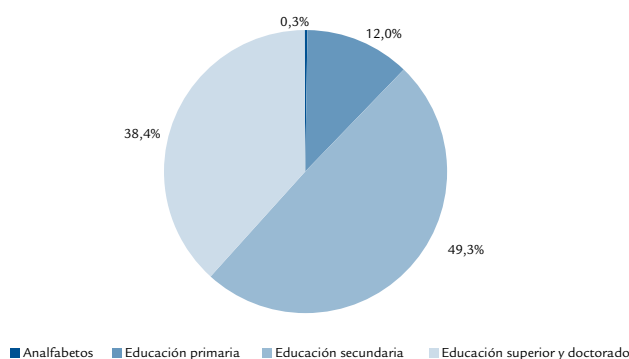
Respecto del año 2007 destaca el aumento del peso de ocupadas con Educación secundaria (2,3 p.p.), que alcanza el 62,9% (13,6 p.p. por encima de la media española y 3,3 p.p. por debajo de los hombres isleños). Gran parte de este aumento procede de la pérdida de peso de las mujeres con Educación primaria (1,9 p.p.).

Gráfico 50. Distribución de las mujeres ocupadas en las Illes Balears por nivel de estudios (2008)

Fuente: elaboración propia a partir de datos del INE (EPA)

Gráfico 51. Distribución de las mujeres ocupadas en España por nivel de estudios (2008)

Fuente: elaboración propia a partir de datos del INE (EPA)

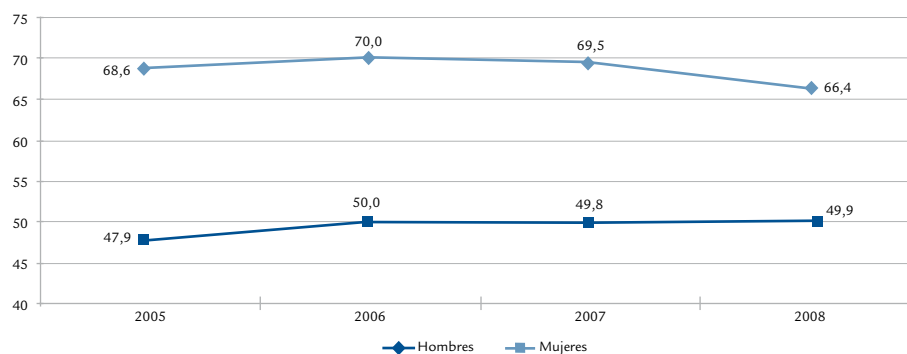
En resumen, las mujeres isleñas presentan un nivel de formación inferior al que tienen las mujeres en el conjunto del Estado, y eso influye en la cualificación de las ocupaciones que desarrollan.

4.4 EVOLUCIÓN DE LA TASA DE EMPLEO

El año 2008, la tasa media de empleo femenino balear ha sido del 49,9%, lo que supone un ligero aumento de 0,1 p.p. respecto de 2007. Esta tasa

es significativamente inferior a la masculina (66,4%). No obstante, la diferencia entre ambos sexos disminuye el año 2008 en 3.2 p.p.; este acercamiento no se ha producido por un aumento de la tasa femenina sino por una disminución de la tasa masculina. Efectivamente, si se analiza la evolución de un período más amplio, se observa que desde el año 2005 la tasa femenina acumula un crecimiento de 2,1 p.p. mientras que la masculina ha experimentado una disminución acumulada de 2,2 p.p.

Gráfico 52. Evolución de la tasa de empleo por sexo en las Illes Balears (2005-2008)

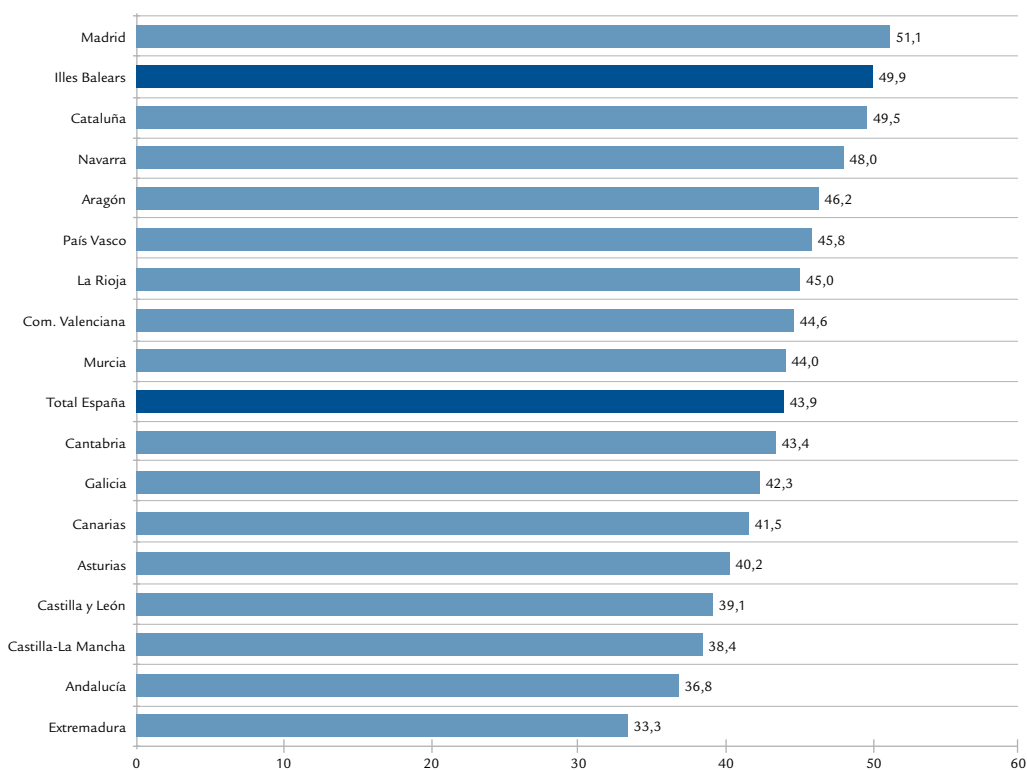

Fuente: elaboración propia a partir de datos del INE (EPA)

Si se compara con la media española, la tasa balear femenina se encuentra 6,1 p.p. por encima de ella, aunque la diferencia era superior en los años anteriores. La comparación por

comunidades autónomas vuelve a mostrar que las Illes Balears destacan por su elevada tasa de empleo femenino, solo superada por la Comunidad de Madrid.

Gráfico 53. Tasa de empleo femenina por comunidades autónomas (2008)

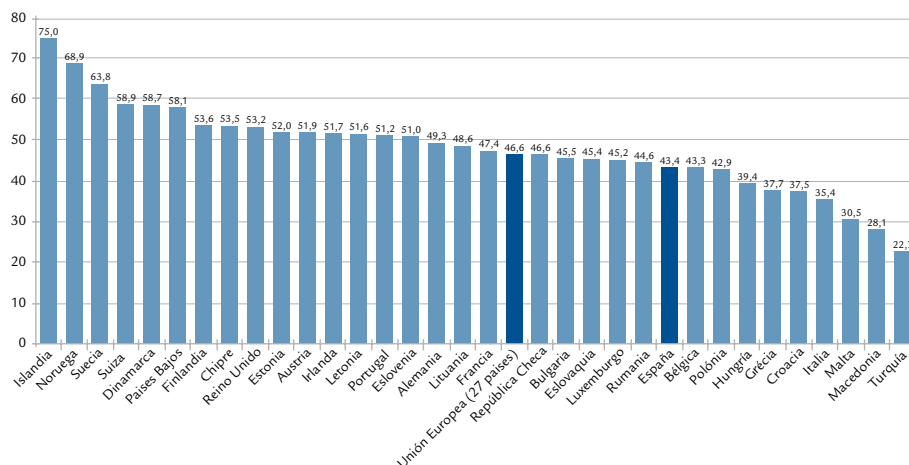

Fuente: elaboración propia a partir de datos del INE (EPA)

En Europa, la tasa española de empleo femenino se sitúa por debajo de la media de los países de la Unión Europea (46,6% de la UE frente al

43,4% de España), y muy lejos de los países que presentan las mayores tasas, como Islandia, que llega al 75%

Gráfico 54. Tasa de empleo femenino en Europa (2008)

Fuente: elaboración propia a partir de datos del Eurostat

Si se desagregan los datos por grupos de edades se observa que tanto los hombres como las mujeres de las islas presentan las mayores tasas en los tramos de 25-54 años (70,5% las mujeres y 85,4% los hombres) y las menores en los tramos de 16-19 años (12,5% las mujeres y 24,2% los hombres).

Respecto del año 2007, aunque la tasa total femenina casi no varía (0,1 p.p.), existen diferencias significativas entre las evoluciones de los diferentes tramos de edad. De esta manera, el grupo de 16-19 años pasa de tener una tasa del 20,9% el 2007 a una del 12,5% el 2008 (-8,4 p.p.). En cambio, los grupos de 20-24 años y de más a 55 años han experimentado un incremento de 1,1 p.p. y 1,8 p.p., respectivamente.

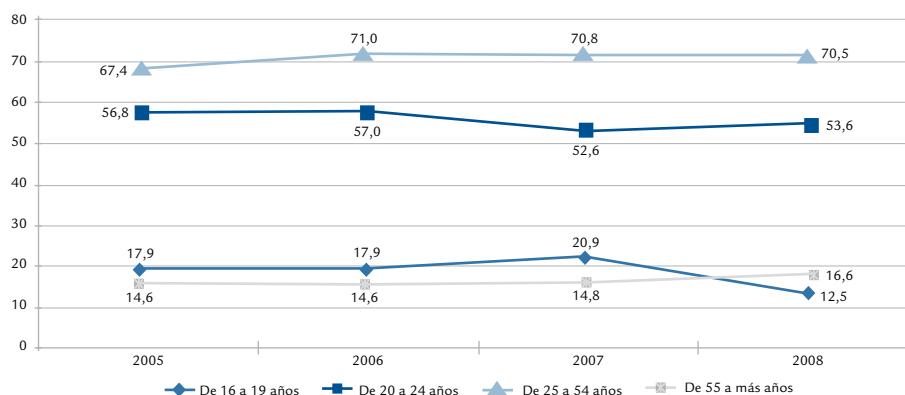
Si se analiza la evolución de los últimos cinco años se observa que la tasa femenina de empleo crece un 2,1% en las islas, pero los tramos más jóvenes, es decir, de 16-19 años y de 20-24 años, pierden, respectivamente, 5,4 p.p. y 3,2 p.p. Son los tramos superiores los que protagonizan el incremento; así, el grupo de 25-54 años sube en 3,1 p.p. y el de 55 y más años, en 1,9 p.p.

Finalmente, por lo que respecta a la tasa femenina de empleo por nacionalidades, las mujeres extranjeras continúan presentando tasas muy superiores a las nacionales (un 56,6% de mujeres extranjeras frente a un 48% de nacionales). No obstante, debe matizarse que son las extracomunitarias las que presentan tasas mayores (64,1%), ya que las tasas comunitarias están por debajo de las nacionales en 4,2 p.p.

Respecto de 2007, se produce un descenso de la tasa de empleo de las mujeres nacionales (-0,4 p.p.) mientras que la de las extranjeras sube en 1,4 p.p. Una vez más, las mujeres comunitarias tienen un comportamiento muy diferente a las extracomunitarias: mientras que las primeras bajan 9,2 p.p., las segundas suben 7,7 p.p.

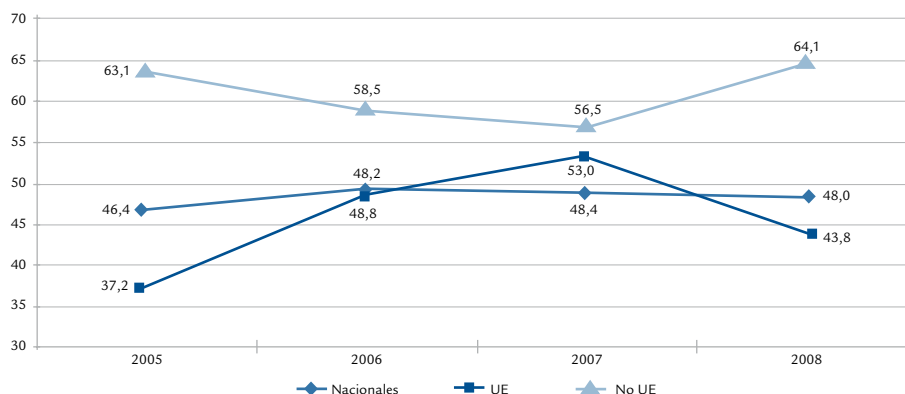
Desde el año 2005, todos los grupos de nacionalidades tienen comportamientos positivos: las mujeres nacionales aumentan su tasa en 1,6 p.p. y las extranjeras en 1,3. Pero si se analizan los datos en detalle, se observa que las comunitarias acumulan un crecimiento muy superior al de las extracomunitarias (6,7 p.p. frente a 1 p.p.)

Gráfico 55. Tasa de empleo femenina por grupos de edad en las Illes Balears (2005-2008)

Fuente: elaboración propia a partir de datos del INE (EPA)

Gráfico 56. Evolución de la tasa de empleo femenina por nacionalidad en las Illes Balears (2005-2008)

Fuente: elaboración propia a partir de datos del INE (EPA)

4.5 POBLACIÓN FEMENINA OCUPADA POR TIPO DE CONTRATO Y JORNADA, DURACIÓN DE LOS CONTRATOS Y TASA DE TEMPORALIDAD.

El año 2008 se registran 179.210 contratos a mujeres en las Illes Balears (un 47% del total de la contratación en las islas), un 85,1% son temporales (152.520 contratos), un 14,2% son indefinidos (25.386) y un 0,4% son formativos (690).

Ya se ha comentado anteriormente que con la crisis se ha roto la tendencia de crecimiento de

los últimos cuatro años para ambos sexos. Por lo que respecta a la población femenina isleña, la contratación ha caído un 9,5% respecto de 2007 (18.919 contratos menos), pero ha sido más intensa aún la pérdida de contratación masculina tanto en términos relativos (-16,4%) como en términos absolutos (39.779 contratos menos) a causa de una mayor concentración en el sector de la construcción, fuertemente golpeado por la crisis.

Los tipos de contratos con mayores pérdidas proporcionales son los formativos (-22,6% en el caso de las mujeres y -31,6% en el de los hombres). Estos ya habían experimentado un descenso

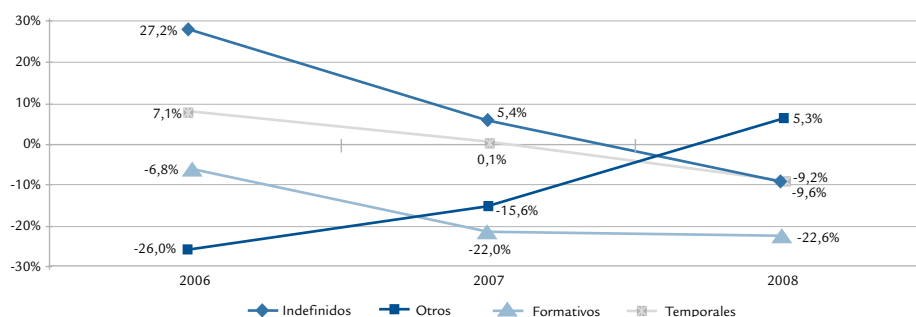
importante los años anteriores: desde 2005 los contratos formativos para mujeres acumulan una caída del 43,8%, similar a la experimentada por los hombres (-44,8%).

No obstante, es la contratación temporal la que más baja en términos absolutos: un 85,5% de la pérdida de la contratación femenina el año 2008 se explica por la caída de contratación temporal.

En el caso de los hombres, este porcentaje sube al 87,6%.

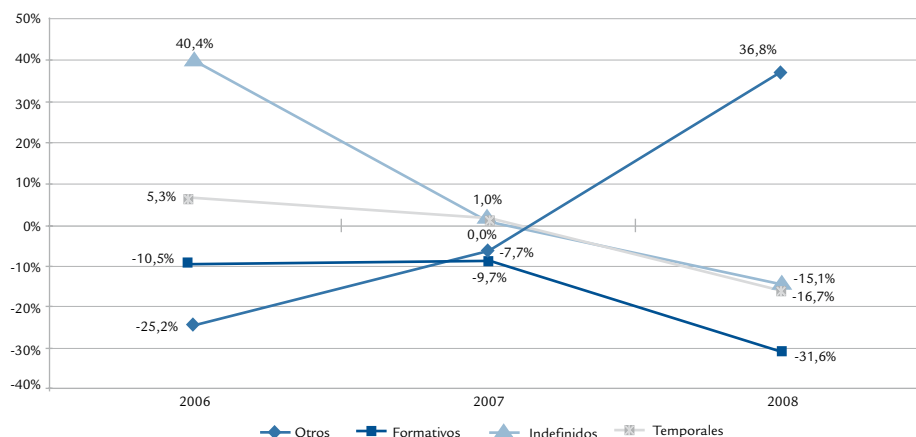
Por lo que respecta a la contratación femenina indefinida, aunque en 2008 sufre un descenso del 9,2%, acumula un crecimiento desde 2005 del 21,8%, por encima de la masculina, que acumula una tasa del 19,1%.

Gráfico 57. Evolución de la contratación femenina en las Illes Balears por tipo de contrato (2006-2008)

Fuente: elaboración propia a partir de datos del SOIB

Gráfico 58. Evolución de la contratación masculina en las Illes Balears por tipo de contrato (2006-2008)

Fuente: elaboración propia a partir de datos del SOIB

Si se desagregan los datos de contratación por jornada se observa que el tipo de contrato que tiene más peso entre las mujeres isleñas es el contrato temporal a jornada completa, que acumula el 57,8% de las contrataciones femeninas el año 2008. Este tipo de contrato también es el mayoritario entre los hombres, pero ellos tienen una concentración mucho más alta (71,7%, 14 p.p. más que las mujeres).

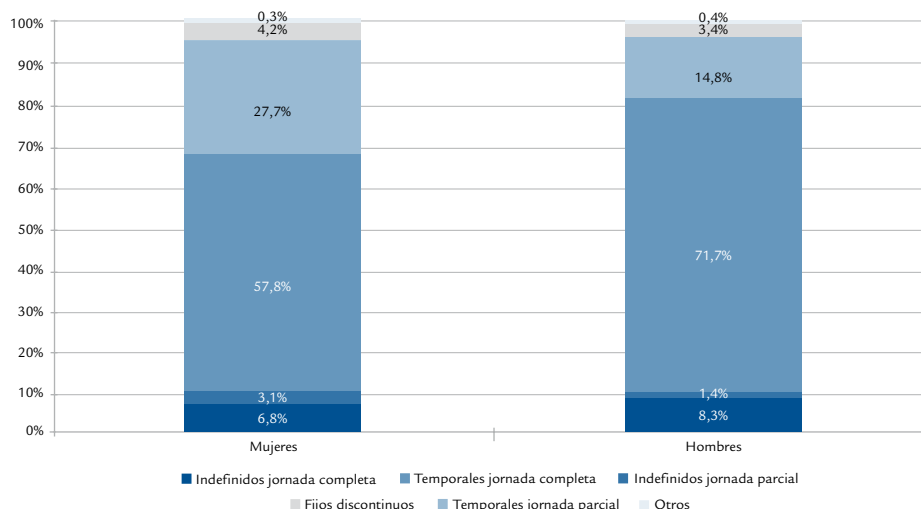
Sobresalen también entre la población femenina los contratos temporales a jornada parcial (27,7%), donde las mujeres están mucho más presentes que los hombres (14,8%, 12,9 p.p. menos que las mujeres).

Respecto del año 2007, disminuye tanto la contratación a jornada completa como la contratación a jornada parcial para ambos sexos.

Proporcionalmente, sin embargo, es más fuerte la caída de los contratos a jornada completa, razón por la que sube el peso de los contratos a jornada parcial:

el peso de los contratos indefinidos y temporales a jornada completa baja en 1,6 p.p. en el caso de las mujeres y cae aún más entre los hombres (3,2 p.p.)

Gráfico 59. Distribución de la contratación por tipo de contrato y jornada y sexo en las Illes Balears (2008)

Fuente: elaboración propia a partir de datos del SOIB

Por lo que respecta a la duración de los contratos, un 32,2% de los contratos femeninos registrados en las islas son de duración indeterminada, lo cual supone una diferencia de 11,5 p.p. si se compara

con los hombres baleares (43,8%). Aun así, debe decirse que el peso de la contratación indefinida de mujeres ha subido desde 2007 en 1,3 p.p. y 5,3 p.p. desde 2005.

Gráfico 60. Distribución de la contratación temporal femenina en las Illes Balears por duración (2008)

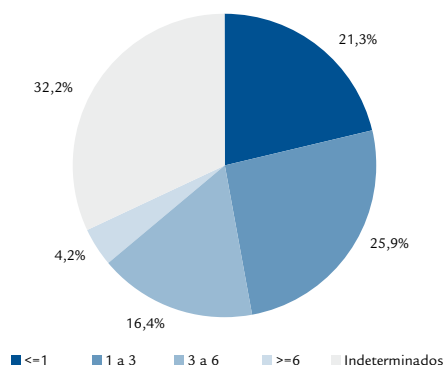
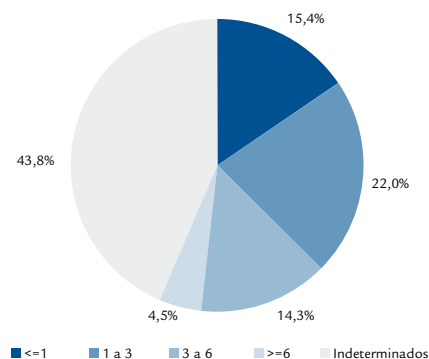

Gráfico 61. Distribución de la contratación temporal masculina en las Illes Balears por duración (2008)

Fuente: elaboración propia a partir de datos del SOIB

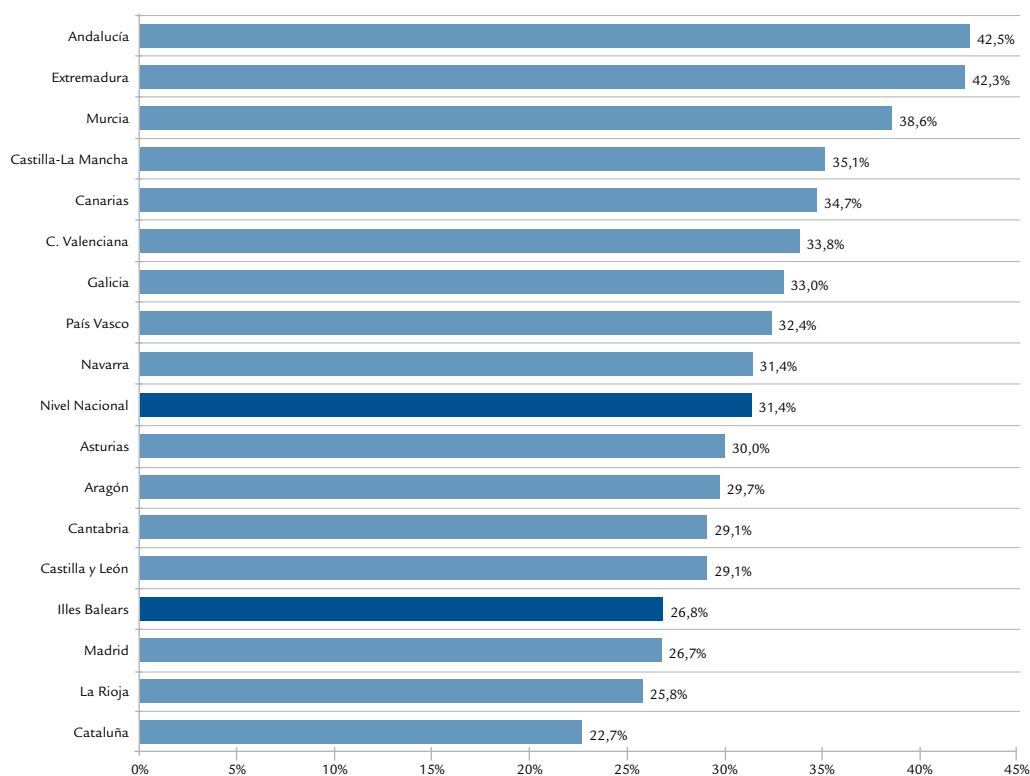
Por su parte, los contratos de duración determinada suponen el 67,8% de la contratación femenina: el 21,3% tiene una duración inferior o igual a un mes; un 25,9%, entre 1 y 3 meses; un 16,4%, entre 3 y 6 meses y un 4,2, mayor o igual a 6 meses. En comparación con los hombres, el año 2008 los contratos femeninos temporales han tenido una duración inferior: 5,8 p.p más en los contratos de menos de un mes y 3,8 p.p. más en los contratos de 1 a 3 meses.

Con respecto a 2007, como consecuencia de la crisis ha aumentado el peso de la contratación femenina de duración inferior a un mes en 1 p.p. y ha disminuido el peso de los contratos de

duración de entre 1 y 3 meses en 1,9 p.p. Aun así, si se analiza un período más amplio, se observa que desde el año 2005 ha caído el peso de la contratación temporal femenina (1,2 p.p. en los contratos de duración inferior a un mes, 1,8 p.p. en los de duración de uno a tres meses y 2,4 p.p. en los de tres a seis meses) y gana peso la contratación indefinida.

Para acabar, el año 2008 el *ranking* de la tasa de temporalidad femenina por comunidades autónomas muestra que las islas presentan una de las tasas más bajas (26,8%), solo superada por tres comunidades autónomas, y 4,6 p.p. por debajo de la media estatal.

Gráfico 62. *Ranking* tasa de temporalidad de las mujeres asalariadas en las Illes Balears (2008)

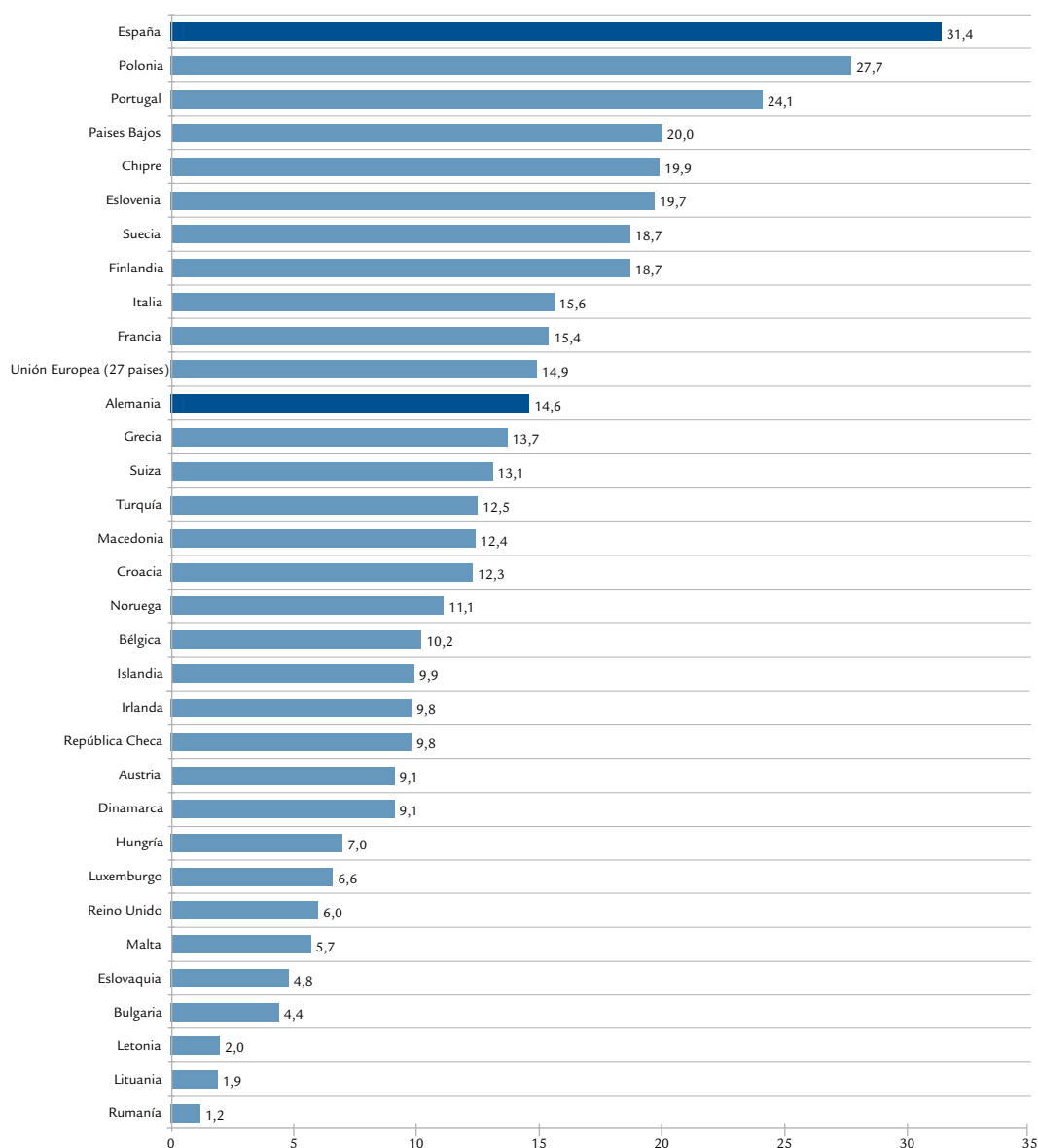

Fuente: elaboración propia a partir de los datos del INE (EPA)

En resumen, si se comparan con el resto del Estado Español, las Illes Balears tienen una posición ventajosa. Sin embargo, hay que destacar que en

comparación con el resto de países de la UE-27, España presenta la tasa de temporalidad más alta, y supera en 16,5 p.p. la tasa media de la UE.

Gráfico 63. Tasa de temporalidad de las mujeres asalariadas en Europa (4º trimestre 2008)

Fuente: elaboración propia a partir de los datos del Eurostat

Por lo que respecta a las diferencias de sexo, la tasa de temporalidad femenina se encuentra 3,3 p.p. por debajo de la masculina (30,1%). Esta diferencia es mayor que la que había el año 2007, porque la tasa masculina se ha mantenido constante mientras que la femenina se ha reducido en 0,7 p.p.

En síntesis, la crisis ha hecho caer la contratación femenina registrada en las Illes Balears, pero aún ha sido mayor la pérdida de contratación masculina

a causa de su mayor concentración en el sector de la construcción, gravemente afectado por la crisis. El tipo de contrato que más se ha reducido ha sido el temporal a jornada completa (68% de la pérdida total de contratación femenina). Esta caída de la contratación temporal por encima de la indefinida ha hecho que la tasa de temporalidad femenina haya mejorado respecto del año pasado. Como ya sucedía en años anteriores, la tasa de temporalidad femenina se sitúa entre

las más bajas de España, muy por debajo de la masculina; sin embargo, comparada con el resto

de países de la UE, España presenta una situación muy desventajosa.

Cuadro 24. Tasa de temporalidad de los asalariados por sexo en España y en las Illes Balears (2007-2008)

	2007		2008	
	Illes Balears	España	Illes Balears	España
Hombres	30,1	30,6	30,1	27,6
Mujeres	27,5	33,1	26,8	31,4

Fuente: elaboración propia a partir de los datos del INE (EPA)

4.6 LA ROTACIÓN LABORAL FEMENINA

El índice de rotación femenino, calculado como el cociente del número de contratos entre personas contratadas a lo largo del año, se ha situado el año 2008 en el 1,75, hecho que supone una mejora sensible de la temporalidad de la contratación respecto del año anterior, cuando se situaba en el 1,84. Esta disminución del índice

se produce porque mientras que el número de contratos respecto del año anterior baja un 9,5%, las personas contratadas disminuyen en un 4,9%.

Las mujeres presentan una rotación mayor que los hombres (1,75 frente al 1,63 de los hombres). Esta diferencia entre ambos sexos ha aumentado sensiblemente respecto de años anteriores, cuando la divergencia era inferior.

Cuadro 25. Índice de rotación en las Illes Balears por sexo (2005-2008)

	2005	2006	2007	2008
Hombres	1,77	1,81	1,83	1,63
Mujeres	1,81	1,84	1,84	1,75
Total	1,78	1,83	1,83	1,68

Fuente: elaboración propia a partir de datos del SOIB

En suma, la inestabilidad laboral femenina en las Illes Balears –calculada con el índice de rotación–

ha mejorado el año 2008, aunque se sitúa por encima del índice de rotación masculino

5 LA POBLACIÓN FEMENINA EN PARO

5.1 POBLACIÓN FEMENINA DEMANDANTE DE EMPLEO

En el análisis de los datos de paro femenino resulta interesante en primer lugar dar una visión de las mujeres demandantes de empleo, colectivo en el que se incluyen los parados registrados.

Así, según los datos del Servicio de Empleo de las Illes Balears (SOIB), el número de mujeres demandantes de empleo asciende el 2008 a 38.570. Con esta cifra las mujeres representan el 51,3% del total de demandantes de las Illes Balears para este período. Respecto de los años anteriores, el 2008 se ha registrado un fuerte descenso de esta proporción, pues los tres años anteriores suponían alrededor del 56%. La causa de esta reducción es que se ha producido un incremento mayor de demandantes de empleo masculinos (10.356 más respecto de 2007, lo que en términos relativos supone un 39,4%) que de demandantes femeninos (5.011 más, que suponen una tasa de variación positiva del 14,9%). Este mayor incremento en el colectivo masculino también puede observarse respecto de los datos de 2005, año a partir del cual las mujeres demandantes han registrado una variación positiva del 18,2% frente al 44,3% de los hombres demandantes.

El número total de demandantes se puede desagregar en los demandantes ocupados, que para el colectivo femenino, con una cifra de 13.358 personas, representan el 34,6%; y en los DENO³, que alcanzan un valor de 24.224 personas, un 68,2% del total de demandantes. Estos últimos se dividen a su vez entre los parados registrados, que suponen un 97,8% de los DENO, y el resto, otros no ocupados. Además de estos dos grandes grupos, también se presentan las demandantes que tienen una disponibilidad

limitada o demandan una ocupación especial, que el 2008 apenas suponen el 2,6%.

Si se compara esta distribución de las demandantes femeninas con la que muestran los hombres destaca el mayor peso que registran los DENO dentro del colectivo masculino (el 70,1% frente al 62,8% a las mujeres) en detrimento de los demandantes ocupados (un 26,4% del total de hombres demandantes de empleo).

Respecto de 2007 todos los grupos de demandantes han registrado una variación positiva. En este sentido, el mayor incremento entre las mujeres demandantes se ha dado en los parados registrados (3.328 mujeres, lo cual supone una variación positiva del 16,3%). Entre los demandantes masculinos, que muestran incrementos más acentuados en todos los grupos, se alcanza igualmente el mayor aumento en los de parados registrados (8.540 parados registrados demandantes de ocupación más que el 2007, un incremento del 50,6%).

Con relación al total de demandantes se puede observar en 2008 un mayor peso de las mujeres en los demandantes ocupados (60,8% en los fijos discontinuos y 52,9% entre los otros demandantes ocupados), frente a la situación inversa en los DENO, donde los hombres representan el 51,5%. Esta situación es una característica propia de 2008, ya que en los años anteriores las mujeres mostraban una mayor presencia en todos los grupos de demandantes, excepto en los que tienen disponibilidad limitada o demandan una ocupación específica (en el que en todos los períodos analizados los hombres tienen un mayor peso). Así, puede verse como la crisis económica ha afectado más a los hombres, que tienen una mayor intensidad de empleo en el sector que se ha visto más castigado por la crisis económica, la construcción.

³ Demandantes no ocupados según la terminología del Ministerio de Trabajo e Inmigración, incluye las categorías de parados registrados y otros no ocupados (demandantes en jornada menor a 20 horas, demandantes estudiantes, demandantes de servicios previos a la ocupación). La categoría "otros no ocupados" incluye las personas demandantes de empleo que se consideran paradas en la Encuesta de Población Activa (EPA).

Cuadro 26. Evolución de los demandantes de empleo según el colectivo, por sexo.

TOTAL		OCUPADOS		Disp. limitada / Piden Ocup. Espec.	DENOS		
		Fijos dicontinuos	Otros		Total	Otros no ocupados	Paro registrado
Mujeres							
2005	32.618	6.496	3.427	908	21.787	726	21.062
2006	32.549	7.380	3.829	741	20.599	474	20.125
2007	33.560	7.935	4.111	765	20.749	393	20.356
2008	38.570	9.059	4.299	989	24.224	540	23.684
Hombres							
2005	25.409	3.835	2.941	1.048	17.585	307	17.278
2006	24.823	4.485	3.241	936	16.161	153	16.009
2007	26.314	4.855	3.483	954	17.022	135	16.888
2008	36.670	5.839	3.828	1.294	25.709	281	25.428

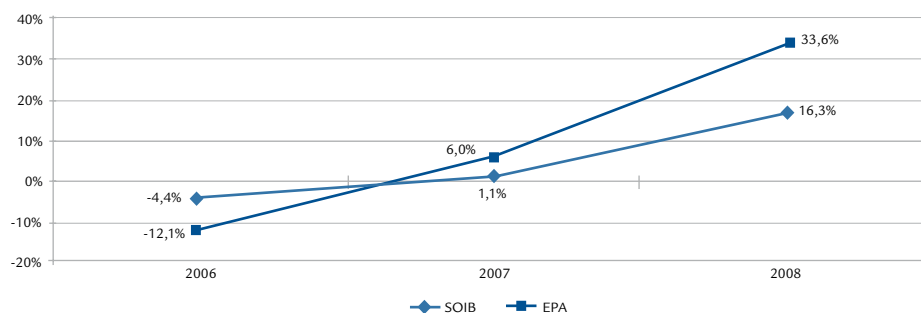
Fuente: elaboración propia a partir de los datos del SOIB.

5.2 EVOLUCIÓN DE LA POBLACIÓN FEMENINA EN PARO

De la comparación de las dos fuentes de datos disponibles para analizar la población en paro, los registros de paro procedentes del SOIB y la población en paro según la EPA (INE), se puede observar como las dos series referentes al colectivo femenino presentan el 2008 una tasa de variación positiva con relación a 2007. El paro registrado femenino según el SOIB se sitúa el 2008 en 23.684 mujeres (supone un incremento del 16,3%) y las mujeres en paro según la EPA ascienden a 26.525 (33,6% más que el año anterior). Asimismo, en

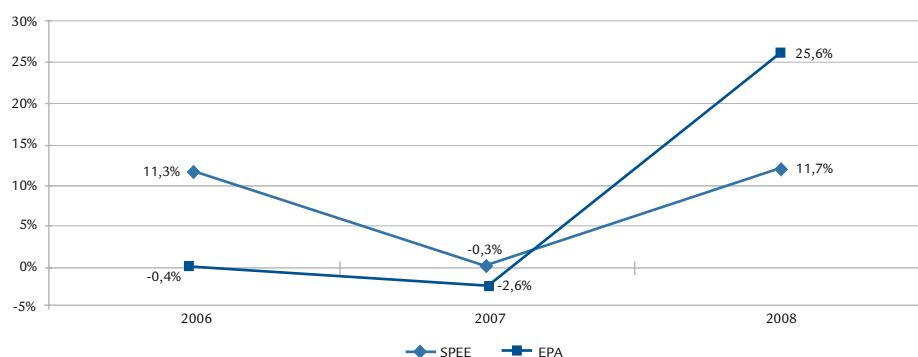
las dos series puede verse como el incremento de los datos del paro se inició el 2007 con unas tasas de crecimiento más acentuadas en los datos de la EPA, que aunque en el 2006 tuvo un menor volumen de parados, se posiciona el 2008 por encima de los datos del SOIB (con una diferencia de 2.841 parados). Así, se puede observar como la serie procedente de la EPA presenta un comportamiento cíclico más pronunciado que la del SOIB. Este patrón existente entre las dos series referidas a las mujeres en paro también se da en el total de parados, nivel en el que la diferencia entre ellas asciende el 2008 a 8.664 personas en paro, de las que un 32,8% son mujeres.

Gráfico 64. Evolución comparativa de las tasas de variación interanual del paro registrado (SOIB) y de la población en paro según la EPA de las mujeres en las Illes Balears

Fuente: elaboración propia a partir de los datos de la EPA (INE) y del SOIB.

Gráfico 65. Evolución comparativa de las tasas de variación interanual del paro registrado (SOIB) y de la población en paro según la EPA de las mujeres a nivel nacional.

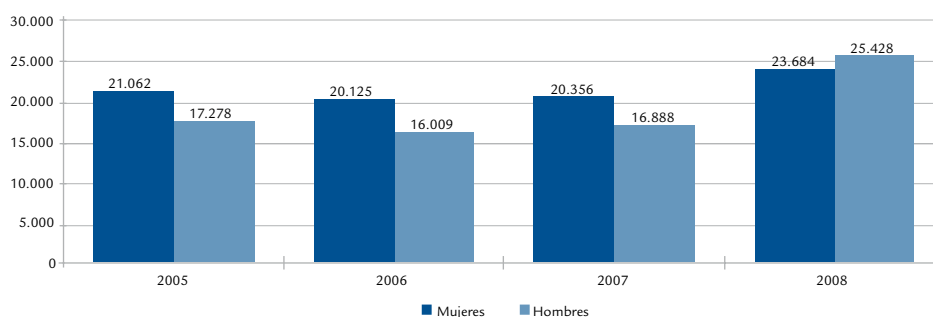
Fuente: elaboración propia a partir de los datos de la EPA (INE) y del SOIB.

En el gráfico 64 se pueden observar las tasas de variación interanuales de las dos series comentadas antes, que registran valores positivos ya el 2007 (1,1% y 6% el SOIB y la EPA, respectivamente). A nivel nacional, igual que en las Illes Balears, tanto los datos de paro registrado del SPEE (Servicio Público de Empleo Estatal) como los datos de la EPA muestran el 2008 un fuerte crecimiento de las cifras de paro para el colectivo femenino (11,7% y 25,6%, respectivamente) aunque no tan acentuadas como en las Illes Balears.

Para el conjunto de la población el número de personas en paro, según los datos del SOIB, asciende el 2008 a 49.111, hecho que supone un incremento del 31,9% respecto de 2007 (un 50,6% en el caso de los hombres y un 16,3% para las mujeres). El aumento del número de personas en paro se empezó a dar en 2007, aunque en este período la tasa de variación registraba valores más bajos, tanto para los hombres (5,5%) como

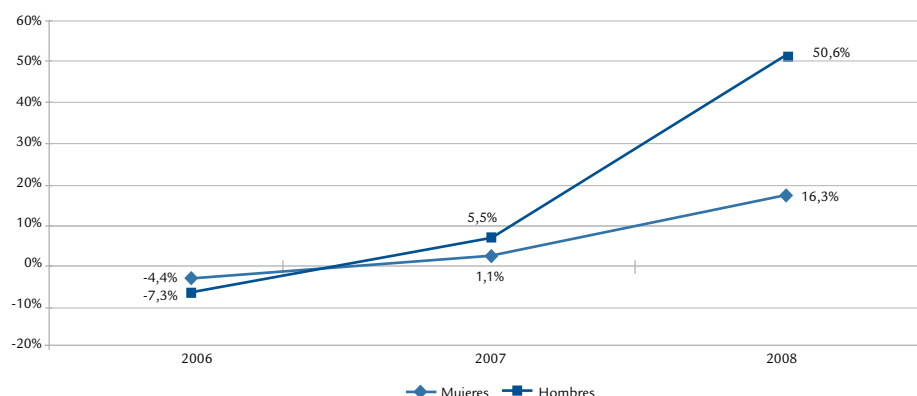
para las mujeres (1,1%). Estos hechos nos vuelven a mostrar que son los hombres los que han sufrido más gravemente los efectos de la crisis económica. Como consecuencia del peor comportamiento de los datos de paro de los hombres frente a la evolución de las cifras registradas por el colectivo femenino, se puede observar que el peso de la población en paro femenino sobre el total de parados ha registrado descensos los dos últimos períodos, y se acentúa el año 2008. Así, la proporción de mujeres sobre el total de parados en las Illes Balears el 2008 se sitúa en un 48,2%, 6,4 puntos porcentuales menos que el 2007, año en el que ya se había reducido en 1 p.p. respecto de 2006. A nivel nacional, donde se registra un peso de las mujeres en paro sobre el total por encima de la cifra en las Illes Balears en todos los períodos analizados, también se observa un descenso desde el año 2006 similar al de las islas (pasan de un valor del 61,4% el 2006 al 54,8% el 2008, 6,5 puntos porcentuales menos).

Gráfico 66. Evolución del paro registrado por sexo en las Illes Balears (2005-2008)

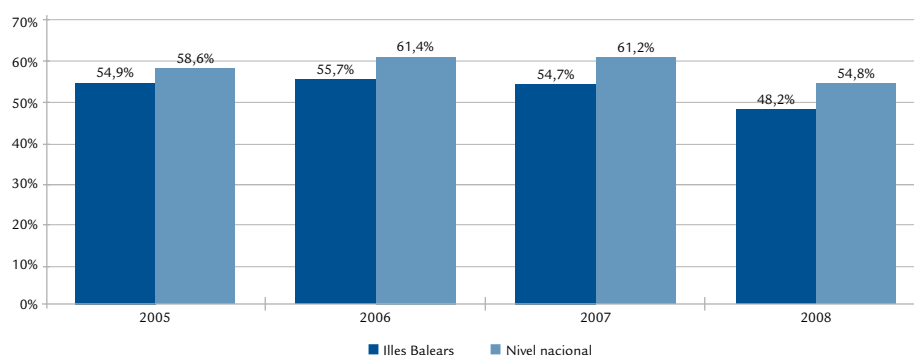
Fuente: elaboración propia a partir de los datos del SOIB

Gráfico 67. Evolución de la tasa de variación interanual de la población en paro femenina y total en las Illes Balears

Fuente: elaboración propia a partir de los datos del SOIB.

Gráfico 68. Evolución del peso de la población en paro femenino sobre la total en las Illes Balears y España (2005-2008)

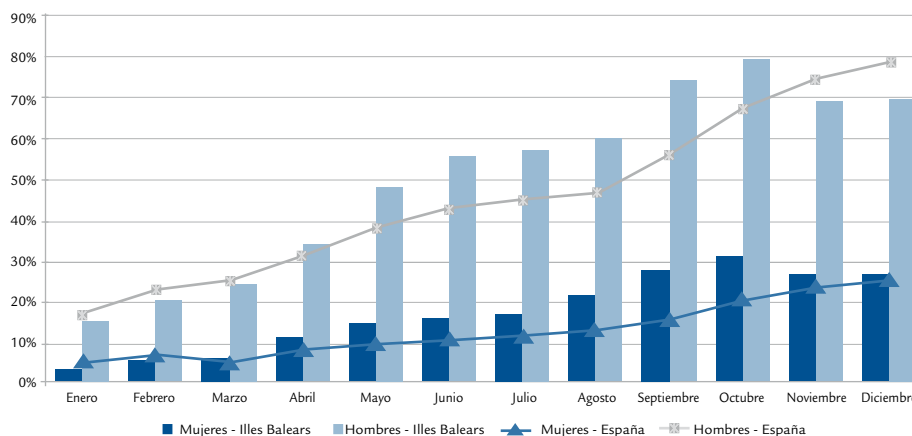

Fuente: elaboración propia a partir de los datos del SOIB.

En el gráfico 69 se presenta la evolución mensual del paro durante el 2008; tanto en las Illes Balears como a nivel nacional, y para ambos sexos, todos los meses de 2008 registran una creciente tasa de variación interanual positiva. Entre los dos sexos destaca la elevada tasa de variación del paro masculino frente al femenino, diferencia que se va acentuando a lo largo de 2008 y que llega al punto más álgido el mes de octubre (47,4 puntos porcentuales frente de los 11,7 del mes de enero) a causa de un crecimiento más acentuado en los valores del colectivo masculino que en los del femenino. Los dos últimos meses del año se modera ligeramente el crecimiento en los dos sexos en las Illes Balears.

A nivel nacional las mujeres presentan unas tasas de variación interanuales de paro por debajo de las de las Illes Balears, excepto los meses de enero y febrero. Por otra parte, cabe observar que durante los meses de septiembre y octubre la diferencia se acentúa a causa del final de la temporada turística en las islas y de una intensificación del crecimiento del paro femenino de esta región. Como en las islas, se puede observar a lo largo del año una tendencia creciente de los valores de las tasas de variación para ambos sexos, pero sin que se registre una moderación los últimos meses como en las Illes Balears. Así, la mayor diferencia entre sexos a nivel nacional se da el mes de diciembre y alcanza un valor de 53,4 puntos porcentuales.

Gráfico 69. Evolución de la tasa de variación interanual del paro registrado por sexo en las Illes Balears y en España

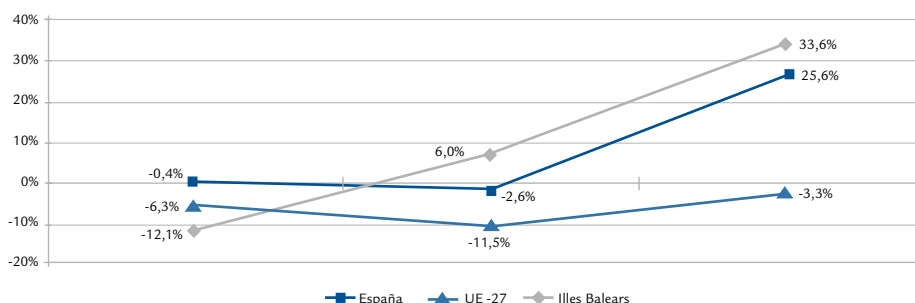

Fuente: elaboración propia a partir de los datos del SOIB.

Para acabar con este apartado se presenta una comparación de las tasas de variación interanuales de las cifras de paro femenino en las Illes Balears, España y la UE-27, según los datos la Encuesta de Población Activa (EPA) del INE y la Labour Force Survey (LFS) del Eurostat. Así, se puede observar en el gráfico 70 como las Illes Balears, aunque presentaron el 2006 una reducción de las cifras de paro femenino superior a las nacionales y de la UE-

27, el 2007 ya presentan una variación positiva, mientras las otras dos regiones siguen con descensos. Llegado el 2008, las Illes Balears registran un incremento del paro femenino superior al 30%, frente al 25,6% a nivel español y de una variación negativa en el conjunto de la UE-27. Con estas cifras se puede observar como las mujeres de las Illes Balears han sufrido más gravemente los efectos de la crisis económica que las del conjunto del Estado y de la UE-27.

Gráfico 70. Evolución de la población en paro en las Illes Balears, España y UE-27.

Fuente: elaboración propia a partir de los datos de la EPA (INE) y la LFS (Eurostat).

5.3 ANÁLISIS POR ISLAS

De las 23.684 mujeres en paro de las Illes Balears el 2008, un 79,4% se concentra en la Isla de Mallorca, un 8% en Menorca, un 12,1% en Ibiza y el 0,5% restante en Formentera. Respecto de años anteriores, Mallorca ha registrado un incremento de la proporción de

mujeres en paro (78,1% el 2005) frente al descenso registrado en Ibiza (13,3% en 2005).

Con relación al colectivo masculino, las mujeres muestran un volumen de paro menor que el de los hombres en todas las islas. Así, el peso de los hombres va desde el 51% en Menorca al 58,9% en

Formentera. Esta situación es una característica propia de 2008, a causa de un mayor incremento en los datos de paro de los hombres, porque los años

anteriores se daba la situación inversa, es decir, el número de hombres parados era superior al de las mujeres.

Cuadro 27. Evolución del paro en las Illes Balears por sexos e islas (2005-2008).

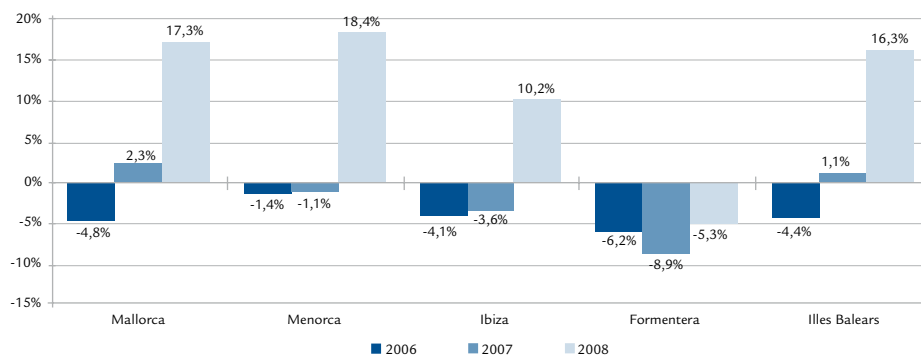
		Mallorca	Menorca	Ibiza	Formentera	Total
2005	Hombres	13.607	1.197	2.354	121	17.279
	Mujeres	16.455	1.643	2.805	159	21.061
	Total	30.061	2.840	5.159	280	38.340
2006	Hombres	12.481	1.202	2.195	130	16.009
	Mujeres	15.668	1.619	2.689	149	20.125
	Total	28.149	2.821	4.884	280	36.134
2007	Hombres	13.063	1.313	2.371	140	16.888
	Mujeres	16.027	1.601	2.592	136	20.356
	Total	29.091	2.914	4.963	276	37.243
2008	Hombres	19.798	1.975	3.470	185	25.428
	Mujeres	18.803	1.894	2.857	129	23.684
	Total	38.601	3.869	6.327	314	49.111

Fuente: elaboración propia a partir de los datos del SOIB.

Respecto de 2007 todas las islas (excepto Formentera) registran un incremento en las cifras de paro femenino, más pronunciado en Menorca (18,4%) y menos en Ibiza (10,2%). Por el contrario, Formentera presenta un descenso de los datos de paro de las mujeres en todos los períodos analizados. Por otra parte, Mallorca es

la única isla que inicia el cambio de tendencia el 2007 (con una tasa de variación positiva del 2,3%) frente a los decrementos del resto de islas, aunque el peso de Mallorca en el total de las Illes Balears hace que en conjunto se registre un inicio de los incrementos de los valores de paro femenino el 2007.

Gráfico 71. Evolución de la tasa de variación interanual del paro femenino por islas.

Fuente: elaboración propia a partir de los datos del SOIB.

5.4 PARO FEMENINO SEGÚN LA ACTIVIDAD ECONÓMICA

De la distribución por sectores de actividad destaca que 21.386 mujeres en paro de las Illes Balears el 2008 se concentran en el sector servicios (un 90,3% del total), a causa de la terciarización de la economía de las islas y de la especialización de las mujeres en este sector. Así, el resto de sectores presentan un peso residual (3,5% industria, 2,8% construcción y 0,5% agricultura y pesca). Los parados que no habían trabajado nunca representan el 2,9% del

total de parados el 2008 en las Illes Balears.

Si se comparan estos datos con la distribución de los parados de sexo masculino puede verse un menor peso de estos en el sector servicios (53,4%, 13.570 hombres) que se ve compensado por un mayor número de parados hombres en el sector de la construcción (9.626 frente a 654 mujeres; cerca de 15 veces más). Por otra parte, en el sector de la industria está presente un 5,2% de los hombres parados y en el de agricultura y pesca un 1,4%. Los parados que no tienen ocupación anterior presentan un peso similar al de las mujeres (2,2%).

Gráfico 72. Distribución de la población en paro femenino según el sector económico en las Illes Balears. 2008.

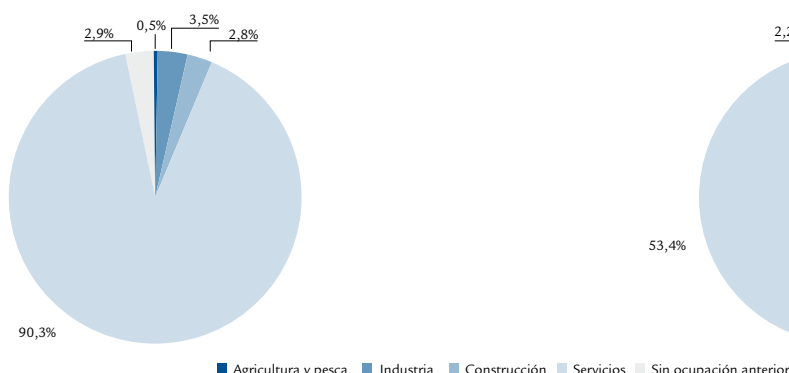
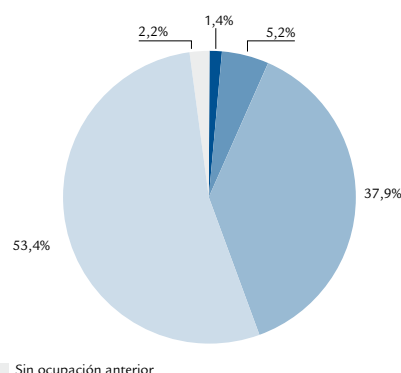

Gráfico 73. Distribución de la población en paro masculino según el sector económico en las Illes Balears. 2008.

Fuente: elaboración propia a partir de los datos del SOIB.

Respecto de 2007, todos los sectores económicos registran un incremento en el número de parados en los dos sexos, aunque los hombres presentan unas tasas de variación positivas más elevadas respecto a las de las mujeres. Así, por ejemplo, frente al incremento del 15,5% del paro femenino, en el sector servicios los hombres registran una tasa de crecimiento del 31,3%. En el sector de la construcción puede observarse un crecimiento para el colectivo femenino del 31,4% frente al 86,1% para el masculino. Igualmente, los parados que no tienen ocupación anterior también se han incrementado más el 2008 entre los hombres (el 129,1% frente al 41,8% entre las mujeres). Asimismo, respecto de 2005, mientras que los hombres parados ven incrementar su número en todos los sectores, el paro femenino registra un descenso en la industria

(-16,5%) y en el número de desempleados que no tienen ocupación anterior (-7,6%).

A un nivel más detallado, con el análisis de las actividades económicas que han sufrido un mayor incremento en su número de parados, puede verse que el primer lugar en el colectivo femenino está ocupado por las otras actividades empresariales con un aumento respecto de 2007 de 925 mujeres en paro. En segundo y tercer lugar se encuentran la hostelería y el comercio al por menor (con un incremento de 712 y 462 respectivamente). El resto de sectores presentan incrementos menores, siendo mayoritariamente actividades económicas relacionadas con el sector servicios. En términos relativos, las actividades que presentan un mayor incremento son: correos y telecomunicaciones

(53,6%); construcción (31,4%) y actividades recreativas, culturales y deportivas (28,1%).

En el colectivo masculino, la construcción presenta

el mayor incremento absoluto (4.452 personas) y relativo (86,1%) respecto de 2007. El resto de posiciones de este *ranking* están ocupadas por actividades económicas del sector servicios.

Cuadro 28. Evolución del paro registrado en las diez actividades económicas con un mayor aumento interanual el 2008 por sexo en las Illes Balears.

	2006	2007	2008	Var. absoluta 07-08	Var. % 07-08
Mujeres					
Otras actividades empresariales	3.931	4.530	5.455	925	20,4%
Hostelería	6.025	5.774	6.485	712	12,3%
Comercio al detalle, excep. de vehículos de motor	3.164	3.205	3.667	462	14,4%
Construcción	501	497	654	156	31,4%
Actividades sanitarias y veterinarias, servicio social	712	696	825	129	18,5%
Actividades recreativas, culturales y deportivas	360	387	496	109	28,1%
Educación	374	407	499	92	22,6%
Comercio al por mayors e intermediarios del comercio	515	520	607	88	16,9%
Actividades inmobiliarias	332	354	437	83	23,5%
Correos y telecomunicaciones	136	135	207	72	53,6%
Hombres					
Construcción	4.433	5.174	9.626	4.452	86,1%
Otras actividades empresariales	2.543	3.036	3.944	908	29,9%
Hostelería	3.349	3.078	3.837	759	24,6%
Comercio al detalle, excep. de vehículos de motor	882	871	1.156	284	32,6%
Comercio al por mayor e intermediarios del comercio	537	520	786	266	51,1%
Transporte terrestre - transporte por tuberías	320	323	505	183	56,5%
Venta, mantenimiento y reparación de vehículos de motor	270	238	398	160	67,3%
Agricultura, ganadería, caza	146	167	293	126	75,4%
Fabricación de productos metálicos	105	120	221	102	85,0%
Administración pública, defensa y seguridad social obligatoria	247	278	372	93	33,6%

Fuente: elaboración propia a partir de los datos del SOIB.

5.5 PERFIL DE LA POBLACIÓN FEMENINA EN PARO

En cuanto a la distribución del paro por grupos de edad puede verse (cuadro 29) como los hombres de las Illes Balears registran un mayor número de parados en todos los grupos de edad, excepto los comprendidos entre 50 y 60 años, que se ven ligeramente superados por las mujeres. El grupo de 30 a 34 años concentra un mayor número de parados tanto del colectivo femenino como del masculino (3.847 y 3.945

personas, respectivamente), que representan un 16,2% y un 15,5% del total de cada sexo, también respectivamente. Por grandes grupos de edad, se observa una mayor presencia de jóvenes menores de 30 años entre el colectivo masculino (el 30,8% frente al 28,7% de las mujeres), mientras que en el grupo de 30 a 44 años predomina entre el colectivo femenino (el 41,2% frente al 39,5% entre los hombres).

Respecto de 2007, las mujeres han visto incrementar el paro en todos los grupos de edad, aunque de

manera más pronunciada entre las de 45 y más años (17,4%). Por otra parte, los hombres registran el 2008 tasas de crecimiento interanuales positivas superiores a las de las mujeres en todas las edades, con una mayor diferencia en el grupo de 40 a 44 años (de 47,5 p.p.: 15,4% de las mujeres frente al 62,9% de los hombres). Además, a diferencia de las mujeres, los hombres que más han visto crecer el paro el 2008 han sido los de entre 30 y

44 años (60,5%) y los jóvenes menores de 30 años (50,3%). Respecto de 2005 en el grupo de mayores de 59 años es donde se ha incrementado más el paro femenino (48,1%) mientras en el de 16 a 19 años se ha mantenido prácticamente constante (0,3%). Entre los hombres el mayor incremento lo han sufrido los comprendidos entre 35 y 39 años (68,8%), mientras que los de 55 a 59 años no se han visto tan perjudicados (12,3%).

Cuadro 29. Evolución de los parados por grupos de edades y sexo en las Illes Balears y España, 2005-2008

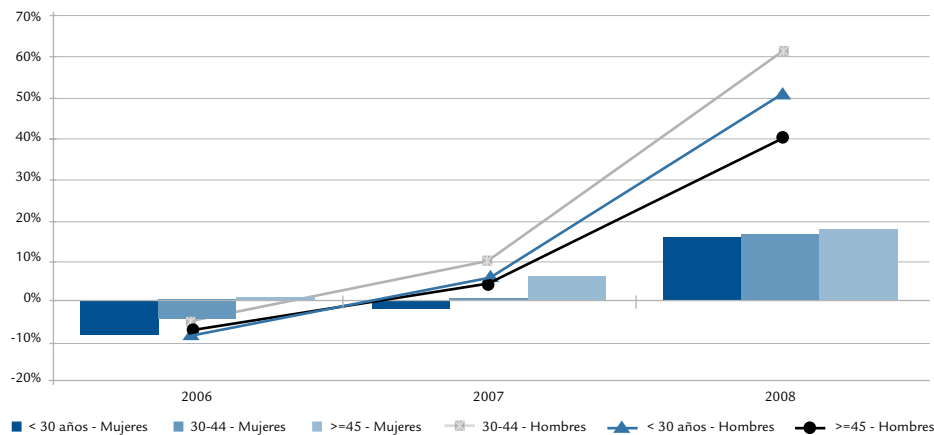
	Mujeres				Hombres			
	2005	2006	2007	2008	2005	2006	2007	2008
Illes Balears								
16-19	933	879	837	935	885	800	825	1.202
20-24	2.306	2.085	2.006	2.364	1.954	1.788	1.895	2.871
25-29	3.344	3.060	3.051	3.504	2.652	2.408	2.496	3.769
30-34	3.510	3.353	3.362	3.847	2.471	2.321	2.490	3.945
35-39	2.972	2.831	2.819	3.353	2.005	1.865	2.103	3.385
40-44	2.315	2.196	2.223	2.566	1.657	1.567	1.660	2.705
45-49	1.787	1.717	1.773	2.109	1.384	1.280	1.353	2.223
50-54	1.546	1.543	1.598	1.881	1.358	1.206	1.224	1.855
55-59	1.448	1.470	1.571	1.792	1.573	1.394	1.376	1.766
Majors 59	899	991	1.117	1.332	1.339	1.379	1.465	1.707
Total Parados	21.061	20.125	20.356	23.684	17.278	16.009	16.888	25.428
España								
16-19	--	37.159	34.308	35.448	--	40.178	37.875	49.536
20-24	--	98.878	89.770	100.771	--	79.351	76.627	118.892
25-29	--	166.282	153.090	170.714	--	109.056	105.970	159.888
30-34	--	188.271	182.353	204.020	--	100.401	102.153	161.096
35-39	--	176.317	174.304	195.488	--	90.224	91.853	142.807
40-44	--	152.950	153.217	173.007	--	80.619	83.131	128.088
45-49	--	139.430	142.190	157.709	--	70.381	73.040	109.542
50-54	--	120.883	128.148	143.669	--	67.037	67.886	95.751
55-59	--	108.284	117.979	129.149	--	80.828	80.995	96.895
Majors 59	--	62.776	71.827	83.021	--	70.111	72.288	84.452
Total Parados	--	1.251.229	1.247.185	1.392.996	--	788.185	791.819	1.146.945

Fuente: elaboración propia a partir de los datos del SOIB y MTIN.

A nivel nacional, el grupo de edad que concentra un mayor número de parados el 2008 es también el de 30 a 34 años, que representa un 14,6% y un 14% del colectivo femenino y del masculino, respectivamente. Por otra parte, y a diferencia de las islas, excepto los dos grupos más jóvenes y los mayores de 59 años, las mujeres muestran

un volumen de parados mayor que el de los hombres. Respecto del 2007 todos los grupos de edad han aumentado su número de parados en los dos sexos con la misma diferencia que en las Illes Balears, y son las mujeres mayores de 59 años (15,6%) y los hombres de 30 a 34 años (57,7%) los que presentan un mayor crecimiento.

Gráfico 74. Evolución del paro por grupos de edad y sexo en las Illes Balears.

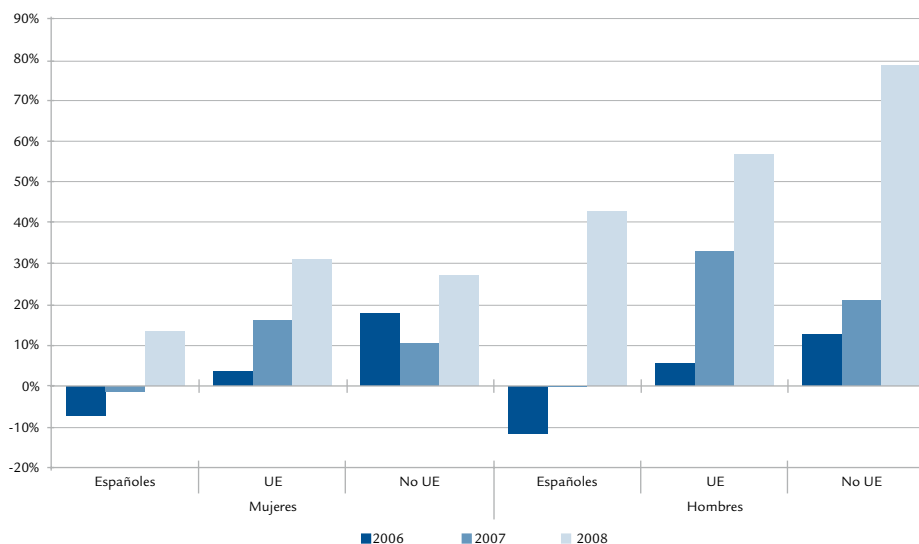

Fuente: elaboración propia a partir de los datos del SOIB.

Por nacionalidad, hay que destacar que el 2008 las mujeres extranjeras en paro ascienden a 5.083 (un 21,5% del total de mujeres en paro), de las que un 41,2% procede de la UE-27 y el 58,8% restante de países de fuera de la UE. En el colectivo masculino se contabilizan 7.800 parados extranjeros, lo que representa un 30,7% del total de hombres parados. A diferencia de las mujeres, entre los hombres extranjeros parados los que proceden de fuera de la UE-27 suman un 74,3%, 16,2 puntos porcentuales más que entre las mujeres.

El 2008 ha supuesto un incremento de los parados, tanto españoles como extranjeros, en ambos sexos respecto de 2007, aunque se vuelven a observar tasas de crecimiento superiores en los hombres que entre las mujeres (13,4% y 42,7% las mujeres y hombres españoles, respectivamente; y 28,6% y 72,1% los extranjeros, también respectivamente). Por otra parte, mientras que este es el primer año que los españoles parados ven incrementar su valor, los extranjeros ya registraban tasas de crecimiento positivas en los dos sexos los dos periodos anteriores, aunque con valores

Gráfico 75. Evolución de la tasa de variación de los parados en las Illes Balears por grandes grupos de nacionalidad.

Fuente: elaboración propia a partir de los datos del SOIB.

menores. Dentro las mujeres extranjeras, presentan un aumento similar las que provienen de la UE (30,9%) y las de fuera de la UE (27%). En el colectivo masculino, en cambio, los extracomunitarios registran un incremento mucho más acentuado: 78,2% frente a

un 56,7% de los de la UE. Así, el porcentaje de mujeres extranjeras en paro dentro del colectivo femenino ha pasado de representar un 14,9% del total el 2005 al 21,5% el 2008; y de un 19,2% al 30,7% entre los hombres.

Cuadro 30. Evolución del paro por sexo y grandes grupos de nacionalidad en las Illes Balears (2008)

		Espanoles	Extranjeros	UE	No UE	Total
Mujeres	2005	17.918	3.144	1.354	1.789	21.062
	2006	16.617	3.508	1.402	2.106	20.125
	2007	16.403	3.952	1.628	2.325	20.356
	2008	18.600	5.083	2.131	2.952	23.684
Hombres	2005	13.970	3.309	912	2.397	17.278
	2006	12.353	3.656	963	2.693	16.009
	2007	12.356	4.532	1.278	3.253	16.888
	2008	17.628	7.800	2.004	5.797	25.428

Fuente: elaboración propia a partir de los datos del SOIB.

En un análisis más detallado puede verse que las ecuatorianas que trabajan en el sector servicios son las extranjeras que han experimentado un mayor incremento respecto de 2007 (136 personas) y las que registran un mayor volumen de paro el 2008 (588 demandantes). En la segunda posición se sitúan las alemanas que trabajan, también, en el sector servicios, con un incremento de 70 mujeres en paro y un volumen de paro de 299 mujeres el 2008. El resto de posiciones están ocupadas por nacionales de América latina, Europa occidental

y del este, con la coincidencia de que todas ellas pertenecen al sector servicios.

En el colectivo masculino, las nacionalidades en cabeza del *ranking* son Marruecos y Ecuador, sobre todo en el sector de la construcción, que presenta un incremento del número de parados el 2008 de 801 y 259 hombres, respectivamente. El resto de puestos están ocupados mayoritariamente por nacionales de América latina, tanto del sector servicios como de la construcción.

Cuadro 31. Nacionalidades y sectores económicos con un mayor incremento de parados el 2008 por sexos en las Illes Balears.

Nacionalidad	Sector	Mujeres				
		2005	2006	2007	2008	Var. 2007
Ecuador	Servicios	305	389	452	588	136
Marruecos	Servicios	147	184	229	299	70
Colombia	Servicios	233	265	302	372	70
Alemania	Servicios	375	395	379	437	58
Italia	Servicios	212	239	252	309	57
Polonia	Servicios	18	33	56	111	55
Argentina	Servicios	170	233	273	328	54
Rumanía	Servicios	33	63	87	129	42
Reino Unido	Servicios	45	60	91	129	38
Chile	Servicios	35	39	54	82	28

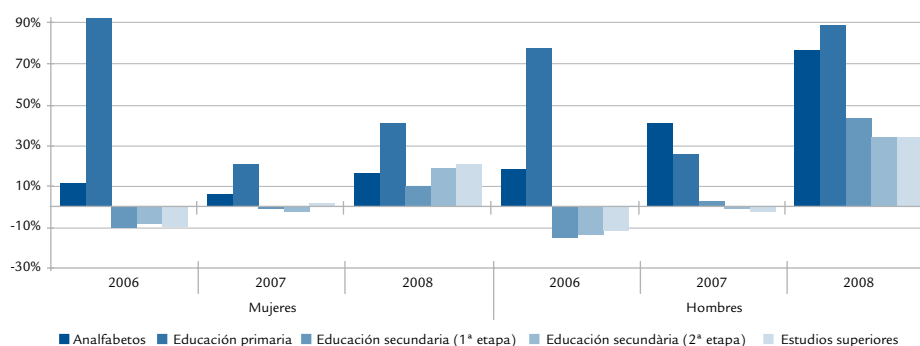
Nacionalidad	Sector	Hombres				
		2005	2006	2007	2008	Var. 2007
Marruecos	Construcción	600	653	862	1.663	801
Ecuador	Construcción	117	161	267	526	259
Marruecos	Servicios	280	276	284	471	188
Colombia	Construcción	56	78	102	214	113
Italia	Servicios	224	249	270	363	94
Rumanía	Construcción	17	31	67	148	81
Ecuador	Servicios	94	119	144	223	79
Colombia	Servicios	80	99	120	186	66
Mali	Construcción	35	35	64	120	55
Argentina	Servicios	138	166	203	257	53

Fuente: elaboración propia a partir de los datos del SOIB.

El nivel de estudios que concentra un mayor número de mujeres en paro el 2008 en las Illes Balears es la 1ª etapa de Educación secundaria, 58%. Este hecho también se da en el colectivo masculino (60,8%). Respecto de 2007 registra un mayor incremento del paro el nivel de estudios

primarios, tanto entre las mujeres (40,6%) como entre los hombres (89,2%). De aquí que los estudios de Educación secundaria de 1ª etapa hayan visto reducir su peso sobre el total y pasen del 67,2% el 2005 al 58% el 2008 entre las mujeres en paro; y del 72,2% al 60,8% entre los hombres.

Gráfico 76. Evolución de la tasa de variación interanual de la población en paro por sexo y nivel de estudios en las Illes Balears.

Fuente: elaboración propia a partir de los datos del SOIB.

Cuadro 32. Evolución de la población en paro por sexo y nivel de estudios en las Illes Balears.

		Analfabetos	Educación primaria	Educación secundaria (1ª etapa)	Educación secundaria (2ª etapa)	Enseñanzas superiores	Total
Mujeres	2005	75	1.171	14.155	3.831	1.830	21.061
	2006	84	2.255	12.651	3.493	1.643	20.125
	2007	89	2.718	12.487	3.396	1.666	20.356
	2008	103	3.821	13.727	4.023	2.010	23.684
Hombres	2005	93	1.407	12.469	2.345	964	17.278
	2006	110	2.497	10.542	2.011	849	16.009
	2007	155	3.141	10.778	1.987	826	16.888
	2008	274	5.942	15.449	2.656	1.108	25.428

Fuente: elaboración propia a partir de los datos del SOIB..

Finalmente, se presentan en el cuadro 33 los datos de la evolución de los parados según el sexo y el grupo profesional de la ocupación solicitada. Así, puede observarse como la ocupación más solicitada el 2008 entre las mujeres es la de trabajadores de los servicios de restauración, personales, protección y vendedores de los comercios, con 9.694 demandantes (40,9% del total) seguida de los trabajadores no cualificados (22,9%) y de las ocupaciones de tipo administrativo (20,8%). Por el contrario, entre los hombres la ocupación más demandada es la de artesanos y trabajadores cualificados de las industrias manufactureras, la construcción, y la minería, excepto operadores de instalaciones y maquinaria (33,5%); seguida de los trabajadores no cualificados (23,7%).

Así, se puede observar como el mayor número de demandas se concentra en trabajos no cualificados o que no requieran estudios muy elevados.

Respecto de 2007, todos los grupos profesionales han visto incrementar el número de mujeres en paro, excepto el de operadores de instalaciones y maquinaria, y montadores y el de las fuerzas armadas. El grupo de técnicos y profesionales de apoyo es el que experimenta la tasa de variación más elevada (22,5%). En el colectivo masculino, el grupo con un mayor incremento interanual ha sido los de artesanos y trabajadores cualificados de las industrias manufactureras, la construcción, y la minería, excepto operadores de instalaciones y maquinaria (79,2%).

Cuadro 33. Evolución de los parados según el grupo profesional de la ocupación solicitada por sexo

	Mujeres				Hombres			
	2005	2006	2007	2008	2005	2006	2007	2008
Dirección de las empresas y de las administraciones públicas	84	100	125	137	299	273	275	321
Técnicos y profesionales científicos e intelectuales	963	842	885	987	560	476	479	614
Técnicos y profesionales de soporte	1.065	1.120	1.235	1.513	1.252	1.170	1.254	1.685
Ocupados de tipo administrativo	4.447	4.127	4.110	4.933	1.499	1.308	1.240	1.517
Trabajadores de los servicios de restauración, personales, protección y vendedores de los comercios	8.743	8.352	8.437	9.694	3.677	3.272	3.213	4.046
Trabajadores cualificados en la agricultura y la pesca	117	110	117	137	474	465	511	741
Artesanos y trabajadores cualificados de las industrias manufactureras, la construcción, y la minería, excepto los operadores de instalaciones y maquinaria	533	533	515	580	4.577	4.347	4.752	8.516
Operadores de instalaciones y maquinaria, y montadores	314	295	277	271	1.097	1.061	1.207	1.961
Trabajadores no cualificados	4.794	4.644	4.652	5.430	3.840	3.633	3.952	6.022
Fuerzas Armadas	1	2	3	1	3	6	7	5
Total	21.062	20.125	20.356	23.684	17.278	16.009	16.888	25.428

Fuente: elaboración propia a partir de datos del SOIB.

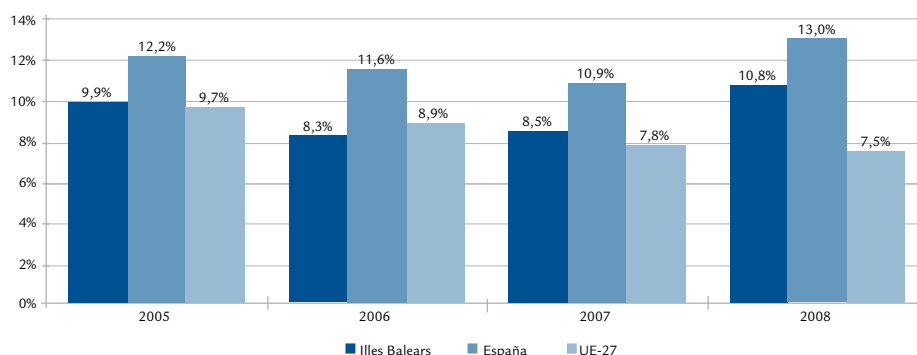
5.6 TASA DE PARO FEMENINO

Así como en los apartados de población activa y ocupada, se presentan a continuación los datos de la tasa de paro según la EPA, del INE, con el objetivo de poder llevar a cabo una comparación del paro con otras regiones. Hay que recordar que la tasa de paro se calcula como el cociente del número de parados, de un determinado sexo en nuestro caso, y la población activa del mismo grupo poblacional.

Así, puede observarse en el gráfico 77 como el 2008 la tasa de paro de las mujeres en las Illes

Balears asciende al 10,8%, y es inferior a la femenina nacional (13%), pero superior a la de la UE-27 (7,5%). Por otra parte, puede verse que, pese a la crisis económica, la tasa de paro femenino de la UE-27 muestra una tendencia decreciente en todos los períodos analizados, frente al cambio de tendencia registrado en el Estado Español el 2008 (con una diferencia de 2,2 puntos porcentuales respecto del 2007) y en las Illes Balears a partir de 2007 (con un incremento de 2,5 p.p. respecto de 2006). Así, puede verse como las mujeres españolas y las de las islas han sufrido de una manera más severa los efectos de la crisis económica.

Gráfico 77. Evolución de la tasa de paro de las mujeres en las Illes Balears, España y la UE-27

Fuente: elaboración propia a partir de los datos de la EPA (INE) y la LFS (Eurostat).

El colectivo masculino presenta unos mayores incrementos en la tasa de paro, lo que refleja que los hombres han sufrido más gravemente los efectos de la crisis que el colectivo femenino, aunque muestren tasas inferiores a las de las mujeres en todos los niveles y períodos analizados. Así, tanto en las Illes Balears como a nivel estatal, el cambio de tendencia se dio ya el 2007, con lo cual se registran unas diferencias respecto del 2006 de 4,6 p.p. y 3,7 p.p. respectivamente, más elevadas que para las mujeres. En la UE-27 se registra el 2008 una estabilización en la tendencia decreciente de los años anteriores (el 6,6% el 2008 frente al 6,5% de 2007) mientras que, como se ha visto, en el colectivo femenino se sigue observando el 2008 una tasa decreciente.

Respecto del resto de comunidades autónomas,

la tasa de las Illes Balears se sitúa en las posiciones centrales del *ranking* (gráfico 78) aunque 2,2 puntos porcentuales por debajo de la media nacional. Las comunidades que presentan una tasa de paro femenino más elevada son Extremadura (21,6%), Andalucía (21,5%) y Canarias (19%), mientras que Navarra (8,3%), Aragón (8,2%) y el País Vasco (7,7%) son las que registran las tasas menores.

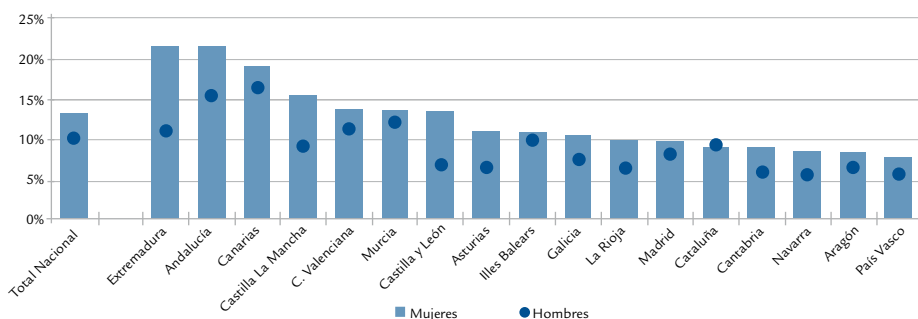
En todas las comunidades autónomas la tasa de paro femenino se posiciona por encima de la masculina, y son las islas la segunda comunidad que presenta una menor diferencia entre sexos (1,1 p.p.) por detrás de Cataluña (donde son prácticamente idénticas), mientras que Extremadura y Castilla y León son las que registran las más elevadas (10,6% y 6,7%, respectivamente).

Cuadro 34. Evolución de la tasa de paro por sexo en las Illes Balears, España y la UE-27.

		Illes Balears	España	UE-27
2005	Hombres	5,2%	7,0%	8,3%
	Mujeres	9,9%	12,2%	9,7%
	Total	7,2%	9,2%	8,9%
2006	Hombres	5,1%	6,3%	7,5%
	Mujeres	8,3%	11,6%	8,9%
	Total	6,5%	8,5%	8,2%
2007	Hombres	5,8%	6,4%	6,5%
	Mujeres	8,5%	10,9%	7,8%
	Total	7,0%	8,3%	7,1%
2008	Hombres	9,7%	10,1%	6,6%
	Mujeres	10,8%	13,0%	7,5%
	Total	10,2%	11,3%	7,0%

Fuente: elaboración propia a partir de los datos de la EPA (INE) y la LFS (Eurostat).

Gráfico 78. Tasa de paro por CA y sexo. 2008.

Fuente: elaboración propia a partir de los datos de la EPA (INE).

Por los diferentes grupos de edad, las jóvenes de 16 a 19 años son las que presentan una tasa de paro más elevada (46%), 10 puntos porcentuales por encima de los hombres de la misma edad. Las de 55 años y más son las que tienen una tasa más baja (6,2%), pero también por encima de la masculina en este grupo de edad (3,4%). De esta manera, puede observarse una relación inversa entre la edad y la tasa de paro, tanto para los hombres como para las mujeres.

Respecto de los años anteriores, los más jóvenes son los que han visto incrementar más la tasa de paro, tanto en el colectivo femenino (con un aumento de 24,8 puntos porcentuales en los jóvenes de 16 a 19 años respecto del 2007) como en el masculino (incremento de 12,9 p.p. y 13,5 p.p. en los jóvenes de 16 a 19 años y de 20 a 24 años, respectivamente).

A nivel nacional se observa también la relación inversa entre edad y tasa de paro en los dos sexos, y son, al mismo tiempo, los jóvenes los que más gravemente han sufrido las consecuencias de la crisis económica.

Entre los grandes grupos de nacionalidades, el 2008 los extranjeros procedentes de la UE-27 son los que presentan una tasa de paro más elevada en las Illes Balears, tanto entre las mujeres (20,2%) como entre los hombres (16,4%). Esta situación es una característica propia de 2008, ya que los años anteriores las mayores tasas de paro, tanto entre las mujeres como entre los hombres, fueron registradas por los extranjeros de fuera de la UE. Los españoles son los que registran las tasas de paro más bajas en todos los períodos analizados (8,3% y 7,7% mujeres y hombres, respectivamente). A nivel nacional se

da también esta inversión del grupo que presenta la mayor tasa de paro entre las mujeres, mientras que en el colectivo masculino se mantiene el 2008

una mayor tasa de las procedentes de fuera de la UE (18,7%).

Cuadro 35. Evolución de la tasa de paro por grupos de edad y sexo en las Illes Balears y en España.

	Mujeres				Hombres			
	2005	2006	2007	2008	2005	2006	2007	2008
Illes Balears								
De 16 a 19 años	46,4%	28,6%	21,2%	46,0%	29,5%	23,2%	23,1%	36,0%
De 20 a 24 años	14,1%	14,1%	17,6%	16,6%	8,6%	6,4%	9,1%	22,6%
De 25 a 54 años	8,2%	7,2%	7,6%	9,9%	4,1%	4,6%	5,2%	8,4%
De 55 a más años	7,3%	7,1%	4,7%	6,2%	3,2%	2,6%	3,1%	3,4%
Total	9,9%	8,3%	8,5%	10,8%	5,2%	5,1%	5,8%	9,7%
España								
De 16 a 19 años	11,9%	11,0%	10,2%	12,1%	6,8%	5,9%	5,7%	8,8%
De 20 a 24 años	14,0%	14,9%	14,4%	17,8%	9,5%	9,3%	10,4%	17,3%
De 25 a 54 años	11,2%	12,0%	13,3%	18,8%	6,0%	7,8%	9,4%	13,8%
De 55 a más años	14,4%	15,3%	14,8%	17,4%	9,9%	9,5%	10,9%	18,7%
Total	12,2%	11,6%	10,9%	13,0%	7,0%	6,3%	6,4%	10,1%

Fuente: elaboración propia a partir de los datos de la EPA (INE).

Cuadro 36. Evolución de la tasa de paro por nacionalidades y sexo en las Illes Balears y en España

	Mujeres				Hombres			
	2005	2006	2007	2008	2005	2006	2007	2008
Illes Balears								
Nacionales	8,5%	7,1%	6,9%	8,3%	5,3%	4,5%	5,2%	7,7%
Extranjeros	15,6%	12,6%	13,8%	17,2%	5,0%	7,4%	7,9%	15,9%
UE	12,5%	8,2%	9,0%	20,2%	5,4%	5,6%	5,4%	16,4%
No UE	16,3%	14,1%	16,0%	16,0%	4,9%	8,1%	9,2%	15,7%
Total	9,9%	8,3%	8,5%	10,8%	5,2%	5,1%	5,8%	9,7%
España								
Nacionales	11,9%	11,0%	10,2%	12,1%	6,8%	5,9%	5,7%	8,8%
Extranjeros	14,0%	14,9%	14,4%	17,8%	9,5%	9,3%	10,4%	17,3%
UE	11,2%	12,0%	13,3%	18,8%	6,0%	7,8%	9,4%	13,8%
No UE	14,4%	15,3%	14,8%	17,4%	9,9%	9,5%	10,9%	18,7%
Total	12,2%	11,6%	10,9%	13,0%	7,0%	6,3%	6,4%	10,1%

Fuente: elaboración propia a partir de los datos de la EPA (INE).

Las mujeres que tienen estudios de 1ª etapa de Educación secundaria son las que presentan el 2008 en las Illes Balears una mayor tasa de paro (14,3%), frente a las que tienen una Educación superior, que registran el menor valor (6,5%). Los hombres de las islas registran, excepto los que tienen hasta estudios primarios, tasas inferiores a las de las mujeres en el resto de niveles de estudios

(hecho que se da en todos ellos a nivel nacional) y se observa, además, una relación inversa entre el nivel de estudios y la tasa de paro, es decir, a mayores estudios menor es la tasa de paro del colectivo. Este último hecho también se da en el conjunto del Estado Español en los dos sexos, nivel este donde se registran en general valores superiores a los de las Illes Balears.

Respecto de 2007 las mujeres de las islas que tienen estudios de 1ª etapa de Educación secundaria son también las que han experimentado un mayor incremento de su tasa de paro (4 puntos porcentuales) mientras que en el colectivo masculino son los que solo disponen de estudios

primarios los que han empeorado más el 2008 (7 p.p.). A nivel nacional, el empeoramiento de las tasas de paro guarda una relación inversa con el nivel de estudios, tanto en el colectivo femenino como en el masculino.

Cuadro 37. Evolución de la tasa de paro por niveles de estudios y sexo en las Illes Balears y en España.

	Hasta Educación primaria			Educación secundaria (1ª etapa)			Educación secundaria (2ª etapa)			Educación superior y doctorado		
	2005	2007	2008	2005	2007	2008	2005	2007	2008	2005	2007	2008
Illes Balears												
Mujeres	13,9%	11,4%	12,0%	11,9%	10,3%	14,3%	7,4%	7,7%	10,2%	8,0%	5,8%	6,5%
Hombres	7,7%	7,2%	14,2%	6,0%	8,1%	11,0%	3,3%	4,3%	7,5%	3,7%	1,8%	6,3%
Total	10,0%	8,7%	13,5%	8,2%	8,9%	12,3%	5,1%	5,9%	8,8%	6,0%	3,8%	6,4%
España												
Mujeres	14,9%	15,1%	18,9%	16,6%	14,9%	18,0%	11,8%	10,7%	12,7%	8,3%	6,6%	7,6%
Hombres	8,6%	8,7%	16,0%	8,0%	7,3%	12,1%	6,4%	6,0%	8,8%	5,3%	4,1%	5,1%
Total	10,8%	11,0%	17,1%	11,1%	10,2%	14,4%	8,8%	8,1%	10,5%	6,8%	5,3%	6,3%

Fuente: elaboración propia a partir de los datos de la EPA (INE).

5.7 DURACIÓN DEL PARO FEMENINO

Para concluir el análisis del paro femenino en las Illes Balears, se presentan las cifras de parados según la duración de la demanda por sexo, a partir de los datos del SOIB. Así, según el cuadro 38, un 46,2% de las demandas de paro de las mujeres de las Illes Balears el 2008 tienen una duración inferior a 3 meses, mientras que los parados de larga duración (que llevan más de 12 meses demandando ocupación) representan un 19,5% del total. El colectivo masculino presenta un mayor porcentaje de parados que demandan ocupación por una duración inferior a 3 meses (55,8%) en detrimento de los parados de larga

duración (10,2%, 9,3 puntos porcentuales menos que entre las mujeres). Estos datos nos indican que las mujeres tienen una mayor dificultad para incorporarse al mercado de trabajo y que los hombres presentan un mayor dinamismo.

Respecto de los años anteriores, mientras que en el colectivo femenino no se observan cambios significativos en los pesos de cada duración analizada, entre los hombres puede verse un incremento progresivo del peso de los hombres cuya demanda tiene una duración inferior a 3 meses (el 51,1% el 2005 frente al 55,8% el 2008) y una reducción del peso de los de larga duración (15,3% respecto de 10,2%).

Cuadro 38. Evolución de la distribución del paro registrado según la duración de la demanda por sexo (2005-2008).

	Mujeres				Hombres			
	2005	2006	2007	2008	2005	2006	2007	2008
<3 meses	46,0%	45,9%	46,0%	46,2%	51,1%	52,8%	54,9%	55,8%
De 4 a 6 meses	21,1%	20,5%	20,1%	19,8%	20,3%	20,0%	19,7%	21,6%
De 7 a 9 meses	8,8%	8,6%	8,7%	8,9%	8,4%	8,0%	7,6%	8,5%
De 10 a 12 meses	5,3%	5,3%	5,4%	5,5%	4,7%	4,4%	4,2%	4,0%
Superior a 12 meses	18,9%	19,6%	19,7%	19,5%	15,3%	14,9%	13,5%	10,2%
Total	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Fuente: elaboración propia a partir de los datos del SOIB.

6 CONDICIONES DE TRABAJO DE LAS MUJERES

6.1 SALARIOS

El análisis de las condiciones salariales de las mujeres trabajadoras de las Illes Balears y las comparaciones, tanto con el sexo masculino como con el resto de regiones, España y otros países de la UE-27, se lleva a cabo mediante los datos que proporciona la Encuesta de Estructura Salarial del Instituto Nacional de Estadística (2004-2007). Debe tenerse presente que son datos procedentes de una encuesta y a un gran nivel de detalle presentan problemas de significación o representatividad.

Así, el salario medio bruto anual de las trabajadoras de las Illes Balears el 2007 asciende a 16.627€ más de 300 euros por debajo del salario medio del colectivo femenino a nivel nacional y 4.220 euros menos que el del colectivo masculino de las Illes Balears durante el mismo período. Esta diferencia no es un rasgo propio de 2007 sino que en todos los períodos analizados se puede observar como el salario medio de las mujeres de las Illes Balears se sitúa tanto por debajo del salario femenino a nivel nacional como del salario masculino en las propias islas.

A nivel nacional, ambos sexos reciben un salario superior a los de las Illes Balears, aunque las diferencias son mucho más acentuadas entre los hombres que entre las mujeres. Así, a nivel nacional, las mujeres reciben 599 y 317 euros más el 2004 y 2007, respectivamente, hecho que indica una reducción de la diferencia en este período, mientras que para los hombres esta brecha se sitúa alrededor de los 2.000 euros, y se registra también un ligero acortamiento entre las dos regiones respecto de 2004.

Además, respecto de los años anteriores se observa una tendencia creciente del salario medio bruto anual en todos los períodos analizados tanto para el colectivo femenino como para el masculino. Así, se ha producido el 2007 un incremento de 2.337 euros en el salario de las mujeres respecto de 2004 y de 2.451€ entre los hombres de las islas. Estos incrementos, igualmente más pronunciados en el colectivo masculino, también se han registrado a nivel nacional en este mismo período, aunque son ligeramente inferiores a los de las Illes Balears.

Cuadro 39. Evolución de las ganancias medias anuales por trabajador y sexo en las Illes Balears y en España (euros).

	2004	2005	2006	2007
Mujeres				
Illes Balears	14.290 €	14.819 €	15.750 €	16.627 €
España	14.890 €	15.295 €	16.245 €	16.944 €
Hombres				
Illes Balears	18.396 €	18.696 €	20.018 €	20.847 €
España	20.548 €	21.094 €	22.051 €	22.780 €

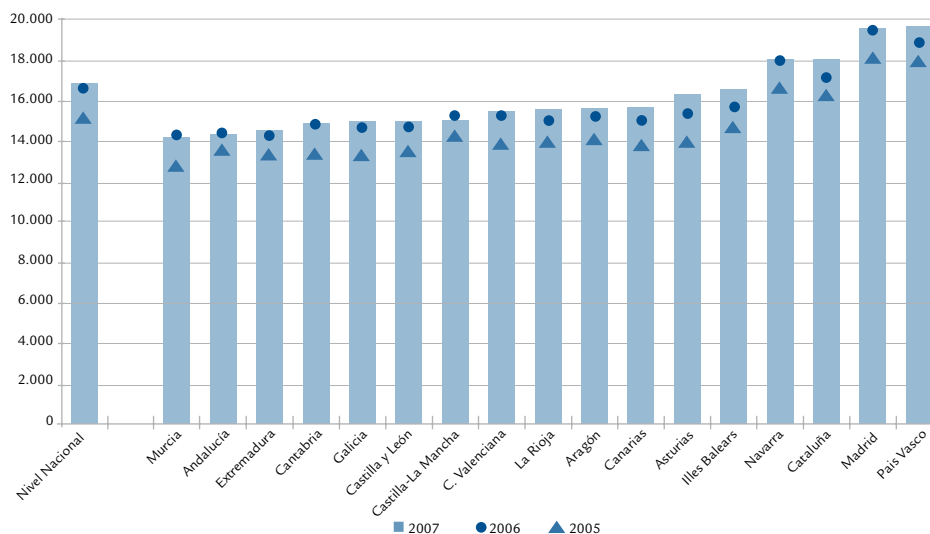
Fuente: elaboración propia a partir de datos de la Encuesta de Estructura Salarial (INE).

En comparación con el resto de comunidades autónomas, según los datos del INE, las mujeres de las Illes Balears se sitúan en la quinta posición de las comunidades que reciben un mayor salario medio, aunque ligeramente por debajo de la media nacional. Así, de estos datos se puede extraer que las diferencias entre las regiones del Estado Español no son muy acentuadas. Las tres donde el colectivo

femenino recibe un mayor salario medio son Cataluña (18.137€), Madrid (19.689€) y País Vasco (19.772€).

Por otra parte, todas las comunidades autónomas han experimentado un crecimiento en los salarios medios de las mujeres desde el 2005, y son Asturias y Canarias las que han experimentado un mayor aumento.

Gráfico 79. Evolución de la ganancia media anual de los trabajadores por CA.

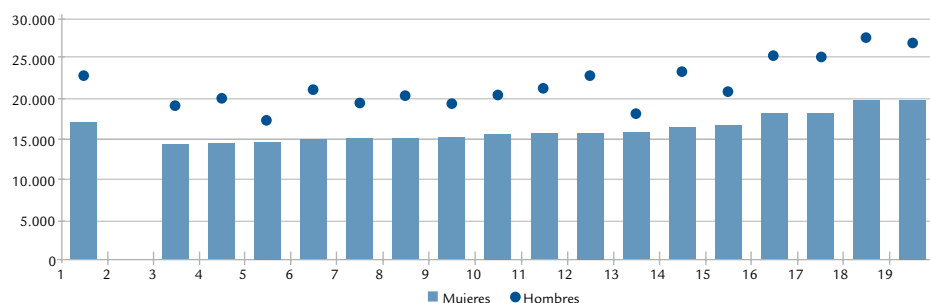

Fuente: elaboración propia a partir de datos de la Encuesta de Estructura Salarial (INE).

En comparación con el colectivo masculino se puede observar que los hombres presentan en todas las comunidades autónomas un salario medio superior al de las mujeres. Las Illes Balears

son la tercera comunidad que registra una menor diferencia entre los salarios de ambos sexos (4.220€), por detrás de Extremadura (2.726€) y Canarias (2.475€).

Gráfico 80. Ganancia media anual de los trabajadores por sexos y CA. 2007

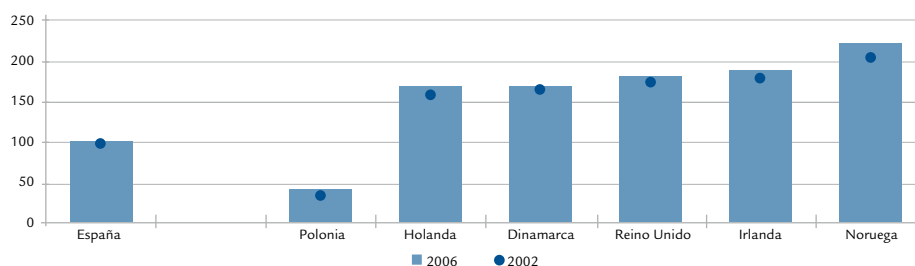

Fuente: elaboración propia a partir de datos de la Encuesta de Estructura Salarial (INE).

Con relación a algunos países de la Unión Europea, según los datos del Eurostat, se puede observar que las mujeres españolas reciben un salario inferior en más del 50% respecto del que reciben en Holanda, Dinamarca, Reino Unido e Irlanda, y menos de la mitad con relación a Noruega. En

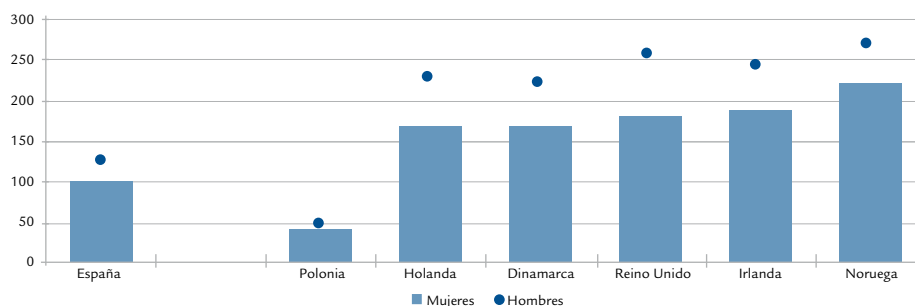
2002 estas diferencias con otros países no eran tan acentuadas. Respecto al colectivo masculino, en todos los países presentados las mujeres reciben una media inferior que la de los hombres, y es el Reino Unido donde se registra la mayor brecha entre los dos sexos.

Gráfico 81. Evolución de la media de ganancias anuales de las mujeres trabajadoras por países de la UE. España: Índice = 100 el 2002 y el 2006

Fuente: elaboración propia a partir de datos del Eurostat

Gráfico 82. Media de ganancias anuales de las trabajadoras por países de la UE y por sexos. Mujeres de España: Índice = 100. 2006.

Fuente: elaboración propia a partir de datos del Eurostat

Para acabar, se hará un análisis por grupos de edad. Así, se observa en el cuadro 40 que se da, excepto en el grupo poblacional de 55 y más años, una relación positiva entre la edad de los trabajadores y el nivel salarial que tienen. De esta manera, mientras las mujeres menores de 25 años reciben un salario medio de 12.255€, las de 45 a 54 años llegan a 18.911€. A nivel nacional también puede verse esta relación positiva, aunque de una manera más acentuada, ya que el grupo de menores de 25 años recibe un salario menor que las mujeres de las Illes Balears (10.644€) y el grupo de 45 a 54 años se sitúa por encima del de las islas (19.223€).

Con relación al colectivo masculino, el salario medio de las mujeres de las Illes Balears el 2008 se sitúa por debajo en todos los grupos de edad, con la peculiaridad de que a medida que aumenta la edad también se incrementa la diferencia entre los salarios de cada sexo. Así, en el grupo de menores de 25 años los hombres reciben un salario 1.874€ superior al de las mujeres, diferencia que asciende a 8.859€ en los que tienen 55 y más años. Este hecho también se da a nivel nacional, aunque el incremento de esta brecha no es tan acentuado (3.074€ en los más jóvenes y 7.401€ en el grupo de 55 y más años).

Cuadro 40. Ganancia media anual por trabajador y grupos de edad (euros) (2007)

	Todas las edades	Menores de 25 años	25-34 años	35-44 años	45-54 años	55 y más años
Mujeres						
Illes Balears	16.627 €	12.255 €	16.044 €	17.659 €	18.911 €	15.288 €
España	16.944 €	10.644 €	15.753 €	17.961 €	19.223 €	18.729 €
Hombres						
Illes Balears	20.847 €	14.130 €	17.509 €	22.350 €	24.499 €	24.147 €
España	22.780 €	13.718 €	19.630 €	24.055 €	26.492 €	26.130 €

Fuente: elaboración propia a partir de datos de la Encuesta de Estructura Salarial (INE).

6.2 ACCIDENTES LABORALES

De acuerdo con los datos proporcionados por la Dirección General de Salud laboral de la Consejería de Trabajo y Formación, el año 2008

la cifra de accidentes laborales con baja en les Illes Balears ha sido de 24.533, un 14,5% menos que el año anterior. De estos accidentes, 6.850 los han sufrido mujeres, lo que representa un 27,9% del total.

Cuadro 41. Accidentes de trabajo con baja en las Illes Balears por sexo (2005-2008)

	2005	2006	2007	2008	Var. 07/08	Var. 05/08
Hombres	19.732	21.015	21.378	17.683	-17,3%	-10,4%
Mujeres	6.839	6.920	7.322	6.850	-6,4%	0,2%
Total	26.571	27.935	28.700	24.533	-14,5%	-7,7%

Fuente: elaboración propia a partir de los datos de la Consejería de Trabajo y Formación

Respecto del año anterior, el descenso del número de accidentes es más notable entre los hombres (17,3%) que entre las mujeres, que también experimentan un descenso importante respecto al año 2007 (6,4%).

En detalle, el año 2008 se registran en la isla de Mallorca 19.927 accidentes con baja, un 14,6% menos que el año anterior. Los accidentes femeninos representan un 28,4% de estos (2,5 puntos más que el año anterior).

En la isla de Menorca se registran 1.695 accidentes, de los cuales 398 los sufren mujeres. En esta isla, los accidentes de las mujeres experimentan una mayor descenso respecto a 2007 (10,2%).

En Ibiza se reducen los accidentes con baja un 15,7%, y se alcanza la cifra de 2.656 el año 2008, 1.923 los padecen hombres y 733, mujeres, un 72,4% y 27,6% del total, respectivamente.

Finalmente, Formentera es la única isla donde la cifra de accidentes sube el último año (un 20,39%) y son los accidentes femeninos los que más aumentan relativamente (31,6%). Se contabilizan 78 accidentes con baja sufridos por hombres y 25 por mujeres.

Cuadro 42. Accidentes de trabajo con baja en las Illes Balears por sexo e isla (2005-2008)

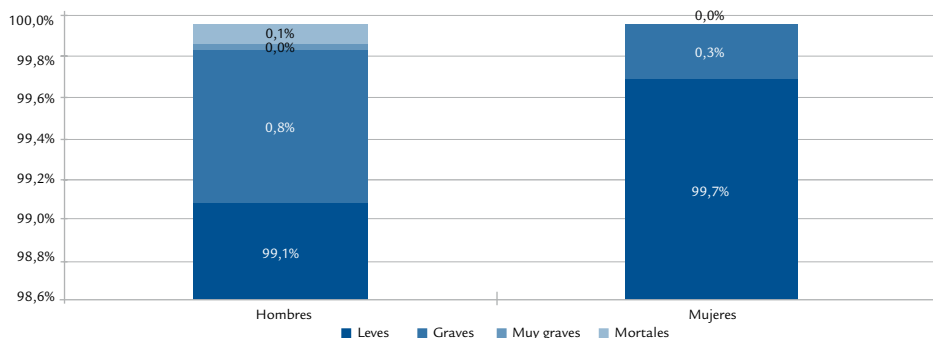
	2005		2006		2007		2008	
	Hombres	Mujeres	Hombres	Mujeres	Hombres	Mujeres	Hombres	Mujeres
Mallorca	15.831	5.643	16.802	5.573	17.315	6.029	14.275	5.652
Menorca	1.657	434	1.548	470	1.527	443	1.297	398
Ibiza	2.075	719	2.483	811	2.356	795	1.923	733
Formentera	63	16	86	31	63	19	78	25
No consta	106	27	96	35	117	36	110	42
Total	19.732	6.839	21.015	6.920	21.378	7.322	17.683	6.850

Fuente: elaboración propia a partir de los datos de la Consejería de Trabajo y Formación

La desagregación del total de accidentes en función de su gravedad permite evidenciar que los hombres sufren más accidentes y son más graves. Así, el año 2008 las mujeres no han sufrido ningún accidente mortal ni grave y el 99,7% de los accidentes que han sufrido han sido leves.

En cambio, 18 de los accidentes sufridos por los hombres han sido mortales, 6 muy graves y un 99,1% han sido leves. Se observa que aunque disminuye el total de accidentes masculinos respecto de 2008, los mortales han crecido notablemente.

Gráfico 83. Distribución de los accidentes de trabajo con baja en las Illes Balears por sexo y grado (2008)

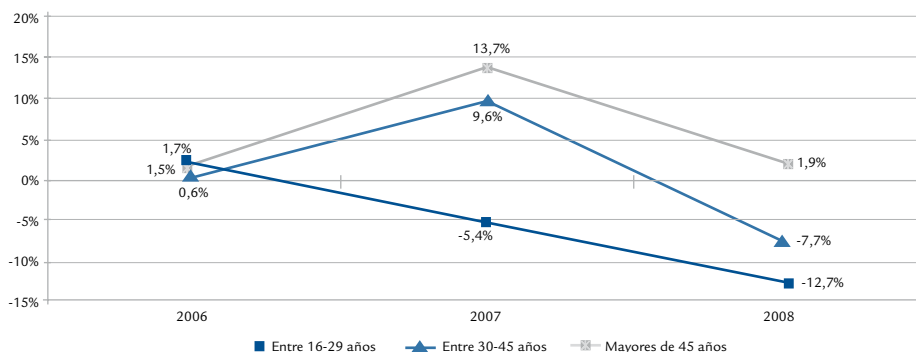

Fuente: elaboración propia a partir de los datos de la Consejería de Trabajo y Formación

Por edad, destaca el hecho que las mujeres mayores de 45 años han sufrido el 30,4% del total de accidentes de las mujeres, mientras que en el caso de los hombres es del 23,3%. De hecho, respecto al año anterior, el número de accidentes de mujeres entre 16-29 años ha bajado en un 12,7% y el de las mujeres de entre 30 y 45 años, un 7,6%; en cambio, las

mujeres mayores de 45 años han sufrido un aumento del 1,9%. El decrecimiento del número de accidentes de los grupos más jóvenes es una tendencia de los últimos años. Así, desde el año 2005, el grupo de mujeres entre 16-29 años acumula una disminución del 15,9%, mientras que los accidentes de las mayores de 45 años suben en un 17,6%.

Gráfico 84. Variación interanual de los accidentes de trabajo con baja de las mujeres en las Illes Balears por edad (2006-2008)

Fuente: elaboración propia a partir de los datos de la Consejería de Trabajo y Formación

Pero el indicador más ajustado para medir la siniestralidad laboral es el índice de incidencia, que relaciona el número de accidentes de trabajo con el número de trabajadores afiliados con las contingencias cubiertas⁴. Este índice se calcula sobre la base de una media anual que permite evitar las fluctuaciones causadas por los efectos de la estacionalidad y por el ritmo de

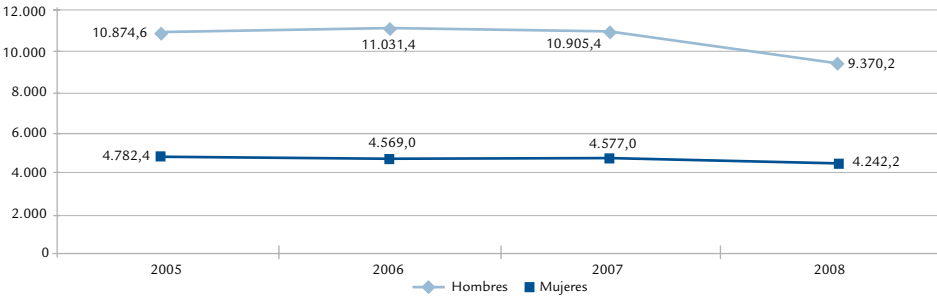
mecanización de los registros administrativos. Por el contrario, no proporciona información sobre los trabajadores con contingencia cubierta desglosada por sexo, lo que hace que no sea posible el análisis diferenciado para las mujeres. Pese a ello, se realiza una aproximación a partir de los trabajadores de alta en el Régimen General.

⁴ Número de accidentes de trabajo por cada 100.000 trabajadores con las contingencias por accidente cubiertas (incluye todos los afiliados al Régimen General, el Régimen Especial Agrario, el Régimen Especial del Mar y una parte del Régimen de Autónomos).

En el gráfico 85 se observa que este índice de incidencia de las mujeres el año 2008 es de 4.242,2 accidentes por cada 100.000 mujeres de alta en el régimen general de la seguridad social, más de la mitad por debajo del masculino (9.370,2

accidentes por 100.000 trabajadores), aunque este año se produce un acercamiento de ambos índices motivado por un descenso del índice masculino (-1.535,2 puntos) superior al experimentado por el índice femenino (-334,8 puntos).

Gráfico 85. Evolución del índice de incidencia de accidentes de trabajo con baja en jornada de trabajo en las Illes Balears (2005-08)

Fuente: TGSS - DG Salud Laboral

Comparado con la media española, el índice de incidencia tanto de las mujeres como de los hombres de las Balears, se encuentra por encima de la media nacional. De todas formas el descenso del índice de incidencia durante el 2008, respeto

a 2007, ha sido más acusado en las islas, sobre todo entre el colectivo masculino (-14,1% frente al -9,7% en el conjunto nacional), y también entre el colectivo femenino (-7,3% frente al -2,9% en el conjunto nacional).

Cuadro 43. Índice de incidencia de accidentes de trabajo con baja en jornada de trabajo en las Illes Balears y en España, por sexo (2008)

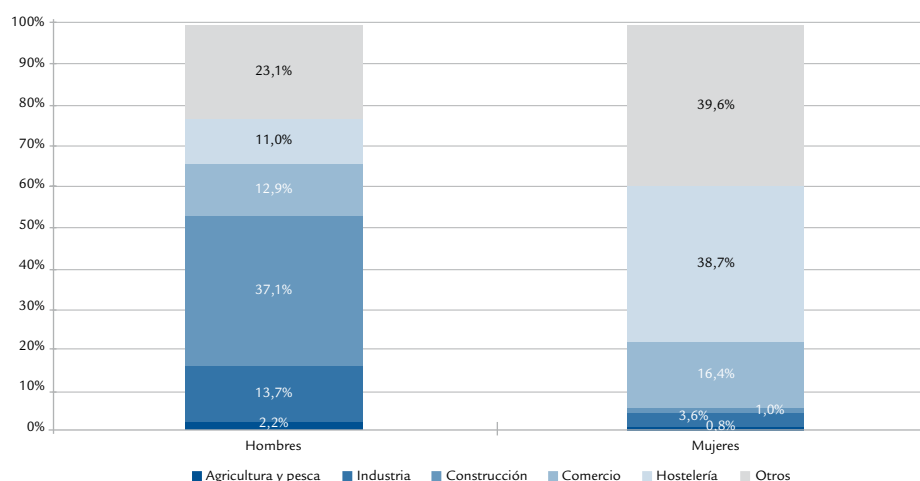
	Total de accidentes	Población afiliada Reg. General	Índice de incidencia	Var. pp 07/08
Hombres				
Illes Balears	17.683	188.716	9.370,2	-14,1%
Total Nacional	629.428	8.161.300	7.712,3	-9,7%
Mujeres				
Illes Balears	6.850	161.471	4.242,2	-7,3%
Total Nacional	199.513	6.372.600	3.130,8	-2,9%

Fuente: TGSS - DG Salud Laboral - MTIN

Por sectores económicos, el de servicios acumula un mayor número de accidentes, lo cual es lógico si tenemos en cuenta que es el que mayor número de afiliados tiene. Engloba el 47% de los accidentes masculinos y el 94,6% de los femeninos. Entre el

sexo masculino destaca también el sector de la construcción en número de accidentes, que suma el 37,1% del total, mientras que solo supone el 1% de los accidentes femeninos.

Gráfico 86. Distribución de los accidentes de trabajo con baja en las Illes Balears por sexo y sector económico (2008)

Fuente: elaboración propia a partir de los datos de la Consejería de Trabajo y Formación

Respecto del año anterior disminuye el número de accidentes en todos los sectores para ambos sexos, con la excepción de la construcción para el sexo femenino, que sube un 9,5%. Destaca la disminución de accidentes entre el sexo masculino en el sector de la construcción (24,5%), hecho relacionado con la pérdida de afiliados.

En conclusión, el índice de incidencia de accidentes de trabajo con baja disminuye respecto al año anterior para ambos sexos. Las mujeres continúan teniendo un índice inferior a los hombres y los accidentes que sufren son más leves. Esta diferencia entre sexos está relacionada con la segregación sectorial, que concentra a las mujeres en el sector de servicios..

MONOGRÁFICO:

CONDICIONES DE VIDA DE LA MUJER
EN BALEARES

CONDICIONES DE VIDA DE LA MUJER EN BALEARES

TUGORES QUES, MARIA *

Resumen

Este trabajo analiza las condiciones de vida de las mujeres en las Islas Baleares haciendo especial hincapié en las especiales dificultades que afrontan desde la perspectiva de los ingresos y de las condiciones laborales y de cómo estas afectan a las dificultades económicas, las condiciones en las que habitan, su salud y los problemas para conciliar la vida laboral y familiar. Para ello se utiliza información procedente de la Encuesta de Condiciones de Vida, así como de otras fuentes estadísticas para Baleares. A través del análisis descriptivo se ponen de manifiesto las dificultades específicas del género femenino en términos económicos y también en términos de salud, ocio y condiciones del hogar en que se vive. En el análisis econométrico se comprueba, además, que las dificultades laborales, de salud y la estructura del hogar contribuyen a explicar, aunque no de un modo suficiente, las mayores dificultades de las mujeres de las islas para llegar a final de mes. En ambos casos se hacen patentes las dificultades específicas que en términos de calidad de vida tienen las mujeres cabeza de familia monomarental, especialmente aquellas con hijos dependientes a su cargo.

Introducción

El más importante fenómeno socio-demográfico de las últimas décadas ha sido la incorporación de la mujer al mundo del empleo remunerado (Kanter, 1994). Del mismo modo, se han observado diversas tendencias en el entorno social y familiar relacionadas con esta incorporación: las mujeres poseen mayores niveles educativos, ha aumentado sustancialmente el número de familias con al menos dos fuentes de renta, también ha aumentado el número de hogares uniparentales, y la función del cuidado del hogar y de los hijos, tradicionalmente ligada a la mujer, comienza a entenderse como un elemento a compartir por la pareja. No obstante, el conflicto trabajo-familia aparece cuando las presiones del entorno llevan a una incompatibilidad entre el desarrollo de la vida personal, familiar y laboral (Chinchilla et al, 2006), una situación que se ha tornado creciente y que tiene, o puede tener, importantes repercusiones en las condiciones de vida de las personas, más específicamente en su salud, nivel económico, condiciones de vivienda, etc.

En Baleares los principales rasgos laborales de la mujer son, aun con matices, comunes al resto del territorio nacional. Así, según la Encuesta de Población Activa (EPA), en el año 2008 el nivel de ocupación femenino es inferior al del varón en 16,5 puntos porcentuales, y su tasa de desempleo es ligeramente superior (1 punto porcentual), además, el nivel de ingresos de las mujeres es inferior. No obstante, la comunidad balear presenta también una serie de características específicas derivadas de la diferente estructura productiva de las islas. Así, la tasa de actividad femenina alcanzó en 2008 el 56% de la población (5,5 puntos por encima de la media nacional), permitiendo alcanzar uno de los menores diferenciales entre las tasas de paro de hombres y de mujeres, a pesar de que el nivel educativo de las mujeres en las islas es inferior al nacional y también lo es su salario medio. La explicación de ello radica, por un lado, en una estructura productiva con elevado empleo temporal en la hostelería y los servicios derivados del turismo, y por otro en la segmentación laboral, tanto horizontal como vertical, por género que sitúa a la mujer en los puestos de trabajo con menor responsabilidad y peor remunerados (Grimalt, Riera y Ripoll, 2006; Ramos, Rey y Tugores, 2002; Sáez, 2004).

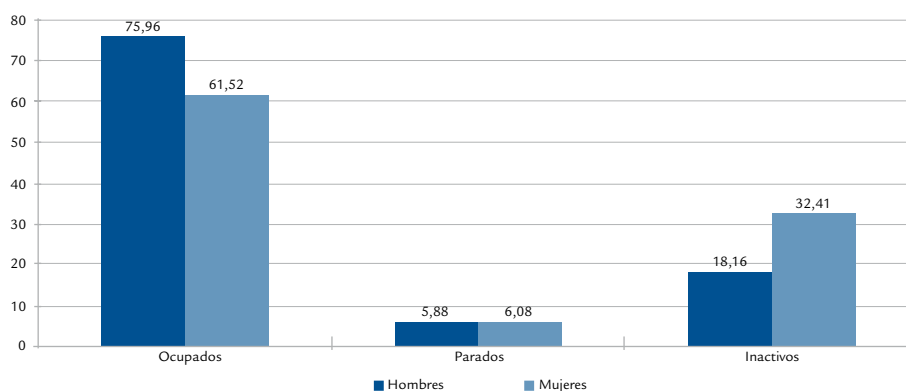
* Universitat de les Illes Balears, Departament d'Economia Aplicada, Ed. Jovellanos. Crta. Valldemossa Km.7,5, 07122 Palma de Mallorca, Illes Balears, España.
Correo electrónico: mtugores@uib.es.

En este trabajo se pretende ir más allá de estas evidencias y atender a las consecuencias de las mismas en términos de calidad y condiciones de vida de las mujeres en Baleares; hasta qué punto estas dificultades laborales condicionan el rol que las mujeres desempeñan en la familia, entendido como un reparto de tareas en el seno del hogar que no trasciende a otras esferas de las condiciones de vida, y hasta qué punto no se produce totalmente una compensación intrahogar y, en consecuencia, las mujeres de las islas viven en peores condiciones de salud, de vivienda, económicas y sociales. Estas serán algunas de las cuestiones principales que se tratarán a continuación; en primer lugar, a través del análisis descriptivo de las condiciones laborales, familiares, de salud, ocio y vivienda de las mujeres y los hombres de Baleares. Para ello, haremos referencia a diferentes fuentes de información estadística aunque nos centraremos de un modo especial en la Encuesta de Condiciones de Vida (ECV) correspondiente al ejercicio del año 2007, que contiene información individual y del hogar de 976 personas de Baleares, de las que 786 se encuentran en edad de trabajar (391 hombres y 395 mujeres)¹. Este es el colectivo, el de las personas entre 16 y 64 años, en el que se centrará este trabajo. Posteriormente se realizará un análisis econométrico de la facilidad con que se llega a final de mes, prestando especial atención al efecto que ser mujer tiene, una vez que se controla por el resto de características individuales, familiares y económicas. Finalmente, se resumirán las principales conclusiones obtenidas a lo largo de este trabajo.

Análisis descriptivo

En total coincidencia con la Encuesta de Población Activa (EPA), según la Encuesta de Condiciones de Vida correspondiente al año 2007 (ECV2007), Baleares es una de las CCAA en las que el diferencial de participación laboral entre sexos es menor y la tasa de participación laboral femenina es de las mayores de todo el Estado, de manera que el 49% de las mujeres entrevistadas trabajan, frente al 63,24% de los hombres. En el caso de la población potencialmente activa, las diferencias siguen siendo elevadas, del 75,9% y del 61,5%, para hombres y mujeres, respectivamente². Estas diferencias no se explican por el peso de los parados (muy similar entre sexos), sino por la elevada proporción de mujeres inactivas en edad laboral (el 32,4% frente al 18,1% de los varones).

Gráfico 1: Porcentaje de hombres y mujeres según su situación laboral en Baleares

¹ Este diferencial es aún muy superior para el promedio nacional, con un 73,5% de ocupados entre los varones y únicamente un 50,1% de mujeres ocupadas.

² A pesar de que el nivel salarial balear esté históricamente por debajo de la media nacional, la situación se revierte si se atiende al conjunto de ingresos, es decir, incluyendo rentas salariales, dividendos, intereses, alquileres, transferencias, ayudas, etc.

Esta situación se traslada claramente al nivel de los ingresos individuales. Según la ECV2007 la renta individual de las mujeres en edad de trabajar supone un 75% de la masculina (8.003 euros para las mujeres frente a 10.618 euros para los varones). Obviamente, una parte importante de estas diferencias viene explicada por el hecho de que la participación laboral femenina es sensiblemente inferior a la masculina. Así, si se tiene únicamente en cuenta a los ocupados de las islas, las diferencias no desaparecen totalmente, si bien se reducen de un modo considerable, de manera que la renta individual de una mujer ocupada en Baleares se corresponde con un 90% de la de un trabajador ocupado en esta misma comunidad. Al tener en cuenta el importe monetario neto anual por hogar comprobamos que asciende a 26.135 euros para el conjunto nacional, situándose la media balear en 26.923 euros³, el noveno registro más elevado del país. Sin embargo, atendiendo a los ingresos del hogar, estas diferencias entre sexos se diluyen sensiblemente. Así, la renta media del hogar per cápita⁴ es sólo ligeramente más baja cuando la persona de referencia es una mujer (9.191 euros) que cuando es un hombre (9.186 euros). Además, estas diferencias se anulan e incluso se revierten si se atiende al nivel de renta total del hogar.

Cuadro 1: Ingreso neto anual según sexo en Baleares

	Hombres	Mujeres
Renta del hogar	26.860	26.984
Renta del hogar per cápita	9.186	9.141
Renta personal	10.618	8.003
Renta personal ocupados	13.371	12.012

Fuente: ECV, 2007

El nivel educativo influye de manera determinante en los ingresos. Así, el ingreso medio individual en Baleares para una persona potencialmente activa con educación superior es de 18.436 euros (frente a 16.445 correspondientes a la media nacional). Sin embargo, este ingreso medio se sitúa en 9.656 euros por hogar si la persona de referencia tiene educación primaria o inferior (9.176 euros, España). Diferenciando por sexos, se comprueba que el porcentaje de mujeres de Baleares en edad de trabajar que posee estudios superiores es ligeramente superior al de los hombres (el 20,7% de las mujeres frente al 18,1% de los hombres), por lo que no parece ser el nivel educativo el factor explicativo de la menor participación laboral femenina. También existe un menor peso de mujeres con estudios de primaria o inferiores (el 19,5% frente al 19,7% de los hombres). Además, entre trabajadores y trabajadoras estas diferencias se hacen mucho mayores, de manera que el nivel educativo de las mujeres ocupadas es marcadamente superior. Así, las trabajadoras con estudios superiores suponen el 27,5% del total frente al 21,5% de los varones, mientras que aquellas que tienen un menor nivel de estudios representan únicamente el 11,1% (frente al 17,2% de los hombres).

Así pues, las diferencias en nivel de renta individual según el género no se explican por el nivel educativo, al contrario, se ha puesto de manifiesto que los ingresos son inferiores para las mujeres trabajadoras a pesar de tener un mayor nivel educativo que los hombres en las islas. En el siguiente cuadro se comprueba que según el sexo el diferencial de ingresos individuales de los trabajadores es muy elevado, especialmente cuanto menor es el nivel educativo, llegando ser prácticamente la mitad el de las mujeres con estudios de primaria o inferiores con respecto al de los hombres de idéntico nivel educativo (6.332 euros para las mujeres frente a 11.416 para los varones).

³ Todo y que el nivel salarial balear esté históricamente por debajo de la media nacional, la situación se revierte si se observa al conjunto de ingresos, es decir, si se incluyen rentas salariales, dividendos, intereses, alquileres, transferencias, ayudas, etc...

⁴ Estos valores excluyen el valor de la vivienda.

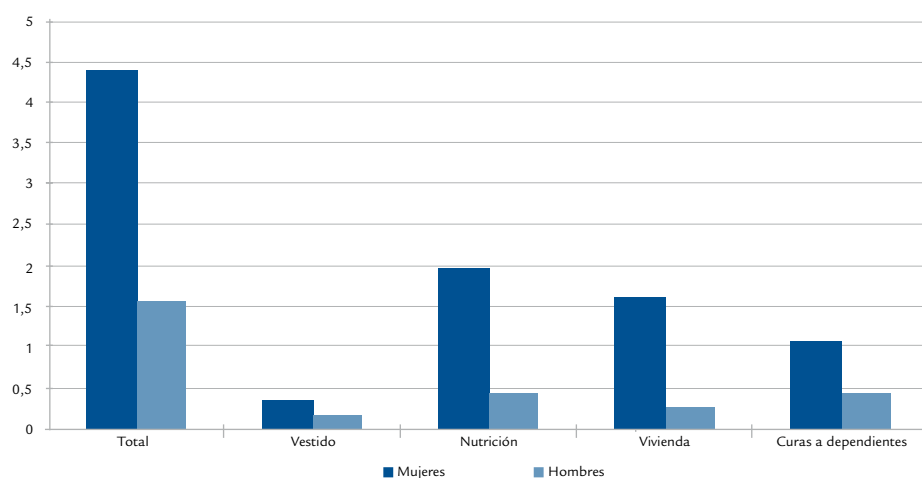
Cuadro 2: Ingreso neto anual individual de los ocupados según sexo.

	Hombres	Mujeres
Educación superior	18.232	18.631
Educación secundaria	12.210	10.065
Educación primaria o inferior	11.416	6.332

Fuente: ECV, 2007

Estas diferencias de ingresos observadas pueden contribuir a explicar por qué a la hora de tomar la decisión de la participación laboral, especialmente cuando existen cargas familiares, sean casi siempre ellas quienes la adopten y perpetúen el rol tradicional de cuidadoras de niños y/o de mayores dependientes y, en general, de amas de casa. Todo ello está, sin duda, ligado al hecho de que, en el reparto social estándar de las tareas del hogar no remuneradas, sean las mujeres las que soporten una mayor carga de trabajo. De este modo, según la información proporcionada por Gadeso en 2008⁵, se puede afirmar que las mujeres destinan diariamente a las tareas del hogar en Baleares 4h 41min frente a las menos de 2h de los hombres (1h 56min). Si se desglosan en 4 grupos (tiempo dedicado al vestido, a la alimentación, a limpieza del hogar y a cuidado de dependientes) comprobamos que la dedicación de la mujer es mayor en todos los casos.

Gráfico 2: Distribución del tiempo según las tareas del hogar y género

Aunque algunas de estas diferencias pueden ser atribuidas al hecho de que la tasa de participación laboral femenina es, como hemos visto, sustancialmente inferior a la masculina, en el siguiente cuadro se desagrega la dedicación de la mujer a las actividades del hogar no remuneradas en función de su relación con la actividad laboral, es decir, diferenciando entre amas de casa, trabajadoras a tiempo parcial y trabajadoras a tiempo completo.

Cuadro 3: Dedicación de la mujer a las tareas domésticas según su relación con la actividad laboral.

	Total	Vestido	Nutrición	Vivienda	Cuidado a dependientes
Amas de casa	6h 22min	0h 46min	2h 43min	1h 30min	1h 23min
Trabajadoras a tiempo parcial	4h 31min	0h 33min	1h 56min	1h 03min	0h 59min
Trabajadoras a tiempo completo	3h 10min	0h 23min	1h 21min	0h 45min	0h 41min

Fuente: GADES0, 2008

⁵ Véanse los resultados del trabajo "Anàlisi de la realitat socioeconòmica de les Illes Balears", de GADES0, 2008.

De esta información se deduce que, obviamente, existe un cierto grado de sustitución entre la dedicación a las tareas domésticas y las remuneradas que hace que las mujeres que trabajan a tiempo completo fuera del hogar dediquen a las tareas del hogar y cuidado de dependientes menos horas (3h 10min) que las que no trabajan fuera de casa (6h 22min). No obstante, puede comprobarse que las mujeres que trabajan fuera de casa destinan un mayor número de horas a las tareas del hogar que el promedio de los hombres, trabajen o no (1h 56min), de manera que se comprueba que las mujeres trabajadoras se ven afectadas por una sobrecarga de trabajo (remunerado y no remunerado) que, sin duda, afecta o puede afectar a sus condiciones de vida.

Así lo pone de manifiesto el trabajo de Escartín y Tugores (2007) realizado sobre trabajadores del sector hotelero balear, en el que se pone de manifiesto que el nivel de satisfacción relativo al reparto en las tareas del hogar y al tiempo libre que tienen destinado a alguna actividad de ocio o deporte, es peor en el caso de las mujeres que en el de los hombres. A modo de ejemplo, se señala que únicamente un 50,2% de las mujeres tiene tiempo para realizar alguna actividad de ocio, frente a un 58,6% de los varones. En el caso de familias monoparentales con hijos dependientes en el hogar, los porcentajes caen al 20,4% en el caso de las mujeres frente al 36,3% en el caso de los varones, ampliándose el diferencial a casi 16 puntos porcentuales. Del mismo modo, este estudio pone de manifiesto que el porcentaje de mujeres insatisfechas con el reparto de las tareas del hogar duplica al de los hombres que contestan en el mismo sentido, siendo estos porcentajes especialmente elevados en el caso de familias monoparentales con hijos dependientes (el 32,5% en el colectivo femenino frente al 16,6% de los hombres).

Todos estos elementos llevan a desear analizar de un modo más específico las condiciones de vida de las mujeres en Baleares, atendiendo, entre otros aspectos, a su relación con la dificultad para llegar a fin de mes, las condiciones de hogar y el estado de salud. Para ello se tendrá en cuenta la renta familiar del conjunto del hogar y se prestará especial atención al tipo de estructura familiar en el que se convive. En particular, se diferencian 6 tipos de hogares diferentes teniendo en cuenta la existencia de menores dependientes en el hogar o no, y en función de que el hogar esté conformado por un núcleo de una pareja, por un solo hombre o por una sola mujer.

A continuación se analiza el nivel de renta familiar global y per cápita que tienen los residentes en edad de trabajar en Baleares en función de la estructura del hogar en el que viven. Se comprueba que existen diferencias sustanciales entre los 6 grupos, incluso al corregir por el número de miembros del hogar. Resulta especialmente llamativo comprobar que la renta per cápita es especialmente baja en el caso de aquellos hogares en los que el cabeza de familia es una mujer sola con hijos a su cargo (7.053 euros/año), seguida, en segundo lugar, por el caso de las parejas con hijos dependientes (7.520 euros/año).

Cuadro 4: Ingreso neto del hogar según la estructura familiar.

	Renta del hogar	Renta del hogar per cápita.
Parejas sin hijos dependientes	28.896	10.900
Parejas con hijos dependientes	27.763	7.520
Hombre sin hijos dependientes	14.052	14.052
Mujer sin hijos dependientes	12.911	12.911
Hombre con hijos dependientes	20.308	8.691
Mujer con hijos dependientes	17.218	7.053

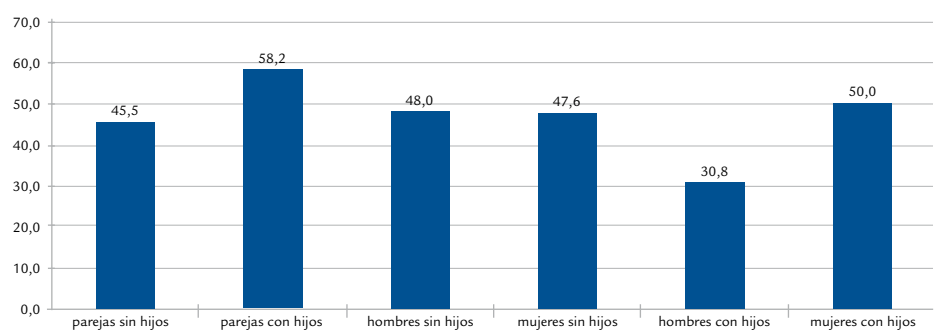
Fuente: ECV, 2007

Al preguntar con qué facilidad llegan a final de mes, las mujeres afirman tener dificultades en mayor medida (53,2%) que los hombres (51,1%)⁶. Nuevamente, la dificultad para cuadrar las cuentas en el

⁶ Mientras que, según la media nacional, los porcentajes son del 56,7% y del 55,7% para mujeres y hombres, respectivamente.

hogar varía sensiblemente en función de la estructura familiar, de manera que afirman tener mayores dificultades aquellas parejas con hijos dependientes (58,2%) y aquellas mujeres que viven solas con hijos dependientes a su cargo (50%).

Gráfico 3: Porcentaje de personas que afirman tener dificultades para llegar a fin de mes por tipo de hogar

Además, este último colectivo, el de mujer cabeza de familia monomarental con hijos a su cargo, es el que afirma tener más dificultades para poder permitirse unas vacaciones de al menos una semana al año (40,91%).

En relación con las condiciones del hogar en que viven los ciudadanos y ciudadanas de Baleares se comprueba que no existen diferencias significativas entre hombres y mujeres en cuanto a los problemas relacionados con las condiciones de la casa en la que viven. No obstante, sí se comprueban algunos problemas específicos en el colectivo de mujeres que viven solas. Éstas están especialmente preocupadas por los problemas de delincuencia (33,33%), las humedades (28,57%) y la falta de luz (28,57%) en el hogar. Sin embargo, se comprueba que son aquellas mujeres cabezas de familia responsables de menores a su cargo quienes se enfrentan a mayores problemas en relación con su vivienda. Destacan especialmente en este colectivo la incidencia de problemas de ruidos (36,36%), humedades (27,27%), delincuencia (22,72%), frío y falta de espacio (18,18%), y, en general, un nivel de insatisfacción (31,81%) que supera con creces la media balear, que se sitúa en torno al 15% (11,8% para la media estatal).

Cuadro 5: Porcentaje de hogares con problemas en la vivienda según sexo y tipo de familia.

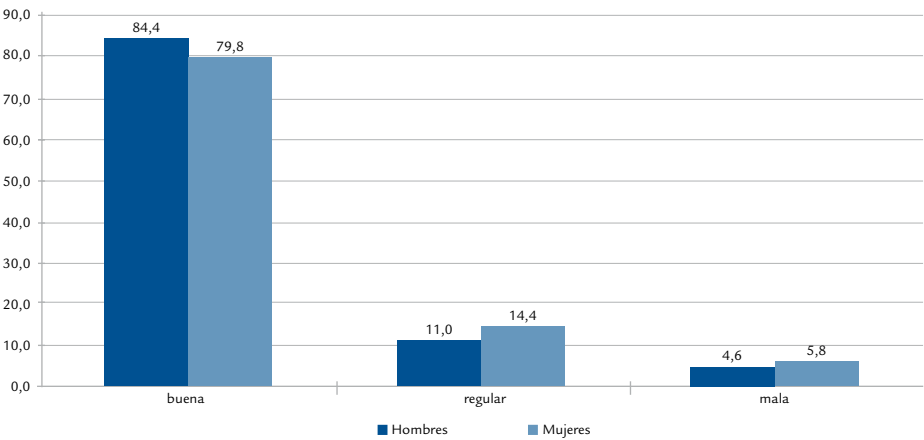
	Hombres	Mujeres	Mujer sola sin hijos dependientes	Mujer sola con hijos dependientes
Falta de luz natural	12,27%	11,13%	4,76%	13,63%
Ruido	24,80%	23,03%	28,57%	36,36%
Delincuencia	22,71%	23,03%	33,33%	22,72%
Humedades	25,06%	24,30%	28,57%	27,27%
Frío	7,67%	7,34%	4,76%	18,18%
Falta de espacio	16,62%	14,68%	4,76%	18,18%
Insatisfacción general con la vivienda	15,08%	14,68%	19,04%	31,81%

Fuente: ECV, 2007

Así pues, hemos puesto de manifiesto las mayores dificultades económicas en que viven las mujeres en general y, de un modo particular, las peores condiciones económicas y de vivienda de aquellas que viven solas con hijos menores a su cargo. Nos queda un último elemento a analizar en este análisis

descriptivo de las condiciones de vida de las mujeres en Baleares: su salud. La ECV2007 contiene algunas preguntas referentes al estado de salud de los individuos. De esta información se puede concluir que los ciudadanos y ciudadanas de Baleares en edad de trabajar afirman tener un mejor estado de salud que el resto de los ciudadanos del Estado español, puesto que un 82% de los baleares afirman tener buena salud frente a un 75% correspondiente al conjunto nacional. Diferenciando por sexos, se comprueba que las mujeres afirman tener una salud más precaria que los varones, de manera que un 20,25% de las mujeres afirma tener una salud regular o mala frente a un porcentaje inferior a un 15,6% en el caso de los hombres.

Gráfico 4: Estado de salud en Baleares según sexo

En coherencia con estos datos, según la misma encuesta, un mayor porcentaje de mujeres de las islas afirma sentirse limitado por su estado de salud en su actividad diaria (el 17,22% frente al 14,58% de los varones).

Se comprueba además que existe una clara disparidad de problemas de salud según el tipo de hogar en el que conviven las personas entrevistadas. Estas diferencias se ven sensiblemente condicionadas por la obvia relación entre salud y edad debido al hecho de que la edad promedio de los diferentes tipos de hogar es altamente variable. En este sentido, el colectivo de mujeres solas sin menores dependientes se sitúa como el colectivo con un estado de salud más precario al tiempo que resulta ser el de mayor edad promedio. No obstante, existen algunas diferencias remarcables por razón de género que no se explican con la edad. De este modo, cabe destacar que el grupo de los hombres solos sin hijos presenta una edad promedio similar a la de las parejas sin menores a su cargo (42 años frente a 44 de las parejas) y, en cambio, afirma tener un mejor estado de salud. La diferencia parece radicar pues, en la peor situación revelada por las mujeres. Asimismo, al comparar los hogares monoparentales y monomarentales con menores dependientes a su cargo se comprueba que cuando el cabeza de familia es mujer, esta afirma tener peor salud (13,64% regular) que cuando el cabeza de familia es hombre, (0%), siendo la edad promedio de ambos colectivos jóvenes bastante similar.

Cuadro 6: Estado de salud en Baleares según edad y tipo de hogar.

	Parejas sin hijos dependientes	Parejas con hijos dependientes	Hombres sin hijos dependientes	Mujeres sin hijos dependientes	Hombres con hijos dependientes	Mujeres con hijos dependientes
Salud buena	77,44%	86,24%	80,77%	52,38%	100%	86,36%
Salud regular	14,81%	10,57%	11,54%	33,33%	0%	13,64%
Salud mala	7,74%	3,19%	7,69	14,29%	0%	0%
Edad media	44 años	38 años	42 años	48 años	32 años	37 años

Fuente: ECV, 2007

En conclusión, del análisis descriptivo presentado se puede concluir que el nivel de renta de las mujeres en Baleares es inferior al de los hombres, incluso controlando por el hecho de que la tasa de participación femenina sea inferior a la masculina. Asimismo, se comprueba que la explicación de esta evidencia no es el nivel educativo, puesto que las mujeres ocupadas en Baleares tienen un nivel educativo superior al de los varones y puesto que los ingresos son inferiores para las mujeres en todos los niveles educativos. Todo ello parece ir en consonancia con el hecho de que el mayor y principal peso de las tareas no remuneradas, las del hogar y el cuidado de personas dependientes, recae especialmente en las mujeres, de manera que las que están ocupadas fuera de casa sufren una doble jornada que se refleja en su nivel de insatisfacción. Si se atiende al tipo de hogar en el que las mujeres conviven se comprueba que las mayores dificultades económicas surgen entre las mujeres con hijos, especialmente aquellas que no viven en pareja; y que las que tienen una vivienda peor acondicionada y con más problemas son las mujeres solas con hijos dependientes a su cargo, al tiempo que son, en general, las mujeres las que afirman tener un peor estado de salud, así como las que afirman sentirse en mayor medida limitadas por la salud en su actividad diaria.

Análisis de regresión

En esta sección se busca analizar los factores que contribuyen a explicar la *facilidad para llegar a fin de mes* de los hombres y mujeres de Baleares en edad de trabajar. Las condiciones de vida vienen explicadas por muchos elementos, de los que en el análisis descriptivo previo hemos destacado el nivel de renta, la situación laboral y familiar, las condiciones de la vivienda y el estado de salud. A continuación se realiza un análisis econométrico de los factores que contribuyen a explicar uno de estos elementos, la facilidad de las personas para llegar a final de mes, y, muy especialmente, el efecto que ser mujer tiene sobre esta variable. Asimismo, se han incluido características personales, de salud, relativas al hogar, a las condiciones laborales, económicas y familiares. El análisis utiliza la información recogida en el ECV2007 y se realiza atendiendo al ámbito geográfico, tanto nacional como balear.

El cuadro 7 presenta los resultados; el método de estimación usado ha sido un probit ordenado, basado en técnicas de máxima verosimilitud⁷, en el que la variable dependiente es la variable categórica, facilidad para llegar a fin de mes, que toma cinco diferentes valores. Se presentan los coeficientes estimados así como el nivel de significatividad de los mismos para cada modelo.

Al objeto de comprender mejor el efecto de la inclusión de las diferentes variables, se presentan diferentes especificaciones del modelo. Resulta interesante comparar los coeficientes y la significatividad de una determinada variable una vez que se incorporan nuevas variables a la especificación. El grado de significatividad global del modelo también se ve afectado a medida que se va enriqueciendo. A continuación se presentan tres especificaciones diferentes en función de las variables explicativas que se van incluyendo en el modelo, y se diferencia el análisis para el ámbito geográfico balear y para el conjunto nacional. Se desea prestar especial atención al signo y nivel de significatividad de la variable *mujer*.

- **Especificación A.** Al tratar de explicar los efectos que distintas variables tienen sobre la facilidad de llegar a final de mes con holgura, se incluyen en una primera especificación únicamente las variables relativas a las características individuales, de salud y a las condiciones de la vivienda en la que se habita. Así pues, se incluye una *dummy* de género (*mujer*), que va a ser crucial en el análisis, dos *dummies* de edad para los individuos con menos de 30 años (<30 años) y para aquellos que se sitúan entre 30 y 44 años (30-44 años); así como dos variables para captar el nivel educativo (*educación superior, estudios medios*). También se incluyen dos variables para capturar el estado de salud de la

⁷ Los errores estándar se computan utilizando el estimador de variancia Huber/White/sandwich por tal de garantizar la robustez, y quedar libres de problemas de heteroscedasticidad.

persona, en particular si se padece alguna enfermedad de tipo crónico y si la persona se siente bastante limitada en su actividad cotidiana debido a su estado de salud (*enfermedad crónica, limitado*). Finalmente, se incluyen las variables relativas a las condiciones de la vivienda en que se habita. A través de las variables *frío, humedad, poca luz, ruidos, y delincuencia* se capturan aquellas viviendas que carecen de un correcto acondicionamiento en términos de temperatura, humedad, luz y ruidos, así como el grado de inseguridad de la zona en la que se habita.

- **Especificación B:** Esta segunda especificación incorpora una serie de variables relativas a la situación laboral de la persona en función de si se encuentra ocupada, parada o inactiva, por lo que se incluyen dos *dummies* a tal efecto (*parado, inactivo*). A su vez, se incorporan dos variables que capturan tanto el nivel económico de la familia como el nivel de ingresos anuales netos del hogar (*rentahogar*), y el no haber podido disfrutar de unas vacaciones a lo largo del último año (*vacaciones*).
- **Especificación C:** Finalmente, en este último paso se incorporan tres variables que resultan de particular interés para el análisis realizado, especialmente para el conjunto español. Se trata de las variables relativas a las características de la familia. Por un lado, se controla por el hecho de estar casado o vivir en pareja (*pareja*), así como por el hecho de tener hijos (*hijos*). Finalmente se incluye una variable relacionada con la anterior pero diferente en lo que a carga familiar supone, es una *dummy* que captura el hecho de ser cuidador en el hogar de una persona dependiente (*cuidador*).

Cuadro 7: Probit ordenado de la facilidad para llegar a final de mes

	España A	España B	España C	Baleares A	Baleares B	Baleares C
Mujer	-0.029**	-0.012	-0.000	-0.123*	-0.150*	-0.142*
<30 años	-0.294***	-0.192***	-0.146***	-0.162	-0.097	-0.020
30-44 años	-0.250***	-0.146***	-0.106***	-0.075	-0.007	-0.054
Educación superior	0.708***	0.291***	0.290***	0.754***	0.506***	0.532***
Estudios medios	0.241***	0.050**	0.063***	0.211**	-0.072	-0.095
Enfermedad crónica	-0.133***	-0.072***	-0.088***	-0.148	-0.170	-0.189*
Limitado	-0.300***	-0.211***	-0.228***	-0.207	-0.195	-0.242
Frío	-0.884***	-0.509***	-0.515***	-0.977***	-0.444***	-0.469***
Humedad	-0.265***	-0.138***	-0.135***	-0.176*	-0.014	-0.009
Poca luz	-0.167***	-0.152***	-0.150***	-0.384***	-0.411***	-0.409***
Ruido	-0.178***	-0.158***	-0.159***	-0.155*	-0.093	-0.132
Delincuencia	-0.203***	-0.176***	-0.178***	-0.118*	-0.012	-0.016
Vacaciones		-1.092***	-1.085***		-1.166***	-1.129***
Rentahogar		0.000***	0.000***		0.000***	0.000***
Parado		-0.233***	-0.230***		-0.108	-0.109
Inactivo		0.049***	0.103***		0.226***	0.307***
Hijos			-0.142***			-0.240***
Pareja			0.072***			0.113*
Cuidador			-0.102***			-0.133
N	21.953	21.951	27.912	778	778	778
Wald chi2	3230.41	7971.80	7982.73	110.74	321.16	322.14
Pseudo R2	0.0615	0.1544	0.1558	0.0663	0.1507	0.1548

*** Significativo al 1%. ** Significativo al 5% * Significativo al 10%

Del análisis de regresión realizado, se puede concluir en primer lugar que, en lo relativo al efecto que el género tiene sobre la facilidad para llegar a final de mes, los resultados difieren sensiblemente en Baleares respecto del conjunto nacional. Para el total de España se comprueba en primer lugar que, controlando por las características personales, de salud, y las condiciones de vivienda, ser mujer afecta de manera negativa y significativa a la facilidad para llegar a fin de mes. Sin embargo, este resultado deja de ser significativo cuando se incluyen en la especificación las variables económicas y aquellas relativas a la situación laboral. Es decir, al controlar por la situación laboral de la persona entrevistada y por el nivel de renta de su familia, el hecho de ser mujer ya no hace que la probabilidad de llegar a final de mes de manera holgada sea inferior. Además, al introducir en la especificación las características correspondientes a la situación familiar como son tener hijos, vivir en pareja y ser cuidador de personas dependientes, la variable *mujer*, que ya no era significativa, deja de tener efecto alguno en la especificación. Es decir, para el conjunto nacional no es tanto el hecho de que las mujeres lleguen con mayores dificultades a final de mes sino más bien su peor situación laboral y su papel tradicional de cuidadoras del hogar, mayores y niños dependientes lo que hace que afirmen llegar en peores condiciones a final de mes.

Estos resultados contrastan con los obtenidos para Baleares. En las islas, la facilidad para llegar a final de mes se ve negativamente afectada por el hecho de ser mujer, incluso cuando se incluyen las variables relativas a la situación laboral y familiar. Es decir, aún controlando por el hecho de tener o no empleo, el estado civil, tener hijos o no y por el rol de cuidador, generalmente asociado a la figura femenina en el hogar, ser mujer sigue explicando una mayor dificultad para llegar a final de mes en las islas. Este resultado está en absoluta coherencia con el hecho de que en el análisis descriptivo el colectivo de mujeres cabeza de familia monomarental con hijos a su cargo fuera el colectivo que, en general, mostraba más dificultades y peores condiciones de vida, claramente en peor situación que aquellos hogares monoparentales con cabeza de familia varón.

Tanto en el ámbito balear como en el nacional resulta de interés remarcar el resultado de algunas otras variables. Por un lado, se comprueba que estar inactivo afecta de manera positiva a la facilidad para llegar a fin de mes, lo cual pone de manifiesto que esta situación se asocia a personas que pueden permitirse no trabajar, debido a sus circunstancias personales y/o familiares. Por otro lado, se comprueba que tener hijos afecta de manera negativa a la facilidad para llegar a final de mes y que estar casado o vivir en pareja lo hace positiva y significativamente.

Para la muestra balear, otras variables significativas relacionadas positivamente con la facilidad para llegar a fin de mes son tener estudios superiores, tener un hogar luminoso y térmicamente acondicionado, disfrutar al menos una vez al año de unas vacaciones y, obviamente, el nivel de ingresos del hogar.

Principales conclusiones

En este trabajo se han analizado las condiciones de vida de las mujeres de Baleares en edad de trabajar atendiendo de un modo especial a las dificultades que afrontan para llegar a fin de mes, su nivel de ingresos y sus condiciones laborales y como todo ello se relaciona con las condiciones del hogar en el que viven, las dificultades para conciliar la vida laboral y familiar, e incluso con su salud. Para ello se ha utilizado información procedente de diversas fuentes de encuestación, especialmente la correspondiente a la Encuesta de Condiciones de Vida, que en el caso balear cuenta con información correspondiente a casi un millar de individuos para el año 2007.

El análisis descriptivo de los datos ha puesto de manifiesto que el nivel de renta de las mujeres en Baleares es inferior al de los hombres, incluso teniendo en cuenta únicamente a las mujeres que trabajan fuera

de casa. Las mayores diferencias entre sexos se producen en aquellos con nivel educativo más bajo. Además, se ha comprobado que las mujeres llevan el peso principal de las tareas no remuneradas del hogar, como son el cuidado de la casa, de los menores y los mayores dependientes, y que en muchos casos estas tareas no sustituyen al trabajo remunerado sino que suponen una doble jornada.

En consonancia con lo anterior, se hace evidente que las mujeres afirman tener menos tiempo disponible para el ocio, un peor estado de salud, aunque similares condiciones de vivienda. Atendiendo a la estructura del hogar en el que viven, llaman especialmente la atención las dificultades por las que atraviesa el colectivo de mujeres cabezas de familia sin pareja y con menores dependientes a su cargo.

Por otro lado, el análisis econométrico ha mostrado que ser mujer es en Baleares una variable que afecta de manera negativa y significativa a la facilidad para llegar a final de mes, incluso controlando por el nivel de renta del hogar, las características individuales y de salud, la situación laboral y la estructura familiar. Es decir, aun restando el efecto de su menor participación laboral, afirmar tener peor salud y asumir generalmente un rol de cuidador del hogar y de los hijos, ser mujer en las islas supone tener una mayor dificultad para llegar a final de mes. Este resultado está en consonancia con el descriptivo previamente realizado que resalta las mayores dificultades de las mujeres que son cabeza de familia monoparental, un colectivo que merece ser objeto de un interés especial.

Revisión bibliográfica

Chinchilla, N. y otros (2006), “Frenos e impulsores en la trayectoria profesional de las mujeres directivas”; Centro Internacional Trabajo y Familia, IESE—Universidad de Navarra, documento de investigación nº. 632.

Escartín, J. y Tugores, M. (2007), “Característiques familiars dels treballadors i de les treballadores de l’hoteleria”, en el *Estudi sobre la Conciliació de la vida familiar i laboral en el sector hoteler de la Platja de Palma-S’Arenal i Calvià*, Consejería de Trabajo y Formación, Gobierno de las Islas Baleares.

Encuesta de Condiciones de Vida 2007, Instituto Nacional de Estadística.

Encuesta de Población Activa , Instituto Nacional de Estadística.

Fundació GADESO (2008), “Anàlisi de la realitat socioeconòmica de les Illes Balears”, Quaderns GADESO, nº. 117.

Grimalt, X., Riera, A. y Ripoll, A. (2006), “La dona en el mercat laboral de les Balears”, Centre de Recerca Econòmica, Sa Nostra-UIB, Monografies CRE, nº. 8.

Kanter, R. (1994), *Men and Women of the Corporation*, Basic Books, Inc.

Ramos, V., Rey, J. y Tugores, M. (2002), “Análisis empírico de discriminación por razón de género en una economía especializada en turismo”, *Annals of Tourism Research en español*, Vol. 4, nº. 4, págs. 239-258.

Sáez, (2004), “Mujer y trabajo”, Fundación Alternativas, Doc. Trabajo 37/2003.

